YASUSHI INOUE

Lupul albastru

Povestea lui Genghis-han
Roman istoric

În româneşte de BRÎNDUŞA PRELIPCEANU

E D I T U R A   H U M A N I T A S
B U C U R E Ş T I , 2 0 0 3

Coperta colecţiei RĂZVAN LUSCOV

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
INOUE, YASUSHI
Lupul albastru: povestea lui Genghis-Han / Yasushi Inoue; trad, de Brînduşa Prelipceanu. – Bucureşti: Humanitas, 2003
(Roman istoric)
I. Prelipceanu, Brînduşa (trad.)

Născut în 1907, în Hokkaido, Japonia, într-o familie de medici, YASUSHI INOUE şi-a început cariera literară abia pe la mijlocul vieţii. După mai multe încercări (medicină, engleză) care nu au reuşit să-i menţină viu interesul, studiază estetica şi filozofia la Universitatea Imperială din Kyoto, pe care o absolvă în 1936. Publică o scurtă vreme poezii şi nuvele în reviste, apoi se lasă de scris şi devine reporter la săptămînalul *Sande mainchi* **din Osaka. îşi face adevăratul debut literar în 1949, cu două mici romane, dintre care unul obţine prestigiosul Premiu Akutagawa pentru literatură, în 1951 se mută la Tokyo şi se dedică exclusiv literaturii, devenind un prolific romancier, nuvelist, eseist şi poet. Faima şi-o cîştigă însă datorită romanelor sale**

istorice. în 1964 este ales în Academia Japoneză de Artă, iar în 1976 primeşte Ordinul Meritului Cultural, cea mai înaltă distincţie acordată de guvernul japonez. Moare pe 29 ianuarie 1991, la Tokyo.

Capitolul 1

Era în anul 1162 al erei noastre. Acolo unde cursul superior al fluviului Amur se desparte în două braţe, Onon şi Kerulen, în iurta căpeteniei unui trib mongol care cutreiera stepele şi pădurile din împrejurimi, s-a născut un băiat. Mama copilului, o femeie nespus de frumoasă şi de tînără, căci abia împlinise douăzeci de ani, se numea Hoeliin. Bărbaţii tribului lipseau, fiind cu toţii plecaţi la război împotriva tătarilor, cu care îşi disputau de multă vreme acest teritoriu. în cele cîteva sute de corturi ale taberei nu mai rămăseseră decît femeile şi copiii.

Hoeliin a trimis un slujitor bătrîn la bărbatul său, Ye-siigei, care lupta la vreo patruzeci de kilometri depărtare, să-i vestească naşterea băiatului. După plecarea solului, privirea femeii s-a întors spre chipul nou-născutului. Copilul, înfăşurat în bucăţi de pînză, ţinea pumnul stîng strîns cu putere, deşi femeile încercaseră să i-l desfacă încă de la venirea lui pe lume. Hoeliin, cu încăpăţînarea mamei care doreşte să se încredinţeze că pruncul este teafăr şi sănătos, a încercat şi ea să-i desfacă pumnul. Trebuia s-o facă uşurel, cu cea mai mare grijă. Uneori dădea drumul mîinii copilului şi asculta vîntul care şuiera deasupra cortului. îl simţea năvălind ca un rîu cu apele umflate, clătinînd cu toată puterea, în goana sa de la răsărit la apus, osia pămîntului. în scurtele răgazuri de linişte, Hoeliin se gîndea la cerul îndepărtat şi negru care se întindea dincolo de cort: şi-l închipuia presărat cu stele fără
număr, scînteietoare şi reci. însă imediat, vîntul se ridica din nou, furios, scuturînd catifeaua neagră bătută cu stele, risipindu-le care încotro, lăsînd în urmă-i doar şuierul care învăluia cerul şi pămîntul. Furtuna înverşunată, bolta

necuprinsă şi înstelată întăreau în sufletul lui Hoeliin simţămîntul că trăieşte într-o lume fragilă şi săracă.
Toţi nomazii, aflaţi mereu în căutare de păşuni pentru vite, care nu aveau nici casă, nici pămînt, simţeau că nu sînt decît un punct minuscul, vulnerabil în mijlocul unei lumi fără hotare. Tot ceea ce făceau şi gîndeau era stăpînit de această credinţă, ca de o vrajă. Dar în acea noapte, şi alte gînduri o făceau pe Hoeliin să se simtă singură şi părăsită. În acea noapte, cerul îi părea încă şi mai înalt deasupra cortului, iar puterea vîntului care izbea pînza şi mai sălbatică.
Inima tinerei mame era cuprinsă de îngrijorare: trupul nou-născutului era oare destul de bine alcătuit pentru a-l mulţumi pe Yesiigei? Trăsăturile lui aduceau îndeajuns cu cele ale părintelui său, pentru ca acesta să-l recunoască drept fiu?
În curînd însă, prima grijă s-a risipit. Pentru că nou-născutul a deschis chiar el, ca şi cum s-ar fi hotărît dintr-o dată, pumnul care se odihnea în palma mamei sale, dînd la iveală ceea ce ascunsese cu arîta străşnicie, ca pe o comoară: un cheag de sînge care aducea cu un oscior.[1]
Hoeliin n-a putut însă găsi, pe chipul copilului, nici o dovadă că acesta era fiul lui Yesiigei. Aducea cu el, dar fără să-i semene cu adevărat. Trăsăturile feţei lui puteau aminti, ori nu, de celălalt bărbat care era pricina unei asemenea tulburări. La drept vorbind, copilul nu semăna cu nimeni, în afară de mama sa.
Hoeliin nu-şi putea închipui cum anume avea să se poarte Yesiigei la auzul veştii. Căci, ca toţi vitejii tribului, rămăsese tăcut, cu faţa împietrită, cînd aflase despre

[1] **în tradiţia turco-mongolă, prezenţa unui cheag de sînge în mînă, la naştere, era semnul unui viitor măreţ în meseria armelor.**

sarcina femeii. Fusese oare bucuros ori supărat? Nimeni, în afară de el, n-o putea spune. Hoeliin, vestindu-i naşterea copilului, avea să vadă, în sfîrşit, ce simţea. Şi n-ar

fi socotit ciudat dacă bărbatul i-ar fi poruncit să ucidă pruncul.
Bătrînul pe care îl trimisese cu vestea la Yesiigei s-a întors în tabără a doua zi, spre seară. I-a spus tinerei mame că bărbatul alesese pentru băiat numele de Temiijin. La auzul veştii, pentru prima oară de cînd născuse, chipul lui Hoeliin s-a înseninat. Un lucru, cel puţin, era sigur: Yesiigei nu ura copilul pe care îl adusese pe lume şi nu-l blestema. Restul era învăluit în ceaţă. într-adevăr, ascultînd vorbele bătrînului, Hoeliin putea tălmăci în nenumărate feluri alegerea numelui de Temiijin.
„Am ajuns la tabăra stăpînului Yesiigei în clipa în care-şi sărbătorea măreaţa izbîndă asupra tătarilor. Cele două căpetenii duşmane erau legate lîngă făclii. Pe la jumătatea petrecerii, una dintre ele a fost tîrîtă la picioarele noastre şi i s-a retezat capul. Stăpînul Yesiigei, în amintirea acestei izbînzi, a poruncit atunci ca numele acestei căpetenii, Temiijin, să-i fie dat copilului care tocmai se născuse."
Astfel a grăit bătrînul. Alegerea putea însemna o cinstire a victoriei şi nimic mai mult. Dar dacă se gîndea că numele fusese purtat de o căpetenie duşmană căreia i se retezase capul, Hoeliin simţea un fel de tulburare, pe care nu şi-o putea alunga. Oare Yesiigei se bucura de naşterea copilului sau era cuprins cumva de ură? Era o taină pe care nu-i era dat s-o desluşească.
Oricum, copilul, deşi nici mama nu ştia cine-i este cu adevărat tată, a primit numele de Temiijin. Avea să crească în acest cort, ca întîiul născut al unui şef de trib mon-
În cele cîteva zile de după naştere, Hoeliin, cuprinsă de o fierbinţeală cumplită, s-a zbătut între viaţă şi moarte. Apoi febra s-a potolit, iar cînd femeia şi-a venit în simţiri, primul lucru pe care l-a văzut în faţa ochilor obosiţi a fost chipul lui Yesiigei, care stătea în picioare, ţinîndu-l pe Temiijin în braţe.

Hoeliin devenise soţia lui Yesiigei cam cu zece luni înainte. Născută în tribul olqunu'ut, fusese răpită de un tînăr războinic din neamul merkit[2]. Dar pe cînd era dusă cu sila spre tabăra tribului merkit, Yesiigei o răpise, la rîn-dul său, pe malurile fluviului Onon, şi şi-o făcuse soţie. Cum tînărul merkit o siluise de mai multe ori, chiar dacă născuse după ce trăise mai multe luni cu Yesiigei, nu avea de unde şti care dintre cei doi bărbaţi era tatăl copilului.
Hoeliin nu-şi lua ochii de la chipul bărbatului ei. Yesiigei, poreclit Ba'atur (Neînfricatul), era vestit pentru îndrăzneală şi curaj şi temut de celelalte triburi. Pe chipul energic nu se ghicea nici unul din gîndurile care-l frămîntau dar, văzîndu-şi bărbatul cum îl strînge pe Temtijin în braţele-i vînjoase, Hoeliin s-a simţit uşurată. Iar uşurarea s-a preschimbat într-o tulburare adîncă, inexplicabilă, care i-a umplut ochii de lacrimi.
În acea vreme, ţinutul unde trăiau mongolii, aflat la nord de Marele Zid chinezesc, prin urmare „dincolo de fortificaţii”, adăpostea şi nomazi din multe alte triburi. Cuprins între masivul muntos Hinggan, la răsărit, şi lanţurile munţilor Sayan, Tangnu, Altai şi Tien-chan, la apus, se învecina la miazăzi cu China, în dreptul Marelui Zid chinezesc, şi cu ţinuturile din apus, în dreptul deşertului Gobi. Apoi, la miazănoapte, spre lacul Baikal, se pierdea în ţinuturile neprimitoare şi nepătrunse ale Siberiei. întinsele podişuri mărginite de lanţuri muntoase, deserturi şi pămînturi pustii erau străbătute de şase fluvii. Ono-nul, Ingoda şi Kerulenul se întîlneau şi alcătuiau fluviul Amur, care se vărsa în Marea Ohoţk, în vreme ce Tuia, Orhonul şi Selengga se vărsau în lacul Baikal. Cele două grupuri de fluvii izvorau din inima ţinutului, din marile podişuri, iar bazinele lor erau alcătuite din stepe şi păduri în care trăiseră şi se înmulţiseră, de-a lungul vea

[2] **Trib de vînători şi de păstori din sudul lacului Baikal. Foarte puternici la acea vreme, ei reprezentau o mare ameninţare pentru mongoli.**

curilor, mai multe neamuri nomade, precum ong-nu[3], jeu-jan (sau jurchen)[4], t'u-k'iue (sau turkut)[5] şi uigurii[6]. Aşezaţi în această regiune, toţi încercaseră să-şi întindă stăpînirea spre sud, singura deschidere spre exterior, silindu-i astfel pe suveranii succesivi ai Chinei să ridice Marele Zid pentru a se apăra de cotropitorii nomazi din nord.

Nu se ştie în ce perioadă s-au stabilit mongolii în acest ţinut dar, ca şi alte triburi, aceştia se aflau, la începutul secolului al VIII-lea, sub stăpînirea neamului t'u-k'iue, pentru ca mai apoi să treacă sub cea a uigurilor, după vreo cincizeci de ani, iar mai tîrziu, în secolul al IX-lea, sub stăpînirea tătarilor. După declinul celor din urmă, aceste neamuri, care se deosebeau între ele doar prin culoarea părului şi a pielii şi prin obiceiuri, s-au risipit în stepele uriaşe şi şi-au instalat fiecare tabere. Şi-au petrecut viaţa în lupte nesfîrşite pentru vite, femei şi păşuni.

La naşterea lui Temiijin, pe la mijlocul secolului al XII-lea, în ţinuturile marilor podişuri, alături de mongoli trăiau kirghizi, oiraţi, merkiţi, tătari, kereyiţi, naimani şi onguţi. Mongolii şi tătarii erau însă cei care îşi disputau

[3] **Neam de păstori şi de călăreţi care a stăpînit podişurile mongole vreme de aproape cinci sute de ani, începînd de la sfîrşitul secolului al** rV**-lea î. Cr. Organizarea judicioasă a armatei le-a permis să facă numeroase incursiuni în China de Nord.**

[4] **Neam nomad care a jucat, după hiong-nu, un rol predominant în ţinutul marilor podişuri, între jumătatea secolului al IV-lea şi jumătatea secolului al VI-lea. O dată cu conducătorii jeu-jan apare, la mongoli, titlul de** *han.* **A adoptat sistemul administrativ al Chinei, ca urmare a frecventelor lor contacte.**

[5] **Urmaşi ai unei ramuri a neamului hiong-nu din Altai, au întemeiat în întreaga zonă a stepelor asiatice, pe care le-au stăpînit timp de două secole, primul imperiu turcie. Au instaurat în Asia Centrală, în secolele al VI-lea-al VIII-lea, o mare**

toleranţă religioasă. Au fost înlocuiţi în anul 744 de către uiguri.

[6] **Neam de origine turcica, aliat cu dinastia chineză Tang. Vreme de un secol, datorită uigurilor, celelalte triburi s-au bucurat de roadele culturii Tang, iar prin adoptarea maniheismului ca religie naţională, obiceiurile au fost umanizate. Au pierdut puterea în anul 840, dar au continuat să deţină, pînă în secolul al XIII-lea, o poziţie privilegiată în rîndul celorlalte triburi nomade.**

dominaţia asupra celorlalte triburi şi îşi petreceau vremea războindu-se. Cînd s-a născut Temujin, lupta dintre cele două neamuri era în toi.

în afara conflictelor dintre cele două neamuri rivale, în sînul aceluiaşi trib se iscau mereu lupte crîncene pentru pradă. Mongolii erau împărţiţi în mai multe clanuri, fiecare adunat în jurul unui sat-tabără, iar rivalitatea dintre ele era extrem de puternică. Tribul borjigin, din care făcea parte Yesiigei, alcătuia o stirpe vestită din care pre-veniseră mulţi dintre hanii ce aveau să stăpînească mai tîrziu toate triburile mongole. Primul dintre aceştia a fost Qabul, străbunicul lui Temujin, care a încercat să unifice clanurile mongole, pînă atunci risipite, pentru a le opune celorlalte triburi o forţă organizată. Ambaqai, din clanul tayichi'ut, i-a urmat lui Qabul-han, apoi puterea a trecut din nou în mîinile clanului borjigin, o dată cu Qu-tula, unchiul lui Yesiigei. La naşterea lui Temujin, Yesiigei era cel de-al patrulea han.

Copilul a crescut în aceste împrejurări mai mult de-cît tulburi. La doi ani după naşterea lui, Hoeliin l-a adus pe lume pe Qasar, iar după alţi doi ani, pe Qachi'un. La vîrsta de patru ani, Temujin avea doi fraţi mai mici, cărora li se adăugau Bekter, cu un an mai mic decît el, şi Bel-giitei, cu doi ani mai mic, născuţi din unirea lui Yesiigei cu o altă femeie. Toţi au crescut împreună, în aceeaşi iurtă. Yesiigei se purta la fel cu toţi cei cinci copii ai săi. Nu făcea nici o

deosebire între ei, nu arăta niciodată nici cea mai mică preferinţă pentru vreunul dintre ei. Hoeliin se purta şi ea la fel, nefăcînd nici o deosebire între propriii ei copii şi cei ai celeilalte femei, cu care se arăta la fel de nepărtinitoare precum Yesiigei faţă de Temujin. Făcea astfel dovada unei mari înţelepciuni.

Cînd Temujin a împlinit şase ani, Hoeliin a adus pe lume încă un copil, pe Temiige. Temujin, care îi întrecea în înălţime şi putere pe băieţii de vîrsta lui, era o fire închisă şi tăcută. Se bătea foarte rar, dar cînd o făcea, depăşea ori

ce măsură. Asculta întotdeauna în tăcere, cu o sclipire întunecată în ochi, răutăţile pe care i le arunca adversarul, iar îndată ce vedea că acesta nu mai are nimic de spus, se năpustea brusc asupra lui, fără un cuvînt. Il trîntea la pămînt, se aşeza călare pe el şi se lăsa în voia pornirilor sălbatice, lovindu-l cu piatra ori înfundîndu-i capul în nisip, înainte de a-l călca în picioare. Era ceva nespus de crud în purtarea lui, iar cei care veneau să-i despartă îl socoteau pe Temujin un copil urîcios şi cu reacţii imprevizibile. Ca atare, cei mari se purtau cu el ca şi cum ar fi fost de vîrsta lor şi greşeau, certîndu-l numai pe el, cu o asprime fără margini.

În afara acestor momente de violenţă, Temujin era un copil tăcut şi singuratic. Fiind cel mai mare, trebuia să le lase fraţilor mai mici locul pe genunchii ori în braţele mamei, dar nu se deosebea cu nimic de ceilalţi copii în dorinţa de a rămîne cît mai mult în preajma ei.

Temujin avea şapte ani cînd a auzit pentru prima oară vorbindu-se despre genealogia tribului său. Printre rudele îndepărtate se afla un bătrîn pe nume Bultechii-ba'a-tur. Numele de *ba'atur* („cel viteaz”) arăta că fusese, în tinereţea lui, un războinic de seamă. Acum nu mai era însă decît un moşneag liniştit, cu barba lungă şi albă, care iubea grozav copiii. Era înzestrat cu o ţinere de minte uluitoare, iar cînd cei din familie se adunau în cortul lui Yesiigei, le istorisea povestea strămoşilor lor, generaţie

după generaţie. Ca şi cum i-ar fi cunoscut cu adevărat, dădea nenumărate amănunte legate de înfăţişare, înălţime, fire, fermecîndu-i pe cei ce-l ascultau.
Era de-ajuns să se strîngă în cort cîteva persoane ca Biiltechii-ba'atur să-şi facă datoria, depănînd, ca pe un ghem, firul poveştilor adunate în minte. Mulţi ştiau pe de rost unele poveşti, dar nici unul nu era în stare să le istorisească atît de bine şi nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să încerce să ţină minte atîtea întîmplări fără sfîrşit.
Cînd bătrînul se pregătea să vorbească, fiecare, pe rînd, încerca să povestească înaintea lui ceea ce îşi amintea:
9
*„.. A fost **nud** întîi Batachi-qan, apoi fiul său Tamacha, pe urmă Qorichar-mergen, fiul lui Tamacha, şiA'ujam-boro'ul,fiul lui Qo-richar-mergen, Sali-qacha'u,fiul luiA'ujam-boro'ul, Yeke-nidiin, fiul lui Sali-qacha-u, Sem-sochi, **fiul** lui Yeke-nidun...”*
Iar cînd unul dintre povestitori pierdea şirul nesfîrşi-tei genealogii de căpetenii, un altul îl prelua.
*„... Şi **QarchUffiul** lui Sem-sochi, Borjigidei-mergen, fiul lui Qarchu, care i-a avut drept soţie pe frumoasa Mongol) in-qo'a şi drept **fiu** pe Toroqoljin-bayan, care s-a însurat cu frumoasa Bo-roqchin-qo'a şi care îl avea ca slugă pe tînărul Borol-dai-suyal-bi şi-i mai avea şi pe cei doi armăsari, Dayir şi Boro.”*
Pînă şi cei care aveau mare ţinere de minte pierdeau şirul în acel moment al povestirii. Pentru că, după cea de-a zecea căpetenie, Toroqoljin-bayan (Toroqoljin Norocosul), urmaşii se înmulţeau, iar personajele erau numeroase precum frunzele unui copac şi nu le mai rămînea decît să se lase în voia minunatei minţi a lui Bultechii. Un zîmbet de încîntare lurnina atunci chipul zbîrcit al bă-trînului, care începea să grăiască rar. Şi, bineînţeles, povestea lui nu se oprea la înşiruirea numelor marilor căpetenii mongole.
„Toroqoljin-bayan şi soţia lui Boroqchin'qo alcătuiau o pereche tare unită. Cum se înţelegeau grozav de bine, li

s-a născut un prunc care nu avea decît un ochi. A primit aşadar numele de Duwa-soqor (Duwa cel Chior). Ochiul, care era aşezat în mijlocul frunţii, era nespus de pătrunzător şi, cu toate că este greu de crezut, îi îngăduia să vadă la o sută de leghe de jur-împrejur. După Duwa-soqor s-a născut Dobun-mergen (Dobun Marele Arcaş). Amîndoi au crescut repede şi au ajuns nişte flăcăi în toată puterea. într-o bună zi, au plecat la vînătoare, iar Duwa-soqor, uitîndu-se de jur-împrejur, pe cîmpie, a zis aşa: «Văd departe, în zare, o fată care parcă s-ar duce la nunta ei. Mîine ar trebui să treacă pe aici. Cînd ajunge aici, răpeşte-o, Dobun-mergen, ca să ţi-o faci soţie!» Mezinul nu l-a crezut, dar a doua zi, cum se întorsese în acelaşi loc, a văzut venind o fată care mergea să se mărite şi care era însoţită de mai mulţi oameni. Tînărul s-a repezit asupra lor, cu săgeţile şi cu sabia. Astfel, Alan-qo'a (Alan cea Frumoasă) i-a devenit soţie. Nu mult după aceea li s-au născut doi copii, cel mare cu numele de Bugiinii-tei, iar mezinul cu numele de Belguniitei, care sînt strămoşii clanurilor biigiiniit şi belgiiniit. Din nefericire, Do-bun-mergen a murit tînăr, lăsînd în urma lui o soţie şi doi fii. în vreme ce îi creştea, Alan-qo'a a născut, rînd pe rînd, trei copii. Chiar şi fără bărbat, o femeie poate face cîţi copii doreşte. Dar Alan-qo'a era o femeie cuminte, care nu şi-ar fi luat vreodată un iubit. Cum putea atunci să aibă copii? Ei bine, de fiecare dată, o rază luminoasă, coborîtă din cer, pătrundea prin deschizătura de fum a cortului şi atingea pielea albă a lui Alan-qo'a. Astfel s-au născut Bu-qu-qadagi, Buqatu-salji şi Bodonchar-mungqaq, strămoşii clanurilor qatagin, salji'ut şi borjigin. Şi iată de ce în noi, cei din clanul borjigin, urmaşi al lui Bodonchar-mungqaq, se amestecă sîngele frumoasei Alan şi lumina cerului.”
Aşa grăia Bultechii. Şi pe măsură ce istorisea faptele de vitejie ale urmaşilor lui Bodonchar, le împodobea cu toate amănuntele, cu o vioiciune din ce în ce mai mare. Iar pentru că între Bodonchar şi Yesiigei fuseseră zece căpe-

tenii, erau o mulţime de mtîmplări de povestit, aşa încît nu puteau fi istorisite toate într-o singură seară.
Cînd Temujin avea şapte ani, singura poveste care îi plăcea era cea a lui Duwa-soqor, cel cu un singur ochi. Celelalte nu-l interesau deloc, şi de altfel nici nu le price-pea. Dar la marile adunări, la care se strîngeau toţi mem-brii tribului, se mtîmpla ca unii bătrîni, printre care şi Bul-techii, să povestească în faţa corturilor legenda originii mongolilor, care îl încînta de-a dreptul pe Temujin.
„...Mai întîi a fost Lupul Albastru, născut din porunca Ce-rului. Iar soţia lui era Căprioara cea Albă. Au venit de dincolo de lacul cel mare. Şi-au făcut tabăra la izvorul fluviului Onon, în muntele Burqan, şi li s-a născut atunci Batachi-qan.”[7]
[7] **Este citată aici, ca atare, prima frază din** *Istoria secretă a mongolilor.* **Muntele Burqan** *(Biirqan-qaldun* **sau Muntele Sfînt) corespunde, cu aproximaţie, muntelui Khentei din zilele noastre, aflat la izvoarele fluviului Onon.**

Astfel începea legenda, ale cărei fraze scurte se pierdeau curînd în riturile complicate ale ceremoniei. Însă, de fiecare dată cînd era povestită, tradiţia care arată că primul lor strămoş Batachi-qan se născuse din dragostea dintre un lup şi o căprioară trezea în sufletele mongolilor, fie că erau din clanul borjigin, fie din tayichi'ut, o tulburare adîncă. Toată lumea credea în legendă. Lacul cel mare, pe care lupul cel puternic îl trecuse din porunca Cerului, însoţit de blinda şi frumoasa căprioară ca-re-i era soţie, se găsea într-adevăr undeva departe, spre apus. Cît despre muntele Burqan, tot tribul îl ştia, pentru că se ridica în zare şi toţi mongolii, oriunde şi-ar fi pus cortul, îl aveau mereu sub ochi.
Temujin a fost adînc mişcat de povestea Lupului Albastru. Era încîntat şi mîndru că se trage dintr-un lup şi din-tr-o căprioară, iar cînd se gîndea la neamurile care nu avu-

seseră un asemenea noroc, simţea faţă de ele milă şi dispreţ.

Straniile incantaţii rostite de bătrîni au fost, aşadar, elementul care i-a marcat cel mai puternic copilăria. Fireşte, deoarece nu avea decît şapte ani, nu le putea pătrunde înţelesul fără lămuririle date de mama sa, Hoeliin. Dar în vreme ce bătrînii cîntau, glasurile lor joase şi solemne îl ajutau să vadă, în minte, lupul cel puternic alături de blinda şi frumoasa căprioară. Lupul avea o privire pătrunzătoare. O privire care putea să ajungă mult mai departe decît ochiul lui Duwa-soqor. O privire care cuprindea toate cele şi nu se pleca, pentru că nu cunoştea teama, în sclipirea ei rece era un curaj fără seamăn şi o voinţă neînduplecată de a pune stăpînire pe tot ce dorea. Trupul îi era făcut pentru luptă. Nici un sunet, nici măcar cel mai îndepărtat, nu putea scăpa urechilor ciulite, şi toate oasele, toţi muşchii erau alcătuiţi pentru a sfîrteca duşmanul. Cele patru labe puternice şi subţiri erau anume făcute ca să străbată întinderile înzăpezite, să despice furtuna, să se caţere pe stînci şi să sară sus, în văzduh.

Lupul era însoţit de o căprioară plăpîndă, cu blana minunată, roşcată cu pete albe, cu botul alb şi pufos. Căprioara avea o privire nespus de blîndă, dar mereu trează, şi încerca să-l apere de duşmani pe cel pe care-l iubea cu tot trupul ei încordat de pîndă. Pînă şi frumuseţea îi era închinată lupului, ca şi prudenţa nicicînd slăbită. La cel mai mic foşnet al frunzişului mişcat de vînt, îşi întorcea cu grijă capul delicat spre locul de unde venea zgomotul. Nu avea nici o pornire agresivă, dar era mereu gata de apărare.

Cele două făpturi cu totul deosebite, de o mare frumu; sete, îl vrăjeau pe micul Temiijin. Ei dăduseră naştere primului strămoş, Batachi-qan, iar sîngele lor, care curgea de veacuri prin vinele numeroşilor lui strămoşi, clocotea acum în trupul lui.

După ce Temiijin a auzit legenda, n-a mai găsit nici un farmec în celelalte poveşti ale lui Biiltechii, pe care în-

cepea totuşi, încetul cu încetul, să le priceapă. Auzise de multe ori povestea despre Alan cea Frumoasă, al cărei sînge se amesteca, în vinele neamului borjigin, cu lumina cerului. Dar faţă de cea cu lupul şi căprioara, povestea, pe care bătrînul o depăna totuşi ca nimeni altul, îi părea ştearsă şi fără rost. Se înţelege, ideea superiorităţii clanului borjigin asupra celorlalte neamuri mongole, datorită luminii cereşti, îi plăcea. Dar faptul că toţi mongolii se puteau mîndri cu sîngele lupului şi al căprioarei i se părea de-a dreptul minunat. Pentru că îi unea, ca şi ţinutul unde se adunaseră laolaltă, ca şi întinderea nesfîrşită a marilor podişuri.
în primăvara cînd Temiijin a împlinit opt ani, Hoeliin a adus pe lume încă un copil, o fetiţă, care a primit numele de Temiiliin. Pentru prima dată, Temiijin a fost cuprins de o mare tulburare, amestecată cu oarecare îndoială: şi în vinele lui Temiiliin curgea oare sîngele lupului şi al căprioarei albe? Gîndul că fraţii săi, buni ori vitregi, moşteneau cu toţii acelaşi sînge nu i se părea cîtuşi de puţin ciudat, dar în ceea ce o privea pe surioara lui, avea îndoieli.
Uluirea care pusese stăpînire pe Temiijin la naşterea lui Temiiliin l-a făcut să vadă cu alţi ochi toate femeile,
fie că erau copile ori adulte. Că în vinele lor curgea sîngele unei căprioare, treacă-meargă, dar sînge de lup... Nu putea crede aşa ceva. într-o zi, i-a mărturisit aceste îndoieli mamei sale, care i-a răspuns: „Bărbat, femeie, unde este deosebirea? Sîntem cu toţii mongoli şi am moştenit sîngele strămoşilor noştri.”
Răspunsul nu l-a mulţumit deloc pe Temujin. Nu se putea împăca cu gîndul că fetele, care se sperie de îndată ce le împingi puţin, cad şi se pun pe plîns din te miri ce, erau din acelaşi neam cu bărbaţii. Nu-i plăcea că lucrurile stau astfel. Cum să spui că fiinţele acelea slabe, care nici măcar nu erau în stare să se bată, se trăgeau din lupul venit în ţinuturile lor din porunca Cerului, trecînd peste lacul de la apus?

Temujin nu se juca niciodată cu fetele. Mai mult: nici nu stătea de vorbă cu ele, decît dacă n-avea încotro. N-o făcea neapărat din dispreţ faţă de cei slabi, ci mai degra-bă din silă, din mînia pe care i-o trezea gîndul că, în ciuda acestei slăbiciuni, şi ele îndrăzneau să se mîndrească cu acelaşi sînge mongol. Simţărnîntul acesta era adînc în-rădăcinat în inima lui de copil de opt ani.
De atunci, Temujin a început să vadă altfel lumea. Băiatul tăcut şi aspru, care creştea mai repede decît ceilalţi copii, dovedea şi o mare isteţime pentru vîrsta lui.
Dornic să înveţe cît mai mult, Temujin a ajuns să ştie tot soiul de lucruri. Deşi ceea ce spuneau tatăl său Yesiigei şi mama sa Hoeliin nu se deosebea cu nimic de ceea ce vorbeau ei mai demult, lucrurile căpătau acum pentru el o altă însemnătate. Cu ajutorul lor, a aflat obîrşia şi povestea clanului borjigin, din care făcea parte, poziţia acestuia în sînul poporului mongol şi, de asemenea, locul acestui popor printre toate celelalte care trăiau pe marile podişuri. Mintea băiatului sorbea precum un burete tot ceea ce putea afla din vorbele locuitorilor satului ori din ceea ce se rostea la adunări, mai mari ori mai mici. Astfel, trupul şi mintea lui se îndreptau, pe nesimţite, spre maturitatea vîrstei adulte.

Temiijin a aflat mai întîi că, de cînd tatăl său se afla în fruntea neamului borjigin, relaţiile acestuia cu clanul tayichi'ut se înrăutăţiseră iar ciocnirile se iscau din te miri ce. La început, şi neamul tayichi'ut făcea parte din clanul borjigin, dar în vremea celui de-al doilea han, Ambaqai, acesta îşi dobîndise neatîrnarea şi alcătuise o altă comu-nitate, iar cele două neamuri ajunseseră ca nişte fraţi duşmani. Cu puţin înainte ca Yesiigei să preia puterea, fiii lui Ambaqai, care încercau să sporească influenţa clanului tayichi'ut, au cîştigat de partea lor un mare număr de alte clanuri, iar ridicările lor frecvente împotriva poruncilor lui Yesiigei se aflau la originea tuturor conflictelor care sfîşiau poporul mongol.

În pofida înţelegerii aparente care îi unea pe toţi mongolii în jurul lui Yesiigei-han, puterea era, în realitate, împărţită între două clanuri.
Yesiigei nu avea nici un răgaz, pentru că la conflictele interne se adăugau războaiele neîncetate cu alte triburi. Dintre acestea, cel mai puternic era cel al tătarilor, duşmanii neîmpăcaţi ai mongolilor, din vremuri străvechi. Realizarea unei alianţe a tuturor triburilor de pe marile podişuri fusese, de secole, una din grijile de căpetenie. Alianţa era, de altfel, imperios necesară pentru toate aceste seminţii nomade, pentru a le ajuta să trăiască în bună înţelegere şi să facă faţă problemelor puse de ţările vecine: imperiile Kin[8] şi Si-Hia[9], precum şi regatul uigur. Cel mai reticent la ideea unei astfel de alianţe era imperiul Kin, al cărui hotar cu marile podişuri era Marele Zid. Cum

[8] întemeiat în anul 1115 de neamul jurchen, în sud-estul Harbinului (Manciuria), acest „imperiu barbar al Chinei de Nord” s-a extins treptat pînă la cucerirea sa de către fiii lui Genghis-han, în 1233. în momentul întemeierii acestuia, dinastia Kin dobîndise o asemenea putere încît rivaliza cu dinastia Song din sud. Tribul jurchen era cunoscut pentru actele sale de cruzime sistematică asupra mongolilor.

[9] întemeiat în anul 1038 de tribul tangut, de origine tibetană, acest imperiu, aflat la vest de ţinutul Kin, deţinea o poziţie strategică în relaţiile comerciale dintre Orient şi Occident. A existat pînă la ofensiva declanşată împotriva lui de Genghis-han în 1225-1227.

apăreau semnele premergătoare alianţei, imperiul găsea o stratagemă ca să le anihileze din faşă şi căuta, prin toate mijloacele, să semene vrajba între triburile nomade.
Toţi hanii, de la Qabul la Ambaqai, de la Qutula şi pînă la Yesiigei, doriseră unificarea, însă tătarii, manipulaţi de

imperiul Kin, se împotriviseră întotdeauna. Qabul era să moară otrăvit de un trimis al imperiului Kin. Ambaqai, prins de tătari şi predat imperiului Kin, fusese executat. Qutula şi cei mai mulţi dintre cei şase fraţi ai săi pieriseră în luptele cu tătarii. Pe scurt, străbunicul lui Temti-jin şi fraţii bunicului său îşi pierduseră viaţa în luptele cu triburile rivale.
în bătălia care se desfăşura în clipa naşterii lui Temujin, Yesiigei a reuşit, pentru prima oară, să le pricinuiască mari pierderi tătarilor, după care între cele două triburi a domnit, pentru o vreme, pacea. însă presiunea exercitată din umbră de către imperiul Kin putea duce, în orice moment, la reizbucnirea conflictului.
încă din copilărie, Temujin a înţeles că duşmanii poporului mongol erau tătarii şi uriaşul imperiu Kin, care se întindea dincolo de Marele Zid. Cele două nume i s-au întipărit în inimă, ca şi cum ar fi fost vorba de nişte duhuri rele.
într-o zi, Yesiigei, pe cînd şedea în cort şi bea, a rostit: „Pînă nu-i voi zdrobi pe tayichi'ut şi pe tătari, nu-mi pot îngădui să mor.”
Auzind aceste vorbe, Temujin s-a întrebat cu mirare de ce anume tatăl său nu pomenise, pe lîngă cele două nume, şi pe cel al imperiului Kin'. I-a pus aşadar întrebarea, la care Yesiigei a răspuns rîzînd: „Zdrobirea imperiului Kin nu e treabă lesnicioasă! Chiar dacă am putea aduna toate triburile de pe podişurile mongole, abia dacă am ajunge la două sute de mii de oameni. Pe cînd Kin are o armată puternică, de zece ori mai numeroasă, şi fiecare soldat este înzestrat cu nişte arme fără seamăn, pe care nici nu ţi le poţi închipui.”
Apoi, lăsînd la o parte poveştile despre bătăliile purtate cu duşmanii dintotdeauna, i-a vorbit despre ţara Kin

şi despre ţara Song, aflată mai la sud. Acolo, în nişte ţinu-turi înconjurate de ziduri uriaşe, oamenii se adună în ce-tăţi alcătuite din case de pămînt şi de lemn, care nu pot fi mişcate din loc. Fiecare are munca lui: negustorii îşi vînd

marfa în prăvălii, ţăranii seamănă ogorul, slujbaşii îşi văd de treburile administrative, luptătorii îşi petrec zilele pregătindu-se de război. Iar între ziduri se ridică temple înalte şi palate de piatră, care se înalţă pînă la cer.

Lui Temiijin nu-i venea să creadă că există tărîmuri de vis ca acelea. Şi a dorit să afle mai multe amănunte.

L-a copleşit pe tatăl său cu întrebări. Dar cum Yesiigei nu văzuse niciodată ţările acelea cu ochii lui, n-a fost în stare să-i spună mai mult.

Prin urmare, Temiijin s-a gîndit într-o zi să-l descoa-să pe Biiltechii despre imperiile Song şi Kin. Atunci bătrînul cu ţinere de minte i-a zis, mai întîi: „Să ştii că sînt nişte locuri mspăimîntătoare!'' Nu s-a apucat să-i vorbească lui Temiijin despre ceea ce-i ceruse ci, ca să-şi întărească spusele, i-a istorisit povestea lui Ambaqai-han, ucis de chinezi.

„Ambaqai-han, prins de tătari, a fost predat împăratului Kin, şi gîndeşte-te că a fost ţintuit pe un soi de măgar de lemn şi sfîrtecat, de viu, iar apoi tăiat bucăţele. Ambaqai-han era un om viteaz, aşa că i-a spus slujitorului său, Biilqechi, care se afla lîngă el cînd îşi dădea sufletul: «Dacă te întorci acasă viu şi nevătămat, spune-le tuturor să mă răzbune! Chiar dac-ar fi să rămînă fără unghii şi fără degete!» Biilqechi a fugit şi le-a spus tuturor, la întoarcere, aceste vorbe. Şi toată lumea a plîns. Chiar şi tatăl tău. Chiar şi eu.”

Biilqechi nu mai era în viaţă, dar Temiijin îşi aducea aminte de bătrînelul pirpiriu pe care îl zărise cînd mai stătea încă pe genunchii mamei. Astfel, drama lui Ambaqai-han i s-a părut cu atît mai adevărată, pentru că îşi amintea de unul din cei ce luaseră parte la ea. Copilul a fost cuprins de o tristeţe fără margini. Suferea la gîndul că nici măcar tatăl său, Yesiigei, nu mai voia să porneas

că la luptă împotriva imperiului Kin, într-atît era de mare şi de neînvins. Kin era, în mintea lui, un tărîm nemărginit şi necunoscut, plin de ciudăţenii, un tărîm de vis, dar şi

ţara duşmanilor de moarte ai mongolilor, care îl omorîseră cu atîta sălbăticie pe cel de-al doilea han. Ţara pe care trebuia să se răzbune cu orice preţ, chiar dacă va rămîne fără unghii şi fără degete!
în vara care a urmat după ce Temujin a împlinit nouă ani, Yesiigei, la rugămintea soţiei sale, a pornit spre tabăra clanului Olqunu'ut, unde se născuse Hoeliin. L-a luat cu el şi pe Temujin, cu gîndul s-o găsească pe aceea care avea să-i fie într-o zi soţie.
Pentru copil era prima călătorie. Dinaintea ochilor lui se înşiruiau privelişti cu totul deosebite de cele pe care le cunoştea. Bineînţeles, în funcţie de anotimp, mongolii îşi mutau corturile dintr-un loc în altul. Dar nu treceau niciodată dincolo de un anumit hotar, stabilit de condiţiile naturale: împrejurimile muntelui Burqan, malurile fluviilor Onon şi Kerulen. Temujin nu cunoştea, aşadar, decît pilcurile dese alcătuite din aceiaşi copaci şi cîmpi-ile a căror culoare era mereu aceeaşi. Călătoria a fost, prin urmare, o adevărată descoperire.
Expediţia era alcătuită din zece călăreţi şi cîteva cămile încărcate cu merinde. După ce mersese în jos prin cheile împădurite ale fluviului Kerulen, alaiul a lăsat în urmă apa şi a străbătut stepa, a urcat apoi pe dealuri stîncoa-se şi a ajuns la întinderi acoperite cu nisip şi pietriş. Lacurile sclipeau pretutindeni. Pentru Temujin, totul era o încîntare. Cum nu era nici o grabă, se opreau în drum ca să pescuiască ori să vîneze păsări şi iepuri.
înainte de a ajunge în satul lui Hoeliin, o mtîmplare ne-aşteptată a tulburat călătoria: pe cînd se pregătea să treacă printre munţii Chiqurqu şi Chekcher, alaiul s-a întîl-nit cu căpetenia tribului onggirat, Dei-sechen, însoţit de oamenii săi. Dei-sechen şi Yesiigei se vedeau pentru pri-ma dată, dar s-au înţeles pe loc. Cînd Dei-sechen a aflat care era scopul călătoriei lui Yesiigei, i-a propus să facă un ocol şi să vină cu el pînă la tabără.

„îmi place fiul tău Temujin. Soarta m-a binecuvîntat cu o fiică, Borte. Ar fi o pereche potrivită”, a grăit liniştit Dei-sechen, îndreptîndu-şi uşor trupul vînjos.
Yesiigei s-a simţit cuprins de simpatie faţă de bărbatul care vorbea fără ocolişuri. Şi cum auzise multe despre bogăţia neamului onggirat, a primit îndată propunerea. Pentru mongoli, o asemenea alianţă nu era deloc de le-pădat.
în urma înţelegerii, cele două grupuri s-au alăturat şi s-au îndreptat spre zona de cîmpie aflată la poalele versantului de sud al muntelui Hinggan. Dintre toate triburile de pe marile podişuri mongole, neamul onggirat ocupa ţinutul cel mai apropiat de Marele Zid. Era în contact cu cultura Kin şi ducea, aşadar, o viaţă mai aleasă decît alte popoare din acele locuri.
Păşunile erau mult mai bogate decît ale mongolilor. Pe cîmpiile ce se întindeau cît vedeai cu ochii păşteau oi şi cai. Cortul lui Dei-sechen, cu mult mai încăpător şi mai arătos decît al lui Yesiigei, era orînduit cu grijă. Se aflau acolo o mulţime de piei şi blănuri de animale. Dar ceea ce i-a minunat peste măsură pe Temujin şi pe părintele lui au fost lucrurile preţioase adunate, fără îndoială, prin troc: vase lăcuite, armuri şi arme nemaivăzute, bibelouri fine, fildeş şi pietre scumpe. Temujin nu putea să nu-şi dea seama în ce sărăcie, ba chiar în ce mizerie trăia poporul mongol, faţă de neamul onggirat.
Borte avea zece ani, fiind aşadar cu un an mai mare decît Temujin. Yesiigei a plăcut-o de cum a văzut-o. Şi Temii-jin a socotit-o frumoasă pe fetiţa înaltă pentru vîrsta ei, care plesnea de sănătate. Avea pielea albă şi părul castaniu, lucios. De cînd era mic, Temujin auzise vorbindu-se de-spre neamul „tătarilor albi”, deosebit de cel al „tătarilor negri”.[10] Acum vedea că nu era doar o poveste.

[10] Istoricii chinezi ai vremii făceau deosebirea între „tătarii negri”, care stăpîniseră marile podişuri înaintea întemeierii imperiului mongol, şi „tătarii

albi”, adică neamul ongut, de origine turcica, stabilit în nord-estul imperiului Kin.

După ce i-a găzduit şi i-a omenit timp de trei zile pe Yesiigei şi pe oamenii săi, Dei-sechen s-a arătat dornic să-l ţină o vreme pe Temiijin alături de el, ca băiatul să-i poată cunoaşte tribul. Şi de această dată Yesiigei s-a învoit, fără a se lăsa rugat. Gîndul că va sta cu alt trib nu-l încînta deloc pe Temiijin. Însă, înţelegînd că avea să descopere astfel o altă lume, s-a supus de bunăvoie dorinţei tatălui său şi a primit să rămînă în tabăra lui Dei-sechen.

în vreme ce Yesiigei se îndrepta spre muntele Burqan, Temiijin păşea într-o viaţă nouă, alături de un popor cu altă limbă şi alte obiceiuri.

Copilul a trăit astfel în satul lui Dei-sechen din toamna cînd avea nouă ani şi pînă în primăvara cînd a împlinit treisprezece. Nu-i păsa deloc de Borte, fetiţa care îi fusese făgăduită drept soţie. Dar arăta o uimitoare curiozitate, pentru vîrsta lui, faţă de ce privea organizarea tribului. Astfel, şi-a dat seama că un număr mic de tineri erau special pregătiţi pentru a putea face faţă agresiunilor din partea altor triburi. Tinerii erau călăreţi şi arcaşi neîntrecuţi. În fiecare zi, răspîndiţi în cele patru colţuri ale cîmpiei, învăţau să apere turmele în caz de atac şi să tragă cu arcul de pe cal. Dei-sechen i-a îngăduit şi lui Temiijin să ia parte la pregătiri.

Şederea în tabără a fost pentru băiat, înainte de toate, un prilej minunat de a dobîndi cunoştinţe despre necuprinsa ţară Kin. Uneori, negustorii chinezi, veniţi de dincolo de Marele Zid, ajungeau în sat cu caravane de cămile. Temiijin a aflat din gura lor lucruri pe care nu le-ar fi ştiut niciodată dacă ar fi rămas în susul fluviului Onon. A fost mai cu seamă mirat auzind că ţara Kin, precum şi ţara Song, aflată mai la miazăzi, se aflau sub stăpînirea unui singur om şi erau înzestrate cu o armată care îi asculta orbeşte poruncile.

Temiijin avea treisprezece ani cînd, într-o zi de primăvară, una dintre rudele sale, un bărbat de vreo treizeci de ani, pe nume Monglik, a venit din tabăra borjigin ca să-1

ia acasă. Vorbele lui nu erau prea limpezi, dar se înţelegea că Yesiigei, după atîta vreme, dorea să-şi revadă fiul. Dei-sechen nu s-a arătat prea încîntat de această cerere neaşteptată, dar i-a îngăduit lui Temujin să se întoarcă acasă, nu înainte de a-i smulge făgăduiala că va veni înapoi fără întîrziere.

Temujin şi Monglik au străbătut călare, zi şi noapte, marile podişuri. între timp, Monglik îi dăduse adolescentului vestea morţii părintelui său. în timpul unei călătorii, Yesiigei fusese nevoit, după obiceiurile nomade[11], să petreacă alături de un grup de tătari, care se folosiseră de prilej pentru a-l otrăvi. Chinuit de suferinţă, gonise călare timp de trei zile pentru a ajunge în satul lui, unde îşi dăduse sufletul. Yesiigei îşi închinase viaţa luptei împotriva duşmanilor de veacuri, tătarii, şi le dăduse asemenea lovituri încît vreme de doisprezece—treisprezece ani fusese pace, dar soarta îl împinsese pînă la urmă în capcana răzbunării.

Cînd Temujin a aflat aceste amănunte de la Monglik, moartea tatălui său, în loc să-l întristeze, i-a pricinuit o mînie fără margini. Yesiigei îi zdrobise pe tătari, în urmă cu treisprezece ani, şi ar fi trebuit să ia măsuri aspre pentru a zădărnici orice dorinţă de răzbunare. Ar fi trebuit să-i măcelărească pe toţi bărbaţii, pînă la unul, şi să păstreze femeile şi copiii ca robi. Pentru că nu ţinuse seama de acest lucru, tatăl său Yesiigei primise pedeapsa dreaptă a zeilor.

Băiatul de treisprezece ani a ajuns în satul borjigin care, după ce că era sărman, i s-a părut şi mai întunecat, mai sărac şi mai trist, după dispariţia lui Yesiigei.

Alături de Monglik, Temujin a trecut încet, ducîndu-şi calul la pas, printre iurte. Toate păreau pustii, cufundate în

linişte. Temujin a descălecat în faţa cortului şi a păşit spre intrare. I-a zărit atunci, în picioare, pe fraţii săi vi

[11] **După obiceiul mongol, călăreful care trecea pe lîngă nişte oameni care stăteau la masă trebuia să descalece şi să li se alăture, chiar dacă nu era poftit.**

I

tregi Belgiitei şi Bekter, care crescuseră atît de mari încît abia i-a recunoscut. înăuntru, atmosfera era tristă şi grea, mai ales că prin deschizătura de fum nu pătrundea nici un strop de lumină. Temiijin a aşteptat ca ochii să i se obişnuiască cu întunericul. îndată ce a zărit-o pe mama lui, Hoeliin, aşezată în fundul cortului, alături de cei trei fraţi şi de sora lui, s-a îndreptat spre ea.

„Tatăl tău, Yesiigei, a murit. De acum, ai să rămîi cu noi; ai să fii, în locul lui, capul familiei.” Aşa a rostit Hoeliin către Temiijin.

Băiatul n-a scos o vorbă. Atunci Hoeliin a spus: „Du-ceţi-vă după Monglik”, ca şi cum abia atunci îi băgase de seamă lipsa. Dorea, fără îndoială, să-i mulţumească pentru că făcuse o călătorie atît de lungă şi anevoioasă, însă Belgiitei, care rămăsese în picioare lîngă intrare, a răspuns: „Monglik a şi plecat, călare.” Hoeliin a părut cumva descumpănită şi, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că Belgiitei spune adevărul, s-a ridicat şi a ieşit din cort.

S-a întors repede şi, strîngîndu-şi cei şapte copii lîngă ea, le-a spus: „De azi înainte, nu ne mai putem bizui decît pe noi înşine. Trebuie să ne unim puterile ca să supravieţuim.”

Trecuseră cîteva zile de la înmormîntarea lui Yesiigei, iar Hoeliin nu mai plîngea. După spusele fratelui mai mic al lui Temiijin, Qasar, izvorul lacrimilor secase.

Temiijin a aflat îndată, de la mama şi de la fraţii săi, o mulţime de lucruri uimitoare: o dată cu moartea lui Yesiigei, puterea avea să treacă, probabil, în mîinile clanului

tayichi-ut, ceea ce stîrnea o oarecare tulburare printre bor-jigini. Cei mai mulţi erau ispitiţi să se alăture acestui clan, din rîndurile căruia avea să fie ales, fără îndoială, urmaşul lui Yesiigei. Unele din concubinele acestuia, pline de gelozie şi de ciudă împotriva lui Hoeliin, prima nevas-tă, o îndepărtaseră, organizînd fără s-o cheme o ceremo-nie pentru odihna sufletului stăpînului lor. Chiar şi mem-brii apropiaţi ai familiei se răciseră treptat de Hoeliin, iar după două-trei zile nu se mai arătaseră deloc. în sfîrşit,

oamenii din sat se adunau în fiecare zi, dar nu-i chemau şi pe cei din familia lui Hoeliin, devenită dintr-o dată ne-însemnată.
Temujin asculta toate acestea fără să rostească un cu-vînt. Acum îşi dădea seama de ce, atunci cînd ajunsese în sat, peste toate corturile ce păreau pustii domnea liniştea: toţi se strînseseră pentru a lua nişte hotărîri. A încercat deci să înţeleagă de ce anume familia sa ajunsese într-o asemenea situaţie.
O dată cu dispariţia lui Yesiigei, nimeni din clanul borjigin nu-i putea lua locul. Nimeni, pentru că el nu-şi alesese nici un urmaş. Lucrul nu privea doar neamul borjigin, ci şi pe cei din tayichi'ut şi din alte clanuri. Clanurile se alăturau unei căpetenii care se pricepea să le adune la-olaltă. La moartea acesteia, din diferite interese, se alătu-rau alteia. Ca în toate grupurile neorganizate, era o prac-tică obişnuită la mongoli, de mai multe generaţii.
Era deci firesc ca, după dispariţia unui şef, familia aces-tuia să aibă parte de o soartă amară. Şi asta pentru că purtarea aspră a şefului în timpul vieţii iscase o ură care fusese multă vreme înăbuşită şi se dezlănţuia acum împotriva familiei sale. „N-ai parte toată viaţa de cea mai gustoasă fiertură”, spun mongolii, iar zicala este pentru ei mai mult decît adevărată. Cerul îşi arăta voinţa de a-i aduce pe toţi pe aceeaşi treaptă.
Temujin s-a gîndit atunci la Dei-sechen, alături de care petrecuse trei ani şi jumătate. La onggiraţi, lucrurile se

petreceau altfel. Chiar dacă nici acest clan nu era organizat cum se cuvenea, pentru a ajunge la rangul de căpetenie trebuia, cel puţin, să faci parte din familia lui Dei-sechen. Bunurile pe care le avea îi dovedeau cu prisosinţă puterea. Dei-sechen era, într-adevăr, mai bogat decît ceilalţi membri ai clanului său. Iar dacă ţinea atît de mult la Temujin şi dorea să şi-l facă ginere, era pentru că nu avea un fiu care să-i urmeze.

Temujin a măturat cu privirea cortul în care trăise atî-ta vreme tatăl său, ca şef al borjiginilor. Era ceva mai în

căpător, dar ceea ce cuprindea nu-l deosebea cu nimic de celelalte. Prada smulsă clanurilor rivale era îndată împărţită în mod egal, fără ca şeful să aibă drept la ceva mai mult. Noţiunea de „clasă” nu exista, aşa că nu erau nici săraci, nici bogaţi sau, mai bine zis, toţi erau la fel de săraci.

Temiijin a rostit către Hoeliin, cu un glas rece străbătut de o undă de mînie: „Era de aşteptat să se întîmple astfel.” Nu mai era glasul unui adolescent, ci al unui bărbat care îşi lua asupră-i răspunderea de cap de familie, după moartea părintelui său. A mai spus: „Blestemaţii de tay-ichi'ut nu se vor opri aici. Pînă ce nu vom smulge răul din rădăcină, nu se vor potoli.”

Auzind aceste vorbe, Hoeliin nu şi-a putut stăpîni lacrimile. A plîns îndelung, pînă ce Bekter şi Belgiitei şi-au luat arcurile şi au pornit la vînătoare, Qachi'un şi Temii-ge s-au dus să se joace, iar Temiiliin, care nu avea decît cinci ani, a adormit.

Numai Qasar a rămas în picioare, lîngă Temiijin, tă-cînd, cu ochii aţintiţi, ca şi el, asupra mamei. Adolescentul i-a spus atunci, cu glas măsurat: „De azi eşti vasalul meu credincios. Te vei supune tuturor poruncilor mele. în schimb, îţi recunosc în familie o putere aproape la fel de mare ca a mea. în caz de ceartă cu Bekter şi Belgiitei, îi vom înfrunta împreună. Dacă voi fi învins, tu ai să-mi iei locul în capul familiei.”

La auzul acestor cuvinte, Hoeliin s-a oprit din plîns şi a ridicat uşurel capul, ca să-l plece la loc. Temiijin l-a silit pe Qasar să-i dea un răspuns. Acesta, care avea un chip prea frumos pentru un băiat, cu trăsături mai regulate decît ale fratelui său, se înflăcărase: „Aşa să fie, mă învo-iesc”, a răspuns el.
Temiijin se înflăcărase şi el. Jurămîntul era pentru el ceva sfînt. Nu trăise niciodată pînă atunci o asemenea clipă. Şi a hotărît, ca să-şi ajute mama şi să aibă grijă de ai săi, să aducă în familia părăsită de toţi o ordine, o structură, o ierarhie. Hotărîrea era determinată atît de sentimentul datoriei sale de fiu mai mare al lui Yesiigei, cît şi

de neîncrederea pe care i-o trezeau acum cei doi fraţi vi-tregi, Bekter şi Belgiitei, care erau aproape mai înalţi de-cît el şi mai voinici. În clipa în care intrase în cort, după ce lipsise atîta vreme, ceea ce văzuse în ochii lor nu semăna tocmai a dragoste de frate. I se păruse că zăreşte mai de-grabă un soi de ură.
Curînd după aceea, lucrurile s-au înrăutăţit mult mai tare decît prevăzuse Temujin. Cam la două luni de la în-toarcerea lui, într-o dimineaţă, adolescentul, trezit de gă-lăgia de afară, a ieşit din cort şi a văzut, în lumina palidă a zorilor, cum bărbaţii şi femeile din clan desfăceau în mare grabă corturile şi îşi încărcau avutul pe cai şi pe cămile. Toată tabăra se pregătea să plece. Temujin a simţit din-tr-o dată prezenţa mamei alături. Hoeliin stătea în picioare, năucită, fără grai. Temujin s-a îndreptat spre rudele lui, să le întrebe unde anume aveau de gînd să plece. Unul dintre bărbaţi i-a răspuns: „La porunca şefului tayichi'ut, mergem să căutăm alte păşuni.”
Nu era nimic ciudat în plecarea taberei la apropierea verii; ceea ce era însă ciudat era faptul că ordinul venea de la căpetenia tayichi'ut şi că nu fusese adus la cunoştinţa familiei lui Temujin. Adolescentul a priceput pe dată că se încerca îndepărtarea lor din clan şi că aveau să fie părăsiţi. Yesiigei murise şi atîta vreme cît nu fusese ales

un alt han, Temujin, fiul său cel mai mare, trebuia consultat asupra tuturor schimbărilor intervenite în tabără. Or, nu numai că nu fusese înştiinţat, dar doreau să-l lase acolo, împreună cu toţi ai săi.
Temujin i-a copleşit pe toţi cu vorbe aspre pentru felul în care se purtau cu ei, dar nimeni n-a plecat urechea la protestele lui. Pe cînd se îndrepta spre cort, tremurînd de mînie, a văzut-o pe mama lui pe cal, ţinînd în mînă un *tuq*[n] înfăşurat într-o coadă de cal alb. Ridicînd acest simbol al puterii hanilor, Hoeliin încerca să împiedice ple-

[12] **în limba mongolă în text; steag, stindard.**

carea hotărîtă fără ştirea lor. Temiijin ştia prea bine că totul era zadarnic. însă nu a făcut nici o mişcare, nici pentru a-şi sprijini mama, nici pentru a o opri.
S-a întors în faţa cortului, a rămas o vreme în picioare, privind acel du-te-vino grăbit al oamenilor din sat. Hoeliin îşi oprise calul în colţul dinspre sud-est al taberei. Din cînd în cînd, coada de cal alb, bătută de vînt, flutura sus, pe cer, părînd mică şi neînsemnată, pierdută undeva, departe.
Curînd, grupuri mici, alcătuite dintr-una ori mai multe familii, s-au risipit în neorînduială, cu cămile şi cu cai cu tot. Părăsind pămîntul pe care sălăşluiseră vreme de cîteva anotimpuri, s-au făcut nevăzute dincolo de deal, pe coasta care se făcea dintr-o dată mai abruptă, la cîţiva paşi de locul unde Hoeliin încă mai flutura coada de cal. Părea că le arată drumul celor ce se îndepărtau. încetul cu încetul tabăra s-a golit şi a mai rămas, părăsit pe locul pustiu, doar cortul lui Hoeliin şi al copiilor săi.
Cînd ultimul grup a dispărut după buza dealului, Temiijin a văzut-o pe Hoeliin îndreptîndu-se spre centrul locului unde fusese tabăra, care i s-a părut dintr-o dată nemăsurat de gol. Femeia se apropia, călare, fluturînd steagul, iar Temiijin a fost izbit de chipul ei palid şi încordat, aproape sălbatic. Niciodată mama lui nu fusese mai curajoasă şi mai frumoasă.

„Monglik a plecat. Yamulde si Sorqan-shira au plecat şi ei.”
Hoeliin s-a dat jos de pe cal şi a înşirat numele tovarăşilor celor mai apropiaţi ai lui Yesiigei. Printre ei se număra şi bătrînul Bultechu-ba'tur, cel cu ţinerea de minte.
în aceeaşi seară, Charaqa, tatăl lui Monglik şi bărbatul cel mai vîrstnic din clanul borjigin, s-a întors înapoi, călare. De cum a coborît de pe cal, s-a prăbuşit la părnînt. Avea o lance înfiptă în spinare, care îi făcuse o rană adîn-că. Neştiind ce se petrecuse, Hoeliin şi fiii săi l-au dus în cort, să-l îngrijească.
27
După două-trei zile, bătrînul a putut îngăima cîteva vorbe. A spus că fusese singurul care se împotrivise pînă la capăt ca Hoeliin şi ai săi să fie lăsaţi de izbelişte şi că protestase împotriva hotărîrii pe lingă mai-marii clanului tayichi'ut chiar şi după plecarea taberei. Atunci, una din căpetenii, Todo'en-girte, îi zisese: „Apa cea adîncă a secat. Piatra cea strălucitoare s-a sfărîmat. Yesiigei s-a dus. Nu mai trăncăni!” şi-i înfipsese lancea în spinare.
Bătrînul a mai trăit trei zile, în care a băut numai apă, apoi şi-a dat sufletul. Temujin, care nu vărsase niciodată vreo lacrimă, nici măcar la moartea tatălui său, a plîns după singurul bărbat viteaz din clanul borjigin. Suspina cu atîta deznădejde încît Hoeliin s-a speriat. Adolescentul suferea la gîndul că n-avea să-l poată răsplăti niciodată pe Charaqa, ce se dovedise atît de credincios faţă de familia lui năpăstuită.
Din clipa aceea, viaţa lui Hoeliin şi a copiilor săi a fost tot mai grea. Familia nu avea decît un cort, cîteva oi şi cîţi-va cai. Şi cum locuinţa era izolată, nu aveau cu cine să facă schimb cu mîncare şi cu veşminte.
După ce i-au părăsit pe Hoeliin şi pe copii, borjiginii s-au alăturat clanului tayichi'ut, cu care au ridicat împreună o tabără în stepă, în josul fluviului Onon, la cîteva zile de mers. Tarqutai, căpetenia tayichi'ut, dobîndise rangul de

han al mongolilor, dar ştirea nu ajunsese încă la urechile lui Temujin şi ale familiei sale.
Ca să nu moară de foame, adolescentul nu le lăsa alor săi nici o clipă de răgaz. în fiecare zi, Hoeliin şi mica Te-miiliin mergeau pe malul fluviului Onon să culeagă ierburi ori se afundau mult în pădure în căutare de pere sălbatice. Pe locul dinaintea cortului a semănat usturoi şi ceapă. Cei şase băieţi mergeau pe rînd cu oile la păscut, iar cînd aveau o clipă liberă, se duceau la pescuit ori la vînătoare.
Cea mai mare grijă era pentru Temujin purtarea fraţilor săi vitregi, Bekter şi Belgiitei; aceştia erau nedespăr

ţiţi şi nu voiau să-l asculte. Semănau între ei ca două picături de apă, erau la fel de puternici şi la fel de aspri.
La un an de la moartea lui Yesiigei, în primăvară, vrajba ascunsă dintre cei doi şi Temiijin a ieşit la iveală. Qasar, credincios jurămîntului făcut fratelui său mai mare, îl asculta, dar pentru că nu era destul de voinic şi avea o fire blinda, nu-i era de mare ajutor la nevoie. Pe ceilalţi doi fraţi mai mici, Temiige şi Qachi'un, nu se putea bizui, pentru că unul avea doar opt ani, iar celălalt zece. Adesea, fraţii vitregi îi furau lui Temiijin prada. Iar cînd se arătau neînduplecaţi, el nu avea încotro, trebuia să li se supună.
într-o zi, pe cînd Temiijin plecase la pescuit cu Qasar, acesta a prins un peşte, un *soqosun*[13], acoperit cu solzi aurii. Bekter şi Belgiitei au încercat să i-l smulgă. A urmat o ceartă cumplită între cei doi fraţi şi Qasar, care nu voia să dea cirumul prăzii, sprijinit de Temujin. în cele din urmă, Bekter şi Belgiitei au izbutit să ia peştele.
Temujin i s-a plîns mamei. Hoeliin, cu chipul umbrit de amărăciune, le-a grăit fiilor săi astfel: „Cum aţi putut ajunge aici? Dacă fraţii se sfîşie între ei, cum putem nădăjdui să ne răzbunăm pe tayichi'ut? Acum singurul nostru prieten este umbra, iar singurul bici, coada cailor...”

Vorbele ei l-au mişcat adînc pe Temujin. în timp ce îi aţîţau ura faţă de tayichi'ut, îi întăreau şi hotărîrea de a nu-i mai lăsa pe fraţii lui vitregi să se poarte astfel.
A doua zi dimineaţă, Temujin l-a chemat pe Bekter afară, l-a mustrat şi i-a poruncit să se îndrepte. Cearta a izbucnit pe dată.
„Nu eşti fiul mamei noastre Hoeliin. Cum îţi îngădui s-o necăjeşti, cînd ea este atît de bună?”
La care Bekter i-a întors vorba:
„Dar nici tu nu eşti fiul tatălui nostru Yesiigei! Belgiitei, Qasar, Qachi'un, Temiiliin şi cu mine sîntem copiii lui, dar tu nu. O ştiu prea bine. O ştiau şi toţi oamenii din sat. Numai tu nu ştii. în vinele tale curge sînge merkit. Te-ai
[13]**în limba mongolă în text; varietate de peşte de apă sărată.**

născut în această familie doar pentru că ai împrumutat trupul lui Hoeliin!
„Ce tot îndrugi acolo?”
„Dacă nu mă crezi, întreab-o pe mama! La urma-ur-mei, ea te-a făcut, ea ştie cel mai bine. Iar dacă nu îndrăzneşti s-o întrebi, întreabă-ţi inima. Tatăl nostru Yesiigei nu te-a iubit niciodată. Sînt încredinţat că ştii despre ce vorbesc!”
Temujin n-a înţeles de prima dată vorbele lui Bekter, care l-au lovit ca un trăsnet.
„Vorbeşti aiurea!” a răspuns el, nevrînd să creadă o iotă din tot ce înşirase Bekter. Numai că glasul lui îşi pierduse asprimea. Chiar dacă nu credea nimic, vorbele îl zgu-duiseră. Bekter i-a dat şi ultima lovitură, adăugind: „De azi înainte, nu mai ascult de tine. Nu te mai recunosc drept frate mai mare. în vinele mele curge sîngele lui Yesiigei, aşa că eu am să fiu capul familiei!”
După care i-a întors spatele lui Temujin şi a plecat. Adolescentul s-a uitat o vreme după fratele său vitreg, care-i întorsese spatele după ce-şi arătase deschis duşmănia. Şi deodată a simţit că nu trebuia să-l mai lase

în viaţă. Trebuia să scape de toţi cei care tulburau liniştea familiei, de toţi cei care-l înfruntau, oricine ar fi fost ei.
Temujin l-a chemat pe Qasar şi i-a poruncit să meargă să vadă unde este Bekter. Copilul a venit îndată şi i-a spus că Bekter este pe deal, în apropiere, şi că păzeşte cei nouă cai rotaţi.
Temujin a luat un arc şi i-a poruncit lui Qasar să facă acelaşi lucru. Au ieşit amîndoi din cort. Ajunşi la poalele dealului, adolescentul i-a spus fratelui său că vrea să-l ucidă pe Bekter. Chipul lui Qasar şi-a schimbat culoarea, iar în ochi i s-a ivit o licărire de teamă, dar pricepînd că este o poruncă a lui Temujin, a jurat să-l ajute.
Pentru ca Bekter să nu le scape, cei doi fraţi au urcat fiecare pe cîte o parte a dealului; ajunşi pe creastă, şi-au scos săgeţile şi s-au pregătit să tragă asupra fratelui lor vitreg. Acesta i-a simţit şi le-a aruncat, cu nepăsare: „Aţi venit să mă ucideti. Cum aş putea să vă opresc? Hai, daţi-i drumul!”
Apoi a adăugat: „Qasar, trage tu primul! Vreau să mor de mîna ta! Nu vreau să mor de mîna unui merkit!” Nici nu şi-a rostit bine vorbele că Temujin şi Qasar, dintr-o singură mişcare, şi-au potrivit săgeţile. Amîndouă s-au înfipt deodată în pieptul şi în spatele lui Bekter, vibrînd. Au urmat altele şi altele. Qasar trăgea din faţă, Temujin din spate. Bekter şi-a dat sufletul, cu trupul străpuns de săgeţi.
Cînd cei doi fraţi s-au întors în cort, Hoeliin, cu un glas neobişnuit de aspru, i-a întrebat: „Unde aţi fost? De ce sînteţi atît de palizi?” Temujin i-a spus atunci că Bekter este pe deal şi că nu se va mai întoarce niciodată. Pe dată, chipul lui Hoeliin s-a schimonosit şi, după ce a scos un geamăt, a strigat, privindu-şi cu asprime fiul: „L-ai ucis pe unul dintre puţinii noştri aliaţi! Asemenea cîinelui care-şi sfî-şie placenta, asemenea panterei care sare pe malul celălalt, asemenea leului care nu-şi poate stăpîni mînia, asemenea pitonului care înghite o făptură vie, asemenea şoimului care se năpusteşte asupra umbrei sale,

asemenea ştiucii care-şi înghite prada în tăcere, asemenea cămilei care-şi muşcă puiul de genunchi!” Apoi a tăcut. Sau mai bine zis, a amuţit de supărare. Nu după multă vreme, a luat-o de la capăt, cu mai multă asprime: „Aţi ucis! L-aţi ucis pe unul dintre aliaţii noştri de neînlocuit! Precum şacalul care sare la beregata duşmanilor, precum raţa care-şi mănîncă puii pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, precum hiena care se repede asupra celui care-i descoperă vizuina, precum tigrul care se năpusteşte fără milă asupra prăzii, precum cîinele sălbatic care se repede la tot ce mişcă!”

După ce a rostit toate acestea, Hoeliin a leşinat. Temujin nu-şi închipuise niciodată că o fiinţă omenească poate fi cuprinsă de o asemenea mînie. Ca un uragan care se dezlănţuie şi mătură totul în jur, supărarea mamei se înteţise mereu şi mereu, sleind-o de puteri.

Temujin se gîndise să-l omoare şi pe Belgiitei, care era aidoma lui Bekter, dar văzînd supărarea lui Hoeliin, a re
31
nunţat la gîndurile ucigaşe şi i-a şoptit lui Qasar la ureche: „Să-i cruţăm viaţa.” Acum, că Belgutei îşi pierduse tova-răşul, le putea fi de ajutor. Vorbele lui Temiijin l-au scos pe Qasar din buimăceala pricinuită de izbucnirea de mînie a mamei şi a încuviinţat, ca un vasal credincios ce se afla: „Belgutei are un lucru bun, şi anume că se ţine întotdea-una de cuvînt.”

La porunca mamei, Temiijin şi Qasar au îngropat trupul lui Bekter la poalele dealului. Vreme de trei luni, Hoe-liin s-a dus în fiecare zi la mormînt. Totuşi, Temiijin era încredinţat că făcuse bine ce făcuse. Pentru că, de la moartea lui Bekter, în cort domnea liniştea şi armonia. Nici o ceartă nu se isca între fraţi. Cît despre Belgutei, părea schimbat, se îmblînzise şi, cum spusese Qasar, îşi ţinea întotdeauna făgăduiala, orice s-ar fi mtîmplat.

Au trecut aşa mai multe zile şi Temiijin şi-a adus aminte de vorbele lui Bekter. Urmărit de ura fratelui său vitreg, le auzea mereu răsunîndu-i în urechi: *Qasar, trage tu pri-*

mul! Vreau să mor de mîna tal Nu vreau să mor de săgeata unui merkitl

Temiijin a tot sucit şi răsucit în minte vorbele fratelui său vitreg. Prea erau bine cîntărite ca să fi fost rostite doar din răutate, în clipa în care Bekter se simţise pierdut.

O dată cu aceste vorbe, îşi aducea aminte şi de cele pe care Bekter i le aruncase dimineaţa. Că era fiul unui merkit. Că Hoeliin era într-adevăr mama lui, dar că Yesiigei nu-i era tată. Şi că Yesiigei nu-l iubea. Ce însemnau oare toate astea?

Din toate aceste vorbe, cele din urmă făcuseră în inima lui Temiijin o rană adîncă.

Uneori, adolescentul îşi amintea în cele mai mici amănunte tot ceea ce făcuse şi spusese tatăl său. Se străduia să scoată, din cele mai mărunte vorbe, din cele mai neînsemnate gesturi, precum o mişcare de pleoape, un înţeles anume. încercările lui erau însoţite de un simţămînt de singurătate şi de eforturi fizice uriaşe. în pragul epuizării, Temiijin ajungea să-şi spună că Yesiigei se purtase poate cu el altfel decît cu fraţii şi cu sora sa. Cînd acest gînd punea stăpînire pe el, îi apărea în minte chipul lui Yesiigei, ameninţător şi întunecat, care nu aducea deloc cu cel al tatălui pe care îl cunoscuse.

Pe măsură ce-şi depăna gîndurile, faptul că fusese încredinţat, la vîrsta de nouă ani, tribului onggirat căpăta cu totul alt înţeles. Poate că tatăl său dorise încă de la început să-l lase în mijlocul acelui trib? Moartea lui îl silise să se întoarcă acasă, dar cine ştie, dacă Yesiigei ar fi trăit, poate că l-ar fi lăsat să trăiască toată viaţa în satul din preajma muntelui Hinggan.

Au trecut aşa mai multe luni. Temujin şi fraţii săi, hrăniţi cu usturoiul şi ceapa semănate de Hoeliin, căpătau trupuri vînjoase. Dar adolescentul, pe la cincisprezece ani, a devenit şi mai închis, şi mai tăcut şi şi-a luat obiceiul, în clipele libere, de a se retrage, singur, într-un colţ al cortului.

Lui Temujin îi părea rău că nu are pe nimeni apropiat ca să-l ajute să-şi risipească îndoielile. Dacă ar fi vorbit cu Hoeliin, lucrurile s-ar fi lămurit, fără îndoială, dar nu-i venea să-i ceară mamei amănunte despre naşterea sa. Simţea că furia turbată care o cuprinsese cînd îl omorîse pe Bekter ar putea izbucni din nou. Simţea că vorbele pe care le putea rosti dinaintea ei ar avea darul de a o scoate din sărite şi de a o supăra peste măsură.
Gîndul că în vinele lui curgea sînge de merkit şi nu de mongol: nimic nu putea fi mai crud pentru Temiijin. Trebuia neapărat să fie fiul lui Yesiigei. Dacă lucrurile nu stăteau aşa, nu mai exista nici o legătură cu bunicul Bartan-ba'-atur, cu străbunicul Qabul, cu strămoşii Tiimbi-nei-sechen (Tiimbinei Clarvăzătorul) şi Beî-shingqor-doq-shin, şi mai departe, cu viteazul Qabichi, cu Bodonchar-mung-qaq, fiul frumoasei Alan şi al luminii cerului, şi nici cu Duwa-soqor cel Chior, cu Toroqoljin cel Norocos, şi urcînd aşa, generaţie după generaţie, cu Yeke-nidiin, cu Sali-qacha'u şi cu primul mongol, marele strămoş Batachi-qan, şi în sfîrşit

cu tatăl acestuia, Lupul Albastru care venise peste lacul cel necuprins din Apus, şi cu Căprioara Albă.
La gîndul că orice legătură cu lupul şi căprioara ar putea fi ruptă, Temujin era cuprins de un simţămînt de deznădejde, care întuneca totul înjur. De cînd începuse, copil fiind, să deschidă ochii asupra lumii, se hrănise cu poveştile despre originea mongolilor, pe care i se clădise trecutul şi pe care trebuia să i se clădească şi viitorul.
Dacă i se lua sîngele mongol care-i curgea în vine, i se ştergea nu doar trecutul, ci şi viitorul. Iar Temujin n-ar mai fi ştiut nici de ce trăise pînă acum, nici ce urma să facă de-a-cum încolo. Se putea oare să nu aibă nici o picătură din sîngele lupului şi al căprioarei? Să nu aibă nici o legătură cu cele două făpturi minunate, din care se trăseseră atî-ţia războinici viteji, arcaşi iscusiţi şi bărbaţi înţelepţi? Dacă Qasar, Qachi'un, Temiige şi chiar Temiiltin,

care nu era decît o fată, pînă şi fratele său vitreg, Belgiitei, aveau în ei sînge mongol, se putea oare ca numai el să fi rămas deoparte? După ce s-a frămîntat zile în şir, Temujin a încercat să-şi alunge îndoielile din minte, ca şi cum ar fi fost fără temei. Fie că era adevărat, fie că nu, trebuia să fie mongol.
După ce a împlinit cincisprezece ani, în vară, a avut parte de o întîmplare hotărîtoare. Pe atunci, cortul familiei era aşezat pe pajişte, undeva pe malul drept al fluviului Onon, iar într-o zi, întorcîndu-se de la păşune, Temii-jin a zărit un om sărman, mergînd departe, pe podişuri. De la plecarea clanului nu vedea, în afară de ai lui, decît două-trei persoane pe an; împins de dorinţa de a vorbi cu cineva, şi-a mînat încet calul spre omul acela. Bărbatul – lucru cu totul neaşteptat – era un borjigin cu copiii căruia Temujin se jucase, îşi amintea, cînd era mic.
După ce l-a măsurat pe adolescent din creştet pînă-n tălpi, omul a strigat, ca şi cum ar fi căutat să se încredin-ţeze că vede bine: „Tu trebuie să fii Temujin, fiul lui Ye-siigei!” Băiatul crescuse atît de repede încît ajunsese aproape bărbat. Deşi călătorul făcea parte din tribul ca

re-i părăsise, pe el şi pe ai săi, Temujin, departe de a nutri ură faţă de omuleţul slab şi pricăjit, a simţit bucurie şi tristeţe la vederea cuiva din clan.
„Unde poţi găsi de mîncare?”, l-a întrebat omul. Nu pricepea cum de Temujin era atît de voinic, fiind de ne-închipuit că cineva putea trăi departe de vreo tabără. Temujin a aflat de la om că borjiginii nu erau tocmai mul-ţumiţi alături de Tarqutai-han, care se trăgea din clanul tayichi'ut.
Cînd omul şi-a isprăvit povestea şi s-a pregătit de plecare, Temujin, pradă unei porniri neînfrînate, a strigat: „Stai!” Poate că s-ar putea lămuri în legătură cu naşterea sa, care îl rodea de atîta vreme...
„Sînt ori nu fiul lui Yesiigei? Răspunde!”, l-a întrebat Temujin pe omul care se întorsese spre el. Bărbatul, luat

pe neaşteptate de întrebare, a bîiguit: „Păi...” Apoi a adăugat, văzînd chipul răvăşit al băiatului: „Cine poate şti, în afară de maică-ta? Şi de altfel, ce rost mai au toate lucrurile astea? Mama mea a fost răpită de tătari în două rîn-duri. Se ştie cine este tatăl fratelui meu, dar al meu? Nimeni nu ştie... Borjiginii, tayichi'ut şi-au luat unii altora femeile cel puţin o dată sau de două ori, aşa că...”
Temujin însă nu se lăsa: „Pentru borjigini, cine este tatăl meu?” „Păi... Oricum, fiindcă Yesiigei a furat-o pe mama ta de la merkiţi, tatăl tău este fie Yesiigei, fie un merkit. Alege ce vrei. Dacă vrei neapărat să ştii, aşteaptă pînă la cincizeci de ani. Cînd vei împlini această vîrsta, totul se va lămuri, nu se poate altfel. Merkiţii îmbătrînesc din-tr-o dată şi se apucă de şterpelit, iar kereyiţii chelesc şi se fac zgîrciţi.” „Dar mongolii?”, a întrebat Temujin, cu chipul răvăşit de nelinişte aşteptării.
„Mongolii se fac lupi.”
Temujin n-a înţeles ce anume voia să spună omul, dar n-a încercat să afle mai multe. Să se facă lup! Era cu totul altceva decît să îmbătrânească dintr-o dată şi să se apuce de şterpelit, ori să chelească şi să ajungă zgîrcit. Vor

bele omului păreau să cuprindă ceva ce Temujin ghicise încă de cînd era mic de tot, ceva nelămurit, în care se afla poate taina sîngelui mongol. Prin urmare, avea de ce să se încreadă în răspunsul sărmanului borjigin flă-mînd. Ce altceva putea înfăţişa mai bine soarta deosebită a mongolilor?
Temujin nu izbutise însă să capete nici o lămurire în legătură cu ceea ce îl rodea, şi anume naşterea sa, dar s-a lăsat păgubaş şi l-a lăsat pe om să plece. S-a gîndit doar că i-ar plăcea să se facă lup, la cincizeci de ani.
Adolescentul şi-a zis că întîlnirea cu acest om îi făcuse mai mult bine decît rău. După ce s-a despărţit de el şi s-a îndreptat spre cort, a jurat să n-o întrebe niciodată pe Hoeliin cine era de fapt tatăl său. Dacă o va hărţui cu în-trebări, o va pune în încurcătură şi-i va umple sufletul de

amărăciune, ceea ce nu putea duce la nimic bun. Dacă Hoeliin îi va spune că tatăl său este un merkit, ce se va întîmpla cu el? Tot ceea ce îl ajutase pînă atunci avea să se prăbuşească. Iar dacă îi va spune că este de neam mongol, n-o va face oare numai ca să-i risipească îndoielile? Hoeliin ştia prea bine ce se cuvine spus şi ce nu. Aşa cum îi dăduse să înţeleagă omul cel flămînd, lucrul cel mai însemnat pentru el era să creadă că este fiul lui Yesiigei, si deci că va duce mai departe neamul mongolilor.

în seara aceea, întorcîndu-se în cort, Temujin le-a povestit alor săi că se întîlnise cu un om din clanul lor, care îi spusese că borjiginii n-o duc tocmai bine.

„încă puţină răbdare. O să fiţi în curînd vrednici de acest nume, iar ei se vor bate pentru cinstea de a ni se alătura”, a rostit Hoeliin.

Temujin n-a spus nimic. Dar s-a gîndit că, pentru a-i ataca pe duşmanii lor de moarte, tayichi'ut, pentru a şi-i alătura pe borjigini şi a-i strînge sub comanda sa, precum făcuse odinioară Yesiigei, nu va aştepta să ajungă bărbat. Nu va avea răbdare. Trebuia să fie lup, şi încă repede. Pentru clanul borjigin, pentru mama, fraţii şi sora lui, dar şi

pentru el însuşi. Nu putea ajunge hoţ ori zgîrcit. Nu era drept să încărunţească şi nici să chelească. Nu putea semăna cu cei din alte triburi. Nu, nicidecum: trebuia să fie lup. Ca să-şi dovedească sieşi că este fiul lui Yesiigei şi că duce mai departe neamul mongolilor.

Capitolul 2

Părăsiţi de elan şi lăsaţi în voia soartei, Hoeliin şi copiii au petrecut doi ani în tabăra lor cea mică, la poalele versantului de nord al muntelui Burqan. Temujin avea acum şaisprezece ani. Era mai înalt şi mai voinic decît fusese tatăl său, Yesiigei, cînd era în plină putere, şi era atît de tăcut încît nu deschidea niciodată gura dacă nu era vorba de ceva ce merita spus. Familia era strîns unită în jurul lui, iar viaţa mergea lin înainte. Temujin avea

putere deplină asupra muncii şi a treburilor casnice şi toţi îl ascultau. Cînd îi era greu să ia o hotărîre, se sfătuia cu fratele său Qasar, care avea paisprezece ani şi căruia îi dăduse drepturi aproape egale cu ale sale.
Qasar, care rămăsese la fel de cumpătat ca în copilărie şi care dovedea, în toate împrejurările, o mare prudenţă, era un ajutor preţios pentru Temujin. Cînd acesta venea să-i ceară părerea iar el nu ştia ce să răspundă, stătea de vorbă cu fratele său vitreg Belgiitei, care avea aceeaşi vîrsta, apoi se ducea la Temujin să-i spună la ce se gîndiseră amândoi. Belgiitei era mai voinic decît Temujin şi părea mai aspru, dar prin firea lui bună şi ânţe-legătoare se apropiase mult de Qachi'un, Temtige şi Te-mtilun, pe atunci in vârstă de doisprezece, zece şi opt ani, care-l iubeau ca pe un frate adevărat. Cu toate că Hoeliin şi ai săi stătuseră departe de lume şi duseseră o viaţă tare amărîtă, erau cu toţii strîns uniţi ân jurul lui Temujin şi trăiau ân pace.

Hoeliin ocupa, în familie, o poziţie aparte. Temujin obişnuia să facă totul fără să-i spună mamei nimic. Une-ori, aceasta încerca să-şi spună cîte o părere, dar cu toate că Temujin o asculta fără să o contrazică, nu-şi schimba hotărîrile, ca şi cum nu i-ar fi dat atenţie decît de ochii lumii. Şi totuşi, era departe de a o socoti pe Hoeliin o en-titate neglijabilă. Pe ea o cruţa cel mai mult, ei îi păstra cele mai bune bucăţi de vînat, ei îi dăruia mai întîi tot ce găsea mai de preţ, haine ori ţesături. Dar la rînduiala tre-burilor şi a casei nu-i dădea voie să se amestece. în orice împrejurări, Hoeliin se mulţumea să-l copleşească pe Temujin cu sfaturi ori cu critici, dar era în zadar. Nu putea face nimic, nici măcar să mute un pat din loc, fără aprobarea fiului său.
Purtîndu-se astfel, Temujin se dovedea, pînă la urmă, înţelept. Pentru că, dacă i-ar fi îngăduit lui Hoeliin să se amestece în toate şi să schimbe lucrurile, cît de puţin, bu-nul mers al casei ar fi fost tulburat. Degeaba îl iubea Hoe-

liin pe Belgiitei ca pe ceilalţi copii, nimic nu putea şterge faptul că nu ea îi dăduse naştere, ceea ce crea între cei doi o situaţie deosebită. De unde se putea şti dacă, într-o bună zi, dragostea lui Hoeliin pentru Belgiitei nu va păli, ori dacă adolescentul, cu inima roasă de demonul îndo-ielii, nu se va crede mai puţin iubit?

Complexitatea relaţiilor din familie nu se oprea aici. Temujin însuşi se găsea într-o situaţie asemănătoare cu cea a lui Belgiitei, pentru că incertitudinea legată de iden-titatea tatălui său nu se risipise. Iar îndoiala pe care frate-le său Bekter i-o semănase în suflet chiar înainte să moară avea să-l urmărească toată viaţa, pînă în mormînt. Fireşte, Hoeliin îl adusese pe lume, ca şi pe fraţii săi Qasar, Qachi'un şi Temiige şi pe sora lui, Temiiliin, dar cum să spună că aveau acelaşi tată? Cît despre mama sa, poate că nu-i iubea pe toţi copiii la fel... Era o problemă delicată, care depăşea înţelegerea, dar Temujin nu voia să se lase copleşit de astfel de lucruri. Ca totul să meargă cum

trebuie, cel mai bine era să o lipsească pe mama lui de drepturile ce i se cuveneau.[1]

Situaţia nu o nemulţumea deloc pe Hoeliin, care se ştia iubită şi respectată de copii şi chiar se bucura văzînd că fiul cel mai mare conduce familia. Cei şase copii îi păreau vrednici de încredere.

Ca şi Temujin altădată, care se retrăgea uneori într-un colţ al cortului şi cădea pe gînduri, Hoeliin, în clipele de singurătate, îşi cerceta străfundurile inimii, unde nimeni nu pătrunsese vreodată. Erau clipe scurte, cînd aluneca în genunea tainei. Cu cine semăna oare Temujin? Cu Ye-siigei? Cu Chiledii, merkitul?

Hoeliin nu ştia care dintre cei doi bărbaţi era de fapt tatăl lui Temiijin. Se gîndise că fiul ei, crescînd, va începe să semene cu unul sau cu altul, dar chiar şi acum, ca şi în copilărie, lucrurile nu se puteau lămuri. Dacă îl cerceta îndeaproape, cînd Temujin intra în cort, aplecîndu-se uşor,

pentru că era înalt, se putea ghici în mersul lui ceva care părea moştenit direct de la Yesiigei. Apoi fusese noaptea aceea de furtună cumplită, în care Temujin, şfichiuit de ploaie, se înverşuna să ţină cortul, ca să nu-l ia vîntul; auzind glasul adolescentului care dădea porunci fraţilor săi mai mici, Hoeliin avusese impresia că se întorsese Yesiigei. Uneori, cînd glasul tunător îi răsuna în urechi, ieşea şi scormonea cu privirea, din prag, întunericul răvăşit de vînt şi de furtună.

La fire însă, Temujin nu semăna deloc cu Yesiigei. în dîrzenia acestuia – care nu se temea de moarte – exista o pornire, născută poate din bunătate ori din înţelegere, de a se da la o parte în faţa altora, de a le ceda locul. Datorită acestei înţelegeri, oamenii se apropiaseră de el, ceea ce-i îngăduise să păstreze echilibrul clanului, care număra atîtea familii, fără vreun conflict major. Or, nici

[1] **Pînă cînd fiii ajungeau la vîrsta adultă şi se însurau, bunurile familiei şi pămînturile rămîneau în păstrarea văduvei. Tot ea avea în grijă trupele a căror căpetenie fusese bărbatul.**

o urmă a acestei trăsături nu se regăsea în firea lui Temiijin. Spre deosebire de tatăl său, acesta era de neclintit şi nu înţelegea să cedeze nici un pic, o dată ce îşi făcuse cunoscută părerea.

Totuşi, Temujin nu semăna nici cu merkitul. Spre deosebire de acesta, care era scund, cu trăsături vii şi cu mişcări iuţi, adolescentul era mai înalt şi mai mîndru. Iar nimic din trăsăturile lui, din statură ori din fire nu amintea de acel bărbat.

Şi totuşi – dar asta nu se întâmplase decît o singură dată –, în ziua în care Temujin îl ucisese pe fratele său vitreg şi, nevrînd să dea nici o lămurire, se închisese într-un zid de tăcere pentru a înfrunta supărarea mamei, Hoeliin îşi adusese aminte de tînărul merkit. Numai Chi-ledii şedea aşa dinaintea ei. Numai el, bărbatul care se ivise într-o noapte precum furtuna, o răpise din satul ol-qunu'ut, o

siluise îndată fără nici un cuvînt şi se repezise apoi asupra ei în fiecare zi s-o lovească. Tot ce făcea era străbătut de dorinţa neînfrînată de a pune mîna pe tot ce dorea, şi pentru asta nu se dădea în lături de la nimic.
Uciderea lui Bekter de către Temujin trezise mînia lui Hoeliin, dar mustrările aspre cu care îşi copleşise fiul, pînă ce căzuse la pămînt, fără simţire, se adresau, de fapt, crudului merkit. Pentru că, în acea clipă, nu Temujin se afla dinaintea ei, ci Chiledu.
Cînd Hoeliin îşi venise în fire, o fulgerase un gînd înspăimîntător: cum se putea ca Temujin să aibă sînge merkit? A alungat gîndul, nevrednic de o mamă. Numai că el i-a rămas adînc întipărit în suflet.
Cînd Temujin avea şaisprezece ani, în timpul verii, s-a petrecut ceva care a tulburat adînc viaţa lui şi alor săi: căpetenia clanului tayichi'ut, Tarqutai, în fruntea a trei sute de oameni, a atacat pe neaşteptate tabăra.
Adolescentul prevăzuse posibilitatea atacului. Cu o lună înainte, un bărbat din clanul borjigin, care o ducea foarte greu sub stăpînirea clanului tayichi'ut, trecuse pe

la el. Plecat la vînătoare undeva în apropiere, făcuse un ocol pentru a le da bineţe lui Hoeliin şi alor săi, împins fără îndoială de dorinţa de a-i revedea şi de a şti ce mai fac. Şi pentru că îşi dăduse osteneala ca să afle cum o mai duc, resentimentul lor faţă de omul care îi părăsise împreună cu ceilalţi şi se alăturase duşmanului, s-a risipit. Bărbatul a plecat îndată, lăsîndu-le o treime din vînat, dar apucase să le spună că Tarqutai avea de gînd să-i facă rău lui Temujin. într-adevăr, la începutul anului, la o adunare a clanului, Tarqutai, ameţit de băutură, rostise: „Cocoşei-lor le-au ieşit penele şi mieluşeii au crescut. A venit vremea să le sucim gîtul odraslelor lui Yesiigei. Să nu aşteptăm să-şi ia zborul şi să cutreiere deşertul cu picioarele lor voinice!”

Temujin, avertizat, a pregătit în pădurea din apropiere nişte adăposturi din crengi şi a adunat oile şi caii în jurul taberei pe timpul nopţii, ca să fie înştiinţat în caz de atac.
La începutul verii, într-o noapte cu lună, Hoeliin şi ai săi, treziţi de glasul animalelor, s-au sculat în grabă. Au ieşit din cort şi au văzut cîteva săgeţi în mijlocul vitelor. Temujin şi-a luat familia şi a străbătut pajiştea, alergând spre pădure pentru a se ascunde. Au văzut atunci, în josul coastei pe care se aflau, nişte călăreţi tayichi'ut care veneau în galop spre ei pregătindu-şi săgeţile.
Temujin nu se gîndise la un astfel de atac. Familia lui era atît de mică, încît se aştepta cel mult la un atac cu sabia a cincizeci-şaizeci de oameni, aşa că s-a simţit descumpănit. Şi-a ascuns sub o buză de deal, în pădure, mama, sora şi fraţii care nu puteau lupta şi s-a retras împreună cu Qasar şi Belgiitei în spatele palisadelor, răspunzînd săgeţilor duşmane.
Bătălia însă era pierdută dinainte. Cînd săgeţile erau pe sfîrşite, Temujin le-a poruncit celor doi fraţi ai săi să fugă în pădure, alături de mama şi de ceilalţi copii, ca să scape cu viaţă.
„Dacă au venit în număr atît de mare, înseamnă că vor să pună mina pe partea asta a stepei. Dacă scăpaţi, duce

ţi-vă la nord de muntele Burqan şi nu vă mai apropiaţi de locul acesta”, le-a spus Temujin. Iar pentru a le acoperi fuga, a rămas singur în spatele palisadelor, scoţînd săgeată după săgeată. După ce a tras-o pe ultima, a sărit pe cal şi s-a pierdut printre pilcurile de copaci de la poalele muntelui Tergune.
Trei nopţi a petrecut Temujin în pădure. Tayichi'ut îl căutau, pentru că a auzit de mai multe ori caii nechezînd. în cea de-a patra zi, şi-a mînat calul ca să iasă din pădure cînd deodată, deşi era bine strînsă, şaua a alunecat şi a căzut. Temiijin şi-a spus că e un semn rău şi a mai rămas în munţi încă trei zile. Apoi a mai încercat o dată să iasă, dar o stîncă albă, de mărimea unui cort, care căzuse în

mijlocul drumului l-a făcut să se răzgîndească şi să se ascundă din nou în munţi, vreme de alte trei zile. în sfîrşit, chinuit de foame, s-a hotărît, pentru a treia oară, să iasă din pădure. Cum uriaşa stîncă albă era tot acolo, în mijlocul drumului, Temujin a încercat s-o ocolească, dar pămîntul din jur era pe jumătate surpat.

Din nou, adolescentul a văzut în aceste semne nişte prevestiri rele. Se gîndea totuşi că, dacă rărnîne în pădu-re, va muri de foame, aşa că s-a încumetat să iasă trecînd peste o coastă înaltă şi abruptă. Nici n-a ajuns bine jos că a fost prins de tayichi'ut, care stăteau de pază.

Temujin, legat fedeleş, a fost dus nu departe de acel loc, spre noua tabără a clanului tayichi'ut, aflată pe malurile Ononului.

A fost plimbat printre sutele de corturi ale satului, pur-tînd pe umeri un buştean mare şi greu, de care îi erau legate încheieturile mîinilor. Temujin a recunoscut multe chipuri ale celor din clanul borjigin. Cu toţii, bărbaţi şi femei, priveau uluiţi la trupul pe jumătate gol al fiului lui Yesiigei, fostul lor han, vînjos şi tare ca o stîncă. Nimeni nu i-a spus nici un cuvînt. Temujin auzise, de la oameni întîlniţi din mtîmplare, că tribul său nu o ducea prea bine, iar ceea ce a văzut l-a lămurit: corturile păreau sărace, iar pe chipuri se citea o adîncă tristeţe.

Temujin a ghicit că şeful tayichi'ut nu avea de gînd să-l omoare. Dacă ar fi dorit s-o facă, nu l-ar fi purtat astfel dinaintea borjiginilor, pentru că nu avea de ce. Temii-jin şi-a spus că, după ce va fi astfel umilit şi batjocorit, avea să fie dezlegat, tîrît dinaintea lui Tarqutai şi silit să i se supună.

În noaptea aceea, Temujin a trebuit să stea în picioare, la marginea satului. Era păzit de un singur om. Toţi oamenii din sat petreceau în faţa cortului şefului. Temii-jin l-a pocnit în cap pe cel care-l păzea cu un capăt al buş-teanului pe care-l purta pe umeri, iar după ce s-a încre-dinţat că omul nu avea să se trezească prea curînd, a

luat-o la fugă. Era o noapte cu lună. Temujin, cu privirea aţintită asupra umbrei sale ciudate mtinse pe pămînt, gonea cît putea de iute de-a lungul fluviului Onon. în cele din urmă, cu răsuflarea tăiată, s-a pitit, cu buşteanul pe umeri, în tufele de pe mal.

Nu după multă vreme a auzit gălăgie şi şi-a dat seama că tayichi'ut porniseră în căutarea sa. Strigătele veneau dinspre malurile rîului şi din toate părţile stepei pe care o străbătea. în mai multe rînduri, zgomotele de glasuri şi de paşi s-au apropiat de locul unde se ascunsese adolescentul, apoi s-au îndepărtat. După o vreme, Temii-jin, de teamă să nu fie descoperit, s-a strecurat într-o tufă chiar lîngă apă.

Deodată, un glas i-a răsunat deasupra capului: „Ai sântei în ochi şi lumină pe chip. Este în tine ceva care supără, de asta căpetenia tayichi'ut te pizmuieşte şi se teme de tine. Rămîi acolo, n-am să spun nimănui.”

Temujin a recunoscut pe dată glasul tremurat. Cu trupul pe jumătate cufundat în apă, şi-a ţinut răsuflarea, zi-cîndu-şi că nu putea fi altul decît Sorqan-shira. Pe cînd trăia Yesiigei, omul venea adesea la ei, dar cum era mo-rocănos şi tăcut, copiii nu-l plăceau.

Temujin a mai stat multă vreme ascuns în locul acela. Apoi, cînd a simţit că urmăritorii se îndepărtaseră, a

ieşit anevoie din apă, cu povara pe umeri. Braţele, legate de atîtea ceasuri şi ţinute în lături, îi erau cu totul amor-ţite. A priceput că nu putea scăpa, cîtă vreme avea buş-teanul pe umeri. Nu avea cum să coboare înot în josul apei, şi chiar dacă mergea toată noaptea, zorii aveau să se ivească înainte ca el să fi scăpat de urmăritori.

S-a întrebat dacă n-ar fi mai bine să se adăpostească în cortul lui Sorqan-shira, care se prefăcuse a nu-l vedea, încercarea nu era lipsită de primejdii, dar o dată hotărî-rea luată, Temujin a pornit spre tabăra tayichi'ut, căutînd să se strecoare fără să fie văzut.

Pe cînd Yesiigei era la putere, Sorqan-shira şi familia sa trăiau din vînzarea laptelui fermentat de iapă (cumîs), iar Temujin îşi amintea cum turnau, noaptea, laptele crud în oale mari ca să-l bată. încredinţat că făceau şi acum acelaşi lucru, adolescentul a pătruns, pe furiş, în tabăra adormită, călăuzindu-se după zgomotul laptelui bătut în putineie. Aşa a găsit, în cele din urmă, cortul lui Sorqan-shira.

Acesta, pe jumătate dezbrăcat, ajutat de cei doi fii, Chimbei, de vîrsta lui Temujin, şi Chila'un, cu doi ani mai mic, bătea laptele cu lopăţica. Cînd Temujin a pătruns în cort, Sorqan-shira, uluit la culme, a strigat: „De ce te-ai întors? Doar ţi-am spus să te duci repede la mama şi la fraţii tăi!” Era în mare încurcătură, i se vedea pe chip. Cel mai vîrstnic dintre fraţi, Chimbei, care avea un cap destul de mare faţă de cît era de scund, a spus cu un glas aşezat, ca şi cum ar fi vrut să-şi liniştească tatăl: „Acum, dacă tot e aici, nu mai putem face nimic. Nu putem decît să-i dăm o mînă de ajutor!”

Atunci fratele său, Chila'un, a făcut ochii mari şi s-a apropiat de Temujin, zicînd: „Cînd eram mic, mi-a dăruit o copită de cerb”, dar cum era saşiu, nu se ştia despre cine vorbeşte. Era cu numai doi ani mai mic decît Temiijin, dar abia dacă-i ajungea la umăr, pentru că era mic de statură, ca şi fratele său.

Temujin n-a înţeles dintr-o dată de ce se apropiase Chila'un de el. Dar a simţit în curînd că unul dintre braţe îi

fusese slobozit din chingi. în vreme ce băiatul îi dezlega încheieturile, Sorqan-shira stătea, cu chipul nemişcat, lîngă putineie.

Chimbei a aruncat în foc buşteanul de care fusese legat Temujin. Atunci s-a arătat o fetiţă de vreo zece ani, pe nume Qada'an. Ca şi fraţii ei, era foarte scundă.

„Eşti o copilă isteaţă. Să nu care cumva să sufli o vorbă nimănui! îţi dau sarcina să veghezi asupra fiului vestitei căpetenii Yesiigei!”, i-a spus fetiţei cu chip nevinovat

Sorqan-shira, cu aerul resemnat al celui care nu are încotro. Qada'an i-a adus îndată de mîncare lui Temujin şi l-a poftit, fără un cuvînt, s-o urmeze. Cînd au ajuns afară, l-a dus în spatele cortului, spre o căruţă plină ochi cu lină de oaie, şi i-a arătat-o cu degetul. Cum spusese tatăl său, părea foarte isteaţă.

Temujin s-a strecurat într-o clipă în grămada de lină, lăsîndu-şi doar chipul şi braţele să se bucure de aerul nopţii. Apoi, cînd a isprăvit de mîncat, s-a ascuns cu totul în lînă, să nu fie zărit. A fost cuprins de o căldură nemaipomenită şi, fiind rupt de oboseală, a căzut într-un somn fără vise.

A doua zi, Temujin a stat pitit în grămada de lînă. Cînd s-a lăsat noaptea, la un semn al lui Chimbei, s-a strecurat afară din căruţă. O iapă murgă cu coama neagră era pregătită pentru el. Nu era înşeuată, dar îi atîrnau pe spinare desagi mari pline cu carne de oaie friptă.

„Iapa este stearpă, nu trebuie să ne-o dai înapoi”, a spus Chimbei, şi i-a dat lui Temujin un arc cu două săgeţi. în clipa în care flăcăul se pregătea să plece, Sorqan-shira a ieşit din cort, zicînd: „Ne-ai pus în primejdie, pe mine şi pe ai mei. Copil fără minte ce eşti, orice s-ar întîmpla, să nu spui nimic despre noi! Hai, du-te!”

Cît a străbătut satul, Temujin şi-a mînat cu grijă calul la pas, dar cînd a ieşit, i-a lăsat dîrlogii liberi. Scăpase de moarte ca prin urechile acului, dar nu se gîndea ce noroc avusese, ci îşi tot zicea, în goana calului, că n-ar fi prea

greu să şi-i alăture pe borjigini, aşa cum făcuse odinioară tatăl său.

în zilele următoare, Temujin a străbătut tot ţinutul care se întindea, la miazănoapte, la poalele muntelui Burqan, în căutarea mamei, a fraţilor şi a surorii sale. Ştiind că aceştia nu erau ţinuţi prizonieri în tabăra tayichi'ut, era încredinţat că se ascund pe undeva, pe aproape.

într-o zi, mergînd de-a lungul Ononului, în sus, Temiijin a trecut dincolo de confluenţa fluviului cu rîul Kimur-qa şi a

început să urce dealul Qorchuqi, care vine după muntele Beder. A zărit deodată, la poalele versantului de sud al dealului, un cort mititel. S-a apropiat şi, uitîndu-se înăuntru, i-a găsit pe Hoeliin, Temiige şi Temiiliin. Qasar, Belgiitei şi Qachi'un plecaseră de dimineaţă spre munte, în căutare de hrană. Cei opt cai care alcătuiau singura avere a familiei erau priponiţi nu departe de cort.

A doua zi, au strîns cortul şi au pornit să se aşeze într-un loc aflat la trei zile de mers, la poalele muntelui Qara-ji-riigen, pe malul unui lac cu apa limpede. Locul, aflat într-un colţ mai ferit al podişurilor, în preajma rîului Sen-ggiir, era tocmai nimerit pentru nişte oameni sărmani, precum Hoeliin şi copiii săi: iepuri şi popîndăi erau din belşug, iar lacul şi rîul gemeau de peşte.

Temujin a fost nevoit să rînduiască din nou viaţa tuturor, în fiecare zi, însoţit de Qasar şi de Belgiitei, mergea la vînătoare de marmote; carnea o mîncau, iar blana o păstrau pentru veşminte. Cînd adunau un mare număr de blănuri, le schimbau pe oi.

Trecuseră trei luni de cînd începuseră această nouă viaţă, într-o seară, pe cînd Temujin şi fraţii săi se întorceau la cort, însoţiţi de roibul cu coada tăiată pe spinarea căruia puseseră marmotele vînate în acea zi, au văzut că li se furaseră cei opt cai. Hoeliin şi copiii mai mici, plecaţi pe munte în căutare de hrană, nu băgaseră de seamă nimic.

„Mă duc după hoţi”, a zis Belgiitei. Nu putea merge decît unul dintre ei, pentru că nu le mai rămăsese decît roibul.

„Nu eşti în stare. Mă duc eu!”, a spus Qasar. La muncile grele, Belgiitei îl întrecea, dar el se pricepea mai bine la cai.

„Nici tu nu eşti în stare. Mă duc eu!”, a spus de această dată Temujin, luîndu-i fratelui său vorba din gură. Apoi a încărcat calul cu merinde, şi-a luat arcul şi săgeţile, a săltat în şa şi s-a făcut nevăzut.

Temujin a gonit călare toată noaptea, iar a doua zi a străbătut podişurile în căutarea vreunui cort. Trebuia să

găsească cei opt cai, cu orice preţ. Pentru că erau singura avere a familiei. Temujin a bătut astfel ţinutul vreme de trei zile. în dimineaţa celei de-a patra,a întîlnit pe un • cîmp un băiat care mulgea o iapă. L-a întrebat dacă nu cumva zărise opt cai rotaţi. Băiatul i-a răspuns: „Azi de dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui, am văzut opt cai trecînd în galop pe drumul ăsta. Dacă au fost furaţi, trebuie să-i aducem înapoi! Merg şi eu cu tine!”

Băiatul a adus atunci un cal negru pe care i l-a dat lui Temujin, în locul roibului, iar el a încălecat pe un cal bălan, care părea foarte iute. Avea mişcări sigure, ca de om mare, şi a plecat cu Temujin fără să le spună nimic alor săi.

Flăcăul nu întîlnise niciodată un băiat atît de descurcăreţ. Fusese gata într-o clipită, şi nu-şi uitase nici arcul, nici săgeţile, nici cremenea, ba mai şi încărcase pe spinarea calului doi desagi de piele plini cu merinde. Cum desagii nu se închideau, a găsit în drum nişte ierburi pe care le-a împletit şi i-a legat la gură. Era o adevărată plăcere să vezi cît era de îndemînatic. Băiatul, fiul şefului unei tabere mici, Naqu'bayan (Naqu cel Bătrîn), purta numele de Bo'orchu.

Băiatul şi Temujin au gonit, călare, vreme de trei zile. în seara celei de-a patra, au ajuns la o tabără tayichi'ut. într-un ţarc erau legaţi cei opt cai pe care-i căutau. Au aşteptat lăsarea nopţii, i-au scos şi au pornit pe drumul de întoarcere.

în zori, au văzut apropiindu-se vreo zece călăreţi. Bo'orchu a zis: „Prietene, ia caii şi fugi! Eu rămîn aici să lupt!”

La care Temujin a răspuns: „Cum să te las să înfrunţi o asemenea primejdie? Cel care rămîne aici să lupte sînt eu!”

Nici nu rostise bine aceste vorbe că se şi întorsese spre urmăritori, scoţînd o săgeată. Săgeata s-a înfipt pe dată în pieptul primului dintre ei, care călărea un cal alb şi se pregătea să arunce spre el o funie cu un laţ la capăt, ca

să-l prindă. Lăsîndu-i în urmă pe ceilalţi, care alergaseră spre cel căzut la pămînt, Temujin şi Bo'orchu s-au grăbit să se facă nevăzuţi. Călăreţii s-au lăsat păgubaşi.

Ajuns la tabăra lui Naqu-bayan, Temujin a rămas să înnopteze, apoi a pornit din nou la drum, mulţumindu-i lui Bo'orchu pentru osteneală. Era grozav de bucuros că găsise cei opt cai, dar mai ales pentru că dăduse peste cineva gata să-l ajute, fără să aştepte nimic în schimb. Şi pe deasupra, era un băiat de vîrsta lui. Nu-şi închipuise că pot exista pe lume astfel de fiinţe.

După ce s-a întors la ai lui, Temujin s-a tot gîndit la băiat. Bo'orchu! Bineînţeles, nu era nici borjigin, nici tayichi'ut, dar era mongol. Iar dacă era cineva în vinele căruia sîngele Lupului Albastru venit din apus curgea din belşug, apoi acesta nu putea fi altul decît Bo'orchu! De altfel, avea în el ceva de lup. Nu era nici înalt şi nici prea voinic, ci mai curînd subţire; avea însă un trup numai muşchi, fără urmă de grăsime, un trup care părea gata să se arunce în luptă în orice clipă.

în anul acela, Naqu-bayan i-a trimis lui Temujin zece oi, ca şi cum ar fi dorit să-i arate cît era de bucuros că singurul său fiu, Bo'orchu, se împrietenise cu dînsul. Temiijin şi fraţii săi au petrecut toamna ridicînd un ţarc lingă tabără.

în anul următor, Temujin a împlinit şaptesprezece ani. Mama l-a sfătuit să meargă la tabăra onggirat după tînăra Borte, care îi fusese făgăduită drept nevastă. Nu era prima oară că Hoeliin spunea aşa ceva, dar pînă atunci flăcăul se împotrivise. Pentru el, Borte însemna încă o gură de hrănit, iar ei o duceau destul de greu, singuri şi fără nici un sprijin.

Acum însă, începuse să vadă lucrurile puţin altfel şi se întreba dacă nu cumva ar fi mai înţelept să aducă în familie chiar şi o singură persoană. O tabără mai mare i-ar fi dat ceva putere, ceea ce i-ar fi pus pe gînduri, fără îndoială, pe borjigini. De altfel, poate că-şi aminteau de vremurile în care erau cu toţii uniţi în jurul lui Yesii-gei-

han, poate că-şi doreau ca vremurile acelea să se întoarcă. Lui Temujin nu-i părea rău că fusese atacat de tayichi'ut şi dus prizonier în tabăra lor, pentru că-şi dăduse astfel seama de acest lucru. Sorqan-shira şi cei trei copiii ai lui nu-i arătaseră oare înţelegere? Poate că toţi borjiginii nutreau faţă de el aceleaşi simţăminte.
Urmînd sfaturile mamei, Temujin s-a hotărît să o aducă pe Borte în familie şi să-i primească în tabără pe cei cîţiva onggiraţi de care fata avea să fie însoţită, fie că erau bătrîni sau robi.
O dată hotărîrea luată, Temujin, însoţit de fratele său Belgiitei, a pornit la drum spre tabăra onggirat. Timp de cîteva zile au mers în jos pe firul fluviului Kerulen. Priveliştea nu era nouă pentru Temujin. Însă Belgiitei, dînd cu ochii de podişuri, de păduri, de chei şi de pajişti, descoperea numai lucruri noi. într-o seară, pe cînd se pregăteau de înnoptat, cuprins de o însufleţire neobişnuită – pentru că era, altminteri, o fire tăcută – a vorbit fără contenire: se minuna cît de mare este pămîntul şi găsea ciudat faptul că ţinuturile prin care trecea păreau nelocuite, se întreba ce anume împiedica populaţiile nomade să umple toate aceste ţinuturi cu tabere fără număr...
Temujin tăcea şi asculta, ca pe o muzică plăcută, şuvoiul de vorbe, atît de neobişnuit la fratele său vitreg. Belgiitei avea dreptate. Temujin s-a gîndit la întinderea necuprinsă a marilor podişuri mongole, pe care le străbăteau, călare, de atîtea zile. Erau pline de păşuni bogate, nefolosite. Şi de pajişti tocmai bune pentru tabere, de lacuri şi de rîuri pe malurile cărora s-ar fi putut trăi de minune. De ce nu-şi ridicase nimeni cortul în aceste locuri? Pentru Te-miijin, motivul era unul singur: din pricina luptelor din

tre triburile nomade, distanţa dintre tabere trebuia să fie de numai cîteva zile de mers călare. Perimetrul în care se mişca fiecare dintre ele era stabilit în mod tacit, ca şi cum ar fi fost hotărît de zei dintotdeauna. Tribul nu se gîndea să treacă dincolo de aceste hotare, iar dacă o făcea,

trecînd în ţinutul neutru dintre două tabere, se putea aştepta imediat la atacul populaţiei rivale, care se simţea ameninţată de această încălcare.
Dacă triburile şi clanurile răspîndite pe marile podişuri nu s-ar mai fi duşmănit şi s-ar fi apucat să folosească noi păşuni, viaţa neamurilor nomade s-ar fi schimbat cu totul. Oriunde s-ar fi dus, pe întinderea necuprinsă, ar fi văzut pretutindeni corturi şi turme uriaşe de oi şi de cai. Taberele ar fi acoperit podişurile pînă în zare, iar turmele, precum norii care aleargă pe cer, ar fi păscut liniştite pe coasta dealurilor ori în văile înverzite. Era un vis minunat, care-l umplea de însufleţire. Poate că aşa va fi într-o zi, nu era chiar peste putinţă, doar să-i învingă pe tayichi'ut şi să-i supună pe tătari.
Cînd au ajuns la tabăra onggirat, Dei-sechen, în culmea bucuriei, i-a poftit în cort. Ştiind din auzite că Temiijin fusese atacat de tayichi'ut, se întrebase dacă mai este în viaţă, aşa că, văzîndu-l dinaintea lui pe flăcăul înalt şi voinic, aproape de nerecunoscut, nu-şi credea ochilor.
în seara aceea s-a dat o petrecere pe cinste în cortul lui Dei-sechen.
„Fiul răposatului han al mongolilor s-a ridicat deasupra loviturilor crude ale soartei şi iată că a venit din nou printre noi, în puterea vîrstei, ca să-i dau fata de nevastă, după făgăduiala de odinioară. Am să-mi ţin făgădu-iala. Am să-i dau fata acestui tînăr viteaz. Şi am să trimit cu el în apus, în satul borjigin, o mînă de bărbaţi şi femei. Acolo vor ridica cîteva corturi. Altfel Borte a mea s-ar simţi prea singură.”
Dei-sechen le-a vorbit oamenilor din sat cu o mare în-sufleţire, care a sunat ciudat în urechile lui Temujin şi ale fratelui său. Petrecerea a ţinut pînă tîrziu. De cînd sosi

se, Temujin n-o văzuse pe Borte, care nu s-a arătat în timpul petrecerii.
După ce petrecerea s-a sfîrşit, Temujin a fost dus în alt cort. Cînd a intrat, a zărit-o, la lumina făcliilor, pe Borte,

îmbrăcată în veşminte minunate, şezînd pe un scaun chinezesc. Şi ea se schimbase în cei patru ani. Spre deosebire de femeile din neamul borjigin, era înaltă, cu forme pline, iar lui Temujin i s-a părut că tot trupul îi scînteia. De altfel, părul cu reflexe brune strălucea, la fel şi pielea albă a obrazului şi a gîtului. Iar această strălucire nu se datora numai luminii făcliilor îmbibate în seu de oaie.

Pînă atunci, Temujin nu le socotise niciodată pe femei ca fiind deopotrivă cu bărbaţii, din pricina lipsei de putere şi a însuşirilor mai slabe în toate cele. Acum însă, vă-zînd-o pe Borte, era cuprins de un simţămînt straniu, ca-re-i tulbura gîndurile. Descoperea ceea ce înseamnă femeia, încremenise în prag şi se uita la Borte, cu inima copleşită de o tulburare ciudată, necunoscută. Fata era frumoasă şi voinică, iar trupul ei, deşi zvelt şi mlădios, nu era cu nimic mai prejos decît trupul unui bărbat.

Într-un tîrziu, Borte s-a ridicat de pe scaun. Mărgelele albastre de la gît au sunat uşurel. Apoi a rămas aşa, tăcută şi liniştită, sub privirile celui ce avea să-i fie soţ. îşi purta cu mîndrie trupul împlinit.

Temujin a vrut să se apropie de ea, dar ceva l-a oprit. Pentru prima oară, se simţea stingher. Ce putea fi oare? Doar nu cunoscuse teama şi nici nu şovăise vreodată. Cine era fiinţa nespus de frumoasă care se afla în faţa lui?

Borte, cu o mişcare aproape nebăgată în seamă, a făcut un pas spre Temujin şi a rostit cîteva cuvinte. Flăcăul nu era însă în stare să le înţeleagă. Pe măsură ce fata se apropia, Temujin a început să meargă de-a-ndăratelea, distanţa dintre ei rămînînd la fel ca atunci cînd intrase în cort. Temujin a văzut buzele lui Borte mişcîndu-se. De această dată, şi-a auzit limpede numele.

„Temujin! Tata mi-a spus că eşti puternic ca un lup. îţi dau aşadar bineţe, tinere lup!”

Flăcăul tăcea. Nu ştia ce să spună şi nu-şi găsea cuvintele. Apoi, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unui duşman de

temut, a rostit cu asprime: „Sînt mongol. Precum ţi-a spus tatăl tău, am sînge de lup. Ca toţi mongolii!”
Atunci Borte a răspuns: „Eu sînt din neamul onggi-rat. în vinele mele nu curge sînge de lup. Dar îl pot dărui copiilor mei, pentru că pot avea mulţi urmaşi. Tatăl meu mi-a spus să aduc pe lume o mulţime de copii-lupi. Ca să-i sfîşie pe tayichi'ut, pe tătari şi chiar pe noi, on-ggiraţii, pînă la unul!”
Vorbele lui Borte răsunau în urechile lui Temujin ca un oracol ceresc. Nu erau din cele la care se putea aştepta din partea unei fiinţe omeneşti, şi cu atît mai puţin din partea unei fete atît de tinere.
Temujin s-a simţit cuprins de un curaj care i-a aprins sîngele. A făcut un pas spre preafrumoasa fată, pe care Dei-sechen, căpetenia onggiraţilor, i-o dăruise cu atîta mărinimie.
„Borte!”, a strigat el, îmboldit de flacăra dragostei. „Te-mii-jin!”, a rostit şi Borte, ca un ecou, cu glas neasemuit de dulce. Flăcăul a mai făcut cîţiva paşi, iar de data aceasta fata a fost aceea care s-a dat înapoi. Dar Temujin nu mai şovăia. S-a apropiat de ea şi a cuprins-o în braţe.
Temujin a rămas în satul onggirat trei zile, în care pe-trecerile s-au ţinut lanţ. Belgiitei, văzînd că viaţa li se schimbase dintr-o dată, s-a închis în sine, şi dacă nu era silit, nici nu deschidea gura. Fără a mai vorbi de bogăţia ospeţelor, totul, de la veşmintele clanului pînă la cea mai mică unealtă casnică, era pentru el un prilej de uimire.
în cea de-a patra zi, Temujin şi Belgiitei, însoţiţi de Borte şi de un alai de treizeci de persoane, au părăsit satul on-ggirat. Tatăl lui Borte, Dei-sechen, şi mama ei, Chotan, li s-au alăturat, pentru a-i însoţi o bucată de drum. Alcătu-iau cu toţii un alai vesel, călătoria fiind astfel mai uşoară.
Onggiraţii, care ocupau poziţia geografică cea mai fa-vorabilă, beneficiind de aporturile culturii Kin, se deo

sebeau de toate celelalte triburi răspîndite pe marile podişuri mongole prin frumuseţea veşmintelor de călătorie, care atrăgeau întotdeauna privirile curioşilor.
Dei-sechen l-a sfătuit pe Temujin să treacă pe lingă taberele celorlalte triburi, chiar dacă era nevoit să facă un ocol. Se gîndea că tînărului singuratic şi lipsit de sprijin i-ar prinde bine să folosească orice prilej pentru a se face cunoscut. Temujin a ascultat cuminte sfatul lui Dei-sechen.
Cînd au ajuns la malurile rîului Kerulen, Dei-sechen s-a despărţit de alai, pentru a se întoarce acasă. Chotan ar fi trebuit să-l însoţească, dar îi venea greu să se despartă de singura ei fiică, aşa că a mers mai departe, pînă la tabăra lui Temujin, aflată pe malul lacului albastru, în preajma muntelui Giirelgii. A rămas acolo zece zile, apoi s-a întors în ţinutul onggirat.
Singurul cort al familiei nu-i putea adăposti pe toţi, aşa că Temujin s-a aşezat, împreună cu Borte, în alt cort, în jurul căruia au mai fost ridicate încă cinci, pentru onggi-raţii care o însoţeau pe tînăra femeie. Erau prea puţini ca să alcătuiască o adevărată comunitate, dar cînd se lăsa noaptea, luminiţele care se zăreau în fiecare cort mai îndulceau întunericul. Iar cînd se făcea ziuă, bărbaţi şi femei, gata de muncă, se iveau în fiecare prag.
După ce s-a obişnuit cu noua sa viaţă, Temujin i-a che mat pe Qasar şi pe Belgiitei şi le-a mărturisit că doreşte să-l aducă lîngă el pe Bo'orchu, cel care-l ajutase să-şi găsească cei opt cai furaţi. Se gîndea că flăcăul va primi. Qasar şi Belgiitei n-au avut nimic de zis, iar Belgiitei a plecat în solie la Bo'orchu.
La cinci zile după plecarea acestuia, dis-de-diminea-ţă, Temujin l-a zărit la capătul cîmpului pe Bo'orchu, alături de Belgiitei, venind călare pe un cal bălan cunoscut, de care era atîrnat un veşmînt albastru de lînă. Temujin, după ce l-a mtîmpinat cum se cuvine, l-a poftit pe flăcăul cel destoinic în cortul sărăcăcios. Bo'orchu nu apucase să-i spună tatălui său nimic despre hotărîrea de a i se ală

tura lui Temiijin, aşa că nu peste multă vreme a sosit în goană un trimis al lui Naqu-bayan, cu următorul mesaj: „Cred că tineretul trebuie să trăiască în felul său. Dacă doriţi să fiţi alături, ca să vă sfătuiţi şi să vă ajutaţi multă vreme unul pe altul, Bo'orchu, fă cum crezi de cuviinţă!” în urma omului veneau cîteva zeci de oi, dăruite de bătrîn.

Temujin, în înţelegere cu Qasar, Belgiitei şi Bo'orchu, şi-a mutat tabăra mai sus, pe coasta muntelui Burqan, pe o pajişte lină. Locul unde se aşezaseră, înconjurat de fineţe bogate, era numai bun de păşune şi mai ocrotit de vînturi şi de viiturile care îi ameninţau în fiecare an.

în centrul taberei, Temujin a aşezat alături cortul lui Bo'orchu şi cel al lui Hoeliin, iar în jurul lor, în cerc, pe toate celelalte.

Apoi s-a gîndit să-i cheme pe cei doi fii ai lui Sorqan-shira, Chimbei şi Chila'un, din tabăra taychi'ut. Dorea ca băieţii care îl scăpaseră dezlegîndu-i buşteanul de pe umeri şi ascunzîndu-l să-i fie tovarăşi credincioşi. Ca să le dea de veste, trebuia să trimită pe cineva la tayichi'ut, treabă grea şi primejdioasă. Qasar a dorit să facă acest lucru. Şi s-a descurcat de minune, aducînd cu el, călare pe doi cai voinici, doi băieţi vînjoşi, mici de statură, unul cu capul cam mare, altul saşiu.

Temujin i-a întîmpinat pe cei doi băieţi cu aceste vorbe: „Aţi luat o hotărîre însemnată! Tatăl vostru trebuie să se fi împotrivit...”

„Tatăl nostru a dat din cap de nu ştiu cîte ori, bătînd cumîsul în putineie. Numai că eu i-am zis aşa: «Acum că trimisul este aici, nu putem decît să mergem cu el.» Apoi am plecat împreună cu Qasar, şi iată-mă!”, a răspuns Chimbei, fără prea multe lămuriri asupra a ceea ce făcu-se. Se purta ca un tînăr gata să-şi dea viaţa în orice împrejurare pentru cel care avea nevoie de el, socotindu-l bărbat. Iată de ce îl scăpase odinioară de la moarte pe Temujin şi de ce înfruntase acum totul ca să fie alături de el.

„Dar tu, Chila'un?”

Auzindu-l pe Temujin, fratele mai mic a întors spre el ochii saşii şi i-a răspuns cu inocenţă: „Cînd eram mic, mi-ai dăruit o copită de cerb.” Astfel, în amintirea acelui dar neînsemnat, Chila'un îl dezlegase odinioară din chingi, iar acum îşi părăsise pentru el familia. Nu era nici cea mai mică îndoială că în viitor, orice i-ar fi cerut Temujin, avea să-l asculte fără crîcnire. Văzînd atîta devotament la cei doi băieţi, Temujin s-a jurat în adîncul inimii să facă tot ce-i va sta în putinţă pentru a-i răsplăti.
Cu vremea, negustorii veniţi din alte ţinuturi au prins obiceiul să treacă prin tabăra lui Temujin. Nu erau prea mulţi, dar datorită lor, viaţa celor din clan a fost mai uşoară şi, mai cu seamă, Temujin primea astfel ştiri despre alte triburi mongole.
A aflat, bunăoară, că şeful cel mai puternic al marilor podişuri era căpetenia kereyit, To'oril-han, care îşi punea supuşii să se antreneze mereu pentru luptă. Demult, Temtijin văzuse la onggiraţi, în ţinutul unde se născuse Borte, o mînă de tineri pregătindu-se tot timpul de război. Se spunea însă că To'oril-han avea treizeci de mii de oameni gata de luptă: în timp de pace vedeau de oi şi de cai, dar la cel mai mic semn schimbau pe dată veşmintele de păstori cu cele de război, îşi luau armele şi se adunau în grupuri bine organizate. Temujin fusese impresionat de felul în care erau organizaţi onggiraţii pentru a-şi ocroti corturile şi păşunile, dar sistemul kereyit părea cu mult mai bun. Auzea din toate părţile vorbe de laudă despre vestitul To'oril-han. A mai aflat că acesta avea de gînd să supună toate triburile mongole, ca să pună stăpînire pe marile podişuri.
S-a hotărît, prin urmare, să meargă la el. Stabilirea unor legături cu hanul kereyit nu-i putea fi decît de folos. La urma urmei, Temujin avea acum o tabără a lui, chiar dacă nu era prea mare. Dacă îi cerea ajutorul lui To'oril-han,

după cele cuvenite, acesta n-avea cum să-l dispreţuiască. De altfel, odinioară, To'oril-han şi tatăl său, Yesiigei, fuse

seră prieteni. Şi chiar dacă, spre sfîrşitul vieţii, Yesiigei, copleşit de treburile clanului, nu mai avusese vreme să întărească această prietenie, jurămîntul cu care se legase de To'oril-han în tinereţe rămăsese neştirbit.
Temiijin s-a sfătuit cu ai lui, mărturisindu-le că are de gînd să meargă să-l salute pe şeful kereyit. A stat de vorbă, bineînţeles, cu Qasar şi cu Belgiitei, dar şi cu Bo'orchu, Chimbei şi Chila'un, şi chiar cu mama şi cu soţia lui. Nici unul n-a avut nimic împotrivă.
Hoeliin a zis că s-ar cuveni să-i ducă în dar lui To'oril-han ce aveau ei mai de preţ. Dar în afară de oi şi de cai, nimic din tabăra lui Temujin nu era cu adevărat preţios. Borte, care tăcuse pînă atunci, a rostit: „I-am putea da blana de zibelină neagră pe care ne-a dăruit-o mama la nuntă.” Temujin a încuviinţat. Blana singură făcea cît toată averea lor.
Temujin a luat aşadar blana şi a pornit, însoţit de Qasar şi de Belgiitei, să-l salute pe To'oril-han, în tabăra kereyit, aflată în inima pădurii, pe malurile fluviului Tuia. în satul kereyit, mult mai modest decît cel onggirat, domnea o atmosferă austeră, semn al unei mari sărăcii. E drept că oile şi caii erau în număr destul de mare şi umpleau păşunile, dar şi numărul gurilor de hrănit era pe potrivă. Temujin a înţeles de ce, în ciuda populaţiei mari şi a forţelor pregătite de care dispunea, To'oril-han se ferea să intre în conflict cu alte triburi.
Temujin şi fraţii săi au ajuns în cele din urmă la To'oril-han, care şedea într-un cort mare. Era un om de vreo cincizeci de ani, înalt şi subţire, cu o privire de oţel.
„Tatăl meu Yesiigei spunea că aţi făcut jurămînt de *arida*[2]. Prin urmare, ne eşti ca un tată. îngăduie-mi să-ţi dăruiesc blana de zibelină pe care mama soţiei mele o pregătise pentru tatăl meu”, a rostit Temujin, punînd darul

[2] în limba mongolă, în text, „frate juruit”. Jurămîntul de *andci,* prin care se legau doi şefi de clanuri de origini diferite, permitea încheierea de alianţe politice. Această relaţie obişnuită la nomazi avea o însemnătate egală, dacă nu chiar mai mare, cu cea a rudeniei de sînge.

de nuntă dinaintea lui To'oril-han, care s-a bucurat grozav. Nu primise niciodată de la nimeni un dar atît de scump. I-a vorbit însă cu o asprime care nu se potrivea cu acea bucurie:

„Tinerei fără tată, cu inima prea largă!”, a zis To'oril-han, care nu părea să-i socotească pe Temujin şi pe fraţii săi oameni pe de-a-ntregul. „în schimbul acestei blăni de zibelină neagră, într-o zi, cînd va sosi clipa, am să aduc înapoi lîngă voi poporul care v-a părăsit. Cum am spus, aşa va fi. Numai să mai aveţi răbdare, cocoşeilor! Trebuie să mai creşteţi, prichindeilor!”

Temujin şi fraţii săi au plecat din tabăra kereyit fără să fi fost recunoscuţi ca bărbaţi. Totuşi, personalitatea lui To'oril-han nu-i displăcuse tînărului. Nu era de mirare că, pentru un bărbat ca el, în stare să adune într-o clipită o armată de treizeci de mii de oameni, Temujin, la cei opt-sprezece ani ai săi, precum şi fraţii săi nu erau decît nişte tinerei, nişte cocoşei şi nişte prichindei!

Cei trei fraţi au străbătut călare „Pădurea Neagră”, unde se afla tabăra lui To'oril-han, s-au întîlnit cu un grup de tineri kereyit cu feţe împietrite, care doborau copaci într-o atmosferă aspră, îngheţată. Ca şi căpetenia lor, To'oril-han, aveau trăsături severe şi privirea rece. Temujin s-a gîndit că oamenii din acest trib se născuseră cu acel chip aspru.

Cînd s-a întors acasă, Temujin s-a gîndit că ar fi bine ca oamenii clanului său să dobîndească asprimea pe care o văzuse la tinerii kereyit. După ce lucrase din zori şi pînă seara la cîmp, a fost primul care a început să se antrene-ze, la căderea serii, călărind, trăgînd cu arcul, mînuind

sabia şi lancea. Pilda lui a fost urmată de Qasar şi Belgiitei, apoi de Qachi'un şi Temtige, care erau acum aproape bărbaţi. Bo'orchu, Chimbei, Chila'un şi chiar tinerii onggirat, vreo doisprezece la număr, li s-au alăturat şi ei.
Qasar nu avea pereche la călărit, Bo'orchu la trasul cu arcul de pe cal. Belgiitei mînuia sabia ca nimeni altul, Chi
58
la'un cel Saşiu era un arcaş neîntrecut. Cît despre Chimbei, acesta nu era iscusit în ştiinţa armelor, dar avea, în schimb, darul de a-i urmări pe fugari şi de a ghici mişcările altor triburi.
Hoeliin, care se afla zilnic în preajma lui Temujin şi a tinerilor săi tovarăşi, se plîngea că nici unul dintre ei nu se arăta dornic să rînduiască, în cele mai mici amănunte, treburile gospodăriei. La această nemulţumire se mai adăuga una: Borte încă nu avea copii. Pentru Hoeliin, o femeie fără copii nu era femeie. Cînd o auzea, Borte dorea să se facă mică, mică de tot. După cum îi spusese tatăl său, Dei-sechen, trebuia, ceea ce dorea şi ea, de altfel, să aducă pe lume o mulţime de copii-lupi care să-i sfîrtece pe tayichi'ut, pe tătari şi chiar pe onggirat, pînă la unul.
Prima dintre cele două probleme a fost curînd rezolvată, într-o zi, un bătrîn pe nume Jarchi'udei, ducîndu-şi în spate foalele de fierar, a pătruns în tabără, însoţit de un tînăr. Hoeliin îl cunoştea pe bătrîn, de care îşi aducea aminte şi Temujin: cînd avea cinci-şase ani, omul – nu se ştia de ce – părăsise satul şi se aşezase în mijlocul pădurii de pe muntele Burqan, unde-şi ridicase o colibă şi trăise pînă atunci ca un pustnic.
Bătrînul l-a mînat pe tînăr dinaintea lui Temujin şi a grăit astfel: „Cînd te-ai născut, ţi-am dăruit scutece de blană. Şi ţi l-am dăruit pe acest băiat, Jelme. De atunci îţi este sortit să te slujească. Numai că atunci avea doar trei ani, aşa că l-am ţinut lîngă mine şi l-am crescut. Acum, Jelme este bărbat. Foloseşte-l cum crezi de cuviinţă, să-ţi pună şaua pe cal ori să-ţi deschidă uşa!”

Din acea zi, Jelme a făcut parte din tabăra lui Temiijin. Flăcăul, cu trei ani mai mare decît el, avea pielea smeadă, un chip obişnuit, dar era cinstit şi credincios ca nimeni altul şi făcea toate treburile fără să clipească. Şi cum ascundea în piept o inimă bună şi se îngrijea chiar şi de robi, a ajuns în curînd omul de neînlocuit pe care îl aşteptase Hoeliin.
Treptat, viaţa se rînduia în tabăra lui Temujin. Dar tînărul şef mai avea multe lucruri de făcut pentru a-şi în

zestia clanul cu bogăţii precum cele ale tribului onggirat, de unde îşi adusese soţia, şi o oaste asemănătoare celei comandate de căpetenia kereyit cu privirea de oţel.
Pînă la vîrsta de douăzeci şi patru de ani, Temujin a făcut totul pentru a spori în fiecare an numărul corturilor din tabără. Soţia sa Borte nu-i dăruise încă nici un prunc; încolo, era destul de mulţumit de viaţă. încă nu-şi împlinise dorinţa, împărtăşită de mama şi de fraţii săi, de a-i zdrobi pe tayichi'ut şi pe tătari. Însă ştia că n-o poate face peste noapte, mai ales că avea puţin peste douăzeci de ani. Temujin era tînăr, tovarăşii săi la fel.
Viaţa lui Temujin nu mai era în primejdie, ca în vremea căsătoriei lui cu Borte, cînd putea fi atacat prin surprindere de duşman. Acum, fiii lui Yesiigei erau mari, iar tayichi'ut nu se mai gîndeau să-i ucidă, sau cel puţin, dacă se gîndeau, nu-şi închipuiau nicidecum că va fi o treabă uşoară.
Temujin a fost însă lovit de soartă, pe neaşteptate. În-tr-o dimineaţă, cu puţin înainte de venirea iernii, atît de aspră pe podişuri, s-au auzit nişte strigăte în cortul lui Hoeliin. „Sculaţi-vă degrabă! Aud zgomot de copite şi strigăte de luptă! Sînt tayichi'ut, fără nici o îndoială!” Era Qo-aqchin, bătrîna slujnică a lui Hoeliin. Femeia a sărit iute din aşternut.
Vestea a trecut din cort în cort, trezindu-i pe toţi locuitorii taberei. Cînd s-a arătat Temujin, toţi erau afară. încă nu se crăpase de ziuă, iar în întunericul dinaintea zorilor se

auzeau, prin aerul îngheţat, zgomote ameninţătoare de copite, urlete şi ţipete.
Temujin le-a poruncit tuturor să încalece şi să fugă spre muntele Burqan. Nu ştia cîţi oameni are duşmanul, iar înfruntarea lor în tabără nu i-ar fi fost de nici un folos. Trăgîndu-şi calul de dîrlogi, a aşteptat să plece toţi. Hoe-liin a încălecat, la fel şi Qasar şi Temiige. Belgiitei, Bo'or-chu şi Jelme au dat pinteni cailor. Hoeliin a luat-o pe Te-miiliin în şa. Borte s-a urcat pe un cal pe care l-a apucat
60
de frîu Qo'aqchin. Cu toţii, bărbaţi şi femei, au încălecat. Cei care nu aveau cal s-au prins de şeile celorlalţi.
Jelme s-a aşezat în fruntea tuturor, în vreme ce Temii-jin, ca şi cum ar fi mînat o turmă de oi, a rămas la urmă. Bo'orchu, Qasar şi Belgiitei au plecat în galop spre ata-catori, să vadă cine şi cîţi sînt.
Panica a început în clipa în care fugarii urmau să treacă dincolo de îngrăditura taberei. Pentru că pe coastă, în dreapta, se iviseră umbrele negre ale cîtorva călăreţi. Temii-jin, încredinţîndu-i pe ceilalţi lui Jelme, a făcut cale-ntoar-să, încercînd să-i ajungă din urmă pe Bo'orchu, Qasar şi Belgiitei. Aceştia goneau călare dincolo de îngrăditura taberei, în mtîmpinarea duşmanului. Temujin a sărit peste gard şi a pornit în galop după ei.
îndată ce li s-a alăturat, s-au ascuns cu toţii în spatele unui pîlc de copaci de pe coastă, gata să-şi înfrunte duş-manul. Grupul atacatorilor, deşi nu foarte mare, număra treizeci-patruzeci de călăreţi, care rămăseseră însă la poalele dealului, gonind în neorînduială cînd spre răsărit, cînd spre apus, oarecum la mtîmplare, fără să încerce să atace din faţă. Din cînd în cînd, ca şi cum ar fi vrut să aibă conştiinţa împăcată, aruncau cîteva săgeţi spre Te-miijin. Toate siluetele acelea şovăielnice şi nehotărîte aduceau cu un teatru de umbre.
Cînd săgeţile duşmane s-au înmulţit, din partea cea-laltă, .dinspre nord, pe unde fugeau femeile şi copiii, s-a auzit o gălăgie mare. Temujin şi cei trei tovarăşi ai săi s-

au întors la corturi. în clipa cînd au pătruns în tabără, grupul fugarilor se împrăştiase în spatele îngrăditurii. Tropăitul copitelor se amesteca cu ţipete şi vaiete, iar Jelme striga cît îl ţinea gura.
Temujin i-a poruncit să ducă tot grupul la ieşirea din spate, iar el s-a îndreptat în direcţia opusă, spre gardul de la miazănoapte. Săgeţile curgeau din toate părţile. Temujin, Belgiitei, Qasar şi Bo'orchu, pitiţi în spatele corturilor, au început să tragă şi ei. Dincolo de îngrăditură, pă-mîntul era abrupt şi duşmanii nu puteau fi urmăriţi. În

curînd însă, au putut fi zărite, din cînd în cînd, siluetele cîtorva călăreţi, care nu păreau însă hotărîţi să pătrundă în tabără. Temujin şi tovarăşii săi şi-au apărat poziţia trimiţînd cîteva săgeţi spre duşman care, deşi atacase tabăra, nu părea hotărît să pornească într-adevăr la asalt. Au luptat astfel destulă vreme pentru a-i îngădui lui Jelme să ducă femeile şi copiii la o oarecare depărtare.
Bo'orchu s-a întors în goana calului, strigînd: „Sînt merkiţii!” Abia atunci a înţeles Temujin că nu erau tayichi'ut, aşa cum crezuse.
Văzînd îndată că săgeţile duşmane nu veneau doar din nord şi din est, ci din toate părţile, Temujin le-a poruncit celor trei tovarăşi să părăsească tabăra şi să se adăpostească pe munte. Era zadarnic şi primejdios să încerce să mai ţină piept atacatorilor. Bo'orchu s-a aşezat în frunte şi s-a îndreptat spre ieşirea din spate, urmat de Temujin, Qasar şi Belgiitei. Ajunşi afară, n-au mai văzut nici urmă de fugari; poate că Jelme îi dusese undeva, la adăpost.
„Să ne împrăştiem!”, a strigat atunci Qasar, şi fiecare şi-a mînat calul în altă direcţie. Temujin a gonit drept înainte, spre apus, prin stepă, apoi şi-a schimbat direcţia şi a pornit să urce pajiştea în pantă lină de la poalele muntelui Burqan. Nu-l mai ajungea nici o săgeată. îi zărea pe Qasar şi pe Belgiitei, mici ca nişte furnici, care goneau călare pe coastă, spre culmea dealului. Doar Bo'orchu se făcuse nevăzut, ceea ce l-a îngrijorat pe Temujin, dar numai

pentru o clipă. Pentru că silueta călăreţului s-a ivit acolo unde nu se aştepta nimeni.

Temujin, Qasar, Belgiitei şi chiar Bo'orchu s-au întîl-nit în după-amiaza aceleiaşi zile. Iar seara au ajuns din urmă grupul de femei şi copii condus de Jelme.

Acesta i-a întrebat: „Aţi văzut-o pe Borte?” Le-a povestit apoi că nici nu ieşiseră bine din tabără, prin spate, că Borte fusese nevoită să coboare de pe cal, care fusese rănit. Urcase apoi într-o căruţă neagră care se afla lingă iesle şi la care bătrîna slujnică Qo'aqchin înhămase un bou

62

cu spinarea bălţată. Grupul o luase înainte, aşa că ea ple-case din tabără străbătînd cîmpul, pentru a scăpa de ur-măritori.

După ce a ales locul pentru înnoptat, Temujin a petrecut cîteva zile bătînd călare pădurile, cîmpiile, coastele stîn-coase ale muntelui Burqan, în căutarea lui Borte. Dar toa-te încercările au fost zadarnice.

în cea de-a patra zi, i-a trimis pe Bo'orchu, Belgiitei şi Jelme să cerceteze la poalele muntelui. Cînd a aflat că nu mai era nici urmă de merkit, a coborît de pe muntele Bur-qan împreună cu tot tribul. A aflat mai tîrziu că atacatorii erau conduşi de trei căpetenii merkite din familii diferite. Dar nu ştia ce se întîmplase cu Borte şi cu bătrîna slujnică. Abia după o lună a aflat că femeile fuseseră prin-se de merkiţi şi duse în tabăra lor, unde rămăseseră.

Cînd se gîndea la soarta lui Borte, Temujin credea că-şi pierde minţile. Pe de altă parte, cum să nu se bucure că, în afară de ea şi de Qo'aqchin, toţi ceilalţi ajunseseră înapoi în tabără, teferi şi nevătămaţi? Gîndindu-se că norocul îi vine de la muntele Burqan, unde se adăpostiseră şi care îi ocrotise, a hotărît să-i mulţumească printr-o ceremonie.

I-a adunat pe oamenii din tabără în faţa cortului său, din care orice urmă de căldură dispăruse după răpirea lui Borte, şi a ridicat un altar. Apoi le-a vorbit tuturor astfel:

„Prin bunăvoinţa atotputernicului munte Burqan, am scăpat de merkiţi. Datorită lui, vieţile noastre neînsemnate de furnici şi de păduchi au fost cruţate. Să-l cinstim în fiecare dimineaţă pe Burqan! Să-l pomenim în fiecare zi! Aşa să rămînă pentru noi, borjiginii, de-acum şi pururea!”
Apoi Temujin s-a întors spre munte, şi-a pus cingătoa-rea în jurul gîtului, şi-a luat într-o mînă tichia[3], iar pe cealaltă a pus-o în dreptul inimii, a îngenuncheat şi a turnat cumîs pe pămînt. A făcut aşa de nouă ori şi s-a rugat.

[3] **Mongolii credeau că voinţa omului stă în tichie şi cingătoare. Desfacerea cingătorii şi scoaterea tichiei de pe cap erau socotite semne de respect ori de supunere.**

Au urmat zile de frămîntare pentru Temujin. De la răpirea lui Borte, i se părea că tot ce-l înconjura îşi pierduse farmecul. Trebuia neapărat s-o aducă înapoi de la merkiţi. Temujin avea tovarăşi credincioşi, gata să-şi dea viaţa pentru el fără părere de rău, dar numărul acestora era mic – abia o duzină –, atacarea unei tabere merkit fiind, prin urmare, o treabă destul de primejdioasă.
Chimbei Căpăţînosul s-a arătat dornic, în mai multe rînduri, să meargă în recunoaştere pînă la tabăra merkit, dar de fiecare dată, la întoarcere, spunea acelaşi lucru: „Au pus cincizeci de paznici în jurul satului. Nici un şoarece nu s-ar putea strecura în tabără fără să fie zărit.”
Temîndu-se de răzbunarea lui Temujin, erau mereu la pîndă.
Chimbei, dorind să-şi ducă treaba la bun sfîrşit, se ducea o dată la două-trei zile să cerceteze tabăra. Venea cu toate amănuntele pe care le putea afla. Temujin era astfel înştiinţat cu privire la cele mai mărunte lucruri, precum numărul de cai, de pildă.
A aflat însă, nu după multă vreme, un lucru de mare însemnătate: atacul neaşteptat al merkiţilor fusese plănuit cu grijă. Odinioară, Yesiigei o răpise pe Hoeliin de la un tînăr merkit, iar oamenii tribului nu uitaseră nici acum,

după mai bine de douăzeci de ani. Şi le trecuse prin cap, drept răzbunare, să o răpească pe tînăra soţie a lui Temujin. Urziseră totul cînd aflaseră despre venirea lui Borte în tabăra lui Temujin, şi de atunci aşteptaseră fără încetare prilejul de a-şi duce planul la îndeplinire.

Trecuseră mai multe luni de la răpirea lui Borte. în primăvara anului următor, Temujin a împlinit douăzeci şi cinci de ani. Ca şi merkiţii, se gîndea tot timpul cum să facă să se răzbune. Spre deosebire de ei însă, nu avea să aştepte douăzeci de ani. Avea să se folosească de orice, de cea mai mică scăpare a duşmanilor, ca să se răzbune fără întîrziere.

Temujin încerca să-şi alunge din minte părul strălucitor al lui Borte şi ceafa ei albă. Pentru că astfel de gînduri trezeau în el o mînie cumplită, chinuitoare.

Cînd Chimbei se întorcea în tabără după expediţiile la merkiţi, Temujin se mulţumea să-l asculte, fără să-l întrebe niciodată nimic. El, care era atît de tăcut, se închisese acum cu totul în sine, iar chipul său de piatră nu îngăduia nimănui să-i pătrundă tainele inimii.

Şi totuşi, o dată, o singură dată, şi-a călcat pe inimă. După ce l-a ascultat pînă la capăt pe Chimbei, a mişcat uşurel buzele. Chimbei, care nu-l auzise, l-a rugat să mai spună o dată. Atunci Temujin a întrebat, în şoaptă: „Ce s-a întîmplat cu Borte?”

Chimbei, neputînd ocoli răspunsul, a rostit doar atît: „Un tînăr merkit, pe nume Chilger, şi-a făcut-o soţie.” La care Temujin s-a schimbat la faţă, i-a întors spatele lui Chimbei şi a plecat.

A fost singura dată cînd soarta lui Borte a fost pomenită de Temujin şi Chimbei. După aceea, Temujin a fost şi mai tăcut, iar chipul său întunecat n-a mai fost luminat niciodată de vreun zîmbet.

De la răpirea lui Borte, numele tinerei femei era învăluit într-o tăcere de nepătruns şi nimeni din sat, nici Hoeliin,

nici Qasar, nici sora lui mai mică, Temtilun, şi cu atît mai puţin slujnicele nu mai cutezau să-l rostească.

Cam la o lună de cînd îl silise pe Chimbei să-i spună ce se mtîmplase cu Borte, Temujin şi-a deschis sufletul în faţa lui Qasar, a lui Belgiitei şi a lui Bo'orchu şi le-a împărtăşit planul pe care îl gîndise zile şi nopţi în şir: aveau să atace tabăra merkit ca s-o aducă înapoi pe Borte. Toţi bărbaţii, fără excepţie, aveau să ia parte la atac, iar satul avea să rămînă în grija femeilor. Niciodată pînă atunci, în nici un trib, tabăra nu fusese lăsată în grija unor femei singure şi fără apărare. De această dată, Temujin avea de gînd să le dea şi arme, ca să poată apăra satul în lipsa bărbaţilor, dorindu-i pe toţi alături în atacul împotriva mer-kiţilor.

Qasar, Belgiitei şi Bo'orchu au fost de acord cu planul. Ştiau prea bine că hotărîrea lui Temujin era luată şi că, îndrăzneaţă sau nu, nu le rămînea decît s-o ducă la bun

sfîrşit. Satul număra doar treizeci de bărbaţi, cu bătrîni cu tot.

Temujin a stabilit atacul peste douăzeci de zile, ale-gînd noaptea cea mai întunecată, cînd luna se afla în ultimul pătrar. Tabăra merkit era aşezată la miazăzi de lacul Baikal, nu departe de confluenţa fluviilor Orhon şi Selengga. Ca să ajungă acolo fără să mîne caii prea tare, aveau nevoie de cîteva zile de mers pe un drum pe care Chimbei îl ştia cu ochii închişi, pentru că-l făcuse de ne-numărate ori.

În zilele dinaintea atacului, cele zece femei din sat, în-cepînd cu Hoeliin şi cu Temiiliin, care avea şaptesprezece ani, au învăţat în fiecare zi, cu arma în mînă, să apere tabăra. Cît despre Temujin, acesta a lăsat în seama lui Bo'orchu pregătirile şi a hotărît să meargă împreună cu Qasar şi cu Belgiitei în tabăra kereyit, la To'oril-han, luînd şi cîţiva cai neînşeuaţi. Se gîndea să împrumute de la că-petenia kereyit arme mai bune, ca să compenseze astfel numărul mic al oamenilor. Deşi avea cai minunaţi, în stare să se avînte în orice bătălie, nu putea spune acelaşi lucru

despre arme, care erau puţine, mai ales că trebuia să lase o parte din ele femeilor din tabără. Şi apoi, dorea să-şi înzestreze tovarăşii, gata să-şi dea viaţa pentru el, cu arme pe măsura vitejiei lor.

Temujin şi fraţii săi au mers cîteva zile de-a lungul fluviului Orhon, în sus, şi au ajuns la tabăra kereyit, în inima Pădurii Negre, pe malurile Tulei.

Aflat dinaintea lui To'oril-han, care avea aceeaşi privire de oţel, aceeaşi frunte severă, Temujin i-a povestit fără ocolişuri totul, în amănunt. Şeful kereyit şi-a privit mai întîi oaspeţii în tăcere. După cîteva clipe de gîndire, şi-a schimbat expresia şi a rostit: „Fiu al răposatului Yesiigei! Ai uitat cumva făgăduiala pe care ţi-am făcut-o mai demult? Nu ţi-am spus oare că în schimbul blănii de zibelină neagră am să-ţi adun poporul risipit? Se pare că a venit vremea! Pentru tine, fiu al răposatului Yesiigei, am să-mi

adun oastea. Am s-o trimit să-i ucidă pînă la unul pe blestemaţii de merkiţi care rătăcesc la miazăzi de Baikal şi ca s-o aducă înapoi pe Borte, soţia ta!”

To'oril-han s-a oprit. Apoi, cu ochii plini de o lumină şi mai rece decît de obicei, a adăugat, răspicat: „Cocoşei-lor, aţi început să creşteţi! Iată că a sosit clipa să vă ajut! Am să pornesc la drum în fruntea unei armate de douăzeci de mii de oameni, care va alcătui aripa dreaptă. Voi mergeţi la Jamuqa, şeful jadarat, care se află aşezat în ţinutul Qorqonaq, şi spuneţi-i din partea mea următoarele: «Pentru urmaşii lui Yesiigei, To'oril-han este gata să adune o armată de douăzeci de mii de oameni, ca să-i ucidă pe blestemaţii de merkiţi. Tu, Jamuqa, strînge-ţi călăreţii ca să alcătuieşti aripa stingă. Şi să hotărăşti clipa şi locul în care ne vom întîlni!»„

Temujin, năucit, nu-şi desprindea privirea de la chipul lui To'oril-han. Nu văzuse pînă atunci pe cineva luînd o hotărîre atît de însemnată într-un timp atît de scurt. în trăsăturile acelea aspre şi reci era ceva care se potrivea întru totul cu uşurinţa cu care luase acea hotărîre.

Ieşind din cortul lui To'oril-han, Temujin a rezolvat şi problema armelor, care-l adusese pînă acolo, apoi a plecat în grabă spre tabăra lui. Cei trei fraţi au mers călare aproape fără să se oprească.

îndată după sosire, Qasar şi Belgiitei, lăsîndu-l pe Temujin în tabără, şi-au pus desagii cu merinde pe cai şi au plecat în grabă la Jamuqa.

Acesta, urmaş al unui frate de-al lui Qabul, primul han mongol, făcea parte din clanul borjigin. Era cam cu cinci ani mai mare decît Temujin, care-l cunoştea, pentru că-l văzuse o sigură dată, cînd avea şase-şapte ani: se jucase cu Jamuqa într-o zi cînd adolescentul venise cu tatăl său în tabăra lui Yesiigei. Avea încă în minte chipul băiatului bucălat, săritor şi blajin. Foarte precoce pentru vîr-sta lui, îi uimise chiar şi pe cei mari prin înţelepciunea vorbelor sale.

Qasar şi Belgiitei, plecaţi în solie la Jamuqa, s-au întors rupţi de oboseală în dimineaţa celei de-a cincea zi,

s-au înfăţişat lui Temujin şi i-au vorbit despre întîlnirea lor cu şeful jadaraţilor.

„A spus că îi pare rău că ne-au atacat merkiţii. Şi că se bucură să ne poată da o mînă de ajutor, adunîndu-şi trupele precum îi cere To'oril-han. A mai zis că a venit vremea să pornim spre fluviul Kilqo, să facem plute din trestie, ca să putem apoi ajunge la locul unde se află tabăra merkit, să pătrundem prin deschizătura de fum în corturile lor şi să le doborîm. Şi că trebuie să luăm femeile şi copiii şi să ucidem toţi bărbaţii, pînă la unul, ca să nu rămînă în urma noastră decît pustiul.”

Qasar rostise toate acestea dintr-o răsuflare. Belgiitei a continuat: „Jamuqa a spus: «Ca să vestim începutul ostilităţilor, am să torn cumîs pe pămînt! Am să bat în toba mea din piele de taur negru! Am să-mi pun platoşa şi am să încalec pe armăsarul cel negru! Am să iau lancea de oţel şi am să-mi pun săgeţile în tolba de scoarţă de migdal! To'oril-han, am să-ţi aştept oastea peste zece zile, la

căderea nopţii, la Botoqan-bo'orji. Voi fi însoţit de două-
zeci de mii de oameni. Chiar dacă bate vîntul, să fii acolo
la ceasul hotărît! Chiar dacă se cutremură pămîntul, să fii
acolo, *andaW*

Bo'orchu a fost trimis la To'oril han, în inima Pădurii
Negre, ca să-i transmită vorbele lui Jamuqa.

Lui Temujin nici prin cap nu-i trecuse că lucrurile se vor
desfăşura astfel. Gîndul că se vor strînge pentru el
patruzeci de mii de oameni i se părea un vis. Cele două
armate aveau să se alăture oamenilor lui şi să se năpus-
tească fără milă asupra taberei merkit, la confluenţa flu-
viilor Orhon şi Selengga.

în ziua hotărîtă, Temujin s-a dus la locul întîlnirii cu cei
treizeci de oameni, număr cu totul neînsemnat faţă de
forţele lui Jamuqa şi ale lui To'oril-han. Cei douăzeci de mii
de oameni ai lui Jamuqa erau acolo, dar To'oril-han, în
pofida a ceea ce făgăduise, n-a ajuns decît după trei zile.

Temujin nu-l mai văzuse pe Jamuqa de mai bine de zece
ani, dar acesta păstrase ceva din adolescentul de altăda

tă. Spre deosebire de To'oril-han, avea faţa luminată tot
timpul de un zîmbet blind, iar trupul său, deşi destul de
rotofei, clocotea de energia bărbatului ajuns în floarea vîr-
stei. Temujin s-a întrebat cum oare chemarea hotărîtă la
arme care ajunsese la el prin Qasar şi Belgiitei a putut ieşi
din gura unei fiinţe atît de blajine.

Atacul asupra taberelor merkit a pornit a doua zi, în zori.
Cei patruzeci de mii de războinici au trecut fluviul Orhon
pe plute de trestie, apoi, rînduiţi ca pentru luptă, s-au re-
pezit ca valul mării asupra cîmpiei aflate în stăpînirea
neamului merkit, înghiţind, unul după altul, cătunele.

Merkiţii adunaseră o armată de zece mii de oameni, pe
care o desfăşuraseră în jurul taberei. în mai puţin de o zi,
lucrurile s-au lămurit. Temujin, în fruntea cîtorva sute de
războinici încredinţaţi de To'oril-han, s-a aruncat pe
urmele merkiţilor care părăsiseră cîmpul de bătălie spre a

se adăposti în sat. Nemaivoind să lupte, se ascunsese-ră care pe unde. Temujin a răscolit toate corturile, la rînd.

N-a trecut multă vreme şi le-a găsit pe Borte şi pe bătrîna Qo'aqchin. Neştiind că atacul fusese gîndit de Temiijin pentru a le elibera, cele două femei se ascunseseră în fundul unui cort, de teama primejdiei. Cînd l-a văzut pe Temujin, Borte a scos un strigăt slab de uimire.

Temujin n-a rostit nici un cuvînt şi i-a dat-o în grijă fratelui său Qasar, după care s-a întors pe cîmpul unde se aflau To'oril-han şi Jamuqa. Le-a arătat celor doi o adîn-că recunoştinţă, fiindcă făcuseră totul ca să-l ajute.

To'oril-han şi Jamuqa şi-au ridicat fiecare tabăra, la o leghe mai încolo. Nici unul dintre ei nu se hotăra să plece. Purtarea lor se deosebea cu totul de cea dinaintea bătăliei: lui Temujin i se păruse că bărbaţii se pîndeau unul pe altul.

între timp, merkiţii erau ucişi pe capete. Nici un bărbat n-a scăpat cu viaţă; în fiecare zi treceau pe cîmp convoaie de merkiţi tîrîţi spre locul de execuţie. Femeile au fost adunate într-un loc neted, la jumătatea drumului dintre taberele lui To'oril-han şi Jamuqa, cu toate bunurile

69

casnice, îngrămădite unele peste altele. Ceva mai încolo se aflau oile şi caii.

Temujin şi tovarăşii săi s-au instalat în trei corturi, ridicate la marginea taberei merkit, rămasă pustie. Mirosul de hoit, care plutea în aer zi şi noapte, ajungea pînă la ei.

într-o zi, To'oril-han l-a înştiinţat pe Temujin că îl aşteaptă la împărţirea prăzii şi a femeilor. Numai că acesta socotea că nu are dreptul la împărţeală; de altfel, nici nu dorea. Ajuns la To'oril-han, i-a mărturisit ce simte, dar bătrînul şef kereyit nu înţelegea lucrurile astfel, iar Jamuqa era şi el de aceeaşi părere: fireşte, armatele le adunaseră ei, dar Temujin luase parte la luptă, ceea ce-i dădea dreptul la partea lui. Temujin, pe care argumentele celor doi nu izbuteau să-l clintească, s-a încăpăţînat să refuze.

Miile de femei şi prada au fost împărţite cu dreptate în faţa mulţimii de războinici şi duse în taberele lui To'oril-han şi Jamuqa. Turmele de oi şi de cai care acopereau păşunile la o jumătate de leghe mai încolo au fost împărţite în două. Unele lucruri însă, ca de pildă pajiştile şi cîmpu-rile, munţii, văile, nu se puteau împărţi. Locul era departe de ţinutul kereyit, ca şi de cel al lui Jamuqa. în schimb, mica tabără a lui Temujin era mult mai aproape.
Temujin s-a gîndit că n-ar strica să pună stăpînire pe acest teritoriu, după plecarea celor două căpetenii. Bineînţeles, deocamdată nu avea cu ce să-l lucreze, dar dacă familiile din clan se înmulţeau, avea să le răspândească în cele patru colţuri ale podişului.
Temujin trimisese în tabăra păzită de femei jumătate din cei treizeci de oameni, cu Bo'orchu în frunte. Mai putea aşadar rămîne în preajma taberei pustiite a merkiţi-lor atît cît dorea. Qasar şi Belgiitei începuseră să se plictisească, dar Temujin nu se îndura să plece. Nu se cuvenea s-o facă înainte ca To'oril-han şi Jamuqa să ridice tabăra. Dar mai era şi altceva.
Ce să facă cu Borte? N-o văzuse decît o dată, în clipa cînd o găsise. De atunci se gîndise mereu la ea. Numai că imaginea care îl urmărea era altfel decît cea pe care o avea

în minte în satul lui, de la poalele muntelui Burqan. Borte era înfăşurată într-un veşmînt albastru, pletele cu reflexe roşcate şi pielea albă îi străluceau tot cum ştia el, dar trupul nu mai arăta la fel. Haina era neobişnuit de largă. Cu toată nebunia acelei nopţi de măcel, Temujin ştia că nu visase: Borte era însărcinată.
De cînd o dăduse în grija lui Qasar, Temujin nu-l întrebase pe fratele său nimic despre starea lui Borte. Iar acesta, deşi avea grijă de cumnata sa, nu pomenea niciodată nimic. Tăcerea nu făcea decît să-l încredinţeze că nu se înşelase.

într-o zi, Temujin s-a gîndit să-l descoasă pe Chimbei, care intrase în cort. Dar în clipa în care s-a uitat la el, a luat o hotărîre. De ce să-i ceară părerea, de vreme ce, cum i-ar fi spus fără îndoială şi tovarăşul său, nu se mai putea schimba nimic. Se întîmplase un lucru pe care Borte nu-l dorise şi nici nu-l căutase.

„Spune-i lui Qasar s-o aducă pe Borte!”, i-a poruncit Temujin lui Chimbei. Acesta s-a făcut nevăzut. îndată a intrat Qasar, care părea încordat şi care i-a spus numai atît: „Pe Borte o găseşti cu două corturi mai încolo!”

Temujin, simţind ceva ciudat în vorbele lui Qasar, a ieşit şi s-a îndreptat spre cortul în care se afla Borte. Femeia, întinsă pe pat, era scăldată în razele care pătrundeau prin deschizătura de fum. Temujin a zărit alături de ea un prunc abia născut. A văzut-o şi pe bătrîna Qo'aqchin, aplecată cu grijă asupra copilului.

Temujin s-a apropiat de pat. Borte, slăbită, a ridicat privirile spre el. Cum tăcea, i-a arătat copilul cu privirea şi a murmurat cîteva cuvinte, cu o urmă de zîmbet.

„Dă-i un nume”: acestea au fost vorbele pe care le-a auzit Temujin.

„Eu trebuie să-i dau un nume?”

La această întrebare, Borte a răspuns cu glas limpede şi răspicat: „Doar este copilul tău!”

Temujin s-a înfuriat: „Cum dovedeşti că este al meu?” „Dar cum dovedeşti că nu este al tău?”, a strigat Borte,

cu puterea deznădejdii. Temujin, fără să-şi dea seama, început să se plimbe prin cort. Nu putea sta pe loc, în starea în care era. Prea multe gînduri îl copleşeau deodată.

„Cum să dovedesc că nu este al tău? Nu ştiu, şi nici tu nu ştii!”

Glasul lui Borte încă mai răsuna în urechile lui Temujin. Dar nu era în stare să-l asculte. Nu era încă pregătit.

Neputîndu-şi rîndui gîndurile care-i cutreierau mintea, Temujin s-a oprit şi a rostit, cu glas uscat: „Jochi!”

„Jochi?” a rostit şi Borte, ca un ecou. În limba lor, cuvin tul însemna „oaspetele”. Numele, ţîşnit din inima lui tulburată, fusese ales de Temujin pentru copilul pe care Borte îl adusese pe lume, dar mai ales pentru fiinţa care, asemenea lui, nu avea să ştie cine îi este tată.
Numindu-l astfel pe copil, îşi arăta dorinţa de a o ierta pe Borte şi hotărîrea de a primi pruncul pentru totdeauna printre ai săi, ca pe un oaspete, cu toată îndoiala ce plutea asupra părintelui.
Temujin a stat multă vreme aplecat asupra copilului care dormea lîngă Borte. Soarta copilului avea să fie umbrită de gîndul care îl chinuise şi pe el ani de zile: avea oare sînge mongol? Ca şi lui Temujin, soarta îi cerea să se facă lup, ca să-şi dovedească obîrşia mongolă sau, cel puţin, să-şi închine puterile acestui vis.
„Orice s-ar întîmpla, am să fiu lup! Şi tu ai să fii, într-o zi!”: au fost primele vorbe pe care Temujin i le-a spus, din inimă, lui Jochi. Erau pline de dragoste adîncă, dragostea oricărui părinte pentru fiul său.
Borte tăcea, nelăsînd să se ghicească nimic din ce simţea faţă de alegerea numelui. Era mulţumită? Supărată? Nu i se putea citi pe chip ce avea în inimă. Într-un tîrziu, şi-a întors încetişor capul spre Temujin. Faţa, încă trasă, era uimitor de senină. Ochii îi erau plini de lacrimi, care-i curgeau şiroaie pe obrajii strălucitori.
Temujin şi-a întors faţa de la copil, şi-a îndreptat privirile spre cea pe care o căutase atîta vreme şi i-a spus cîteva cuvinte pline de duioşie: „Să trimitem un sol la on-ggiraţi! Cum au să se mai bucure tatăl şi mama ta!”

Totuşi, în acea zi, a simţit faţă de toate femeile ceva care avea să rămînă adînc înrădăcinat în sufletul lui, ca un soi de idee fixă. Putea recunoaşte frumuseţea, dragostea, sinceritatea unei femei, dar nu mai credea că este ceva veşnic. însuşirile unei femei erau, oricum, trecătoare. Nici Borte, nici Hoeliin nu erau altfel. Era în liniştea lor o putere ascunsă, care le îngăduia să dea viaţă, în orice clipă,

unui „oaspete”. Borte şi Hoeliin puteau aduce pe lume lupi de neam mongol, dar şi merkit, tătar ori kereyit. Erau ca o matcă primitoare pentru sămînţa tuturor triburilor. Cum să te împaci cu gîndul că o femeie pe care o iubeşti şi care te iubeşte poate da naştere copilului unui duşman?

Temujin avea încredere în credinţa, curajul, spiritul de sacrificiu al oamenilor săi, dar nu putea simţi acelaşi lucru faţă de femei: nu se putea bizui pe ele. Nu aveai parte de frumuseţea, dragostea, credinţa femeilor decît cînd îţi aparţineau, şi numai atunci. Bărbaţii din alte triburi ţi-i puteai face robi pentru totdeauna, îi puteai supune prin forţă, îi puteai lega de tine. Cu femeile era însă altceva: în afara îmbrăţişărilor, cînd le aveai pe de-a-ntre-gul, nu le puteai stăpîni.

Temujin a hotărît că Borte va fi de-acum înainte numai a lui, pentru totdeauna. Dar trebuia să ajungă destul de puternic, ca nimeni să nu i-o mai poată răpi.

„De acum înainte, nu te mai las singură nici o clipă. Ca nimic să nu-ţi mai ştirbească frumuseţea şi credinţa.”

Temujin nu i-a mărturisit lui Borte că o iubeşte, nici că dragostea lui pentru ea rămăsese neschimbată: asemenea vorbe îi păreau fără putere şi fără însemnătate. S-a mulţumit să spună că o doreşte numai pentru el: era felul lui de a-şi arăta iubirea.

Capitolul 3

To'oril-han şi Jamuqa şi-au mai lăsat trupele în regiune timp de aproape o lună. Acum, că femeile şi bunurile fuseseră împărţite, nimic nu-i mai ţinea în loc. Cu toate acestea, nici unul nu se îndura să plece primul. La început, Temujin găsise stranie această nehotărîre, dar dacă se gîndea bine, era o regulă legată de practica războiului: să pleci înaintea celuilalt însemna, dacă acesta avea gînduri necurate, să te expui primejdiei de a fi atacat pe la spate. Era limpede că amîndoi doreau să evite acest lucru.

Temujin a învăţat ceva din purtarea celor doi bărbaţi: To'oril-han şi Jamuqa, fiind *anda,* îşi juraseră credinţă pe viaţă şi pe moarte, dar tărăgănarea dovedea că nu aveau încredere unul în celălalt. Temujin a priceput atunci că dacă To'oril-han îşi mobilizase armata, n-o făcuse din dorinţa părintească de a-l scoate pe fiul lui Yesiigei din încurcătură. Hotărîse pe loc să-şi adune luptătorii cînd Temiijin îi ceruse arme ca să-i atace pe merkiţi pentru că descoperise prilejul mult visat de a trece el însuşi la acţiune. Fără îndoială, pîndise de mult clipa cînd avea să poată şterge acest clan de pe faţa pămîntului. Nu-i trebuia decît un pretext ca să-şi justifice intervenţia. Or, mer-kiţii, atacînd tabăra lipsită de apărare a lui Temujin şi răpind-o pe Borte, făcuseră un lucru josnic, faţă de care o încercare sortită să-i aducă înapoi soţia lui Temujin nu avea nimic condamnabil. Pe de altă parte, dacă To'oril-han

căutase sprijinul lui Jamuqa, o făcuse spre a-şi întări armata, dar mai ales pentru că, alăturîndu-se tînărului şef care făcea parte, ca şi Temujin, din clanul borjigin, putea da o aparenţă şi mai legitimă actului său. în toată această operaţiune, Temujin o recuperase pe Borte, în vreme ce To'oril-han şi Jamuqa, împărţind pe din două uriaşa avere a unui alt trib, ajunseseră stăpînii acestuia.

Temujin s-a gîndit că avea tot interesul să se alieze cu unul ori cu altul dintre cei doi bărbaţi. I se părea singura cale de a-şi mări tabăra. A hotărît să-l aleagă pe Jamuqa: pentru a se sustrage ameninţărilor venite din partea clanului tayichi'ut, era mai bine să se pună sub protecţia acestuia, care făcea parte din clanul borjigin. De altfel, numeroşi supuşi ai lui Yesiigei, care se apropiaseră de tayichi'ut după moartea căpeteniei lor, se alăturaseră mai tîrziu taberei lui Jamuqa. Prin urmare, Temujin se afla pe un teren oarecum cunoscut.

Temujin le-a sugerat lui To'oril-han şi lui Jamuqa să-şi ridice tabăra în aceeaşi zi şi să plece în direcţii opuse.

Cît despre el, s-a alăturat lui Jamuqa şi oamenilor acestuia, care se întorceau la Qorqonaq, pe malurile fluviului Onon, în vreme ce To'oril-han, ocolind muntele Burqan, s-a îndreptat în fruntea luptătorilor spre tabăra din Pădurea Neagră, lîngă rîul Tuia, oprindu-se din cînd în cînd ca să vîneze.
însoţit de Borte, Temujin s-a întors în satul aflat pe coasta muntelui Burqan, din care izvorăsc fluviile Onon şi Kerulen. Aduseseră cu ei două făpturi fragede, care nu se aflaseră acolo mai înainte: Jochi şi un copil drăgălaş de cinci ani, pe nume Kiichii, care purta pe cap o căciulită de zibelină şi era încălţat cu cizmuliţe din piele de capră. Temiijin l-a dus pe Kiichii în cortul mamei sale, spre a i-l dărui. Hoeliin, ai cărei copii erau de-acum mari – pînă şi mezina Temiiliin avea şaptesprezece ani – a fost de-a dreptul încîntată. Kiichii era singurul care mai avea sînge curat de merkit, pentru că toţi bărbaţii din tribul lui fuseseră măcelăriţi. Aşa că putea fi socotit o adevărată comoară.
75
După cîtva timp, Temujin a părăsit coasta muntelui Burqan şi s-a îndreptat spre Qorqonaq, aşezîndu-se nu departe de tabăra lui Jamuqa. A doua zi, cei doi au făcut jurămîntul de *anda.*
Ceremonia a avut loc la Qorqonac, pe un pinten de stîncă mărginit într-o parte de copaci umbroşi. Temujin a petrecut în jurul mijlocului lui Jamuqa o cingătoare de aur luată în timpul luptei de la o căpetenie merkit şi i-a spus să încalece pe un cal cu coama neagră, luat şi el de la duşman. La rîndul său, Jamuqa i-a dăruit lui Temujin o cingătoare de aur luată tot de la o căpetenie merkit şi un cal alb care semăna cu un căprior cu coarne. Amîndoi au strigat cu glas tare *anda* Strigătul a dat semnalul unei petreceri la care a luat parte toată suflarea şi care a ţinut pînă târziu, cu cîntece, muzică şi dansuri ce au adus în faţa învingătorilor tinere merkit care îşi pierduseră în măcel un părinte, un soţ, un frate.

La ospăţ, Temujin a şezut alături de Jamuqa, ştiind prea bine că jurămîntul pe care-l făcuseră amîndoi nu însemna mare lucru. Atîta vreme cît va dori, Jamuqa se va sluji de el, apoi, dacă lucrurile se vor înrăutăţi, nu va şovăi să-l părăsească, aşa cum faci cu o unealtă stricată.
Sub razele lunii care îl luminau pe jumătate, chipul blînd al lui Jamuqa, mereu zîmbitor, a căpătat deodată o expresie pe care nu o avusese în timpul zilei: arăta o asemenea cruzime încît Temujin a simţit că-i îngheaţă sîngele în vine.
Cu toate acestea, Temujin găsea o mulţime de foloase în faptul că devenise *anda* lui Jamuqa şi că se apropiase de tabăra lui. Avea să schimbe cu uşurinţă lîna şi putea spori după dorinţă numărul cailor şi al oilor. Temujin se bucura de un lucru pe care nu-l prevăzuse: întoarcerea în număr mare a celor din neamul lui, care părăseau clanul tayichi'ut şi veneau să i se alăture. în fiecare zi, tabăra se mărea cu cîteva corturi, iar uneori soseau deodată chiar zece familii. Mişcarea de populaţie îi umplea de ciudă pe cei din clanul tayichi'ut. însă, la nevoie, *anda* Jamuqa avea, prin simpla lui prezenţă, un rol moderator, împiedicîn-du-l pe şeful tayichi'ut, Tarqutai, să treacă la acţiune.

Chiar în sînul clanului lui Jamuqa, balanţa începea să se încline în favoarea lui Temujin. Felul în care cele două căpetenii îşi conduceau taberele era complet diferit: dacă Jamuqa împărţea foloasele în chip egal, Temujin stabilise un sistem de repartiţie proporţional cu eforturile fiecăruia, care îi avantaja pe cei ce lucrau mai mult.
În tabăra lui Jamuqa, cei leneşi erau favorizaţi, în detrimentul tinerilor harnici. Prin urmare, numărul celor care doreau să i se alăture lui Temujin creştea.
Această evoluţie a lucrurilor nu-i putea scăpa lui Jamuqa. La un an şi jumătate după jurămîntul schimbat cu Temujin, l-a poftit pe acesta la o partidă de vînătoare. O asemenea invitaţie, făcută în afara sezonului, era cel pu-

ţin ciudată. Pe deasupra, Temujin simţise de cîteva zile, în tabăra lui *anăa,* o anumită agitaţie, care ascundea fără îndoială ceva.
Le-a împărtăşit pe dată aceste gînduri apropiaţilor lui, Qasar, Belgiitei, Bo'orchu şi Jelme. Toţi au fost de părere că invitaţia nu trebuia acceptată. Asupra măsurilor care trebuiau luate, părerile erau însă împărţite: să aştepte reacţia lui Jamuqa la acest refuz ori să meargă înainte şi să risipească o eventuală neînţelegere?
Temujin le-a chemat pe Hoeliin şi pe Borte, ca să le ceară şi lor părerea. Nici n-a terminat bine de povestit că Borte, luînd-o înaintea lui Hoeliin, a rostit cu glas hotărît: „Trebuie să plecăm de aici la noapte! Mîine dimineaţă va fi prea tîrziu!”
Au tăcut cu toţii. Nu era o hotărîre uşoară, pentru că aveau să desfacă o tabără în plin avînt, să părăsească păşunile mtinse pe care se străduiseră să le folosească cît mai bine. Atunci Borte, privindu-l pe Temujin drept în ochi, i-a dat o veste neaşteptată: „Sînt însărcinată. Cred că nu doreşti să-i dai şi celui de-al doilea copil numele de Jochi!”
Auzind-o, Temujin s-a hotărît.
Qasar, Belgiitei, Bo'orchu şi Jelme au ieşit în mare grabă din cortul lui Temujin. într-o clipă, toată tabăra, care număra o sută de corturi, a fost cu fundul în sus. Oame

nii clanului şi-au strîns corturile şi s-au îndepărtat de Qorqonaq în grupuri mici, de-a lungul rîului. Între căruţe se înghesuiau turmele de oi şi de cai. Mulţimea buimăcită s-a rînduit pînă la urmă în alai, ca un ghem care se deşiră. După ce s-a deşirat pînă la capăt, o escortă de o sută de călăreţi s-a aşezat în coada convoiului.
Au mers aşa multă vreme, fără să se oprească. De cîte ori treceau pe lîngă un sat, Chimbei şi Chila'un pătrundeau călare printre corturi vestind că Temujin îşi mută tabăra şi îndemnîndu-i astfel pe doritori să li se alăture.
Abia cînd au ajuns în ţinutul besut, unul din clanurile tayichi'ut, Temujin a oprit convoiul pentru un scurt răgaz

de odihnă. Cînd a pătruns în tabără, n-a găsit pe nimeni: toţi locuitorii fugiseră. Temujin a zărit în faţa unui cort un copilaş şezînd jos, pe pămînt.
„Cum te cheamă?”, l-a întrebat el. A fost nevoit să repete întrebarea de mai multe ori, ca să înţeleagă că se numeşte Kokochii.
„Şi ce faci aici, singur-singurel?”
„Păzesc tabăra”, a răspuns Kokochii.
Temujin l-a luat în braţe pe copilaşul părăsit care păzea, cu atîta rîvnă, cele cîteva zeci de corturi, şi i l-a încredinţat lui Qasar. Dorea să i-l dăruiască lui Hoeliin.
Convoiul a părăsit satul cînd se ivea lumina alburie a zorilor. Cînd s-a crăpat de ziuă, trei fraţi din clanul jalayir li se alăturaseră la coada şirului de care. Acestea s-au oprit pentru mai multă vreme la marginea marilor podişuri. Nu după mult timp au început să apară oameni din micile tabere răspîndite în ţinut. Unii veneau cu corturile încărcate în căruţe, alţii călare, în galop, în pilcuri mici. Erau şi femei, copii, bătrîni, în cea mai mare parte foşti supuşi ai lui Yesiigei, care se alăturaseră după moartea sa clanului tayichi'ut.
Convoiul a pornit din nou la drum şi a înnoptat în seara aceea pe malul unui lac. Aici i s-au mai adăugat încă vreo trei sute de persoane. După părerea lui Bo'orchu, noul grup cuprindea oameni din mai multe triburi din ţinut,

îrtcepînd cu jalayir, tarqut, mongut-kiyan, barula, mangqut, arulat, besiit, siildiis, qongqotan, negtei, olqunu'ut, ikires, noyakin, oronar, ba'arin. Erau acolo oameni din toate clanurile.
Temujin, în fruntea convoiului la care se adăugaseră nouveniţii, s-a îndreptat a doua zi spre rîul Kimurqa. Pe măsură ce înainta, caravana era tot mai numeroasă. Ca să i se alăture, fratele mai mic al lui Bo'orchu, Ogolencherbi, părăsise clanul arulat, iar cei doi fraţi ai lui Jelme, Cha'ur-qan şi Siibotei, clanul uriangqan.

După-amiază, ajuns aproape de malul rîului Kimurqa, Temujin a ales pentru tabără un loc cu dealuri mici, ca nişte valuri, unde se puteau apăra în caz de atac al luptătorilor lui Jamuqa şi aveau şi locuri de păscut pentru animale.
După instalarea caravanei, cei ce fugiseră din tabăra lui Jamuqa soseau întruna: se iveau pe coasta dealurilor, în fundul văilor, apropiindu-se de tabără.
Printre ei se afla un bătrîn în jur de şaizeci de ani, care nu-şi arăta vîrsta, un anume Qorchi, din clanul ba'arin, însoţit de vreo douăzeci de familii.
Ajuns dinaintea lui Temujin, a început să turuie ca şi cum ar fi dat un raport, spre a-l lămuri de ce anume venise: „Pînă acum nu m-am despărţit niciodată de Jamuqa. S-a purtat cu mine cu cea mai mare grijă. Dar a venit din Cer un semn care a arătat aşa: «Temujin are să fie împăratul tuturor mongolilor. Du-te la el.» Asta am şi făcut.”
Qorchi, care era cam pirpiriu, nu era deloc omul pe care să-l primeşti cu braţele deschise, dar Temujin l-a ascultat cu un soi de emoţie: bătrînul, şi numai el, i se alăturase pentru că vedea în el pe viitorul stăpîn al podişurilor mongole. Ceilalţi o făcuseră în nădejdea unui trai mai uşor şi ceva mai bun. Nu însă şi Qorchi. El ascultase de un semn ceresc.
Temujin a cercetat îndelung obrazul zbîrcit al bătrînu-lui, luminat de scînteierile apusului, şi i-a grăit astfel:
79
„Dacă voi ajunge într-o zi împăratul tuturor mongolilor, am să te pun în fruntea a zece mii de oameni.” Temujin a simţit atunci că strălucirea sîngerie a apusului îi va rămîne pentru totdeauna în ammtire, ca şi chipul scăldat în lumină al bătrînului trimis de Cer.
Qorchi i-a răspuns, nemulţumit: „Ce mare scofală să fii căpetenia a zece mii de oameni? N-ai decît să mă numeşti şef, dacă vrei, dar lasă-mă să-mi aleg după voie, dintre femeile şi fetele cele mai frumoase din ţinut, pe

cele care-mi plac. Treizeci îmi vor fi de-ajuns. Doresc să am treizeci de fete frumoase, numai pentru mine.”
„Aşa să fie”, a rostit Temujin către trimisul Cerului, căruia îi plăceau atît de mult femeile.
În zilele următoare, Temujin n-a avut nici o clipă de răgaz. Populaţia taberei depăşea acum trei mii de persoane, iar lucrurile nu mai erau atît de uşor de rînduit ca înainte. Temujin i-a numit pe Bo'orchu şi pe Jelme în fruntea taberei şi le-a încredinţat conducerea. Amîndoi şi-au făcut treaba cum se cuvine. Mai întîi, Bo'orchu organiza totul cu mare grijă, după care Jelme îndrepta greşelile şi lipsurile.
în cele cîteva luni petrecute în acel loc, grupuri de oameni din clanurile geniges, jadaran, saqayit, jiirkin s-au alăturat caravanei, ceea ce a sporit puterea lui Temujin. S-a înconjurat de cîteva rude, care se aflau în fruntea unor bande risipite: unchiul său, Daritai-otchigin, vărul său primar Quchar, doi alţi veri, fraţii Seche-beki şi Taichu, apoi Altan, fiul lui Qutula-han, şi Eke-cheren, vărul lui Altan.
Cînd a fost încredinţat că Jamuqa nu-şi va trimite oamenii pe urmele lui, Temujin şi-a mutat tabăra de pe malurile rîului Kimurqa pe ţărmul de nord al unui lac în formă de stea de mare, în preajma rîului Senggur, care străbate muntele Giirelgii. Era un loc îndeajuns de larg pentru a adăposti o tabără uriaşă, iar păşunile neatinse se întindeau pînă dincolo de zare.
îndată după alegerea locului de tabără, Temujin, la îndemnul tribului, s-a proclamat han al mongolilor. Era în

1189. împlinise douăzeci şi şapte de ani. O vreme, titlul fusese purtat de Tarqutai, din clanul tayichi'ut. Acesta fusese însă nevoit să renunţe, după plecarea unui mare număr de oameni. Clanul tayichi'ut, precum şi clanul jadarat al lui Jamuqa, acum duşmanul lui Temujin, precum şi alte cîteva clanuri, n-aveau să-l recunoască, fireşte, pe tînărul Temujin ca han. Şi totuşi, aşa se petrecuseră lucrurile odinioară: niciodată, nici pe timpul primului han, Qa-bul, nici în vremea lui Ambaqai sau a lui Qutula, şi nici

pe timpul tatălui lui Temujin, Yesiigei, clanurile mongole nu fuseseră unite. Devenit han, Temujin trebuia să lupte împotriva oamenilor din propriul său trib. Titlul reprezenta pentru el un pas uriaş înainte, chiar dacă implica perspectiva unor lupte îndelungate şi înverşunate împotriva lui Tarqutai şi a lui Jamuqa.

în ziua în care Temujin s-a proclamat han, Qorchi a venit la el şi i-a spus: „Vezi bine că prevestirea Cerului pe care ţi-am împărtăşit-o n-a fost o minciună! Iată-te han! De acum înainte, nu-ţi mai rămîne decît să uneşti clanurile mongole şi să supui nenumărate alte triburi care trăiesc în ţinutul nostru. Va sosi şi ziua în care vei domni, atotputernic, peste marile podişuri. Iar atunci, ai grijă să nu uiţi ce mi-ai făgăduit!”

Temujin, ca şi cum i-ar fi dat o parte din ceea ce-i datora, i-a răspuns: „Trimis al Cerului! De azi înainte, te cruţ de treburile casnice, de paza turmelor şi de participarea la război, şi te numesc sfetnic al lui Hoeliin pentru creşterea fiilor săi adoptivi, Kiichii şi Kokochu.” Astfel bătrînul era scutit de toate sarcinile, primind o treabă doar de formă. A fost prima poruncă dată de hanul Temujin.

Temujin a început să-şi organizeze tabăra cu totul altfel decît ceilalţi hani. Populaţia de nomazi, păstori în timp de pace, trebuia, la nevoie, să se poată aduna repede în cete puternice şi eficiente.

Temujin a alcătuit unităţi de arcaşi şi de săbieri, un sistem de ştafete călare şi i-a însărcinat pe cei mai vrednici

bărbaţi cu îngrijirea cailor de luptă, organizarea convoaielor, procurarea hranei şi alegerea păşunilor. Pe primii săi vasali, Bo'orchu şi Jelme, i-a numit în cel mai înalt rang după el în ierarhia taberei, iar fraţilor lor le-a încredinţat funcţii importante.

Tabăra avea dimensiuni mult mai mari decît pe timpul lui Yesiigei, tatăl lui Temujin. Acesta avea acum destule mijloace pentru a porni împotriva clanului tayichi'ut şi a tătarilor. Fraţii săi, Qasar, Belgiitei, Qachi'un şi Te-miige îşi

luaseră neveste şi trăiau fiecare în cortul său. Sora sa, Temiilun, se măritase şi ea şi avea căminul ei. Toţi, ca membri ai familiei lui Temujin, se bucurau de privilegii deosebite. Hoeliin, care se apropia de cincizeci de ani, se ocupa cu toată dragostea unei femei de vîrsta ei de creş-terea celor doi copii găsiţi, Kiichii şi Kokochii. Qorchi, numit mai întîi sfetnic pentru creşterea copiilor, şi-a văzut rolul oarecum schimbat de Hoeliin.
„Vreau să adun copii de toate neamurile. Nu te grăbi, dar ajută-mă să găsesc copii isteţi, părăsiţi de alte triburi.”
Qorchi, nemulţumit că Hoeliin nu-l folosea la creşterea lui Kiichii şi a lui Kokochii, s-a simţit totuşi puternic atras de sarcina pe care aceasta i-o încredinţase. în fiecare zi, singurul bărbat care rămînea în tabără, alături de femei, aştepta, privind norii, să izbucnească un război cu vreun trib şi să aibă prilejul de a găsi copiii părăsiţi.
Temujin, înconjurat de cîţiva slujitori, trăia alături de Borte, de fiul său cel mai mare, Jochi, şi de mezin, Jaga-tai, născut după ce devenise el han. Asemenea tatălui său, Yesiigei, nu făcea nici o deosebire între cei doi fii, încer-cînd să nu-şi arate preferinţa pentru nici unul dintre ei. Totuşi, se trezea uneori privindu-l pe Jochi cu răceală şi simţea că nu-l socoteşte la fel ca pe Jagatai.
Purtarea lui Temujin nu-i scăpa lui Borte. De fieeare dată cînd zărea privirea aceea rece, îi spunea lui Jochi cîteva vorbe care erau, de fapt, pentru urechile-lni Temujin.
„Jochi! Cînd ai să fii mare şi ai să lupţi în război, să te avînţi în locurile cele mai primejdioase! Să faci ceea ce

nimeni altul nu poate face, ceea ce nici bunicul şi nici ta-tăl tău n-au fost în stare să facă! De asta ai venit pe lume! Pentru mongoli, Cerul a hărăzit să te naşti în acest trib!”
Cînd Borte rostea aceste vorbe, sîngele îi fugea din obraz şi doar minunaţii ei ochi mai străluceau. Vorbele ei aveau acelaşi înţeles ca şi primele şoptite de Temujin la urechea fiului său, în tabăra merkit: *Fii lup! Şi eu am să fiu lup!*

Sub privirile încărcate de reproş ale lui Borte, Temiijin dădea înapoi. *Fii lup! Şi eu am să fiu lup!* în străfundul mimii sale, îşi spunea mereu aceste cuvinte. Ştia prea bine că îl aşteptau sarcini grele, care treceau înaintea bătăilor de cap pricinuite de Jochi. Trebuia să ajungă lup, mai înrîi el. Un lup nesăţios. Un lup care să-i sfîrtece pe tayichi'ut dintr-o singură mişcare şi să facă încă multe altele.
Pînă la naşterea lui Jagatai, Temujin împărţise aşternutul cu Borte şi cu Jochi, dar după aceea, l-a luat pe fiul cel mai mare să doarmă cu el. Tatăl şi fiul, asemeni unui lup cu puiul alături, adormeau obraz lîngă obraz, fără să schimbe nici măcar un singur cuvînt. Jochi era un copil neobişnuit de tăcut, aşa cum fusese şi Temujin la vîrsta lui.
Cînd Temujin a devenit hanul mongolilor, l-a trimis cu vestea pe Belgiitei la kereyiţi, la To'oril-han. Acesta i-a trimis şi el, prin Belgiitei, un mesaj lui Temujin: „O, *arida,* o, viteazul meu fiu, ridicarea ta la rangul de han este o binefacere pentru toţi mongolii. Pentru că aveau nevoie de un conducător fără pereche. Să nu-ţi uiţi însă jurămîntul făcut faţă de mine! Să nu te dezlegi de el niciodată, dt vei trăi! Altfel vei aduce moartea tatălui şi a fiului, deopotrivă!”
Temujin a trimis un om şi la Jamuqa. Sarcina i-a fost încredinţată lui Qasar. Jamuqa, adresîndu-se lui Altan şi lui Quchar, care îl părăsiseră pentru a se alătura lui Temiijin, a rostit atunci aceste vorbe, vrednice de dînsul prin ironia lor subtilă: „Altan şi Quchar! De ce oare ne-aţi despărţit, semănînd vrajba între mine şi *arida* Temujin, uniţi de blîndeţea unei dimineţi de primăvară? O, trădători cu inimi de fiare, l-aţi lovit pe Temujin pe la spate şi i-aţi stră

puns coastele! Dar nu veţi mai fi urmăriţi pentru relele pe care le-aţi făcut. Nu pot decît să mă rog zeilor: să facă din voi tovarăşi credincioşi ai lui *anda* Temujin!”

De la ridicarea lui Temujin la rangul de han al mongolilor trecuseră patru ani, repede ca o clipă. Temujin ajunsese la o autoritate absolută în tabără. Toţi bărbaţii, după ce vedeau de turme, erau obligaţi să facă un antrenament militar. în aceşti patru ani, situaţia se schimbase. Toate triburile fuseseră înghiţite de una din cele patru forţe care domneau peste marile podişuri şi care erau conduse de To'oril-han, Jamuqa, Temujin şi de tătari.
Deodată, în anul acela, într-o dimineaţă de la începutul toamnei, Temujin a aflat că Jamuqa, în fruntea a treisprezece triburi care alcătuiau trei unităţi, fiecare de cîte zece mii de oameni, trecuse munţii Ala'ut şi Turqa'ut şi se pregătea să-i atace tabăra. Vestea i-a fost adusă de doi tineri din clanul ikires, Mtilke-totaq şi Boroldai.
Temujin le-a transmis tuturor susţinătorilor săi ordinul de a se mobiliza, iar în seara aceleiaşi zile a părăsit tabăra în fruntea a peste zece mii de oameni, îndreptîndu-se spre cîmpia Dalan-baljut. Pe măsură ce înainta, armata devenea tot mai mare, iar în seara celei de-a doua zile, cînd a ajuns la cîmpie, număra treizeci de mii de oameni, care s-au răspîndit pe cîmpul de luptă. Prin urmare, forţele erau egale.
înfruntarea a început a doua zi, în zori. De la început, Temujin a ştiut că va fi învins. într-adevăr, se găsea pe o poziţie defensivă în această bătălie pornită de duşman.
Or, cum atîtea campanii aveau s-o dovedească mai tîr-ziu, Temujin era foarte priceput la atac, nu însă şi în apărare. Toate căpeteniile pe care le conducea, Bo'orchu, Jelme, Qasar ori Belgiitei, desfăşurau o putere de temut în ofensivă, dar nu aveau aproape nici o eficienţă dacă erau siliţi să aştepte atacul duşmanului.
Prima mare bătălie a fost deci pentru Temujin o experienţă nefericită. Chiar înainte să înceapă, a simţit că oa

menii nu au nici un strop de elan. Dacă ar fi fost să atace, armata de treizeci de mii de lupi ar fi trecut dintr-un salt peste toţi munţii şi toate văile. Dar aşteptarea fără sfîrşit

îi obosea şi-i făcea să semene cu nişte fiare în cuşcă. Temujin se simţea şi el cu totul neputincios.
Bătălia a început într-un soi de lîncezeală. Toate liniile au fost străpunse de călăreţii lui Jamuqa. Temujin a dat imediat ordin armatei să se replieze; solii au plecat în goana calului să transmită ordinul în cele patru colţuri ale cîmpiei.
În fruntea celor zece mii de oameni, Temujin s-a retras într-un defileu îngust, de-a lungul fluviului Onon. Acum, cînd băteau în retragere, toţi îşi recăpătaseră elanul şi se mişcau cu repeziciune. în chip ciudat, Temujin nu părea să-şi dea seama de înfrîngere. La fel şi Bo'orchu, Jelme, Qasar şi Belgiitei.
întors în tabără, Temujin a aflat că Jamuqa îi pusese la fiert în şaptezeci de cazane pe toţi locuitorii unei tabere chinos, că îi retezase capul conducătorului lor şi se întorsese tîrîndu-l în ţărînă, legat de coada calului.
în bătălie pieriseră cîteva sute de oameni, dar, dată fiind amploarea ei, pierderile erau neînsemnate. La scurtă vreme după înfrîngere, Temujin a primit în tabără oameni care-l părăsiseră pe Jamuqa şi trecuseră de partea lui. I s-au alăturat astfel clanuri întregi, care blestemau cruzimea fostei lor căpetenii.
Printre cei nou sosiţi se număra şi Monglik, cu şapte copii ai săi. Era cel care, odinioară, la moartea lui Yesiigei, se grăbise să treacă de partea tribului tayichi'ut, după ce plecase după Temujin în tabăra onggirat şi-l adusese înapoi la Hoeliin. Dacă stăteai să scormoneşti trecutul, cei ce se întorceau la Temujin erau cu toţii nişte trădători, pentru că îi părăsiseră, pe el şi pe ai săi. însă Temii-jin nu-l punea pe Monglik în acelaşi rînd cu ceilalţi: trădarea acestui om în care-şi pusese toată încrederea îl întristase peste măsură.
Totuşi, aflat faţă-n faţă cu Monglik, s-a străduit să-şi ascundă amărăciunea. Monglik s-a uitat la chipul lui, aş

teptîndu-se la vorbele cele mai aspre. Nici o mustrare n-a ieşit însă din gura lui Temujin.
Dimpotrivă, s-a arătat încîntat să-l vadă sănătos şi i-a întîmpinat cu bunăvoinţă pe cei şapte copii. Nu pentru Monglik se întrecea însă Temujin în bunătate, ci în amintirea tatălui său, bătrînul Charaqa: demult, cînd toţi oamenii din clan părăsiseră tabăra, bătrînul fusese singurul care apărase pînă la capăt familia năpăstuită a lui Temiijin, iar căpetenia tayichi'ut îl trimisese la moarte.
Pentru a-şi arăta recunoştinţa faţă de bătrînul Charaqa, Temujin şi-a jurat să se poarte bine cu Monglik şi cu copiii săi. I-a chemat pe Qasar şi pe Belgiitei şi le-a poruncit: „Să-i primiţi cum se cuvine pe fiul şi pe nepoţii lui Charaqa!”
Dacă Temujin nu se simţea înfrînt, nici Jamuqa nu părea că gustă izbînda. Se mulţumise să pună pe fugă oastea duşmanului său, fără a merge mai departe. Pe marile podişuri mongole, puterea a continuat să fie împărţită între cei patru, To'oril-han, Jamuqa, Temujin şi tătari. în aparenţă, viaţa îşi urma liniştită cursul şi nimic nu prevestea o tulburare a acestui echilibru.
în cei trei ani care au urmat coruTuntării cu Jamuqa, Temiijin şi-a folosit toată energia pentru unificarea tribului. Cum acesta cuprindea oameni din toate clanurile mongole, se iveau mereu tot soiul de probleme. Temujin era îngrijorat mai ales de purtarea duşmănoasă a fraţilor Seche-beki şi Taichu, verii săi, care alcătuiseră, sub numele de „clanul jiirkin”, o tabără independentă şi, chiar dacă îl recunoşteau ca han pe Temujin, visau să-i ia locul de îndată ce împrejurările le-ar fi fost prielnice.
Seche-beki şi Taichu nu erau singurii care tulburau apele: vărul lui Temujin, Quchar, unchiul său Daritai-otchi-gin şi fiul lui Qutula-han, Altan, pîndeau orice prilej pentru a-şi spori puterea.
Temujin nu avea nici un pic de încredere în aceşti oameni, care-i erau rude apropiate. Lor le datora faptul că

ajunsese la rangul de han, aşa că se cuvenea să le fie recunoscător. Dar ştia prea bine că va veni clipa cînd va fi nevoit să scape de ei. Clipa aceasta era însă departe. Pînă atunci, Temujin trebuia să se ferească de orice tulburare, pentru a menţine liniştea în trib. Deocamdată, oamenii aceştia alcătuiau o rezervă preţioasă de efective pe care le putea arunca la nevoie împotriva altor triburi. Pentru că putea fi silit să lupte în orice moment cu Jamuqa ori să încalce jurămîntul care-l lega de To'oril-han.
La patru ani după înfruntarea cu Jamuqa, în ianuarie, Temujin a împlinit treizeci şi cinci de ani. Tinerii care fuseseră alături de el în toate încercările erau acum şi ei bărbaţi în toată firea. Fraţii săi, Qasar şi Belgiitei, aveau treizeci şi trei de ani, iar cei doi mai mici, Qachi'un şi Temiige, aveau treizeci, fiind şi ei în floarea vîrstei. Bo'orchu, tovarăşul său de nădejde, pe care se putea bizui în toate cele, avea, ca şi el, treizeci şi cinci de ani, iar Jelme, celălalt tovarăş credincios, împlinise treizeci şi opt.
La petrecerea de Anul Nou, Temujin, plimbîndu-şi privirea asupra credincioşilor săi vasali înşiruiţi dinaintea cortului, a fost cuprins, pentru prima dată, de o adîncă mulţumire: toţi erau sănătoşi şi voinici. Se uita la fiecare şi vedea numai mongoli vînjoşi, aşa cum îi visase din copilărie. Nu doar moştenitori ai sîngelui strămoşu-lui-lup, ci adevăraţi lupi albaştri. Bo'orchu, Jelme, Qasar, Belgiitei, Qachi'un şi Temiige, precum şi cei doi fraţi, Chimbei Căpăţînosul şi Chila'un cel Saşiu, toţi cei ce erau acolo, fără excepţie, erau lupi albaştri. I-a văzut deodată ca pe o haită de lupi gata de vînătoare: ochii lor, destul de pătrunzători ca să vadă pînă hăt, departe, aveau o sclipire sălbatică, în care se citea pofta nestrămutată de a pune stăpînire pe tot ce doreau. Trupurile lor, făcute anume pentru luptă, erau minunat clădite. Aveau coapsele tari şi lucioase, braţele şi picioarele numai bune pentru a străbate cîmpiile înzăpezite şi a înfrunta furtunile, iar coamele de păr aspru şi des erau ca nişte tăişuri de sabie, gata să despice văzduhul.

Temujin şi-a îndreptat apoi privirile asupra femeilor. Hoeliin, care avea cincizeci şi cinci de ani, îi avea alături pe cei doi băieţi de cincisprezece ani, Kiichii, singurul vlăstar merkit, şi Kokochii, sortit să crească în acest trib, deşi se născuse în clanul tayichi'ut. Niciodată nu văzuse Temujin atîta mîndrie pe chipul mamei sale. Hoeliin obişnuia să spună tuturor: „Cine alta, în afară de mine, ar putea fi pentru cei orfani ochiul care veghează ziua, urechea care ascultă noaptea?”, ceea ce era cu totul adevărat: îi creştea cu dragoste, dar şi cu asprime, pe copiii veniţi din alte triburi.
Alături de mama sa, Hoeliin, şedea Borte, soţia lui, cu fiul lor Jochi, care împlinise zece ani şi care era mereu lîngă ea. Numai că toţi socoteau că ea era mai degrabă în slujba copilului. De cînd micul „oaspete” sosise în tabără, Borte îl crescuse din scurt, cu o dragoste fără margini, pe care Temujin o găsea uneori ciudată. După Jochi, mai adusese pe lume trei băieţi: Jagatai, Ogodei şi Tolui, dar la ceremoniile oficiale îi încredinţa slujnicelor, iar ea stătea mereu alături de Jochi. Nu se ştia dacă va ajunge într-o zi lup, aşa cum doreau părinţii săi, dar un lucru era sigur: nu era un copil ca toţi ceilalţi. Era atît de tăcut încît putea fi luat drept mut şi nu zîmbea niciodată. Auzea ca nimeni altul murmurul vîntului printre corturi şi paşii oamenilor ori ai animalelor.
Dacă bărbaţii înşiraţi în faţa lui aveau chip de lup, Hoeliin şi Borte semănau cu nişte căprioare albe. Şi nu numai ele: toate femeile care şedeau în spatele lor erau ca nişte căprioare care aşteaptă plecarea lupilor la vînătoare.
„Anul ăsta va fi poate o bătălie”, a rostit bătrînul Qorchi.
„Şi eu cred la fel”, a răspuns Monglik, care era însoţit de cei şapte copii, acum nişte tineri în putere.
Qorchi trecuse de şaizeci de ani, iar Monglik de cincizeci. Arnîndoi stăteau la loc de cinste la sărbători. Bătălia, dacă avea să fie, avea să-i pună ori împotriva lui Jamuqa, ori a

lui To'oril-han. Nu trebuia căutat nici un pretext pentru începerea ostilităţilor: îndată ce un conducător de

clan avea chef să se lupte, orice adversar devenea pe dată un duşman. De această dată, dacă avea să fie vreo bătălie, era mai mult ca sigur că va fi împotriva lui Jamuqa, au spus cei doi bătrîni.
Ca şi ei, Temujin presimţea că haita de lupi care se afla în faţa lui avea să pornească la luptă în anul acela. Doar că nu ştia împotriva cui. Nu se întrevedea ca Jamuqa să-i caute pricină şi nici ca To'oril-han să pornească împotriva lui. în aceste împrejurări, totul depindea de Temujin, care nu era însă în stare să prevadă de care parte se va înclina balanţa.
Presimţirea lui Temujin s-a împlinit cu şase luni mai tîrziu, spre sfîrşitul lui iunie. Aflînd, din gura unui negustor onggirat care venea din ţinutul lui Borte, că uriaşa oaste a imperiului Kin trecuse dincoace de Marele Zid pentru a-i ataca pe tătari, Temujin a hotărît să pornească şi el împotriva lor. Ca şi neamul Kin, tătarii erau duşmanii de veacuri ai mongolilor; Temujin nu uitase vorbele pe care tatăl său, Yesiigei, le repeta ca pe un refren: „Clanul tayichi'ut şi neamul tătar trebuie zdrobite!” Pînă la urmă, avea să procedeze în ordine inversă, dar trebuia să prindă clipa potrivită pentru ofensivă. Dacă nu, prilejul de a-i infringe pe tătari, care stăpîneau de multă vreme partea de nord-est a marilor podişuri, putea să nu se mai ivească niciodată. Pentru el era, aşadar, o şansă nemaipomenită.
Temujin s-a purtat întocmai precum To'oril-han, cu zece ani în urmă, cînd îi zdrobise fără milă pe merkiţi: de această dată, a luat-o el înainte şi l-a tint pe To'oril-han în luptă, tot aşa cum bătrînul conducător îl tîrîse odinioară pe Jamuqa. Putea astfel să-şi sporească forţa ofensivă şi să se ferească de duşmănia altor triburi.
Belgiitei s-a dus cu unul dintre tovarăşii săi la To'oril-han, în Pădurea Neagră. Pînă la întoarcerea lui, Temii-jin şi-a

pregătit luptătorii de război. De cum a venit, Belgiitei i-a dat de ştire că To'oril-han, în fruntea armatei

kereyit, pornise la drum. Temujin şi-a amintit, cu plăcere, de iuţeala bătrînului conducător, care semăna cu vulturul repezindu-se asupra prăzii.

Oastea de treizeci de mii de oameni condusă de Temiijin s-a îndreptat spre nord-est, mergînd zi şi noapte prin cîmpiile şi stepele de pe marile podişuri mongole. în cea de-a zecea zi, în apropiere de confluenţa fluviului Keru-len cu rîul Ulja, s-a alăturat armatei aliate.

După zece ani, Temujin îl revedea pe To'oril-han, care trecuse de şaizeci de ani.

„O, fiule!”, a rostit bătrînul războinic, care avea aceeaşi privire de oţel şi acelaşi chip aspru. „După ce-i vom învinge pe tătari, îi vom ucide pe toţi bărbaţii, pînă la unul, şi vom împărţi femeile, bogăţiile, oile. Nădăjduiesc că n-ai nimic împotrivă! Cunosc ura nestinsă pe care voi, mongolii, o nutriţi faţă de duşmanul tătar!”

„Ai mcuviinţarea mea!”, a răspuns Temujin. Tătarii trebuiau să plătească pentru tot ce făcuseră. Din pricina lor cursese de atîtea ori sîngele strămoşilor mongoli. Qutu-la-han şi cei şase fraţi ai săi îşi pierduseră viaţa luptînd împotriva lor. Ambaqai-han fusese prins de ei şi predat celor din neamul Kin. Apoi fusese ţintuit pe lin măgar de lemn, sfîrtecat de viu şi tăiat în bucăţele mici. „Să mă răzbunaţi, chiar dacă veţi rămîne fără unghii şi fără degete!” Glasul bătrînului Bultechii, care îi istorisise povestea în copilărie, răsuna încă în urechile lui Temujin.

„O, *andal* a urmat To'oril-han, la trei zile după ce vom fi împărţit prada, în clipa în care va răsări soarele, voi pleca, împreună cu armata. La fel vei face şi tu!”

„Ai încuviinţarea mea”, a răspuns din nou Temujin, şi abia atunci To'oril-han i-a zîmbit lui *anda,* care putea să se preschimbe oricînd în duşman de moarte.

După ce s-au învoit cu privire la împărţirea prăzii şi la condiţiile de plecare, a început atacul. Lupta dintre tătari

şi armata mult mai bine înzestrată a neamului Kin era în toi. To'oril-han i-a atacat din nord-vest, iar Temiijin dinspre sud-vest.

Atacaţi astfel din trei părţi, tătarii au fost pînă la urmă învinşi, după o luptă înverşunată care a ţinut şapte zile. Temujin le poruncise oamenilor săi să nu cruţe nici un soldat duşman. Cînd conducătorul tătar Megiijin-se'ultu a fost prins şi tîrît la picioarele lui, l-a ucis chiar el, despicîndu-i ţeasta. Toţi prizonierii au fost trecuţi prin sabie. Femeile, legate, au fost adunate laolaltă şi împărţite în două grupuri, unul fiind dus în tabăra lui To'oril-han, iar celălalt în tabăra lui Temujin. Taberele tătarilor au fost prădate, apoi li s-a dat foc.

Spre a le mulţumi pentru ajutor, şeful armatei Kin i-a dat lui To'oril-han titlul de „rege”, iar lui Temujin pe cel de „sutaş”. Temujin a primit titlul fără să se împotrivească, deşi nu avea pentru el nici o însemnătate. To'oril-han nu părea nemulţumit, dar tînărul său *anda* părea răvăşit, pradă unor simţăminte amestecate. Imperiul Kin, aflat dincolo de Marele Zid, rămînea pentru el un duşman de moarte. Şi-a spus că într-o bună zi, cînd lucrurile se vor schimba, va trebui să se arate vrednic de titlul primit. Gîndul i-a trecut doar prin minte, fără să ia forma unei hotărîri. Pentru că încă nu sosise timpul să se îngrijească de ceea ce se petrecea dincolo de Marele Zid.

Trupele au plecat în condiţiile stabilite prin acordul cu To'oril-han. Armata acestuia şi cea a lui Temujin erau urmate de cîteva sute de căruţe care gemeau sub greutatea prăzii luate de la duşman. Prada lui Temujin se deosebea întrucîtva de cea a bătrînului conducător: dacă se puteau vedea şi leagăne de argint ori paturi încrustate cu pietre scumpe ori cu scoici, grosul era alcătuit din care de luptă, arme şi platoşe, adică tot ceea ce foloseau nu doar tătarii, ci şi neamul Kin. Unele lucruri fuseseră luate de pe cîmpul de luptă, altele cumpărate de la luptătorii Kin.

Prada mai cuprindea şi ceva mai puţin obişnuit: un orfan pe care Qorchi, care se alăturase armatei lui Temujin spre a-şi îndeplini datoria, îl găsise într-o tabără de tătari. Copilul purta un pieptar de satin în trei culori, căp

tuşit cu blană de zibelină şi împodobit cu un inel de aur. Era încă la o vîrstă fragedă şi nu ştia să vorbească, dar chipul lui avea o distincţie care arăta că este de viţă alea-să. Qorchi putea în sfîrşit răspunde, după cîţiva ani, do-rinţei arătate de Hoeliin.
Copilul a căpătat numele de Shi'i-qutuqu şi a fost primit în cortul lui Hoeliin, care avea să facă din micul uliu tătar un şoim mongol.
Temujin, întors victorios în tabără, a aflat că Seche-beki şi fratele său, Taichu, din clanul jiirkin, atacaseră un sat care îi era supus, furînd veşmintele de la o mulţime de oameni şi omorînd vreo zece. înainte de atacul împotriva tătarilor, Temiijin le poruncise celor din clanul jiirkin să se mobilizeze. Or, aceştia nu numai că nu-l ascultaseră, ci îndrăzniseră să profite de lipsa lui pentru a se deda la aceste fapte violente.
Temujin a pornit fără întârziere să-i pedepsească pe cei din clanul jiirkin. Era prilejul mult visat de a se descotorosi de Seche-beki, de Taichu şi de ceilalţi. Ticăloşia lor nu mai putea fi pusă la îndoială. Fără a le lăsa oamenilor săi răgazul de a interveni, Temujin a atacat prin surprindere clanul jiirkin, aflat pe malurile fluviului Kerulen, i-a prins pe Seche-beki şi pe Taichu şi le-a tăiat capul. Apoi a mutat toate corturile clanului în propria lui tabără.
în timpul acestei expediţii, Qorchi a mai găsit un orfan, pe nume Boro'ul, pe care l-a luat cu sine pentru a i-l dărui lui Hoeliin.
„Bărbaţii din clanul jiirkin erau cei mai viteji dintre toţi mongolii. Fără îndoială că aşa se va întîmpla şi cu Boro'ul”, a spus Qorchi, adăugind: „Pînă în ziua în care Temujin va domni ca stăpîn atotputernic peste marile

podişuri, cu mulţimea asta de copii, tabăra nu va rămîne goală!”
Qorchi se străduia din răsputeri să-şi facă treaba. Vorbele sale n-au descurajat-o deloc pe Hoeliin, care se străduia să facă din micii orfani nişte adevăraţi mongoli. Iar Kiichii, Kokochii, Shi'i-qutuqu şi Boro'ul creşteau laolaltă, ca fraţii, în acelaşi cort.
93
După zdrobirea tătarilor, puterea asupra marilor podişuri, unde trăiau două sute de mii de nomazi, se împărţea între trei triburi: mongolii lui Temujin, kereyiţii lui To'oril-han şi jadaraţii lui Jamuqa. Conflictul dintre acesta din urmă şi armatele unite ale lui To'oril-han şi Temii-jin a izbucnit la patru ani de la lupta cu tătarii, cînd Te-miijin împlinise treizeci şi nouă de ani.
Şi pentru el, şi pentru To'oril-han, bătălia era hotărî-toare. Jamuqa chemase alături de el clanurile qatagin, salji'ut, ikires, qorulas, naiman, tayichi'ut şi oirat şi domnea peste neamurile supuse odinioară tătarilor şi merki-ţilor. De asemenea, din motive geografice, ţinutul onggi-raţilor, clanul unde se născuse Borte, făcea şi el parte din teritoriul lui.
Ostilităţile au fost declanşate de Jamuqa. La aflarea ştirii, To'oril-han, fără să se ostenească să cerceteze dacă era sau nu adevărată, şi-a strîns armata şi a sosit în tabăra lui Temiijin.
Acesta l-a primit pe bătrînul războinic în cort, unde au stabilit împreună strategia care avea să le îngăduie să înfrunte forţele numeroase ale lui Jamuqa.
„O, *andal* Ca să nu ne certăm, cred că ar trebui să ne trimitem fiecare în prima linie cele mai puternice trupe, în număr egal”, a spus To'oril-han.
„Aşa să fie”, a răspuns Temujin, şi a trimis înainte trei detaşamente conduse de Altan, Quchar şi Daritai-otchi-gin. La rîndul său, To'oril-han a ales trei unităţi conduse de Senggiim, Jaqa-gambu şi Bilge-beki.

Era o strategie bine gîndită, dar, după ce a început bătălia, To'-ril-han şi Temujin, fără a mai ţine seama de pierderile suferite, au fost nevoiţi să-şi trimită în prima linie, pe rînd, pe măsură ce era nevoie, detaşamentele cele mai bine pregătite. Astfel, Temujin nu i-a păstrat alături decît pe oamenii lui Jelme, aruncînd în focul luptei trupele lui Bo'orchu, Qasar şi Belgiitei.

Războiul s-a desfăşurat pe o întindere uriaşă, pe cursul inferior şi superior al mai multor ape: Selengga, Orhon,

94

Onon, Kerulen. De dimineaţă pînă seara, ştafetele aduceau ştiri din toate părţile frontului, vestind care o izbîndă, care o înfrângere. în cea de-a cincea zi de la începerea războiului, a apărut necesitatea unei bătălii hotărâtoare între cele două tabere. Jamuqa îşi muta grosul trupelor spre cursul inferior al fluviului Kerulen.

Cînd a aflat, Temujin i-a zis lui To'oril-han: „O, bătrînul meu părinte! Rămîi pe loc! Mă duc eu!” într-adevăr, simţea că nu se poate bizui pe To'oril-han pentru această expediţie. Deşi era stăpânul ţinutului Gobi şi avea o îndelungată experienţă, el trecuse bine de şaizeci de ani. Totuşi, nici Temujin nu era încredinţat că va izbândi. Atâta vreme cât bătălia nu âncepuse, nu se ştia cum se va sfârşi. Şi oricare ar fi fost sfârşitul, pierderile aveau să fie ânsem-nate. Temujin simţea însă că, dacă nu se afla el ânsuşi ân fruntea luptătorilor, nu se putea linişti.

„Cocoşelule! De ce te repezi aşa la măcel? Jamuqa nu este un adversar pe măsura ta! Mă duc eu!”, a răspuns To'oril-han la propunerea lui Temujin. Acesta se pregătea să stăruie, dar bătrânul războinic, al cărui chip osos şi palid căpătase o culoare stacojie, a ânceput să răcnească: „Bătălia asta nu trebuie pierdută! Gândeşti că mă pot âncrede într-un mucos ca tine? Ai să-l ataci pe flancul stâng, ca să-i zdrobeşti pe tayichi'ut!”

Temiijin n-a avut âncotro şi i-a lăsat conducerea lui To'oril-han în bătălia care avea să le hotărască soarta.

în fruntea unei armate de zece mii de oameni, bătrânul a pornit spre cursul inferior al fluviului Kerulen, ân vreme ce Temujin, ca să-i atace pe tayichi'ut care-l acopereau pe Jamuqa, a pornit-o, cu alţi zece mii de războinici, spre cursul mijlociu al Ononului.
Era primul prilej ânsemnat de a-şi ânfrunta duşmanii din totdeauna. Temujin şi-a âmpărţit armata ân mai multe corpuri care, âncercuind poziţiile tayichi'ut, s-au apropiat din ce in ce mai mult. Lupta a ţinut o zi şi o noapte.
La apusul soarelui, Temujin a fost grav rănit la git de o săgeată duşmană. Sângele şiroia din rană, dar pentru că

lupta era în toi şi se lăsa seara, n-a putut fi îngrijit. Noaptea tîrziu, după ce lucrurile s-au liniştit, Jelme şi-a lipit buzele de rana lui Temujin şi a supt cu putere. Sugea şi scuipa, sugea şi scuipa, ca nici o picătură de otravă să nu rămînă în trupul căpeteniei. În zori, pămîntul din jur era înnegrit de sîngele acela întunecat.
A doua zi au sosit în tabăra lui Temujin doi bărbaţi din tabăra tayichi'ut, care trecuseră prin încercuire. Unul era tatăl lui Chimbei şi al lui Chila'un, Sorqan-shira, iar celălalt, un tînăr oacheş, de douăzeci şi cinci-douăzeci şi şase de ani. Cum Temujin fusese odinioară scăpat de la moarte de Sorqan-shira, a hotărît, în semn de recunoştinţă, să-l ocrotească. Apoi l-a întrebat pe tînăr:
„La ce te pricepi?”
„Sînt arcaş.”
„De ce te-ai lăsat prins?” „Nu mai aveam săgeţi.”
„Ştii cumva cine este arcaşul cel iscusit care i-a sfărî-mat botul roibului meu şi m-a rănit la gît?”
După o clipă de gîndire, tînărul a răspuns: „Cred că eu am fost acela. Am tras săgeţile de pe creasta aceea.”
„Acum că am aflat acest lucru, nu-ţi pot cruţa viaţa.”
„Ce-a fost, a fost! Ucide-mă, dacă vrei!” a spus tînărul.
Numai că Temujin nu dorea să-l ucidă. în ochii viteazului ostaş, care nu punea nici un preţ pe viaţa lui şi dăduse un răspuns atît de deschis, a văzut o sclipire care i-a plăcut.

Tînărul, fără să ocolească privirea iscoditoare a lui Temujin, a strigat:
—Taie-mi degrabă capul!
„Nu te grăbi să mori! Ai să lupţi alături de mine. Iar dacă îţi poruncesc, ai să sfărîmi stînca albastră şi ai să faci bucăţele stînca neagră!”
La aceste cuvinte, tînărul a tăcut, privindu-l drept în ochi pe Temujin.
„îţi dau numele de Jebe (Săgeata)”, a mai spus Temii-jin. Tînărul l-a ascultat tot în tăcere, fără să clipească. Numele de Jebe i se potrivea de minune iscusitului arcaş, cu ţeasta ascuţită ca vîrful de săgeată.
96
în seara aceleiaşi zile a ajuns la Temujin un om cu vestea că To'oril-han, după ce zdrobise armata duşmană, pornise pe urmele lui Jamuqa, pus pe fugă.
Temujin i-a măcelărit fără milă pe tayichi'ut. Singura lui părere de rău era că nu pusese încă mîna pe şeful lor, Tarqutai. Nimicise însă tot clanul, ca numele de tayichi'ut să nu mai fie niciodată pomenit pe marile podişuri mongole. Clanul tayichi'ut era oarecum înrudit cu al său, pentru că aveau aceiaşi strămoşi, dar Temujin s-a arătat necruţător. Printre prizonieri se aflau numeroşi borjigini care, pe cînd era el copil, trăiau în aceeaşi tabără ca şi el. Unii îi erau rude de sînge. S-a purtat însă cu ei ca şi cum i-ar fi fost cei mai mari duşmani, fără să plece urechea la rugăminţi şi alte vorbe.
„Să le luăm viaţa tuturor din clanul tayichi'ut, pînă la urmaşii urmaşilor lor, şi să le risipim oasele în vînt ca pe cenuşă!”
Conform ordinului, tuturor bărbaţilor din tabăra tayichi'ut li s-a retezat capul. Cît despre femei şi copii, adunaţi în acelaşi loc, li s-a poruncit să cureţe, în fiecare zi, locul execuţiei. Singurii cărora Temujin le-a cruţat viaţa şi pe care i-a primit în tabăra sa au fost Sorqan-shira şi tînărul căruia îi dăduse numele de Jebe.

Pe cînd Temujin tocmai isprăvea cu clanul tayichi'ut, trupele au început să se întoarcă de pe front. Printre ele se aflau cele conduse de Bo'orchu şi Qasar, precum şi unele unităţi ale lui To'oril-han. Toate dovediseră o vitejie fără margini, în sfîrşit, la urmă de tot, au sosit bătrînul războinic şi oamenii săi, care puseseră pe fugă oastea lui Jamuqa.

în scurtă vreme, locul unde avusese loc măcelul şi unde mai plutea încă mirosul sîngelui a fost năpădit de regimentele lui To'oril-han şi Temujin. De pe dealurile din jur, trupele fără număr, desfăşurate pînă în zare, păreau un covor uriaş.

La trei zile după izbînda lui To'oril-han, bătrînul şi Temiijin s-au retras într-un cort ridicat la poalele unui deal

97

ca să poată sta de vorbă liniştiţi. Erau amîndoi însoţiţi de o gardă numeroasă, dar în cort au intrat singuri.

„Ce ciudat! Să fim nevoiţi să ne sărbătorim astfel iz-bînda asupra lui Jamuqa!”, a rostit To'oril-han, zîmbind amar. Acelaşi zîmbet amar se zugrăvise şi pe chipul lui Temujin. Bătrînul avea întru totul dreptate. Dar amîndoi ştiau că nu se poate altfel.

Marile podişuri mongole aveau să se afle de-acum înainte sub stăpînirea celor doi. Trebuia aşadar împărţit în două ceea ce stăpîniseră odinioară împreună cu Jamuqa. Acesta fugise, dar cea mai mare parte a neamurilor peste care domnea aşteptau, neputincioase, să li se hotărască soarta.

După cum se învoiseră înainte de începutul luptei, To'oril-han şi Temujin aveau să împartă în mod egal tot avutul feluritelor clanuri aliate cu Jamuqa: bărbaţi, femei, oi, cai, lucruri de preţ, arme... Prada era atît de bogată încît nu putea fi asemuită cu ceea ce dobîndiseră după nimicirea merkiţilor şi a tătarilor, deoarece cuprindea bunurile marilor clanuri: salji'ut, ikires, qorulas, tayichi'ut, oirat, onggirat şi naiman, fără a le mai socoti pe cele ale clanurilor mărunte, risipite în cele patru colţuri ale marilor

podişuri. Prin urmare, nu se putea face o împărţire cu adevărat dreaptă.
„Fiule! Să numim, unul cîte unul, clanurile pe care le dorim. începe tu!”, a rostit To'oril-han. „Părinte, tu ai înfrînt oastea lui Jamuqa. Aşa că spune-ţi dorinţa mai întîi!”, a răspuns Temujin, cedîndu-i locul lui To'oril-han.
„Onggirat”, a spus acesta dintr-o suflare. Era tribul cel mai bogat de pe marile podişuri, cel din care se trăgea Borte. Temujin îl dorea şi el mai presus de orice, dar n-avea ce face. De altfel, Dei-sechen, tatăl lui Borte, nu mai era în viaţă.
„Tayichi'ut”, a rostit Temujin.
„Oirat”, a continuat To'oril-han.
„Salji'ut”, a zis şi Temujin. Şi astfel, cei doi cuceritori şi-au împărţit, unul cîte unul, clanurile răspîndite pe ma

rile podişuri. N-a mai rămas, la sfîrşit, decît cel al naimanilor, a căror stăpînire nu era însă de nici un folos. Acest popor aparte, de origine turcica, nu încercase niciodată să se alăture lui Jamuqa, lui To'oril-han ori lui Temujin. Deşi trăia pe marile podişuri, era aşezat dincolo de munţii Altai, ceea ce îl izola de toate triburile mongole. Pe deasupra, avea toate cele trebuincioase pentru a se descurca singur. Dar, lucru curios, răspunsese chemării lui Jamuqa şi îi trimisese în ajutor cîteva trupe.
„Vom fi nevoiţi să pornim împotriva naimanilor, fără întîrziere”, a spus To'oril-han.
„Cînd anume?”, a întrebat Temujin.
„Peste un an, negreşit. Pînă atunci, amîndoi avem o mulţime de lucruri de făcut.” To'oril-han avea din nou dreptate: supunerea tuturor clanurilor pe care şi le împărţiseră n-avea să fie o treabă uşoară, şi oricum nu era singura.
După ce au împărţit prada, Temujin şi To'oril-han, după obicei, au băut în cinstea izbînzii. S-ar fi cuvenit să-i cheme pe toţi generalii la un ospăţ, dar simţiseră amîndoi că era mai prudent să renunţe.

Temujin dorea să pornească, peste un an, împotriva naimanilor, alături de To'oril-han, dar ştia că, mai devreme sau mai tîrziu, se va lupta cu bătrînul conducător. Pentru că nu putea exista decît un singur stăpîn peste marile podişuri. Puterea nu putea fi împărţită.

Cele două căpetenii s-au despărţit cu făgăduiala de a-şi desface taberele a doua zi de dimineaţă, chiar la răsăritul soarelui. Fiecare s-a întors în tabără precum venise, însoţit de o gardă numeroasă, înarmată pînă-n dinţi.

A doua zi, în zori, cele două armate, părăsind locul luptei, s-au îndreptat în direcţii opuse. După vreun ceas de mers, Temujin a fost cuprins de dorinţa arzătoare de a pomi împotriva trupelor lui To'oril-han. S-a gîndit că, dacă se mişcă repede, nu va fi foarte greu să risipească armata care înainta în coloană: era de-ajuns să despartă în trei arma

ta de zece mii de oameni, pentru a porni un atac pe flanc din trei puncte diferite. Şi-a alungat însă repede gîndul, dîndu-şi seama că şi lui To'oril-han îi putea trece prin minte acelaşi lucru, aşa că le-a ordonat oamenilor să se aşeze în ordine de luptă, ca să fie pregătiţi pentru un eventual atac din partea lui To'oril-han. Trupele au mers astfel toată ziua, fără oprire. Abia spre seară, oprindu-se pentru înnoptat, Temujin s-a simţit mai liniştit.

După mai multe zile de marş, armata învingătoare a ajuns în tabără. O parte din războinici au fost însă nevoiţi să pornească din nou la drum, după o singură noapte de odihnă, pentru a se îngriji de îndeplinirea tuturor măsurilor legate de clanurile ce urmau să i se supună lui Temiijin.

Temujin le-a încredinţat această sarcină unor tineri comandanţi: Siibotei, fratele mai mic al lui Jelme, şi Mu-qali. Amîndoi i se alăturaseră împreună cu mulţi alţi tineri, după ce părăsiseră tabăra lui Jamuqa. Pe atunci erau încă adolescenţi, dar Siibotei avea acum douăzeci şi opt de ani, iar Muqali treizeci şi unu.

în timpul luptelor care avuseseră loc, cei doi se întrecusem în fapte de vitejie, care înlesniseră izbînda. Pentru a-i răsplăti, Temujin le-a încredinţat această sarcină însemnată, care le dădea, pentru prima oară, o mare putere. Amîndoi, fără să se odihnească, au pornit la drum a doua zi, în fruntea a două mii de oameni, pentru a ocupa ţinuturile cîtorva clanuri nou cucerite.
După o săptămînă, au trimis la Temujin un grup de femei şi de copii din clanul tayichi'ut şi un mare număr de oi şi de cai. Temujin a dat femeile şi copiii oamenilor săi, să le fie robi, a folosit caii pentru armată, iar oile le-a trimis la păşune.
Din celelalte clanuri cucerite au venit doar tinerii buni de armată. Bătrînii, femeile şi copiii, turmele şi celelalte bunuri au fost lăsate la locul lor. Temujin a fost mulţumit de tot ceea ce făcuseră tinerii săi generali. Siibotei şi Muqali îndeplineau acum rolul jucat, la vremea lor, de Bo'orchu şi de Jelme.
100
Temujin nu pregeta să aleagă anumiţi tineri pentru a le încredinţa sarcini de mare însemnătate, ceea ce le îngăduia vechilor şi credincioşilor săi sfetnici, Bo'orchu, Jelme, Qasar şi Belgiitei, să se ocupe de treburi mai grele şi mai importante. Conducerea unei mulţimi de aproape două sute de mii de oameni le dădea lui Temujin şi apropiaţilor săi vasali destulă bătaie de cap.
în anul următor, 1202, Temujin a împlinit patruzeci de ani. Pe cînd petrecerea de anul nou era în toi, a primit vestea că tătarii, pe care aproape că îi nimicise cu cîţiva ani în urmă, atacaseră unul dintre clanurile aflate sub protecţia sa. Temujin a oprit petrecerea şi a hotărît să pornească cu armata împotriva tătarilor.
încă din toamnă, aflase cîte ceva despre un început de pregătire a tătarilor rămaşi în viaţă, dar nu se hotărîse să intervină, de teamă să nu-l supere pe To'oril-han. El şi bătrînul trebuiau să cadă la înţelegere în cazul unor mişcări însemnate de trupe pe marile podişuri. Fără să fi fă-

cut vreun legămînt în această privinţă, se simţeau datori să procedeze astfel, printr-un soi de contract tacit, ceea ce se dovedea cu atît mai necesar în cazul tătarilor, despre care nu ştiau de partea cui vor trece.

Totuşi, de această dată, Temujin şi-a gîndit planul de bătaie fără să ţină seama de To'oril-han. Ar fi pierdut prea multă vreme dacă i-ar fi dat de ştire, putînd să-i supună pe tătari şi să le cotropească ţinutul printr-o acţiune fulger, fără a-i da bătrînei căpetenii răgazul de a interveni.

înainte de toate, Temujin le-a dat oamenilor săi două ordine stricte: le-a interzis orice prădăciune şi le-a poruncit ca, în cazul în care vor fi obligaţi să dea înapoi, să-şi reia cu orice preţ poziţiile, pentru a înfrunta duşmanul, fără să se gîndească să fugă.

în fruntea unei armate de zece mii de oameni, alcătuită numai din călăreţi, Temujin a pornit să străbată marile podişuri îngheţate. Războinicii şi caii înfruntau crivăţul care îi şfichiuia ca biciul. Lupta s-a dat în ţinutul cuprins

între Dalan-nemiirges şi malurile fluviului Urunggu- Soarta bătăliei s-a hotărît în numai trei zile. Jebe şi-a dovedit din plin vitejia, prin fapte strălucite. Tînărul care sfărî-mase botul armăsarului lui Temujin şi-l rănise pe acesta la gît era un arcaş neîntrecut, dar s-a dovedit încă şi mai iscusit la atacurile de cavalerie. Făcînd una cu calul, cu picioarele bine înfipte în scări, se năpustea ca trăsnetul, fără să se ţină de frîu, atacînd cu lancea: avea o îndemînare aproape neomenească. El era cel care străpungea întotdeauna liniile duşmane. Era iute şi necruţător ca o săgeată de oţel.

S-a hotărît ca toţi bărbaţii tătari căzuţi prizonieri să fie duşi într-un loc anume şi executaţi. Cînd era vorba de tătari şi de tayichi'ut, Temujin nu cunoştea mila. Or, fratele său vitreg, Belgiitei, nu şi-a ţinut gura şi le-a spus prizonierilor ce soartă îi aştepta, ceea ce a dus la o răscoală a tătarilor. Aceştia au pus mîna pe arme şi s-au ascuns în spatele gardului taberei. în timpul ciocnirilor

care au urmat, cîteva zeci de oameni din trupele lui Temujin şi-au pierdut viaţa, iar acesta, pentru prima oară, şi-a mustrat cu asprime fratele vitreg, care fusese multă vreme mîna lui dreaptă, şi l-a îndepărtat de la sfaturile pe care le ţinea cu vasalii săi credincioşi.
în timpul acestei expediţii s-a mai întîmplat ceva, nu lipsit de însemnătate: cei trei generali, Altan, Quchar şi Daritai, care făceau parte dintre rudele sale, încălcîndu-i poruncile, s-au dedat la jafuri, pentru interesul lor personal. Cînd a aflat, Temujin i-a trimis pe Jebe şi pe Kubilai[1] cu porunca de a lua de la cei trei tot ce prădaseră.
Temujin, aflat în tabăra pustiită a tătarilor, a împărţit toată prada oamenilor săi şi i-a lăsat să hotărască şi soarta femeilor, dînd cîte una la cîţiva războinici. Pentru el le-a păstrat pe cele două fiice ale şefului tătar, Yesiii şi Yesii

[1] Personajul nu are nici o legătură cu vestitul împărat Kubilai-han (1259-1294), nepotul lui Genghis-han. Este vorba de unul dintre războinicii cei mai iscusiţi ai căpeteniei mongole, care se număra, alături de Jebe, Jelme şi Siibotei, printre aşa-numiţii „cîini sălbatici”.

gen. Dorea să le silească pe toate femeile clanului duşman să aducă pe lume copii mongoli. Iar pentru a-şi amesteca sîngele cu sîngele tătar cel mai curat, le-a siluit în aceeaşi noapte pe cele două surori. Era pentru prima dată cînd îşi însuşea astfel nişte femei dintr-un clan învins. Po-sedînd trupul neprihănit al celor două străine, atît de deosebit de cel al lui Borte, a simţit un soi de beţie care nu izvora doar din dorinţa de răzbunare.
În scurtă vreme, Temujin a pornit înapoi spre casă. Convoiul nesfîrşit al călăreţilor era urmat de o mulţime de femei, copii, oi, cai. De această dată, în locul şuierului vîntului sălbatic care îi însoţise pe războinici cînd se îndreptau spre cîmpul de luptă, răsuna fără încetare vaietul femeilor, care nu voiau să se împace cu noua lor soartă.

La puţin timp după întoarcerea sa triumfală, Temujin a aflat că To'oril-han pornise şi el împotriva merkiţilor rămaşi în viaţă, care începuseră să dea semne de neliniş-te, şi-i învinsese. Simţea că bătrînul conducător voia să-i plătească cu aceeaşi monedă.
Nici unul, nici celălalt nu şi-au reproşat însă ceea ce făcuseră. Cînd s-a ivit lumina primăverii, pe marile podi-şuri mongole s-a aşternut liniştea. To'oril-han şi Temiijin încercau să-şi întărească armatele, în aşteptarea zilei, cînd aveau să-şi măsoare puterile.
Temujin se străduia din răsputeri să-i pregătească de luptă pe toţi bărbaţii din triburile pe care le stăpînea: aceştia lucrau mai întîi la păşune, apoi făceau o pregătire militară intensivă, constînd mai ales în manevre de cava-lerie. Cu toţii, vasalii credincioşi ai lui Temujin – Qasar, Belgiitei, Bo'orchu, Jelme –, precum şi cei mai buni ofiţeri – Qachi'un, Temiige, Siibotei, Muqali, Kubilai, Jebe – şi chiar fiul lui, Jochi, goneau călare peste cîmpii, în nori de praf. Acum erau cu toţii nişte lupi gata să se năpustească asupra lui To'oril-han, duşmanul lor cel mai puternic. într-o zi, Qasar, căruia îi revenea comanda, şi-a îndemnat trupele astfel: „Tot înainte, mereu înainte, des

făşuraţi-vă precum cîmpia cea nesfîrşită! înaintaţi ca ma-rea cea fără de odihnă! Luptaţi cu înverşunarea unui mis-treţ!” Iar trupele mongole se pregăteau fără contenire, la chemarea căpeteniilor lor.
în toamna acelui an, o ştire cu totul neaşteptată a ajuns la urechile lui Temujin: Jamuqa se apropiase de To'oril-han. După ce fusese învins de armatele lui Temiijin şi ale bă-trînei căpetenii, fugise undeva departe, în nord. Dar apă-ruse din nou, de puţină vreme, împreună cu tribul, şi ce-ruse adăpost de la To'oril-han. Iar acesta, departe de a-i lua viaţa, îl primise, pe el şi pe tovarăşii lui, alăturîndu-i luptătorilor săi.
La auzul acestei veşti, Altan şi Quchar au fugit amîndoi, împreună cu oamenii lor, trecînd de partea lui To'oril-han.

îi împinsese ura faţă de Temujin: în timpul expediţiei împotriva tătarilor, acesta îi pedepsise pentru nesupunere. Temujin n-a fost însă afectat de plecarea celor doi. Chiar dacă Altan şi Quchar nu l-ar fi trădat, ar fi fost nevoit, mai devreme sau mai tîrziu, să smulgă răul din rădăcină. în toate aceste întîmplări, Temujin a văzut semnele prevestitoare ale unui conflict deschis cu To'oril-han.

În primăvara următoare, a anului 1203, Temujin a primit un sol al bătrînei căpetenii.

„Anda, fiul meu preaiubit! A sosit timpul să pornim cu ostile împotriva naimanilor! Armata mea este gata să treacă munţii Altai.”

La rîndul său, Temujin a trimis de îndată un sol la To'oril-han: *„Anda,* părinte! Şi trupele mongole sînt gata să pornească la atac şi nu aşteaptă decît porunca ta: «O, *anda,* să ne avîntăm cu răgete de tigru! Să trecem munţii Altai împreună!»„

Ofensiva împotriva naimanilor avea să fie începutul unei lupte hotărîtoare între kereyiţi şi mongoli, pentru stăpînirea marilor podişuri. îndată ce-i vor fi nimicit, cele două clanuri aveau să se înfrunte. Temujin o presimţea, iar To'oril-han o ştia limpede, mai bine decît el. înţele

gerea privitoare la atacul împotriva naimanilor era, de fapt, o declaraţie de război.

După o lună, cele două armate, înţelese, s-au îndreptat spre ţinutul locuit de neamurile turcice, din partea de apus a marilor podişuri. Temujin se afla în fruntea a treizeci de mii de oameni.

Se gîndea că trupele lui To'oril-han nu vor putea trece cu uşurinţă peste munţii Altai, încă acoperiţi de zăpadă. To'oril-han credea acelaşi lucru despre trupele lui Temujin. Cele două armate, trecînd munţii aproape în acelaşi timp, s-au năpustit ca o avalanşă asupra aşezării clanului giichii'ut, care avea forţele cele mai puternice dintre toţi naimanii, şi au pornit să jefuiască şi să ucidă.

După atacarea taberei, cele două armate n-au stat pe loc, ci au plecat amîndouă deodată, ca şi în campania dinainte, în timpul ofensivei, To'oril-han şi Temujin, deşi n-o arătaseră, pîndiseră mereu clipa în care aveau să se înfrunte.
La puţină vreme după întoarcerea din expediţie, Temiijin a aflat că şi naimanii, la rîndul lor, invadaseră Pădurea Neagră, punînd în încurcătură trupele lui To'oril-han. Qasar a stăruit să nu scape prilejul de a-l ataca pe bătrînul războinic. Jelme şi Bo'orchu erau de aceeaşi părere, însă Temujin şovăia. Fireşte, era un prilej cît se poate de nimerit pentru a se descotorosi de To'oril-han, dar presimţea că izbînda îi va lăsa un gust amar.
„Aţi uitat oare că acum şaisprezece ani, cînd urma să ne aruncăm într-o luptă dinainte pierdută ca s-o aducem înapoi pe Borte, răpită de merkiţi, To'oril-han ne-a ajutat? Dacă sîntem astăzi ce sîntem, este datorită lui. Să-i mai venim o dată în ajutor, drept recunoştinţă. Dacă facem aşa, nu întîmpinăm nici o primejdie: am văzut, în timpul campaniei împotriva naimanilor, că trupele lui nu sînt cine ştie ce.”
Temujin se gîndea că armata lui To'oril-han, deşi nu era mai prejos de cea a mongolilor, nu avea nimic deo

sebit. Bineînţeles, comandanţii erau cu toţii strategi minunaţi, în stare să-şi ducă trupele la victorie cu puţine pierderi, dar acest lucru nu făcea decît să le arate slăbiciunea în luptele corp la corp. În schimb, războinicii mongoli învingeau datorită capacităţii lor de a-şi doborî adversarul, chiar în încăierări neînsemnate. După părerea lui Temujin, războinicii kereyit erau buni, în vreme ce mongolii erau ca nişte lupi cu ochi fioroşi, cu botul numai spume, cu răsuflarea ameninţătoare, care rătăceau în căutare de sînge proaspăt.
După ce şi-a lămurit generalii, Temujin a plecat în grabă spre fluviul Baidariq, să-l ajute pe To'oril-han. A venit în sprijinul trupelor lui Senggum, fiul acestuia, care se aflau

la ananghie, şi i-a eliberat soţia şi copiii, care fuseseră luaţi prizonieri.

Nici n-a ajuns bine înapoi în tabără că l-a zărit sosind pe To'oril-han, însoţit doar de o mică escortă. Era o dovadă de curaj. Venit să-i mulţumească lui Temujin pentru ajutor, To'oril-han i-a propus să încheie oficial un pact de prietenie, ceea ce nu făcuseră pînă atunci, deşi obişnuiau să-şi spună *„anda,* părinte” şi *„anda,* fiule”.

Era totuşi greu pentru Temujin să ghicească gîndul ascuns care-l făcea pe To'oril-han să-i ceară aşa ceva, tocmai acum. Pentru că nimic nu era mai absurd şi mai ridicol decît un pact de prietenie între cei doi, dată fiind întorsătura pe care o luase relaţia lor. Temujin a primit totuşi propunerea lui To'oril-han. Pregătind o petrecere, a făcut un legămînt cu bătrîna căpetenie, în timpul unei ceremonii la care au luat parte mii de oameni din tabără.

Aflat în faţa lui To'oril-han, Temujin a ridicat cupa în semn de frăţie. Bătrînul general avea aceeaşi privire de oţel, aceeaşi frunte aspră ca altădată, iar pe chipul lui nu se ivise nici un semn de oboseală. Capul cu părul strîns, în care străluceau fire argintii, avea ceva nobil şi îndărătnic.

„Aş vrea să i-o dau pe fiica mea, Cha'ur-beki, de nevastă moştenitorului tău, Jochi. Vom strînge astfel şi mai mult legăturile dintre familiile noastre şi vom fi mai uniţi

în lupta împotriva şerpilor veninoşi care seamănă vrajbă între noi”, a rostit To'oril-han.

Temujin a primit. Nu credea o iotă din vorbele lui To'oril-han, dar nici nu putea respinge mîna lui întinsă.

îndată ce s-a întors în tabăra din Pădurea Neagră, To'oril-han i-a trimis lui Temujin un sol, ca să-l poftească la ospăţul prilejuit de logodna celor doi tineri. Temujin s-a minunat de iscusinţa adversarului său: To'oril-han făcuse primul pas şi venise la el fără arme, cu gîndul de a-l atrage în tabăra sa! Se purtase, într-adevăr, după cum i-o cerea rangul.

Nici nu putea fi vorba să meargă în Pădurea Neagră: şi-ar fi semnat osînda la moarte. S-a sfătuit cu Qasar şi Bo'or-chu asupra răspunsului pe care urma să i-l dea lui To'oril-han. Trebuia găsit un pretext ca să refuze invitaţia.
Pe cînd erau adunaţi la sfat, au sosit doi robi care veneau din tabăra lui To'oril-han, pe nume Badai şi Kishlig, cu vestea că Pădurea Neagră era înţesată de ostaşi înarmaţi. La auzul ştirii, privirea lui Temujin a scăpărat de nerăbdare. Sosise clipa să se măsoare, în sfîrşit, cu To'oril-han. L-a însărcinat aşadar pe sol să-i spună că primeşte cu bucurie să ia parte la petrecere.
Nici nu plecase bine solul că Temujin a ordonat mo-bilizarea generală, avînd grijă ca trupele să primească cele mai bune arme. Cîteva zeci de mii de călăreţi au părăsit tabăra în noaptea următoare, îndreptîndu-se spre Pădurea Neagră, unde aveau să ajungă în ziua ospăţului. Zeci de detaşamente, desfăşurate în evantai, au străbătut cîm-pia şi s-au pierdut în zare.
în zorii zilei alese pentru petrecere, To'oril-han şi Temiijin, în fruntea luptătorilor, s-au mtîlnit într-un loc pustiu numit „Nisipurile Negre”. Cele două armate uriaşe se aflau în poziţie de luptă.
După ce s-a sfătuit cu Bo'orchu, Jelme şi Qasar, Temiijin a hotărît să-i aşeze în prima linie pe luptătorii clanurilor uru'ut şi mangqut, cunoscuţi drept cei mai viteji dintre mongoli. Auzise încă din copilărie numai cuvinte de
107
laudă despre aceşti războinici. îşi amintea şi acum că bă-trînul Biiltechu, cel cu memoria uimitoare, cînd ajungea pe la a douăzecea generaţie a urmaşilor Lupului Albastru şi ai Căprioarei Albe, pomenea numele războinicilor din cele două clanuri.
„Fiul lui Qabichi cel Viteaz era Tudun, cel cu multe odrasle. Tudun a avut şapte fii. Cel mai mare, Qachi-ku-luk, era iute ca un armăsar de soi. A luat-o de soţie pe No-mulun. L-au zămislit pe vestitul strămoş Qaidu. Qt de-spre cei şase fraţi ai lui Qachi-kuluk, aceştia se numeau

Qachin, Qachi'u, Qachula, Qachi'un, Qaraldai, iar mezinul, Nachin cel Viteaz, a avut şi el doi fii. Aceştia erau adevăraţi zei ai războiului, dorind mai degrabă să lupte decît să aibă ce mînca. Ei sînt strămoşii clanurilor uru'ut şi mangqut, întotdeauna gata să-şi pună viaţa în primejdie.”

Sîngele zeilor războiului, care doreau mai degrabă să lupte decît să aibă ce mînca, clocotea încă în vinele războinicilor din cele două clanuri. în confruntările de pînă atunci, împliniseră fapte de vitejie neîntrecute. Fiecare soldat era obişnuit din copilărie să mînuiască sabia şi lancea, dar atunci cînd se aşezau altfel pentru luptă ori atacau duşmanul pe neaşteptate, se mişcau cu toţii cu o repeziciune uluitoare, steagurile negre ale clanului uru'ut ames-tecîndu-se cu cele roşii ale clanului mangqut.

Temiijin l-a chemat pe conducătorul uru'ut, Jtirchedei. Cînd i-a poruncit să se aşeze în frunte, bătrînelul pirpiriu, cu obrajii rumeni şi cu ochi scăpărători, a rostit cu glas răguşit: „Dacă este o poruncă, mă voi supune. O să-i zdrobim pe kereyiţi dintr-o lovitură!”

Temujin l-a chemat apoi pe mai-marele mangquţilor, Quyildar, şi i-a dat acelaşi ordin. Acesta, care era bîlbîit, a răspuns cu glas timid: „Şi noi, ca şi cei din clanul uru'ut, o să-i zdrobim pe ke...ke... kereyiţi dintr-o lo... lo ... lovitură!”

De la începutul bătăliei, nenumărate steaguri roşii şi negre au împînzit linia frontului. Cavaleria şi infanteria porneau împreună la asalt. To'oril-han desfăşurase, în pri

ma linie, călăreţii clanului jirgin. Stindardele înaintau fulgerător, într-un zgomot asurzitor, străpungeau rândurile cavaleriei duşmane, încercuind-o, lovind-o şi zdrobind-o fără milă.

În urma călăreţilor jirgin veneau războinicii clanului tumen-tubegen, mîndria lui To'oril-han. Uru'uţii au încercat să-i încercuiască, dar n-au izbutit şi au fost nevoiţi să dea înapoi. Mangquţii au atacat însă pe flanc şi au

străpuns rândurile armatei duşmane; după o luptă ânverşu-nată, au smuls stindardul de la tumen-tubegen.
O unitate purtând steagul clanului olon-dongqayit s-a aruncat îndată asupra lor. De această dată, mangquţii şi-au pierdut jumătate din efective, dar uru'uţii au atacat din spate şi i-au zdrobit pe dongqayiţi. Venind în ajutorul acestora, o mie de războinici de frunte ai lui To'oril-han au ţîşnit ca din pământ, ântr-un nor uriaş de praf. Au fost ansă ânfrânţi de mangquţi. Quyildar, străpuns de o lance duşmană, a fost scos din luptă.
Cei zece mii de oameni din batalionul lui To'oril-han s-au năpustit din toate părţile, zguduind pământul. Grosul trupelor lui Temujin s-a desfăşurat în prima linie, pentru a le ţine piept. Steagurile roşii şi negre ale uru'uţilor şi mangquţilor au fost ânghiţite de mulţimea miilor de războinici.
Fînă seara, din valul de praf care acoperea câmpia, s-au auzit fără âncetare strigătele de durere ale răniţilor şi nechezatul cailor. Lupta, care ţinuse toată ziua, nu s-a sfârşit decît în clipa când cerul s-a aprins sub lumina purpurie a apusului.
Temujin, înconjurat de o mie de luptători, privea de pe culmea unui deal câmpul de bătaie, presărat cu trupurile războinicilor din cele două armate şi cu stindardele trupelor decimate, ânfipte pe câmpia vălurită, ca o mare. Vedea stindardul lui Bo'orchu şi pe cel al lui Jelme. Mai departe, spre nord, stindardele lui Qasar şi Belgiitei erau ânfipte alături. Le zărea şi pe cele ale lui Qachi'un, Temiige, Jochi, Jebe. Din fiecare detaşament, strâns ân jurul stea

gului, rămăsese doar o mînă de oameni. Se lăsase o linişte de mormînt.
Temujin îl învinsese pe To'oril-han, dar nu şi-a trimis războinicii în urmărirea armatei înfrînte. Deşi toţi ostaşii din gardă erau adunaţi în jurul lui, mulţi dintre ei erau răniţi. Monglik, cu faţa însângerată, primea veşti de la

ştafetele venite din toate colţurile cîmpului de bătălie. Nu se ştia nimic de Bo'orchu, de cel de-al treilea fiu al lui Temiijin, Ogodei, şi nici de Boro'ul, pe care Borte îl crescuse cu atîta grijă.
Cu toate veştile rele, Temujin părea de neclintit; doar obrazul drept îi zvîcnea uşor. Monglik l-a înştiinţat astfel despre moartea a numeroşi războinici mongoli, dintre cei mai viteji.
Temujin şi-a chemat toţi oamenii. A văzut toate trupele sosind, una după alta. Unele dintre ele pierduseră jumătate din oameni, altele chiar două treimi. Din clanurile uru'ut şi mangqut nu mai rămăsese nici un singur soldat. Duşmanul îi măcelărise, fără îndoială, pe toţi.
Temujin a dat ordin armatei să înnopteze în locul acela. A doua zi, în zori, la primele raze de soare, Bo'orchu s-a întors singur, fără cal. Avea trupul plin de răni. Temii-jin l-a privit adînc în ochi şi i-a spus, cu lacrimile curgîn-du-i pe obraji, lovindu-şi pieptul: „Cerule, fii martor, tovarăşul nostru de nădejde s-a întors!”
Bo'orchu a povestit cum pornise pe urmele unui detaşament duşman care fugea şi căzuse de pe cal. După ce-şi venise în fire, mersese şi iar mersese, toată noaptea, ca să ajungă înapoi pe cîmpul de bătălie.
Spre prînz a sosit şi tînărul Boro'ul, aducîndu-l pe Ogodei, grav rănit. După ce l-a dat jos de pe cal, adolescentul cel viteaz, din neamul jiirkin, a dat de ştire: „Duşmanul a trecut pe lingă muntele Mau-undur şi s-a dus să se adăpostească în ţinutul Hula'an-boruqat.”
Temujin şi-a numărat oamenii. Fără a-i mai pune la socoteală pe răniţi, mai avea două mii şase sute de războinici gata de luptă. A lăsat jumătate din ei pe loc, iar cu cealaltă jumătate a plecat să supună taberele aflate pînă

atunci în stăpînirea lui To'oril-han. Pe drum i s-au alăturat o mie trei sute de luptători din clanurile uru'ut şi mangqut, care scăpaseră cu viaţă. Căpetenia mangqut, viteazul Quyildar, care avea o rană adîncă, şi-a dat sufle-

tul în scurtă vreme. Temujin a poruncit să fie înmormântat pe muntele Ornu'u, lîngă culme, în preajma rîului Qal-qa. Locul acesta unde vânturile se izbesc fără încetare de stînci era cel mai potrivit ca să primească rămăşiţele pămînteşti ale lui Quyildar.

Temujin a aflat că pe undeva, prin preajmă, se află câţiva oameni dintr-un clan onggirat, aşa că i-a trimis pe cei doi fraţi, Chimbei şi Chila'un, să-i supună. Apoi, după ce a mai înaintat, şi-a aşezat tabăra la răsărit de rîul Tong-gelik, ântr-un loc aflat la o jumătate de zi de mers de la Pădurea Neagră, vizuina lui To'oril-han.

De aici i-a trimis un mesaj bătrânei căpetenii: *„Anda,* părinte! N-am uitat binele pe care mi l-ai făcut! Iată de ce l-am ajutat pe fiul tău, Senggiim, la nevoie! Dar tu te-ai folosit de un şiretlic pentru a mă ucide. Părinte, *anda,* nu voi pregeta să pătrund în Pădurea Neagră! Va fi lupta cea din urmă!”

Fără să mai aştepte, Temujin a trecut la fapte. în aceeaşi seară, a ordonat armatei să atace Pădurea Neagră. Lupii erau răniţi, dar nu-şi pierduseră nici puterea, nici voinţa de a lupta.

Bătălia a durat trei zile şi trei nopţi. A fost o luptă ânverşunată, pe viaţă şi pe moarte, sub un cer brăzdat de steaguri roşii si negre.

în cea de-a treia noapte, ultimul bastion al rezistenţei kereyiţilor a fost doborât. Sute de aşezări au căzut pradă lupilor mongoli. Bărbaţii au fost ucişi, iar femeile capturate. Trupul lui To'oril-han a fost găsit după patru zile, la marginea de miazănoapte a Pădurii Negre. Fusese ucis de un războinic din alt trib. A fost apoi găsit trupul fiului său, Senggiim. De soarta lui Jamuqa nu se ştia ansă nimic.

Ca un ultim omagiu faţă de To'oril-han, Temujin a poruncit ca toţi bărbaţii din clanul kereyit să fie ucişi, până la unul, în amintirea marelui războinic.

Apoi şi-a lăsat o parte din trupe în Pădurea Neagră şi a pornit înapoi la drum, cu femeile, copiii şi bunurile în-

suşite. Nu mai avea acum nici un rival pe marile podişuri: îi nimicise pe tătari, tribul tayichi'ut, zdrobise armata lui Jamuqa şi clanul kereyit, care se fălise atîta vreme cu puterea sa mai presus decît a tuturor celorlalte triburi mongole. Nu simţea însă bucuria izbînzii, ci era doar uşurat, ştiind că a curmat, în sfîrşit, conflictele care îi sfîşiaseră atîta vreme.

După două zile de mers, trupele mongole şi-au aşezat tabăra pe o coastă de deal. Noaptea tîrziu, Temujin a trecut printre sutele de corturi, tăcute ca nişte morminte. Pretutindeni, războinicii, comandanţi şi luptători de rînd, dormeau adînc. Bo'orchu, Jelme, Muqali erau răpuşi de oboseală. Păreau cu toţii nişte cerşetori, cu veşmintele lor în zdrenţe.

Cînd Temujin s-a întors în cort, Qasar se trezise şi şedea în capul oaselor. Şi el era în zdrenţe. Temujin i-a spus: „Anul acesta îi lăsăm pe oameni să se odihnească, dar anul viitor trecem munţii Altai.” „Ca să-i atacăm pe nai-mani?”, a întrebat Qasar. „Ca să-i nimicim! A venit vremea ca vitejii războinici mongoli să poarte veşmintele cele mai alese, să locuiască aşa cum se cuvine, să aibă chiupuri mari şi paturi bogate. Şi mai ales să aibă cele mai bune arme, cele mai bune care de luptă!”

Trecînd munţii Altai împreună cu To'oril-han, Temujin atacase un trib naiman, dar totul se petrecuse prea repede ca să poată vorbi într-adevăr de izbîndă. Avusese totuşi răgazul să descopere un mod de viaţă cu totul deosebit de cel atît de mdimentar al mongolilor: văzuse instrumente muzicale ciudate, altare bogate, bucătării mari şi curate, semne cu care se putea păstra rînduiala în toate[2], tem-

[2] **în vremea lui Temujin, mongola era o limbă fără scriere (care nu va apărea decît la începutul secolului al X3V-lea). Naimanii adoptaseră scrierea uigură. în campania sa împotriva naimanilor, în 1204, Temujin a luat prizonier un tînăr uigur, Tatatonga, în jurul căruia s-a constituit un embrion**

de cancelarie mongolă care a folosit secretari uiguri.

pie în care se aduna o mulţime de lume şi locuinţe care rămîneau mereu în acelaşi loc.
„Anul viitor, vom trece munţii Altai. îi vom supune pe naimani şi vom învăţa să le mînuim armele”, a adăugat Temujin. Pentru prima dată, s-a gîndit la imperiul Kin ca la o ţară împotriva căreia avea să pornească, într-o zi. îi nimicise pe tătari şi tribul tayichi'ut. Dintre toţi duşmanii neîmpăcaţi ai tatălui şi ai strămoşilor săi, numai imperiul Kin rămăsese neatins. Dar nu i-a suflat nici o vorbă lui Qasar. Cotropirea imperiului Kin rămînea, pentru toţi lupii mongoli, în afară de el, un vis îndepărtat. A mai rostit, pentru a treia oară: „Trebuie să trecem munţii Altai!”
Pînă în anul următor, Temujin s-a îngrijit de pacificarea şi reorganizarea triburilor de pe marile podişuri, pe care le supusese. A interzis cu desăvârşire, în orice împrejurări, violenţele şi omorurile. Cei care-i încălcau porunca erau osîndiţi la moarte, prin tăierea capului. Şi jaful era pedepsit cu asprime: furtul cailor ori al oilor ducea şi el la moartea făptaşului.
Pe de altă parte, bărbaţii din toate triburile de pe marile podişuri au fost supuşi pregătirii militare. Armata a fost organizată în detaşamente de cîte o mie de oameni, conduse fiecare de un comandant şi împărţite în grupuri de cîte o sută, apoi de cîte zece oameni. Temujin avea acum trupe în toate colţurile marilor podişuri şi putea mobiliza războinici în orice ţinut.
Fiecărui trib i-a dat libertatea de a se muta cu turmele în căutare de noi păşuni, ceea ce a uşurat viaţa oamenilor şi a dus la răspîndirea taberelor în toate punctele strategice ale ţinutului.
La un an de la zdrobirea lui To'oril-han, la începutul verii lui 1204, Temujin a invocat protecţia zeilor şi a pornit împotriva naimanilor. Odinioară, alături de To'oril-han,

învinsese un singur clan, giichii'ut, dar acum avea să pornească împotriva căpeteniei tuturor naimanilor, Ta

yang-han, pentru a-i supune mai apoi pe toţi. Trupele mongole au mers de-a lungul fluviului Kerulen, apoi au trecut dincolo de unul din lanţurile munţilor Altai şi au pătruns în forţă în ţinutul naimanilor. Tayang-han şi-a adunat întreaga armată şi le-a venit în întîmpinare pe cursul inferior al rîului Tamiryn. Temujin şi-a dat seama că bătălia nu avea să semene cu nici una din cele pe care le dusese pînă atunci: duşmanul avea mai multe care de luptă, printre care se aflau cete nenumărate de arcaşi cu platoşe.

Pînă la începutul bătăliei, comandanţii mongoli n-au putut prevedea cum anume se vor desfăşura lucrurile. Armata duşmană cuprindea şi trupe din alte triburi, înzestrate şi ele cu arme noi, dar altfel decît cele ale naimanilor.

Din tabăra duşmană se auzea un zgomot straniu de tobe şi de clopote, care străbătea cîmpia şi ajungea pînă la armata lui Temujin. Dar lupta nu începea. La căderea nopţii, în liniile duşmane s-au aprins o mulţime de făclii.

Vreme de două zile, armatele au stat aşa, faţă-n faţă, aşteptînd clipa atacului. în dimineaţa celei de-a treia zile, Temujin şi-a chemat comandanţii şi le-a ordonat să pornească ofensiva în clipa cînd soarele va ajunge la zenit. Qasar, care comanda avangarda, a întrebat: „Ce strategie să urmăm?” „Haide, Qasar! Nu spuneai tu mereu: desfăşuraţi-vă precum cîmpia nesfîrşită, înaintaţi ca marea cea fără de odihnă, luptaţi cu înverşunarea mistreţului? N-ai decît să faci precum spuneai. Oricum, n-avem de ales!”, a răspuns Temujin, rîzînd.

Aşa a şi făcut Qasar. Cu strigăte de luptă, trupele mongole, desfăşurîndu-se cu repeziciune, s-au revărsat precum valurile mării. A început o luptă crîncenă, care a ţinut pînă seara. „Iată-i! Cei patru lupi mongoli s-au dezlănţuit!”, a strigat deodată Temujin, care urmărea încleştarea războinicilor din vîrful dealului. Jebe, Jelme,

Kubilai şi Sii-botei, care-şi roseseră multă vreme zăbala, goneau acum în fruntea detaşamentelor, risipindu-se pe cîmpia povîr-nită. Semănau cu nişte lupi scăpaţi din cuşcă. Aveau trupul şi sufletul de oţel. La nevoie, botul li se prefăcea în

115

daltă, iar limba în sfredel. în loc de bice purtau săbii în-covoiate. Năvăleau, scuturînd roua, secerînd iarba, călare pe vînt.

în clipa în care cei patru războinici au ajuns în prima linie, trupele duşmane, ca la un semn, au început să dea înapoi.

„Iată-i cum se reped! Ca nişte pui de lup treziţi de di-mineaţă, care au supt şi se hîrjonesc în preajma mamei!”, a strigat Temujin. Pornind pe urmele duşmanului care dădea înapoi, vitejii ostaşi uru'ut şi mangqut, iviţi ca din pămînt, încercuiau carele, se aruncau asupra călăreţilor, împresurau pedestraşii. Dacă pierduseră atîţia oameni în bătălia cealaltă, acum păreau cuprinşi de turbare.

Buimăcită de atac, oastea duşmană a dat şi mai mult înapoi.

„Iată şerpii cum colcăie! Cum colcăie şi cum şuieră!”, a strigat iar Temiijin. Qasar, care comanda avangarda, se ivise într-un colţ al cîmpiei, în fruntea luptătorilor săi. Abia se zărea, dar lui Temiijin i s-a părut că vede un şarpe uriaş. Şi, precum şarpele care deschide botul ca să în-ghită un tăuraş de trei ani, străbătea cîmpia ca să înghită toată armata naiman.

Aceştia s-au văzut nevoiţi să dea iar înapoi, şi mai mult. Toate detaşamentele, pe rînd, băteau acum în retragere.

Temujin a ordonat ariergărzii, pe care o comanda chiar el, să pornească la atac. A coborît încet pe coasta dealului, a aşteptat trupele şi s-a aşezat în fruntea lor. Aplecat pe grumazul calului, cu care făcea una, a atacat ca o furtună, cu cîteva zeci de pilcuri de războinici, desfăşu-rate pe tot frontul. Oastea naiman, fărîmiţată, năucită, s-a

adăpostit pe muntele Naqu. Lupii mongoli au pornit pe urmele ei, urcînd din toate părţile pe munte.

Seara, Temujin şi-a aşezat tabăra la poalele muntelui Naqu, pe care războinicii săi l-au împresurat din toate părţile. Bătălia a continuat şi în timpul nopţii, alţi şi alţi luptători îndreptîndu-se spre înălţimi. în zori, naimanii, înconjuraţi, au contraatacat de mai multe ori, cu puterea

disperării. Dar numai o treime dintre ei au scăpat cu viaţă, fugind pe un drum lăturalnic. O treime au fost împinşi în prăpastie, iar restul au căzut în mîinile mongolilor.

A doua zi după ce Temujin a zdrobit grosul forţelor naimanilor pe creasta muntelui Naqu, armata mongolă l-a prins pe Tayang-han şi a năvălit în satele răspîndite pe versantul de sud al munţilor Altai.

De la un prizonier, Temujin a aflat că Jamuqa venise să ceară adăpost la naimani. La auzul acestui nume, a fost cuprins de o adîncă emoţie. Eroul, cunoscut altădată ca unul dintre cei doi stăpîni ai ţinutului Gobi, se alăturase mai întîi lui To'oril-han, după ce-şi pierduse puterea, apoi, după ce bătrînul fusese învins, căutase adăpost la naimani. Fără îndoială, cei trei ani fuseseră destul de grei pentru Jamuqa.

Amintindu-şi chipul mereu zîmbitor, Temujin s-a gîndit că Jamuqa, în dorinţa de a-l înfrunta, găsise pînă la urmă că trebuie să-şi scape pielea. înainte de sfîrşitul zilei, oamenii din triburile stăpînite de Jamuqa —jadaran, qatagin, cherji'ut, dorben, tayichi'ut, onggirat – au venit cu toţii să i se predea lui Temujin. Nici unul nu ştia însă ce se întîmplase cu conducătorul lor.

Aflînd că mama lui Tayang-han, care se găsea printre prizonieri, nu-şi pierduse încă prospeţimea, Temujin a adăugat-o femeilor sale. De la o vreme, simţea o plăcere fără margini în a-şi însuşi femeile din triburile supuse, începuse cu Yesiigen şi Yesiii, fiicele duşmanului său tătar, iar de atunci îşi sporise mereu numărul concubinelor. Nu se atinsese niciodată de vreo femeie din clanul său. În

schimb, îndată ce se simţea atras de o femeie din alt trib, cu sau fără voia ei, şi-o supunea.
După fiecare bătălie, cînd erau aduse în faţa lui mulţimile de femei legate în lanţuri, simţea o poftă nestăvilită de răzbunare. Odinioară, mama sa, Hoeliin, şi soţia sa, Borte, fuseseră şi ele în lanţuri. Temujin o alegea întotdeauna pe cea care-i plăcea şi o tîra în cort. Nici una nu în
117
cerca să se împotrivească pentru a-şi apăra fecioria. Toate se lăsau în voia lui Temujin, fără să arate nici durere, nici tristeţe.
Temujin nu înţelegea femeile. în vreme ce bărbaţii nu pregetau să-şi dea viaţa într-o luptă, toate femeile, fără deosebire, se supuneau în tăcere dorinţei duşmanului, după pierderea bătăliei. Nu putea avea încredere în ele, nici măcar în Hoeliin sau în Borte. Aşa simţise în copilărie, aşa simţea şi acum, după atîta vreme.
Într-o zi, fratele său Qasar i-a spus că împărţirea femeilor între luptători după fiecare bătălie putea tulbura disciplina militară. La care Temujin i-a răspuns, cu un rîs gros: „După izbîndă, toate femeile duşmanilor ar trebui culcate una lingă alta, ca să avem un culcuş unde să ne odihnim! Trebuie să le lăsăm însărcinate, să aducă pe lume copii mongoli! La ce altceva sînt bune femeile?”
Erau nişte vorbe cam grosolane. în vreme ce le rostea, chipul lui Temujin era atît de aspru şi de întunecat, încît Qasar s-a mirat. De douăzeci de ani, Temujin se tot întreba dacă are ori nu sînge mongol, fără ca îndoiala să i se fi risipit. Nu era în stare nici măcar să se lămurească asupra fiului său mai mare, Jochi, care îi semăna şi nu prea.
Acum, cînd Temujin stăpînea singur marile podişuri, faptul că avea sînge mongol ori merkit n-ar fi trebuit să mai aibă vreo însemnătate. Şi totuşi, simţea în străfundul sufletului, ca atunci cînd era tînăr, dorinţa de a fi urmaşul Lupului Albastru.
La întoarcerea din expediţia împotriva naimanilor, Temiijin, aflînd despre o oarecare tulburare în rîndurile cla-

nului merkit, a hotărît s-o curme fără întîrziere. Odinioară, cînd îi învinsese pe merkiţi, îi măcelărise pe toţi bărbaţii, minat de dorinţa sălbatică de a-i nimici pînă la unul. Se iviseră însă din nou, ca buruienile, nu se ştie de unde, nişte supravieţuitori, care se adunaseră şi încercau să alcătuiască alt clan.

Temujin s-a arătat la fel de necruţător cu merkiţii precum fusese odinioară cu clanul tayichi'ut şi cu tătarii. Nu

118

putea îngădui de la oamenii aceştia, care aveau poate acelaşi sînge ca şi el, ceea ce le îngăduia altor triburi.

La începutul toamnei, Temujin l-a atacat pe conducătorul merkit, Toqto'a, şi i-a prădat ţinutul. Un bărbat numit Dayir-usun a venit atunci şi i-a spus că fiica lui era cunoscută drept cea mai frumoasă din clan şi că, dacă vrea, va fi a lui. Temujin a poruncit să-i fie adusă fata. Aceasta, cînd a înţeles ce o aşteaptă, a fugit, ca tatăl său să n-o găsească. Temujin a trimis pe dată luptători s-o caute şi să i-o aducă.

Fata a fost găsită după vreo zece zile. Avea veşmintele, părul şi obrazul murdare de noroi. Temujin a poruncit să fie tîrîtă la picioarele lui.

„Cum te numeşti?”

„Qulan, a spus ea cu glas limpede, cu privirea scăpă-rînd de ură.”

„Unde te-ai ascuns vreme de zece zile?”

Fata a înşirat atunci vreo zece nume de triburi.

„De ce n-ai stat în acelaşi loc?”

La această întrebare, Qulan a răspuns, mînioasă:

„Peste tot unde am fost, bărbaţii au încercat să mă siluiască. Toţi sînt nişte fiare sălbatice!”

Qulan spunea, fără îndoială, adevărul: luptele se sfârşiseră, dar măcelurile nu, iar lucrurile erau încă departe de a se fi liniştit. Nu era greu de închipuit soarta unei femei lipsite de apărare, în astfel de împrejurări.

Temujin a fost cuprins de turbare în faţa fetei care, pentru că nu voise să i se dea, căzuse în mîinile unor ticăloşi din

alte triburi. Era pentru prima oară că o femeie dintr-un clan învins i se împotrivea, de ajuns ca să-l umple de furie. Faptul că alţi bărbaţi încercaseră s-o siluiască i se părea însă un soi de provocare.
„Am să te omor, şi am să-i omor şi pe toţi porcii care te-au siluit!”, a spus Temujin, ca şi cum ar fi rostit un verdict. O scînteie de mînie s-a aprins în ochii lui Qulan.
„Nu m-am lăsat siluită! N-am pregetat să-mi pun viaţa în primejdie, ca să mă apăr. Dacă mi s-ar fi întîmplat aşa ceva, m-aş fi omorît!”

„Ce tot îndrugi acolo, femeiuşcă merkită?”
Temujin nu credea o iotă din ceea ce spunea Qulan. Nu-şi închipuia că se poate aşa ceva. Dar fata, cu liniştea celor care primesc moartea, dacă le este sortită, a zis: „Vorbesc acum cu zeii. Poate că ei mă vor crede!”. Apoi, uitîn-du-se ţintă la Temujin, cu o privire rece care strălucea pe chipul murdar de noroi, a început să rîdă. Temujin nu auzise niciodată pe nimeni rîzînd astfel. Obrazul lui Qulan strălucea, iar vocea îi tremura de mîndrie.
„Legaţi-o!”
Temujin a poruncit unuia dintre oamenii săi s-o închidă pe Qulan într-un cort.
După zece zile, a intrat în cortul unde zăcea prizoniera. Qulan era aşezată pe pat, dar cînd l-a văzut pe Temiijin în prag, s-a ridicat iute şi l-a înfruntat, rostind cu glas hotărît: „Nu intra! Dacă mai faci un pas, mă omor!”
Temujin a întrebat-o ce anume va face ca să moară, iar fata a răspuns: „Dacă-mi retez limba cu dinţii, moartea nu va întîrzia.'' în vorbele ei se ghicea hotărîrea celor care nu se dau în lături de la nimic. Temujin, de teama căruia tremurau toate triburile de pe marile podişuri, nu avea nici un strop de putere în faţa fetei. Nu îndrăznea să mai facă nici un pas.
Qulan i se părea schimbată de la prima lor mtîlnire. Nu mai era murdară de noroi, iar chipul îi era atît de minunat încît nu degeaba se spunea că este cea mai frumoasă

femeie din clanul merkit. Era chiar cea mai frumoasă dintre toate femeile pe care le văzuse Temujin pînă atunci. Odinioară, fusese vrăjit de strălucirea lui Borte, dar fata aceasta i se părea mai graţioasă, mai fină. Pe faţa cu trăsături alese, dăltuite cu măiestrie, plutea o umbră de tristeţe, pe care nu o zărise la Borte. Părul era aproape blond, iar ochii aveau reflexe albastre.
în acea zi, Temujin n-a zăbovit prea mult în preajma ei. A doua şi a treia zi însă, a intrat din nou în cortul unde se afla fata. Cuvintele pe care le rostea Qulan erau mereu aceleaşi, iar Temujin se mulţumea să se uite îndelung la chipul ei.

Ca să aducă liniştea în tribul merkit, Temujin a rămas în tabără vreme de două luni, ducîndu-se destul de des s-o vadă pe Qulan. I se părea ciudat ca o prizonieră duşmană să se poarte astfel cu el. N-ar fi suferit aşa ceva din partea altei femei, ba mai mult, ar fi osîndit-o la moarte pe dată. Nu era însă în stare să ia o astfel de hotărîre în ce-o privea pe Qulan.
În seara dinaintea plecării trupelor, Temujin s-a dus la Qulan şi i-a spus: „Pentru mine eşti deosebită de celelalte femei.” A fost el însuşi uimit auzind aceste cuvinte din gura lui. Dar dacă tot le spusese, nu mai putea face nimic.
„Aş dori să te ţin lingă mine”, a adăugat Temujin. Atunci Qulan, privindu-l drept în ochi, l-a întrebat: „Să fie adevărat ce spui?”
„Fireşte! Vorbele mele vin din inimă. Nu eşti în stare să înţelegi?”
„Fără îndoială, spui adevărul. Altfel m-ai fi ucis. Ceea ce simţi pentru mine este iubire?”, a întrebat Qulan, cu un glas ceva mai blind, cu totul neobişnuit. „Negreşit!”, a răspuns Temujin.
„Spui că este iubire, dar iubirea asta este mai mare, mai adîncă decît ceea ce simţi pentru oricare altă femeie?”
„Mult mai mare!”

„Mai mare decît pentru soţia ta?”, a întrebat Qulan.

Temujin, încurcat, n-a putut răspunde pe loc.

„Dacă simţi într-adevăr pentru mine o dragoste mai puternică, mai mare decît pentru soţia ta, am să mă dăruiesc ţie. Dacă nu, n-am să fiu a ta niciodată, orice-ai face! Moartea este mereu aici, alături de mine!”

în loc să răspundă, Temujin a făcut un pas înăuntrul cortului, spre Qulan. Fata s-a dat înapoi, dar n-a mai rostit nici o vorbă şi nici nu s-a împotrivit. Temujin a cuprins-o în braţe şi a simţit că nu iubise niciodată astfel vreo femeie.

Spre marea mirare a lui Temujin, Qulan era fecioară. Cînd fusese tîrîtă pentru prima oară în faţa lui, rostise

cu mîndrie că-şi apărase trupul cu preţul vieţii, dar Temiijin n-o crezuse. Nu-şi putea închipui că o femeie ca ea, care fusese, vreme de zece zile, pradă sălbăticiei care urma îndeobşte după fiecare bătălie, ar fi putut rămîne neatinsă. Şi totuşi, aşa stăteau lucrurile. Mărturie a cumplitelor încercări prin care trecuse, trupul său alb era, în dreptul umerilor rotunzi, între sinii minunaţi, în scobitura şoldurilor voluptuoase, plin de zgârieturi şi de vînătăi.

A doua zi dimineaţă, ieşind din cortul lui Qulan, Temiijin s-a gîndit din nou că nu iubise niciodată astfel o femeie şi că o va iubi toată viaţa. Şi s-a jurat că nu-şi va călca niciodată făgăduiala.

După ce i-a supus pe merkiţi, Temujin a pornit spre casă. într-o seară, pe când se pregătea să ânnopteze, la o zi de mers de tabăra aflată la poalele muntelui Burqan, a hotărât să-i povestească lui Borte despre Qulan. Despre cele două surori, Yesiigen şi Yesiii, şi despre toate celelalte femei care urmaseră nu simţise niciodată nevoia să-i spună nimic. Chiar şi aşa, Borte tot afla până la urmă, dar amândoi tăceau, iar lucrurile se aşezau meet la locul lor. De altfel, Borte îşi dădea seama că un bărbat ân putere ca Temujin nu se putea lipsi de femei ân timpul lungilor campanii militare.

De această dată ansă, simţea nevoia s-o facă pe Borte să se âmpace cu existenţa lui Qulan. în viitor, aceasta avea să aibă ân viaţa lui un loc cu totul deosebit de cel al celorlalte concubine, şi trebuia să âmpiedice orice neînţelegere care s-ar fi putut ivi intre el şi Borte.

Temujin l-a trimis pe Muqali la Borte. Generalul, care era cu opt ani mai tânăr decât el şi care era cunoscut pentru credinţa pe care i-o dovedise ân toate împrejurările, s-a întors a doua zi şi i-a adus lui Temujin răspunsul soţiei sale.

„Temiijin, preaiubitul meu! Stăpân atotputernic al marilor podişuri mongole! Când te vei întoarce învingător în tabără, vei găsi, alături de cortul soţiei tale Borte, un cort

nou, plin cu lucruri noi. Mă rog ca tînăra Qulan, trăind aici, să poată face ce nu mai sînt eu în stare să fac şi să fie pentru tine izvor de nesecată putere!”

Răspunsul lui Borte a fost pe placul lui Temujin. Nimic nu l-ar fi putut mulţumi mai mult. Borte, fără ca demnitatea ei de soţie dintîi să fie ştirbită, răspunsese cu mărinimie la cinstea pe care i-o arătase Temujin.

Temujin se gîndea că adusese la ascultare tot ce mai rămăsese din clanul merkit. îndată ce s-a întors din campanie, a aflat că un grup de răsculaţi, adăpostit pe muntele Taiqal, nu voia să-i recunoască autoritatea, aşa că a trimis o armată să-i supună, punîndu-l în fruntea ei pe Chimbei Căpăţînosul, fiul lui Sorqan-shira. Chimbei se dovedea, în toate împrejurările, un comandant viteaz şi dîrz, dar era pentru prima oară că i se încredinţase o asemenea răspundere. Era atît de scund încît nu se putea urca singur în şa, ceea ce nu era prea bine pentru un războinic. Dar şi-a îndeplinit cu cinste sarcina, alungîndu-l departe, spre miazăzi, pe conducătorul duşman Toqto'a şi pe fiul său, Qudo.

După un scurt răgaz, Temujin s-a grăbit să plece, înainte de sfîrşitul anului, în fruntea întregii armate, spre munţii Altai, ca să-i atace din nou pe naimani. Din pricina

ninsorilor deosebit de abundente din iarna aceea, n-a putut trece munţii şi a rămas cu trupele la poalele versantului de nord al munţilor Altai, pînă la începutul anului următor. Qulan a fost singura femeie pe care a luat-o cu el în expediţie.

Spre sfîrşitul iernii, Temujin a trecut munţii Altai pentru a treia oară şi a cotropit ţinutul naiman. într-o bătălie dată pe fluviul Buqdorma, a învins o armată alcătuită din ceea ce mai rămăsese din clanurile merkit şi naiman. Conducătorii clanurilor, însoţiţi de cîţiva oameni, au fugit fiecare pe alt drum.

Temujin i-a încredinţat fratelui lui Jelme, Siibotei, care dovedise o mare vitejie în campania precedentă împotri

va naimanilor, conducerea unui detaşament de care de luptă, care a pornit pe urmele fugarilor. înainte de plecarea expediţiei, l-a chemat pe tînărul general, care abia trecuse de treizeci de ani, şi i-a vorbit astfel: „Dacă duşmanul îşi desface aripile şi zboară spre cer, Siibotei, prefă-te în şoim şi prinde-1! Dacă se ascunde în măruntaiele pămîntului, prefă-te în tîrnăcop, sapă şi înfige-te în pămînt! Dacă se face peşte şi se cufundă în mare ori în lacuri, tu fă-te năvod şi scoate-1! Ai trecut de-acum peste creste înalte şi peste rîuri late. Dar ceea ce te aşteaptă va fi fără îndoială mult mai greu. Nu uita că trebuie să ajungi departe şi ai grijă de cai! Bagă de seamă să nu lipsească niciodată merindele! Oricît de bogat ar fi vînatul întîlnit în cale, nu obosi caii ca să-l urmăreşti! Acum du-te şi nu cruţa nici un soldat duşman; cerul să te aibă în pază, pentru că ai o sarcină grea, viteazule războinic mongol!”

Siibotei a plecat şi şi-a îndeplinit întocmai sarcina. A cercetat toată partea de miazăzi a munţilor Altai şi i-a găsit pe toţi fugarii, i-a prins şi i-a ucis.

în vreme ce Siibotei mătura astfel rămăşiţele trupelor duşmane, Temujin s-a trezit în tabără cu cinci oameni de-ai săi care-l tîrau pe Jamuqa, legat fedeleş.

în ziua aceea, sub un cer întunecat, întregul univers părea cenuşiu. întîlnirea cu Jamuqa a avut loc dinaintea cortului lui Temujin. Trecuseră doisprezece ani de la înfruntarea dintre cele două armate şi înfrîngerea usturătoare a lui Temujin şi patru de cînd acesta îl învinsese pe Jamuqa, cu ajutorul lui To'oril-han. Dar era pentru prima oară, în şaptesprezece ani, cînd cei doi bărbaţi se găseau din nou faţă-n faţă.
Temujin s-a uitat lung la chipul lui Jamuqa: chipul îi era atît de schimbat încît nu putea crede că este cel pe care-l cunoscuse. Obrazul odinioară rotund era acum slăbit, cu pometii ieşiţi în afară. Dar ca şi altădată, zîmbea.
înainte de a-i vorbi, Temujin i-a copleşit cu întrebări pe cei care-l aduseseră legat, dorind să afle ce se întîmpla-se. Detaşamentul lui Siibotei îl urmărise pe Jamuqa, care

nu mai avea decît cinci însoţitori, iar aceştia, ironie a soar-tei, s-au întors împotriva lui. Temujin, neputînd suferi gîndul de a-i lăsa în viaţă pe oamenii care ridicaseră mîna asupra stăpînului lor, a poruncit să li se taie capul, sub ochii lui Jamuqa. Apoi, ridicîndu-l pe acesta de jos, i-a arătat un scaun şi i-a spus: „Jamuqa, *anda,* să fim prieteni! Odinioară am stat în aceeaşi tabără. Dar tu te-ai îndepărtat de mine. Apoi ne-am duşmănit ani de zile. Acum însă sîn-tem iar împreună. N-am uitat ziua în care ne-am legat cu jurămînt în pădurea Qorqonaq. Zgomotele petrecerii din noaptea aceea îmi răsună încă în urechi, flacăra torţelor străluceşte încă în faţa ochilor mei. Am jurat atunci să fim prieteni...”
Temujin n-avea de gînd să-l ucidă pe Jamuqa. în amintirea binelui făcut altădată, era gata să-i cruţe viaţa celui care pierduse totul.
Dar Jamuqa i-a răspuns: „Temujin, *anda,* la ce ţi-ar fi bun acum un prieten ca mine? Nu mă socotesc învins de tine. Ceea ce m-a învins a fost voinţa Cerului! Cît voi trăi, mă voi ruga să vină ziua să te dobor, şi am să cred cu toată puterea că ziua aceea va veni! Trebuie să-mi iei viaţa fără

întîrziere. Dacă ţi-e milă de *anda* al tău, ucide-mă fără vărsare de sînge[3] şi îngroapă-mă pe un deal înalt!”
„Fie precum ţi-e voia, Jamuqa! Am dorit să te cruţ, dar fiindcă îmi dispreţuieşti mărinimia, să fie cum vrei tu!”, a rostit scurt Temujin. Apoi s-a întors spre unul din oamenii săi: „Să fie ucis fără să curgă sînge şi să nu-i văd trupul! îngropaţi-l cu cinste, cum se cuvine!”
Apoi a plecat şi a rămas toată ziua în cort.
După şase luni, Siibotei, care-şi îndeplinise în chip desăvârşit misiunea, a venit la Temujin cu obrazul tăbăcit de soare. Ucisese toţi urmaşii căpeteniilor duşmane, chiar şi pe nou-născuţi. Tot ceea ce prădase de la naimani era,

[3] **După credinjele şamaniste, sufletul îşi avea sălaşul în sînge. Gnd era executat un prinţ vrednic de cinste, obiceiul cerea ca lucrurile să se petreacă fără să curgă nici un strop de sînge.**

pentru mongoli, de mare preţ. Grămezi de podoabe, de covoare, de veşminte şi de arme au fost adunate în mai multe locuri din tabăra lui Temujin.
Acesta i-a spus lui Qulan să-şi aleagă ceea ce doreşte. Dar ea l-a privit pe Temujin drept în ochi şi i-a spus: „Toate aceste lucruri atît de frumoase şi de scumpe să i le trimiţi lui Borte, care păzeşte tabăra dincolo de munţii Altai. Eu nu vreau nici podoabe, nici veşminte. Nu doresc decît un singur lucru: de acum înainte, să nu te desparţi de mine în nici o campanie!”
Temujin a ascultat-o pe Qulan. Iar ţesăturile, covoarele, podoabele, mobilele, încărcate pe spinarea cailor şi puse sub pază straşnică, au plecat spre Altai, spre tabăra unde aştepta Borte, la poalele muntelui Burqan.

Capitolul 4

Abia în primăvara următoare, în anul 1206, Temujin s-a întors, victorios, din campania împotriva naimanilor. Era ultimul pas spre unificarea tuturor triburilor care trăiau pe marile podişuri mongole. Temujin era acum singurul suveran, stăpînul absolut.

La puţină vreme după ce s-a întors, a poruncit să se pună în preajma taberei, aproape de cursul superior al Ononului, steaguri mari, împodobite cu cîte nouă cozi de cal alb[1]. Trebuia să fie recunoscut drept han al tuturor mongolilor de către feluritele triburi risipite pe marile podişuri, şi nu oricum, ci printr-o ceremonie solemnă şi măreaţă.
Cu o lună înainte, toată tabăra a fost cuprinsă de o mare agitaţie şi de un du-te-vino de nedescris. în fiecare zi soseau, de la alte triburi, cai încărcaţi cu de-ale gurii şi alte lucruri pentru petrecere, în vreme ce bărbaţii din felurite clanuri încercau să amenajeze, între corturile şi păşunile din jur, locul pentru ceremonie. Femeile s-au apucat din vreme să pregătească mîncarea pentru ospăţ. Au fost înşirate pe pămînt zeci de cazane, lîngă care s-au pus mai multe rînduri de proţapuri, pentru friptul oilor. Nenumă-

[1] **în aceste stindarde, numite** *tuq,* **se afla sufletul lui** ***siilde,*** **duhul protector al clanului. Albul era socotit aducător de noroc. Cifra nouă era socotită sacră, fiind legată de cele nouă stele mitice care, în cosmogonia orientală, îi reprezentau pe cei nouă războinici divini. Temujin îi cinstea astfel pe cei nouă generali din „Hoarda de Azur”: Bo'orchu, Boro'ul, Kubilai, Jebe, Jiirchedei, Siibotei, Jelme, Chila'un şi Muqali.**

rate oale cu cumîs, aduse din toate părţile, au fost aşezate unele lîngă altele, sub un cort mare. Cu cîteva zile înainte de ceremonie, mirosul de alcool şi cel de seu de oaie se simţeau în tot satul. A fost ridicat pentru Temujin un cort nou, care se înălţa atît de sus spre cer, încît din vîrf, de lîngă deschizătura de fum, pămîntul părea mic de tot şi nespus de departe.
A sosit şi ziua cea mare. Mii de oameni din toate triburile, poftiţi la petrecere, se revărsau spre tabără; curînd, băncile aşezate în jurul locului pentru ceremonie, în faţa cortului lui Temujin, au fost năpădite de o mulţime uriaşă.

În vederea ceremoniei fuseseră înfipte în acel loc nouă steaguri mari, pe care cozile de cal alb fluturau în bătaia vîntului blind de mai.
La ceasul hotărît Temujin a ajuns la locul stabilit. La dreapta şedeau mama sa Hoeliin, soţia sa Borte, cei patru copii, Jochi, Jagatai, Ogodei şi Tolui, iar în spate, numeroasele concubine, printre care Yesiigen şi Yesui. Doar Qulan şedea ceva mai în faţă. Tot în spate se aflau Shi'i-qutuqu, Boro'ul, Kiichii, Kokochii şi toţi orfanii din triburile duşmane pe care îi crescuse Hoeliin şi care erau acum nişte flăcăi voinici.
În stînga, Temujin îi aşezase pe fraţii săi Qasar, Belgiitei, Qachi'un, Temiige şi pe sora sa Temtilun, iar alături de ei pe credincioşii Bo'orchu şi Jelme, pe generalii Chimbei, Chila'un, Jebe, Muqali, Siibotei, Kubilai şi pe bătrî-nii Monglik şi Sorqan'shira.
Un *quriltai*[2] din care făceau parte căpeteniile tuturor triburilor a fost deschis cu mare pompă. în timpul sfatului, cei vîrstnici au hotărît să-l numească pe Temujin stă-pîn al marilor podişuri mongole. Apoi toţi, într-un singur glas, au rostit un nume care suna destul de straniu: „Genghis-han! Genghis-han!” Sub acest nume urma să domnească Temujin, ca han al tuturor mongolilor. De

[2] **Adunare a triburilor din care făceau parte reprezentanţii tuturor clanurilor şi în cadrul căreia se luau hotărîrile importante (hural).**

acum înainte, toate triburile din ţinutul marilor podişuri, în sfîrşit unite, aveau să alcătuiască „poporul mongol”.
Genghis-han s-a ridicat în picioare. Din toate părţile ţîşneau strigăte care se uneau într-un bubuit de tunet: „Genghis-han, Genghis-han!”
Drept răspuns, acesta a fluturat mîna. Barba şi mustaţa îi erau încă negre, dar părul era de-acum cărunt. Trupul era mai greoi, iar mişcările mai încete decît în tinereţe. Avea patruzeci şi patru de ani.

Şi totuşi, era însufleţit de o voinţă mai puternică decît orice. Triburile mongole erau în sfîrşit adunate într-un imperiu şi alcătuiau un sistem pentru care dorinţa lui de a porni împotriva chinezilor, duşmanii dintotdeauna, nu mai era un vis nebunesc.
în mijlocul uratelor mulţimii, Genghis-han se gîndea la puterea pe care o dobîndise. întinderea ţinutului mărginit la apus de munţii Altai, iar la răsărit de Marele Hin-ggan, era departe de a fi neînsemnată. Ţinutul era cuprins între lacul Baikal, la miazănoapte, şi Marele Zid, la miazăzi, unde se afla deşertul Gobi. Pe marile podişuri erau răspîndite aproape două milioane de nomazi. Iar conducătorii tuturor triburilor se aflau acolo, cu toţii, şi îl cinsteau cu numele de „han atotputernic!” Dacă dorea, putea strînge toate popoarele nomade ca să treacă dincolo de Marele Zid. Avea s-o facă, fără îndoială. Trebuia s-o . facă, dacă era într-adevăr urmaşul Lupului Albastru.
Cerul era senin şi luminos, iar din clipa în care Genghis-han se ridicase ca să răspundă uralelor mulţimii, razele soarelui erau mai fierbinţi. Genghis-han se pregătea să rostească primele sale cuvinte de conducător atotputernic. A ridicat braţele şi le-a mişcat cu putere, ca să potolească vuietul mulţimii, dar acesta se înteţea.
„Dintr-o poruncă a Cerului s-a născut mai întîi Lupul Albastru. Era însoţit de o căprioară albă, care trecuse lacul cel mare de la apus. Din unirea lor s-a născut Batachi-han, strămoşul mongolilor. Mongolii se trag din Lupul Albastru. în jurul acestui lup s-au adunat astăzi cele

douăzeci şi unu de triburi de pe marile podişuri, ca să alcătuiască o singură putere. Am fost ridicat la rangul de han. Noi, fiii lupului, trebuie să trecem acum dincolo de Hin-ggan, dincolo de Altai, dincolo de munţii Tianshan şi Qi-lian. Trebuie să ne bucurăm de un trai mai îndestulat, de plăceri mai alese, iar munca noastră să fie mai rodnică decît am fi visat. Numai să vrem, şi vom avea locuinţe care rămîn mereu în acelaşi loc, şi vom paşte turmele fără

să fim nevoiţi să plecăm cu ele în altă parte. Noul vostru han are dreptul să vă spună tot ceea ce trebuie să faceţi ca să ne atingem ţinta. Aveţi încredere în mine! Ascultaţi-mă, voi, lupi puternici şi sălbatici ai noului imperiu mongol!”

Atunci, la semnul lui Genghis-han, a început petrecerea. Mîncarea şi băutura au fost împărţite nu numai căpeteniilor, ci tuturor celor care se înghesuiau pe bănci. Ospăţul a ţinut zile în şir, fără întrerupere. în timpul zilei, dansurile şi cîntecele pe toate melodiile şi în toate limbile erau urmate de demonstraţii de obiceiuri de război specifice fiecăruia din numeroasele clanuri care alcătuiau cele douăzeci şi unu de triburi. La căderea nopţii, cînd răsărea luna, mereu roşie, locul de dinaintea cortului lui Genghis-han era luminat de torţe, iar petrecerea se dezlăntuia, cu băutură, cîntece şi dansuri.

în cea de-a treia noapte, Genghis-han a văzut nişte femei în vîrsta, îmbrăcate sărăcăcios, care dansau cu mişcări ciudate de braţe: cîntînd un cîntec păstoresc, închipuiau mişcările păstorilor mînîndu-şi turmele şi dansau mereu acelaşi dans. La vederea lor, a simţit o emoţie puternică: femeile acelea sărmane şi urîte nu aduceau deloc cu Căprioara Albă. Se cuvenea să poarte cele mai frumoase veşminte şi să înveţe cîntece şi dansuri noi.

Legănat de zgomotul petrecerii, care ajungea pînă la cortul lui, Genghis-han a simţit deodată nevoia de a-i supune pe toţi mongolii unei pregătiri mai temeinice, pentru a le da puterea lupilor, şi de a le îmbrăca pe femei în haine minunate, ca să semene cu nişte căprioare.

în ultima zi a petrecerii, care părea să nu se mai sfîrşească, Genghis-han, urmărit de acest gînd, a hotărît să

le dea celor ce-l slujiseră cu credinţă o răsplată pe măsură. Mai întîi i-a numit în fruntea unităţilor de o mie de războinici pe cei nouăzeci şi cinci de bărbaţi care fuseseră alături de el vreme de ani şi ani, rostind numele lui Bo'orchu, Monglik, Muqali, Jelme, Sorqan-shira. Conducătorii

unităţilor mai mari, numite *tiimen*[3], trebuiau aleşi dintre aceşti nouăzeci şi cinci de tovarăşi credincioşi.
Pentru a-i cinsti în chip deosebit pe toţi aceşti războinici, a trimis după ei în cele patru colţuri ale taberei, apoi i-a chemat lîngă el, pe rînd.
Primii chemaţi au fost Bo'orchu şi Muqali. Genghis-han i-a strîns mîna lui Bo'orchu şi i-a spus: „Pînă acum, nu ţi-am dat nici un fel de răsplată. Şi totuşi eşti prietenul meu cel mai vechi şi ai jertfit totul pentru mine!''
Amintirea zilei de demult, cînd găsise cei opt cai furaţi cu ajutorul lui Bo'erchu, a revenit în mintea lui Genghis-han şi l-a umplut de duioşie.
„Prietene! Tatăl tău Naqu-bayan a fost un om înstărit. Iar tu ai lăsat fără părere de rău toate foloasele cuvenite unui moştenitor bogat ca să mă urmezi, să mergi alături de mine, pînă azi, pe atîtea căi pline de primejdii. Bo'orchu, de azi înainte, ai să guvernezi peste tot ţinutul Altai!”
Bo'orchu a fost el însuşi uimit de atîta mărinimie.
Pe urmă, Genghis-han a rostit: „Muqali! Te numesc guvernator al ţinutului Marelui Hinggan!” Tînărul general a primit răsplata fără un cuvînt. Cînd Genghis-han pornise împotriva verilor săi Seche-beki şi Taichu, un bărbat pe nume Gu'un-u'a se adăpostise în tabăra sa, împreună cu doi băieţi, dintre care unul era Muqali. în timpul campaniei împotriva naimanilor, acesta dovedise o vitejie fără seamăn, dar mai ales o iscusinţă rară pentru cineva atît de tînăr, cîştigînd încrederea tuturor. Genghis-han îl răsplătea astfel pe tînărul general, nu atît pentru me

Unitate de zece mii de ostaşi.

ritele sale de pînă atunci, cît pentru nădejdea pe care şi-o punea în el, gîndindu-se să-i încredinţeze comanda armatei în timpul campaniei împotriva imperiului Kin.
„în curînd ai să treci dincolo de Marele Zid, în fruntea unei hoarde de un milion de lupi!”, s-a mărginit să spună Genghis-han. Muqali, la fel de impasibil şi de tăcut, a înclinat din cap.

A fost apoi chemat bătrînul Qorchi, care prezisese odinioară înălţarea lui Temujin la rangul suprem. Petrecuse zece ani trîndăvind, scutit de campaniile militare şi de treburile zilnice. Nu era poftit oficial la ceremonie, dar urmărea zi de zi, aşezat în faţa cortului, petrecerea plină de veselie.

Qorchi a ajuns dinaintea lui Genghis-han, abia ţinîn-du-sepe picioarele slăbite, pentru că, de la o vreme, se mişca tot mai anevoie.

„Te salut, Qorchi, ghicitorule!”, a spus Genghis-han, cu glas plin de dragoste. îşi amintea, ca şi cum ar fi fost ieri, de ziua în care fugise din tabăra lui Jamuqa, în vremea cea mai grea din viaţa lui, şi-l văzuse pe bătrîn dinaintea lui, cu faţa scăldată în lumina sîngerie a apusului de soare. Prezicerea se împlinise. Iar Genghis-han ştia prea bine cît de însemnate fuseseră vorbele lui Qorchi pentru soarta lui.

„«Dacă vei ajunge într-o zi hanul tuturor mongolilor, să-mi dăruieşti treizeci de fete frumoase», mi-ai spus a-tunci. A venit vremea să-mi ţin făgăduiala. Ghicitorule muieratic, binevoieşte şi alege-ţi treizeci de soţii!”

Qorchi, cu un zîmbet uşor care-i îndulcea chipul tot mai zbîrcit, a răspuns: „Sînt tare bătrîn. Dar preafrumoasele făpturi îmi vor aduce înapoi un strop de tinereţe!”

„în afară de cele treizeci de femei, ai să guvernezi tribul adargin: chinos, togoles, telengut. Ai să veghezi asupra popoarelor din pădure care trăiesc pe malurile fluviului Irtîş!”, a adăugat Genghis-han.

Qorchi a îngenuncheat încet, ca şi cum ar fi fost zdrobit de povara acestei sarcini aruncate pe umerii săi firavi. Apoi s-a ridicat, ajutat de doi robi, şi s-a îndreptat spre cortul său, clătinîndu-se.

După ce Qorchi s-a îndepărtat, Genghis-han a întărit puterea pe care i-o încredinţase: „Popoarele din pădure nu se vor putea mişca spre răsărit fără îngăduinţa lui

Qorchi. Vor trebui să-i ceară sfatul în toate cele şi-l vor asculta.”
Fiecare vorbă a lui Genghis-han era însoţită de urale-le mulţimii, care se înghesuia din toate părţile. Pe măsură ce spusele îi erau purtate de pristavi, din gură-n gură, valuri de urale se ridicau de peste tot. A venit apoi rîn-dul lui Kubilai, alt războinic vestit, să se înfăţişeze la Genghis-han. Ca şi Jelme, Jebe şi Siibotei, Kubilai se număra printre generalii socotiţi de neînvins. Nu cunoscuse niciodată înfrîngerea.
„Kubilai, te numesc înalt dregător al treburilor militare”, a spus Genghis-han. Kubilai nu era nemulţumit de răsplată, dar ar fi preferat o funcţie legată mai strîns de război, chiar şi mai puţin însemnată. încă nu înţelegea că dobîndise puteri uriaşe şi că putea trimite, după plac, împotriva unui ţinut străin, o armată de un milion de oa-meni.
„Vreau să lupt! Să lupt!”, a mormăit, îndepărtîndu-se, lupul mongol, care abia trecuse de treizeci de ani.
A venit apoi rîndul lui Jelme. Adolescentul de odinioară, coborît de pe muntele Burqan împreună cu tatăl său, care-şi ducea foalele în spinare, avea acum aproape cinci-zeci de ani. Era cel mai credincios tovarăş al lui Genghis-han, după Bo'orchu.
„Prietene! Mi-ar trebui zile întregi ca să-ţi laud vrednicia. Cînd m-am născut, tatăl tău mi-a dăruit scutece de zibelină. Aş dori să te răsplătesc şi eu pentru acest bine. Numai tu, dintre toţi mongolii, vei putea face nouă greşeli fără să fii pedepsit”, a rostit Genghis-han, care nu se hotărîse încă la ce rang să-şi înalţe prietenul. Chiar dacă i-ar fi dat ţinuturile cele mai mtinse şi puterile cele mai mari, nu l-ar fi răsplătit îndeajuns.
„Jelme, despre rangul şi despre puterile pe care le vei avea, vom vorbi amîndoi în tihnă”, a adăugat Genghis-han. Dar Jelme nu avea ce face cu toate acestea. Voia să fie lă

sat în pace. Dacă era înzestrat în ale războiului, era încă şi mai priceput la rînduiala amănuntelor vieţii de zi cu zi, pe care nimeni nu le băga în seamă. Or, de la primele ceasuri ale dimineţii, îşi bătea capul întrebîndu-se cum să înapoieze fiecărui clan lucrurile împrumutate pentru ceremonie. Mai trebuia să vadă şi cum să mulţumească fiecăruia pentru darul făcut cu acest prilej; era supărat văzînd că nimeni, în afară de el, nu părea să aibă această grijă.
„Jelme!”, a spus din nou Genghis-han, dar acesta a sărit în sus, strigînd: „Foc! Foc!” Tocmai îşi adusese aminte că nu se îngrijise să vadă dacă toate focurile din vetre fuseseră stinse.
A venit apoi rîndul bătrînului Sorqan-shira, care avea acum şaptezeci de ani. Altădată, cînd fusese prins de Tarqutai, căpetenia tayichi'ut, şi încercase să fugă, Temujin petrecuse o noapte la bătrîn. Sorqan-shira, pe jumătate dezbrăcat, bătea cumîsul, al cărui miros nu semăna deloc cu cel care plutea acum prin tabără, după petrecere. Amintindu-şi de mirosul acela, Genghis-han, cu nările f remătînd, l-a întrebat: „Sorqan-shira, părinte al lui Chimbei şi al lui Chila'un! Ce doreşti să-ţi dau?”
„Dacă-mi îngădui să vorbesc deschis, aş dori să mă aşez în ţinutul merkit, pe Selengga, şi să folosesc păşunile fără să plătesc dările. Dacă vrei să-mi dai mai mult, tu vei hotărî, mărite han. Am să primesc cu bucurie tot ceea ce vei binevoi să-mi dăruieşti.”
„Fie cum vrei tu, bătrînul meu tovarăş! Ai să te aşezi în ţinutul merkit, pe Selengga, şi ai să foloseşti în voie păşunile. Te scutesc de plata dărilor. Şi chiar dacă ai să faci nouă greşeli, n-ai să fii pedepsit, întocmai ca Jelme!”, a rostit Genghis-han. Simţea însă că nu-l răsplătise îndeajuns pe Sorqan-shira: nu uitase că atunci cînd se pitise în tufele de pe malul apei, bătrînul nu-l vînduse.
„îţi îngădui ca, în vreme de război, să păstrezi tot ce vei prăda de la duşman.”

„Mărite han, a spus Sorqan-shira, doar să mai trăiesc şi să apuc următoarea campanie.”
„Vreau să-ţi mai fac un dar: ai să păstrezi tot vinarul pe care îl vei ucide în vînătorile de noapte.”
Genghis-han găsea însă că tot nu era de ajuns.
„Sorqan-shira, fie ca să-ţi petreci tot restul zilelor ca oamenii liberi care poartă tolba cu săgeţi şi se îmbată în fiecare seară. Şi, prietene...”
Dar bătrînul i-a tăiat vorba, zicînd: „Mărite han, îmi ajunge. Ce mi-aş putea dori mai mult? Singurul lucru pe care mi-l mai doresc este ca oastea ta să treacă dincolo de Marele Zid, ca să cotropească imperiul Kin!”
Arătînd cu mîinile că nu mai voia nimic, s-a îndepărtat repede. „Imperiul Kin”: la aceste cuvinte, gîndul lui Genghis-han a zburat către Muqali, căruia voia să-i încredinţeze conducerea armatei în ofensiva împotriva chinezilor, îi dăruise guvernarea unui ţinut, dar era oare destul? L-a chemat din nou pe tînărul general şi i-a spus: „Te fac rege. De acum înainte, vei fi pentru toti «regele Muqali».”
La această dovadă de mare cinste, Muqali s-a schimbat la faţă şi a spus că trebuie să cugete, înainte de a primi, dacă este într-adevăr vrednic.
Apoi Genghis-han i-a răsplătit cum se cuvine pe Chimbei, Chila'un, Jebe şi pe toţi ceilalţi generali care îşi dovediseră pe deplin înaltele însuşiri. Jebe şi Siibotei, cei doi neînfricaţi lupi mongoli, au fost puşi în fruntea unor unităţi de cîte zece mii de oameni. Ceremonia, care părea fără sfîrşit, a continuat pînă noaptea tîrziu. Genghis-han nu şi-a răsplătit nici un membru al familiei: dorea să mai amîne clipa în care avea să le dăruiască fraţilor şi copiilor săi, precum şi femeilor, ranguri şi puteri.
Petrecerea s-a încheiat în aceeaşi seară. A doua zi şi în zilele următoare, Genghis-han a făcut cunoscute hotărîrile pe care le luase pentru a reorganiza întreaga armată. A proclamat solemn, în prezenţa tuturor generalilor,

numirile în grad, explicînd în cele mai mici amănunte ce înseamnă fiecare funcţie.
A arătat mai întîi cum îşi va organiza garda personală: ostaşii urmau să fie aleşi din familiile şefilor de *tumen,* ai unităţilor de o mie şi de o sută de oameni. Cei din familii obişnuite, dacă se dovedeau pricepuţi şi viteji, puteau şi ei ajunge la această cinste.
„Fiii şefilor de unităţi de o mie de războinici vor fi însoţiţi de cîte zece oameni şi de un frate mai mic. Fiii suta-şilor vor avea cîte cinci tovarăşi şi un frate mai mic. Fiii celor care conduc unităţi de cîte zece oameni vor avea trei oameni pe lingă ei şi un frate mai mic. Fiecare dintre aceşti tovarăşi va fi ales din familiile de vază.”
Genghis-han şi-a organizat astfel, cu cea mai mare grijă, garda personală alcătuită din două corpuri deosebite: santinelele şi arcaşii. Conducerea a încredinţat-o unor tineri necunoscuţi, despre care nu se ştia încă nimic. Dar Genghis-han nu pierdea niciodată prilejul de a-i încuraja pe tinerii luptători care se purtau cum se cuvine, atît în timp de pace, cît şi în război. I-a împărţit pe cei zece mii de oameni din gardă în zece unităţi, conduse, în cea mai mare parte, de fiii vasalilor săi de încredere.
Genghis-han a arătat apoi care sînt sarcinile santinelelor şi ale arcaşilor pe timp de noapte:
„După apusul soarelui, dacă se iveşte cineva prin preajma cortului meu, să fie prins şi cercetat a doua zi. Santinelele de noapte, la schimbarea gărzii, vor verifica identitatea celor pe care îi înlocuiesc.
Santinelele vor dormi în jurul cortului meu şi pe loc îi vor despica ţeasta aceluia care va încerca să pătrundă înăuntru în toiul nopţii.
Nimeni nu va sta într-un loc mai înalt decît santinelele de noapte. Nimeni nu va avea dreptul să afle care este numărul lor. Cine va încerca să treacă printre ele va fi prins şi legat.
Santinelele de noapte nu se vor îndepărta de cortul meu.

Dacă se vor isca neînţelegeri, vor fi supuse judecăţii lui Shi'i-qutuqu.”*

Soarta făcuse din Shi'i-qutuqu, orfanul tătar crescut de mama lui Genghis-han, un tînăr aspru şi neînfricat. Nici că se putea găsi o îndatorire mai potrivită pentru firea flăcăului singuratic, cu chipul veşnic palid.

Genghis-han a vorbit mai multe ceasuri despre organizarea gărzii şi despre treburile pe care le avea de îndeplinit. Pentru ofiţerii care îl ascultau, era cu totul altul decît conducătorul care, în timpul petrecerii, se arătase atît de mărinimos. Expresia feţei, timbrul vocii, strălucirea ochilor erau ale altcuiva. în afară de cîţiva generali, nimeni nu bănuia cum de se gîndise la aceste lucruri. Vreme de cîteva zile, Genghis-han şi-a înfăţişat planurile de organizare civilă şi militară a noului imperiu mongol. Fiind nevoiţi să stea în picioare ore întregi, el şi ofiţerii aveau acum faţa arsă de soarele nemilos al verii.

într-o zi, Qulan i-a spus lui Genghis-han, care intrase în cort: „Mărite han, n-a sosit oare timpul să le dăruieşti ceva şi celor din familie? Pînă şi o pietricică, fie ea cît de mică, n-o recunoşti ca fiind a ta decît cînd o strîngi în palmă!”

*** După cît se pare, hanii s-au inspirat, în organizarea unităţilor, din administraţia chineză, după cum şi meşteşugarii s-au folosit de ştiinţa fierarilor chinezi în prelucrarea oţelului. Genghis-han s-a sprijinit pe vasali** *{noyori),* **cărora le-a dăruit după fiecare cucerire domenii cu-prinzînd un anumit număr de iurte („vetre”). Pentru a evita răzmeriţele, hanul păstra armele în arsenale şi avea o gardă personală alcătuită din oameni de mare încredere. Conform unei organizări piramidale simple, bazată pe sistemul zecimal, familia era urmată de clan, clanul de trib, iar tribul de uniunea de triburi. Iurta (cortul familial) trebuia să dea pentru serviciul militar unul sau doi bărbaţi.** *Arbanul* **cuprindea zece călăreţi. La nivelul clanului,**

zece *arban* **alcătuiau un** *djaghan.* **Mai departe, zece** *djaghan* **formau un fel de regiment numit** *rninggan,* **comandat de un viteaz al tribului,** *bagadîr.* **Zece** *rninggan* **formau un corp de oaste numit** *tuman* **sau** *tiimen,* **iar o armată cuprindea două-trei asemenea unităţi. Armatele şi** *tiimen* **se stabileau la nivel de uniune de triburi şi erau comandate de cîte un** *noyon* **(n.t).**

„Fii liniştită: am să-i răsplătesc pe toţi cît de curînd! Am să le îngădui şi femeilor mele să-şi aleagă ce doresc. Dar tu, Qulan, ce vrei?”, a răspuns rîzînd Genghis-han.
„Dorinţa mea este să nu am nimic! Ţinutul uigur, ţinutul Kin şi atîtea altele nu trăiesc oare în inima ta? Pe tine te doresc, pe tine, cu visele tale nemăsurate! Cînd ai să treci munţii Altai pentru a patra oară?”
Genghis-han, fără o vorbă, o mîngîia pe Qulan din priviri. Era acolo, lîngă el, căprioara cea albă.
La puţină vreme după întemeierea imperiului mongol, Genghis-han a avut de rezolvat problema destul de complicată a lui Monglik şi a celor şapte copii ai săi. Monglik, mai mare decît el cu cincisprezece-şaisprezece ani, era de-acum un bătrîn de şaizeci de ani.
Genghis-han îl ridicase pe Monglik la un rang care-i îngăduia să facă parte din sfatul suprem al înţelepţilor, iar pe copiii săi îi pusese în posturi însemnate. Le acordase aceste privilegii în semn de recunoştinţă faţă de tatăl lui Monglik, Charaqa: cu treizeci de ani mai devreme, îndată după moartea lui Yesiigei, cînd familia lui Genghis-han fusese părăsită de tot clanul şi lăsată în voia loviturilor crude ale soartei, bătrînul Charaqa fusese singurul care-şi dăduse viaţa pentru ei, ceea ce Genghis-han nu uitase. Tulburarea care-l cuprinsese atunci, văzînd credinţa fără margini a bătrînului, încă îl mai mişca. Iată de ce, pentru că nu-l putuse răsplăti pe Charaqa, îi răsplătea fiul şi nepoţii.

Cu toate acestea, Genghis-han nu avea deplină încredere în Monglik: spre deosebire de Charaqa, acesta fugise, ca toţi ceilalţi, ceea ce nu-l împiedicase să se întoarcă mai tîrziu, fără să se ruşineze, împreună cu cei şapte copii. Genghis-han nu-şi arăta însă amărăciunea şi se gîndea tot timpul la ei ca la urmaşii credinciosului Charaqa.
Cel mai împovărător era însă pentru Genghis-han gîn-dul la legătura dintre Monglik şi propria sa mamă, Hoeliin. Neştiind prea bine cînd începuse, bănuia totuşi că nu mult după întoarcerea lui Monglik în tabără, în urmă

cu treisprezece ani. Hoeliin abia trecuse atunci de cinci-zeci de ani şi era lesne de închipuit că după ani grei de muncă, închinaţi creşterii celor cinci copii, şi-ar fi putut dori – ceea ce nu era un păcat – să-şi trăiască în voie viaţa de femeie.
Şi totuşi, lui Genghis-han nu-i plăcea să-l găsească pe Monglik în cortul mamei sale. Nu pe ea îi era ciudă, ci pe Monglik, ceea ce-l făcuse să-şi rărească vizitele la Hoeliin, în ultimii ani. Dar cum nu se împotrivea pe faţă, legătura devenise aproape oficială, îngăduindu-i lui Monglik să-şi sporească, din umbră, puterea. Mai mult decît atît: cei şapte copii, profitând de poziţia tatălui lor, se purtau cu multă obrăznicie. Cel mai rău dintre toţi era cel mare, şamanul Teb-tengri, care alesese pentru Temujin numele de Genghis-han şi acum nu-şi mai âncăpea ân piele. Teb-tengri, socotit trimisul Cerului, putea lua parte la toate adunările. Vrăjitorul chel, cu privirea pătrunzătoare ca a unei păsări de pradă, cu pielea negricioasă, profitând de poziţia tatălui său Monglik şi de privilegiile date de rolul său religios şi politic, făcea uneori lucruri fără măsură şi nu avea decât o singură grijă: să intărească puterea familiei.
Genghis-han nu avea mai multă âncredere ân Teb-tengri decît în Monglik. Dar cum prezicerile acestuia se adeve-reau adesea, deşi nu-l plăcea, nu-şi putea ângădui să nu

ţină seama de semnele Cerului care se arătau prin glasul lui.

La sfîrşitul verii, în anul în care Genghis-han a ajuns la puterea supremă, s-a produs un eveniment hotărîtor. Teb-tengri s-a înfăţişat la Genghis-han, a cerut să rămî-nă singur cu el, şi, după ce a rostit: „Am venit cu o solie de la Cerul cel veşnic”, i-a dat o veste care nu putea fi socotită fără însemnătate; Qasar, fratele lui Genghis-han, plănuia să pună mâna pe putere. Căpetenia mongolă, neputând crede o asemenea ticăloşie, s-a răstit la pasărea de pradă: „Chiar şi un semn al Cerului trebuie să se bizuie pe ceva! întreabă-l pe ce se bizuie dacă trimite un astfel

139

de semn!” Teb-tengri, cu un zîmbet răutăcios, a răspuns: „Cerul îl pofteşte pe han să se ducă în tabăra lui Qasar, unde va descoperi ceva înfricoşător.”

Genghis-han a luat cîţiva oameni din gardă şi a ieşit din cortul imperial spre a merge la fratele său, la o oarecare depărtare. Era ceasul cînd se lăsa întunericul. Tabăra lui Qasar răsuna de zgomotele unei petreceri. Un ospăţ, care părea să fi început demult, era pe sfîrşite.

Genghis-han a rămas în picioare, într-un colţ. Mulţimea gălăgioasă se grăbea să plece, iar din cortul lui Qasar ie-şeau pilcuri de oameni ameţiţi. Printre ei, Genghis-han a zărit-o deodată pe Qulan, însoţită de roabe. Nu era nimic ciudat în faptul că fusese poftită la petrecere. Dar l-a zărit în urma ei pe Qasar, în pragul cortului, încercînd s-o ia de mînă. Fratele său era beat, nu încăpea nici o îndoială. Qulan l-a respins în două rînduri şi s-a pierdut în mulţime, cu roabe cu tot.

Genghis-han a fost cuprins de o mînie fără margini îm-potriva lui Qasar. Aşa cum prezisese Teb-tengri, văzuse ceva de neînchipuit. Cum prezisese Teb-tengri, Qasar era gata să-l trădeze.

întors în tabără, Genghis-han a trimis ostaşi după Qasar, să-l aresteze. Ceva mai tîrziu s-a dus chiar el în cortul fratelui său. Acesta, fără cingătoare şi fără sabie, stătea

în picioare lingă pat, legat. Genghis-han, rămas fără grai, se uita la el, plin de mînie. De ce Qasar, mîna lui dreaptă, alături de care trecuse prin toate încercările, încă din copilărie, se ridica acum împotriva lui? Genghis-han, neputînd hotărî dacă fratele său trebuia alungat, ucis ori închis, tăcea.

în clipa aceea, pînza de la intrarea cortului a fost dată la o parte cu violenţă şi Genghis-han a văzut-o pe mama sa. De la o vreme, Hoeliin nu se mai simţea în putere şi mergea încet, cu paşi nesiguri, ca şi cum tot trupul i-ar fi fost înţepenit. Sosirea mamei sale era pentru Genghis-han cu totul neprevăzută. Fără îndoială, cineva îi dăduse de ştire.

Hoeliin s-a repezit la Qasar, i-a desfăcut legăturile, i-a dat înapoi tichia şi cingătoarea[4], apoi s-a aşezat turceşte şi l-a măsurat pe Genghis-han cu asprime, rostind cu glasul tremurînd de supărare: „Să-ţi arăt sinii fleşcăiţi? Să-mi mai storc cei doi sîni care v-au hrănit, pe tine şi pe Qasar? Odinioară ţi-ai ucis fratele, pe Bekter. Vrei să-l ucizi acum şi pe Qasar? Asemenea cîinelui care-şi sfîşie placenta, asemenea panterei care sare pe stînca abruptă, asemenea leului care nu-şi poate stăpîni mînia, asemenea pitonului care înghite o făptură vie, asemenea şoimului care se năpusteşte asupra umbrei sale, asemenea ştiucii care-şi înghite prada în tăcere, asemenea cămilei care-şi muşcă puiul de genunchi, asemenea şacalului care sare la beregata duşmanilor, asemenea raţei care-şi mănîncă puii pentru că nu-i poate face să meargă mai repede, asemenea hienei care se năpusteşte asupra celui care se apropie de vizuină, asemenea tigrului care se aruncă fără să şovăie asupra prăzii, asemenea cîinelui sălbatic care atacă orbeşte, vrei să-l ucizi şi pe Qasar, care a fost atîta vreme mîna ta dreaptă?”

La această izbucnire de mînie, Genghis-han a făcut un pas îndărăt. Supărarea bătrînei sale mame era şi mai straşnică decît atunci cînd îl ucisese pe Bekter, iar vorbele

le rostea într-un soi de transă, pe nerăsuflate. Genghis-han se uita la ea, pe jumătate năucit. Semăna într-adevăr cu un piton gata să-l înghită de viu. Cînd murise Bekter, Hoeliin plînsese, dar acum n-a vărsat nici o lacrimă. Genghis-han a mai făcut un pas înapoi şi s-a mulţumit să spună doar atît: „Qasar este liber. Şi va mai fi încă multă vreme mîna mea dreaptă." Apoi, întorcîndu-le spatele mamei şi fratelui său, a ieşit din cort. Simţindu-se singur şi părăsit, a mers sub cerul nopţii, presărat cu stele. Nu ştia dacă fratele său fusese ori nu gata să-l trădeze, dar ştia că încercase s-o ia de mînă pe Qulan, ceea ce era de neiertat. Şi totuşi, Genghis-han îl iertase. O făcuse pentru

[4]**Cf. cap. 2, nota 3.**

bătrîna lor mamă Hoeliin, pentru această femeie fără pereche, care îi crescuse în ciuda atîtor greutăţi.

Nu din pricina asta se simţea acum singur, ci din pricina privirii mamei sale. Privirea unei mame care încearcă să-şi apere puiul de primejdie. Pentru prima oară, Genghis-han era nevoit să recunoască că dacă el şi Qasar aveau aceeaşi mamă, era ceva deosebit în legătura dintre ea şi fiecare dintre ei: Qasar era sigur copilul lui Hoeliin şi al lui Yesugeî, în vreme ce el fusese zămislit atunci cînd mama sa fusese răpită de merkiţi. Nu era nici o îndoială. Era limpede că Hoeliin îl dispreţuia, aşa cum îl dispreţuise pe cel care o răpise. Genghis-han citise limpede în ochii lui Hoeliin taina naşterii sale, sau cel puţin aşa credea.

Şi totuşi, pentru ea nu-şi mai pedepsise fratele, ceea ce însemna că trebuia să-l execute pe Teb-tengri, vinovat că-l făcuse trădător pe Qasar, sub acoperirea unei preziceri, în noaptea aceea, Genghis-han n-a închis ochii, tot întrebîndu-se de partea cui să fie, a mamei ori a zeilor, în zori, a hotărît să-l ucidă pe trimisul Cerului.

A doua zi, cînd Teb-tengri s-a înfăţişat în cortul lui Genghis-han, acesta a poruncit oamenilor din gardă să-l lege şi l-a dat pe mîna a trei războinici aleşi cu grijă. Aceştia l-au scos din cort pe Teb-tengri şi l-au dus în piaţă,

unde i-au rupt spinarea, iar după ce s-au încredinţat că murise, l-au lăsat printre buruieni.
După un ceas, Genghis-han s-a dus la locul cu pricina să vadă cadavrul. Tatăl şi fraţii lui Teb-tengri, înconjuraţi de o mulţime de oameni din clan, veniseră să ia trupul. Monglik s-a apropiat de Genghis-han şi i-a spus: „Ţi-am fost tovarăş credincios de la începutul cuceririi mongole, iar tu mi-ai ucis fiul cel mai mare!” Vorbele sale sunau aspru, pentru că se ştia iubitul lui Hoeliin.
Genghis-han a strigat, cu glas tremurat: „Monglik! Teb-tengri, victimă a lăcomiei şi cruzimii alor tăi, nu s-a putut bucura de mila suveranului, cînd i-a venit ceasul. Oare vrei să fii şi tu un trup fără viaţă şi să te odihneşti lîngă fiul tău?”'
142
Monglik şi copiii săi, înspăimîntaţi, s-au îndepărtat în grabă, lăsînd trupul lui Teb-tengri unde se afla. Tot de dragul mamei sale, Genghis-han a renunţat să-l ucidă pe Monglik.
Cadavrul lui Teb-tengri, care s-a dovedit a fi într-adevăr şaman, a rămas acolo jos, pe pămînt, fără să putrezească. Toţi s-au speriat de asemenea minune, dar Genghis-han nu s-a sinchisit. De dragul mamei lui, lăsase în viaţă două fiinţe de care dorea să scape cu orice preţ. Faţă de acest sacrificiu, soarta trupului lui Teb-tengri, deşi neobişnuită, i se părea un fleac.
Genghis-han s-a purtat de atunci cu Qasar ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Acesta a rămas ajutorul său de nădejde. Nu şi-a schimbat nici purtarea faţă de Monglik, îngăduindu-i să intre în cortul mamei sale şi să ia parte la sfatul înţelepţilor. Dar după moartea lui Teb-tengri, familia lui Monglik şi-a pierdut o mare parte din putere şi nu s-a mai purtat cu atîta obrăznicie.
în anul următor, 1207, Genghis-han, aflînd că au mai rămas, în ţinuturile de graniţă ale noului imperiu mongol, unele popoare care nu voiau să i se supună, a încercat să le îngenuncheze.

La începutul primăverii, l-a trimis pe Kubilai să atace tribul qarluq. Kubilai răspundea de treburile militare, dar îi ceruse cu acest prilej lui Genghis-han să conducă el însuşi operaţiunile. Conducătorul tribului qarluq s-a predat fără să se împotrivească şi l-a însoţit pe Kubilai, cerînd să fie primit de Genghis-han. Acesta l-a întîmpi-nat cu bunăvoinţă şi i-a făgăduit, pentru mai tîrziu, mîna uneia dintre fiicele sale. Era cam devreme să i-o dea de soţie pe fiica dăruită de concubina sa Yesiii, care nu avea decît trei ani.
Aflînd mai apoi despre o răscoală a naimanilor, a trimis într-acolo, la începutul verii, o expediţie condusă de Jebe. Tînărul general a avut nevoie de şase luni pentru a înăbuşi răscoala, întorcîndu-se victorios la începutul toamnei.
143
Nici nu ajunsese bine că uiguţii, care trăiau la marginea teritoriului mongol, i-au trimis lui Genghis-han vestea că doreau să îi jure credinţă şi supunere. Darurile căpeteniei lor erau toate de mare preţ: aur, argint, pietre preţioase, mătăsuri, brocarturi, damasc. Drept mulţumire, Genghis-han i-a făgăduit mina prinţesei Alqal-to'un. Era fiica lui Yestigen, dar şi ea era prea mică şi încă nu putea fi despărţită de mama ei.
în anul următor, 1208, Genghis-han l-a numit pe fiul său cel mai mare, Jochi, în fruntea unei armate care urma să cucerească ţinuturile împădurite de la miazănoapte. Era prima expediţie dincolo de hotare, de la întemeierea im-periului. Pentru a putea lupta împotriva imperiului Kin aflat la sud-vest şi a regatului uigur de la sud-est, trebuia să scape mai întîi de orice ameninţare a popoarelor din nord. în aceste ţinuturi nu exista nici o putere organizată, iar cele cîteva triburi barbare erau răspîndite în jurul lacului Baikal. Mai la nord se afla „ţinutul Sibir” (Siberia), alcătuit din cîmpii îngheţate şi nelocuite, unde mongolii încă nu ajunseseră.

Jochi avea douăzeci şi unu de ani. Sortit încă de la naştere să treacă prin toate încercările din care avea să se făurească poporul mongol, fusese ţinut din scurt de mama sa, Borte. Cînd s-a pomenit de expediţia în ţinutul Sibir, Borte l-a rugat pe Genghis-han să-i încredinţeze fiului lor conducerea, ca să-şi încerce astfel puterile.

„Ţinutul este departe. Nu se ştie pînă unde se întinde dincolo de lacul Baikal”, a spus Genghis-han. „Jochi are picioare mai voinice decît căpriorul”, a răspuns Borte, ridicînd capul. „Campania din Sibir nu va fi o luptă cu omul, ci cu natura.”

„De mic, Jochi a crescut cu vîntul şi cu zăpada. N-a stat ascuns în cort!”

„Nouăzeci de oameni din o sută nu se vor mai întoarce din campanie”, a spus atunci Genghis-han. „Dar nu s-a născut oare Jochi ca să înfrunte o astfel de soartă?”,

144

a întrebat Borte, cu o privire sălbatică. Genghis-han, după ce s-a uitat în tăcere la soţia lui, a rostit încet: „Fie! O să-l trimit pe Jochi!”

Genghis-han se gîndise că expediţia în ţinutul Sibir avea nevoie de un comandant încercat, vestit, în stare să-şi îmbărbăteze oamenii, şi că singurul om potrivit pentru aşa ceva era Jelme. Totuşi, la insistenţele lui Borte, a hotărît să-l aleagă pe Jochi. Văzuse scînteind în privirea soţiei sale sfidarea faţă de bărbatul care nu credea că Jochi este fiul său.

Jochi, ridicat pentru prima oară în viaţă la rangul de general-şef, a aşteptat topirea zăpezii, la începutul lunii mai, apoi a părăsit tabăra în fruntea aripii drepte a armatei mongole[5], care număra zeci de mii de luptători viteji. A mers pe malul unui afluent al rîului Selengga, apoi a luat-o spre nord.

La sfîrşitul anului, s-a întors victorios, aducînd o pradă uriaşă. Călăuzit de Qutuqa-beki, căpetenia oiraţilor, care se predaseră primii, supusese, rînd pe rînd, mai multe populaţii: buriat, balqun, ursu'ut, qabqana, qanga, to'u-

ba. îi adusese la ascultare pe kirghizi, cel mai puternic trib din regiune, supusese popoarele din pădurile din nord-vest şi se întorcea acum însoţit de mai multe căpetenii kirghize, precum şi de Qutuqa-beki. Un mare număr de şoimi, cai albi castraţi, zibeline negre a fost adus în dar lui Genghis-han.
Acesta, ca suveran al poporului mongol, şi-a lăudat în faţa tuturor fiul pentru faptele de vitejie. „Jochi, plecat în expediţie în ţinuturile pustii din nord-vest, a mers pe drumuri îndepărtate şi pline de piedici şi, fără a ucide locuitorii, fără a răni caii, a supus fericitele popoare ale pădurilor. îi dăruiesc guvernarea popoarelor şi a ţinuturilor cucerite!”

[5] **Armata mongolă era organizată pentru acţiune, de obicei, în trei aripi, cu faţa spre sud: aripa dreaptă, mijlocul şi aripa stîngă. Orientarea corespundea obiectivelor cuceririi mongole, îndreptată în .evantai spre China (stînga), Turkestan şi estul Iranului (mijlocul) şi stepa rusească (dreapta).**

145

în aceste împrejurări, Genghis-han a fost nevoit să recunoască, nu fără încîntare, că trupul slab al fiului său, care părea chiar pirpiriu, ascundea o fire deosebită, pe care nu o descoperise pînă atunci. Jochi dovedise în chip strălucit că avea sînge mongol, că era într-adevăr urmaşul Lupului Albastru.
în ziua în care şi-a lăudat fiul, Genghis-han i-a chemat pe toţi conducătorii triburilor de pe graniţă, care i se supusesem. Fiind foarte vesel, a anunţat că-i dăruieşte lui Qutuqa-beki, pentru serviciile aduse, mîna prinţesei Checheigen, născută din unirea sa cu una dintre concubine. Cineva însă a spus că între Qutuqa-beki, care avea patruzeci şi patru de ani, şi mica prinţesă de cinci ani, diferenţa de vîrstă era prea mare. Genghis-han a renunţat şi a dăruit mîna prinţesei fiului lui Qutuqa-beki, Inarchi, care nu avea decît treisprezece ani. Apoi a rostit: „Qutu-

qa-beki, ai să urci mîine pe dealul aflat la miazănoapte de cortul meu. Toate oile pe care le vei zări de sus vor fi ale tale.”

Qutuqa-beki a zis, la rîndul său: „Inarchi este fiul meu mezin. Cel mai mare, To'urelchi, păzeşte tabăra în lipsa mea.”

„Atunci i-o dau fiului tău mai mare pe fiica lui Jochi, Goluin”, a propus Genghis-han. Qutuqa-beki s-a retras şi s-a înfăţişat căpetenia onguţilor, care sprijinise şi el armata mongolă în ultima campanie.

„Căpetenie a onguţilor, ţi-o dau pe prinţesa Alagai-beki!”

Şi această prinţesă abia fusese adusă pe lume de una din concubinele lui. Genghis-han, care nu avea nici un fel de respect pentru femei, chiar dacă îi erau fiice ori nepoate, nu vedea de ce le-ar fi păstrat în preajma lui.

După ce i-a dăruit cîteva ţmuturi lui Jochi, Genghis-han a folosit prilejul pentru a-i răsplăti pe membrii familiei, lucru pe care nu-l făcuse pînă atunci. Mamei sale Hoeliin şi fratelui său mai mic, Temiige, le-a dăruit un trib de zece mii de oameni. După tradiţia mongolă, mezinul moştenea bunurile tatălui, aşa că Temiige a fost mai favorizat

decît ceilalţi fraţi. Hoeliin s-a închis în tăcere, nefiind mulţumită de ceea ce căpătase. Genghis-han ştia, dar nu avea de gînd să se arate mai darnic.

I-a dat pe urmă fiului său mai mare Jochi nouă mii de oameni, lui Jagatai, care era mai mic, opt mii, iar celor şi mai mici, Ogodei şi Tolui, cîte cinci mii. Fraţii săi Qasar şi Belgiitei au primit patru mii şi, respectiv, o mie cinci sute de oameni. Toate aceste daruri făcute familiei şi mai ales celor doi fraţi erau deosebit de modeste. Fiindcă Genghis-han socotea că nu trebuie să se grăbească. Pentru a-şi arăta recunoştinţa faţă de Qasar şi de Belgiitei, ar fi avut nevoie de bunuri mult mai importante. Trebuia să mai treacă vremea pentru aşa ceva. Deocamdată, îşi asigurase stăpînirea asupra marilor podişuri mongole.

Dacă se purta astfel cu fraţii lui, o făcea şi dintr-un alt motiv: în ultima vreme, se cam îndepărtase de Qasar şi de Belgiitei. Unul dintre ei avea fără îndoială alt tată. Iar celălalt avea altă mamă. Şi totuşi, ca să ridice poporul mongol la puterea pe care o avea astăzi, toţi trei trăiseră alături ani grei şi, uniţi precum degetele de la o mînă, înfruntaseră împreună aceleaşi greutăţi.
Pînă atunci, avusese nevoie de fraţii lui, care se dovediseră chiar de neînlocuit. Acum, cînd poporul mongol alcătuia un imperiu, Genghis-han nu mai avea aceeaşi măsură pentru însuşirile lui Qasar şi ale lui Belgiitei. Alţii, precum Bo'orchu şi Jelme, îi erau mai de folos. Qasar, trebuia să recunoască, era unul dintre cei mai străluciţi strategi mongoli, dar nu avea putere asupra oamenilor. Belgiitei avea acelaşi cusur, iar pe deasupra era departe de a fi un bun conducător: în numeroasele campanii împotriva naimanilor, făcuse o mulţime de greşeli, din pricina lipsei de judecată.
Şi totuşi, Genghis-han ştia că, într-o zi, avea să-şi răsplătească fraţii cum se cuvine. Aştepta doar prilejul nimerit. Visa să-i dea lui Qasar cetăţile necunoscute de la apus, iar lui Belgiitei cîmpiile neatinse de la miazănoapte, şi să-i numească regi peste acele ţinuturi. în schimb, nemulţu

mirea mamei sale nu l-a mişcat. Socotea chiar că Hoeliin n-are nevoie de nimic, de vreme ce avea să rămînă mereu în preajma lui, în sinul poporului mongol.
La sfârşitul anului, Hoeliin a murit neaşteptat, după numai trei zile de boală. Avea şaizeci şi şase de ani. A fost îngropată cu mare pompă. Trupul i-a fost purtat de K6-kochii, Kiichii, Shi'i-qutuqu şi Boro'ul, cei patru orfani pe care-i crescuse, şi îrumormîntat pe coasta muntelui Burqan, într-o poiană minunată.
Cînd a văzut trupul mamei sale pus în groapă, Genghis-han nu şi-a putut stăpîni lacrimile. Durerea i-a cuprins şi pe cei din jur: fraţii şi surorile, soţia sa, Borte, tovarăşii săi

Bo'orchu, Jelme, Chimbei, Chila'un au început să plîngă cu suspine. După înmormîntare, cele două milioane de mongoli, împărţiţi în douăzeci şi unu de triburi, au ţinut doliu vreme de o lună.
Pentru Genghis-han, moartea mamei însemna înainte de toate dispariţia singurei persoane care cunoştea taina naşterii sale. Era fără îndoială mîhnit, ca orice fiu care pierde fiinţa ce l-a adus pe lume, l-a crescut şi l-a ajutat să treacă prin toate încercările. Dar, dincolo de această durere, se simţea părăsit, ca şi cum ar fi fost aruncat dintr-o dată, gol, în univers: pentru că, o dată cu Hoeliin, murise cea care cunoştea lucrurile ce i-ar fi îngăduit să afle dacă este merkit ori mongol. Nu însemna că, dacă Hoeliin ar fi trăit, Genghis-han i-ar fi putut smulge adevărul. Poate că nici măcar nu simţise dorinţa s-o facă. Dar ar fi păstrat cel puţin, pe timpul vieţii ei, iluzia de a putea pune capăt îndoielilor care-l frămîntau.
Pe de altă parte, moartea mamei sale i-a adus lui Genghis-han un soi de uşurare, pe care n-o crezuse cu putinţă: fiinţa care îl silea să-şi ţină gândurile ân frîu nu mai era. Dorise ântotdeauna să se tragă din Lupul Albastru şi din Căprioara Albă, dar pînă şi prezenţa lui Hoeliin părea să-i spulbere visul.
Moartea mamei i-a umplut sufletul de amărăciune, dar a simţit, pentru prima oară, că poate gândi şi visa ân voie.
148
Nu depindeau oare toate de el şi numai de el, de-acum înainte? Putea visa, putea crede că se trage din Lupul Albastru, era liber să-şi schimbe dorinţa în certitudine.
Imaginea necuprinsei ţări Kin i-a venit atunci în minte, ca o pradă pe care trebuia s-o sfîrtece.
Din pricina doliului, Genghis-han n-a dat nici o petrecere de Anul Nou. Şi-a chemat însă în cort vasalii cei mai credincioşi şi le-a pus o întrebare: cum să ducă imperiul mongol, abia născut, pe calea bogăţiei? Apoi a ascultat răspunsurile, aproape fără să le întrerupă.

în zece zile a aflat părerile mai multor persoane: tovarăşii săi dintotdeauna, Bo'orchu, Muqali, Jebe, înţelepţii din fiecare clan, precum şi tineri care se pregăteau mereu de luptă şi chiar femei care păzeau turmele. A aflat astfel că toţi mongolii, fără deosebire de rang, doreau să trăiască mai bine şi să se bucure mai mult de viaţă. Genghis-han le împărtăşea dorinţa. Ca s-o poată împlini, cea mai mare parte a supuşilor credeau nimerit să cotropească ţările vecine, să vină cu cît mai multă pradă şi s-o împartă tuturor.

Dintre toţi cei cărora le-a cerut părerea, generalul Jebe şi favorita sa Qulan au fost singurii care au spus ceva deosebit. Iscusitul războinic, care-l luase odinioară pe Genghis-han drept ţintă, i-a spus, în chipul cel mai firesc, ca şi cum ar fi fost la mintea oricui, ceva ce nu-i trecuse niciodată prin cap: „Poporul mongol nu trebuie să mai crească oi! Atîta vreme cît vor creste oi, mongolii nu vor fi fericiţi!”

Iar Qulan a spus aşa: „Mai sînt, fără îndoială, şi alte ţinuturi mai bune de locuit decît marile podişuri. De ce să nu plecăm de pe pămîntul acesta cu veri fierbinţi şi ierni aspre, şi să ne aşezăm în altă parte? Nu este oare de datoria ta, preaiubitul meu han, să-ţi pui cortul la poalele unui munte mai frumos decît Burqan, să-ţi ridici capitala pe malurile unui rîu cu ape mai limpezi decît ale Ononului?”

149

Astfel de cuvinte nu fuseseră nicicînd auzite în gura unul mongol. Genghis-han a înţeles că părerile lui Jebe şi ale lui Qulan, deşi deosebite, izvorau din acelaşi fel de a gîndi: pămîntul de baştină al mongolilor nu făgăduia nici un fel de bogăţie. La cele două păreri, aflate la un interval de cîteva zile, Genghis-han a răspuns la fel: „într-o bună zi, aşa va face poporul mongol.”

S-a gîndit atunci că imperiul Kin era singurul care putea hrăni două milioane de mongoli care s-ar fi lăsat de creşterea oilor. Iar dacă ar fi fost vorba să se aşeze lingă

un munte frumos ori pe malul unui rîu cu apă limpede, unde să le găsească, dacă nu tot în imperiul Kin?
La sfîrşitul lui ianuarie, Genghis-han, la sfatul înţelepţilor, a înfăţişat părerile lui Jebe şi ale lui Qulan cu cuvintele sale: „Noi, mongolii, am primit de la Cer o înaltă datorie: să ne răzbunăm pe duşmanii noştri dintotdeauna, cei din imperiul Kin! Strămoşul nostru Ambaqai-han a fost prins de tătari şi dus în imperiul Kin, unde a fost ţintuit pe un măgar de lemn şi jupuit de viu. Qabul-han şi Qutula-han au pierit amîndoi din pricina unei uneltiri a chinezilor. Nu trebuie să uităm aceste ticăloşii, care ne-au stropit istoria cu sînge. La primăvară, vom porni la luptă împotriva duşmanilor. Toate piedicile din calea armatei noastre vor fi înlăturate!”
Între marile podişuri mongole şi imperiul Kin se afla ţinutul Si-Hia. Prin urmare, Genghis-han avea să-l atace înainte de înfruntarea hotărîtoare cu imperiul Kin. Cu doi ani înainte, Si-Hia plătise tribut mongolilor, avînd aşadar cu ei legături de bună vecinătate. Dar Genghis-han ştia că situaţia nu poate dura. Trebuia, cu orice preţ, să supună ţinutul Si-Hia prin forţă şi să-i nimicească populaţia, ca nimic să nu-i mai stea în cale în ofensiva plănuită împotriva imperiului Kin.
înainte de sosirea primăverii, Qorchi, bătrînul prezicător muieratic, care guverna peste zece mii de oameni în bazinul rîului Irtîş, fusese prins şi făcut prizonier de popu

laţia unuia dintre satele aflate sub controlul său. Bizuindu-se pe privilegiul acordat de Genghis-han, bătrînul cutreiera satele umblînd după femei şi intrase pînă la urmă în încurcătură.
Genghis-han l-a trimis pe Qutuqa-beki, din tribul oirat, să-i dea lui Qorchi o mînă de ajutor. Acesta, care-l sprijinise pe Jochi în ultima campanie, cunoştea bine ţinutul. Nu după multă vreme s-a aflat că şi Qutuqa-beki fusese făcut prizonier.

De această dată, Genghis-han l-a trimis pe Boro'ul, cu cîţiva războinici, şi i-a poruncit să facă totul pentru a nu folosi armele. Era încredinţat că Boro'ul se va descurca de minune. Băiatul, care avea cinci-şase ani cînd îl găsise Qorchi, în timpul ofensivei împotriva trădătorilor Se-che-beki şi Taichu, din clanul jiirkin, era acum un flăcău voinic de douăzeci de ani.

Genghis-han, care ştia cît este de legat de Qorchi, l-a trimis înadins să-l scape pe bătrîn de primejdie. De altfel, Boro'ul era, şi în alte privinţe, cel mai potrivit pentru o astfel de sarcină: avea un chip blînd, ca de femeie, ceea ce îi atrăgea îndată simpatia tuturor, şi se pricepea la negocieri. Fără să jignească pe cei cu care vorbea, ştia să-i aducă unde voia, precum pionii pe tabla de şah.

Dintre cei patru orfani crescuţi de Hoeliin, Genghis-han avusese întotdeauna o afecţiune deosebită faţă de Boro'ul, în care îşi punea mari speranţe. Se gîndea să-l facă într-o zi ambasador pe lîngă cele mai puternice ţări.

Dîndu-i lui Boro'ul această sarcină în bazinul fluviului Irtîş, Genghis-han a făcut însă o greşeală uriaşă: cam la o lună după plecarea din tabără, tînărul a fost adus înapoi, mort. La gîndul că pricinuise pierderea unei fiinţe de neînlocuit pentru un necaz mărunt, Genghis-han a împietrit.

„Ce greşeală cumplită! Ar fi trebuit să-l închid pe Boro'ul în cortul meu, pînă cînd venea clipa să-l trimit în cetatea chinezilor”, a suspinat el. Apoi s-a făcut stacojiu şi a început să răcnească: „Dorbei-doqchin! Strînge-ţi

oamenii! Să meargă în bazinul fluviului Irtîş şi să pîrjolească totul, pînă la ultimul fir de iarbă!”

Generalul Dorbei-doqchin, un bărbat scund, cu faţa palidă şi cu părul roşcat, venise parcă pe lume ca să nimicească tot ce aducea a duşman, de aproape ori de departe. Se spunea că nici iarba, nici copacii nu mai cresc în urma lui. Bo'orchu şi Muqali s-au împotrivit amestecului lui în acest conflict mărunt, dar Genghis-han nu s-a lăsat înduplecat.

După o lună, generalul s-a întors, însoţit de Qorchi şi de Qutuqa-beki. Războinicii aduceau tot soiul de arme ciudate: topoare, securi, fierăstraie, ciocane de lemn.
Dorbei-doqchin şi-a prezentat raportul: „Popoarele din pădure nu mai sînt decît un morman de leşuri, iar copacii o grămadă de cenuşă!” îndeplinise întocmai ordinele lui Genghis-han.
La începutul verii, potrivit planului lui Genghis-han, uriaşa armată mongolă s-a pus în mişcare pentru a ataca ţinutul Si-Hia. Dacă nu supuneau ţara întemeiată de un popor tibetan, pe nume tangut, care ocupa ţinutul cuprins între marile podişuri mongole şi imperiul Kin, nu aveau cum să pornească împotriva puternicului lor duşman. Dacă ocoleau regatul Si-Hia, se trezeau dintr-o dată în faţa Marelui Zid şi a pereţilor abrupţi ai munţilor Hing-gan, iar armata era mult prea numeroasă pentru aşa ceva. Prin urmare, ocolirea Marelui Zid prin sudul ţinutului Si-Hia era, pentru mongoli, singura cale de acces spre imperiul Kin.
Totuşi, ca să ajungă la ţinutul Si-Hia, trupele aveau mai înfîi de străbătut un deşert mare, ceea ce însemna cîteva zile de mers. La sfîrşitul lunii mai, Genghis-han, în fruntea unei armate de cîteva sute de mii de oameni, a străbătut întinsul deşert Gobi, îndreptîndu-se spre Zhongxing-fu, capitala ţinutului Si-Hia. În deşert a fost mtîmpinat de armata duşmană, condusă de moştenitorul regelui Li Anjuan. Războinicii mongoli au dat astfel prima bătălie adevărată împotriva unui popor străin.
152
Forţele erau însă mult prea inegale: într-o clipă, luptătorii Si-Hia, cu cămile şi cai cu tot, au fost împresuraţi de călăreţii lui Genghis-han şi zdrobiţi.
Trupele mongole nu s-au mai ostenit să pornească în urmărirea armatei duşmane şi şi-au urmat drumul spre Zhongxingfu. Genghis-han şi-a împărţit din mers armata în trei corpuri, încredinţînd conducerea acestora lui Jebe, lui Muqali şi lui Kubilai. Nemiloşii lupi mongoli au atacat

capitala prin nord, vest şi sud şi au început asediul. Genghis-han şi oamenii săi au văzut pentru prima oară, cu ochii lor, apele leneşe şi miloase ale Fluviului Galben, care trecea prin partea de apus a fortificaţiilor, şi Marele Zid, şerpuind ca o galerie de oţel pe deasupra munţilor, din creastă în creastă. După şase luni de asediu, digul ridicat la ordinul lui Genghis-han pe Fluviul Galben s-a rupt şi mongolii au fost nevoiţi să renunţe la încercuirea oraşului. Curînd după aceea a fost încheiat un tratat de pace cu regele ţinutului Si-Hia: Genghis-han urma să primească un tribut şi mîna uneia dintre fiicele regelui, aşa că s-a retras în fruntea armatei.
Expediţia în ţinutul Si-Hia a avut o urmare neaşteptată: de teama ameninţării mongole, uigurii, care locuiau în ţinutul aflat la apus de regat, au trimis la Genghis-han un sol care să-i aducă la cunoştinţă jurămîntul lor de credinţă şi supunere.

Capitolul 5

La sfîrşitul anului, Genghis-han, întors în tabăra de pe marile podişuri cu experienţa dobîndită în această primă campanie împotriva unui popor străin, a început să-şi reorganizeze armata. A schimbat în întregime structura trupelor, înlocuind grupurile de războinici cu detaşamente de cavalerie. Lăncile scurte au fost şi ele înlocuite cu unele mai lungi, iar arcului şi săgeţilor, care alcătuiau baza înzestrării, li s-au adăugat catapultele şi armele de foc. Instrucţia militară a devenit din ce în ce mai intensă, în afară de copii, bolnavi şi bătrîni, toţi bărbaţii fuseseră înrolaţi. Unii făceau exerciţii, alţii confecţionau platoşe, cămăşi de zale sau arme, arcuri grele din coame de berbec şi săgeţi şuierătoare. Femeile şi copiii aveau grijă de oi şi ţeseau veşminte. Chiar după căderea nopţii, se puteau zări pretutindeni, pe marile podişuri, luminiţele mişcătoare ale torţelor purtate de călăreţii care se pregăteau de luptă.
S-au construit în toată ţara drumuri prevăzute, în punctele strategice, cu popasuri pentru caii de olac[1], unde

erau cantonate ştafete călare. Toate veştile, trecînd din post în post, ajungeau cu iuţeala fulgerului la tabăra lui Gen

[1] **Cunoscut sub numele de** *yam* **(din care vine termenul de** *iamcik,* **adică** *vizitiu,* **în limba rusă), sistemul de comunicare rapidă creat de Genghis-han permitea „ştafetelor-săgeată” să parcurgă distanţe mari într-un timp foarte scurt (se vorbea chiar de 400 de km pe zi), cu ajutorul cailor de schimb aflaţi la distanţe regulate.**

ghis-han. De asemenea, ordinele lui ajungeau, precum valurile mării, pînă în colţurile cele mai îndepărtate ale stepei necuprinse.

A fost instituită o lege nouă, mult mai aspră decît cea dinainte. Hoţii trebuiau să dea înapoi păgubiţilor de trei ori mai mult decît furaseră. Dar furtul de cămile, chiar pentru un singur animal, se pedepsea cu moartea. Pentru lipsa de măsură la băutură şi pentru încăierări se dădeau pedepse grele. Regulile fuseseră stabilite mai ales pentru menţinerea ordinii şi ocrotirea femeilor care ră-mîneau acasă în timpul marilor campanii militare.

Genghis-han s-a îngrijit în tot cursul anului 1210 de pregătirea expediţiei împotriva imperiului Kin. Nu ştia încă în ce moment va trece la ofensivă, pentru că nu-şi dădea seama care era puterea economică şi militară a ţării. Uneori se simţea gata de luptă, alteori avea impresia că mai are nevoie de mulţi ani pentru a fi sigur de victorie.

în vara aceea au venit soli din ţinutul Kin. Nici nu tre-cuseră bine graniţa că vestea a şi ajuns la Genghis-han, prin reţeaua de ştafete. Au mai trecut însă multe zile pînă la sosirea lor.

Solii i-au adus vestea morţii împăratului Changzong şi a urcării pe tron a fiului său, prinţul Yongji. Veniseră să-i spună căpeteniei mongole să-şi reînnoiască jurămîntul de supunere.

Genghis-han şi-a primit oaspeţii chinezi cu dispreţul pe care îl arăta, de obicei, trimişilor clanurilor cucerite. A spus că un imperiu mare se cuvine să aibă un suveran fără pereche. Or, Yongji nu se bucura de un astfel de nume. Prin urmare, nici nu putea fi vorba de tribut. Cu aceste vorbe, Genghis-han le-a întors spatele. Iar solii au fost nevoiţi să plece spre casă.
Cu un an înainte, Genghis-han aflase despre moartea lui Changzong, dar nu avusese cum să verifice dacă era ori nu adevărat. Avea acum confirmarea oficială. în aceeaşi seară, a hotărît cînd anume avea să pornească în campanie împotriva imperiului Kin. După două zile, le-a îm
155
părtăşit înţelepţilor hotărîrea luată. Expediţia a fost stabilită pentru luna martie 1211, cu şase luni mai tîrziu.
După ce Genghis-han şi-a făcut cunoscută hotărîrea, în fiecare zi în cortul lui s-a întrunit un sfat militar. Generalii – Bo'orchu, Jelme, Qasar, Muqali, Jebe, Siibotei – s-au certat aprig cu privire la itinerarul ce trebuia stabilit pentru atac. Cel mai bine era să treacă prin apus, prin ţinutul Si-Hia, supus acum mongolilor, fiindcă aprovizionarea era uşoară şi drumurile cunoscute. în schimb, dacă mergeau pe la răsărit, aveau de trecut mai multe lanţuri muntoase, apoi trebuiau să-şi croiască drum prin Marele Zid. Soluţia prezenta totuşi unele avantaje, pentru că puteau ataca duşmanul prin surprindere, pătrunzînd în imperiul Kin din mai multe locuri. Apusul nu oferea decît o singură posibilitate de acces, prin fîşia îngustă din sudul ţinutului Si-Hia.
După terminarea sfatului, Genghis-han a hotărît ca armata să plece pe la răsărit. Trupele mongole, ca lupii care se caţără pe un vîrf de munte într-o noapte cu lună plină, urmau să urce pe Marele Zid din toate părţile şi să se repeadă, ca o avalanşă, asupra imperiului Kin. Nişte lupi căţărîndu-se pe un vîrf de munte într-o noapte cu lună plină: dintotdeauna, Genghis-han nutrise acest vis. Visul copilăriei sale îndepărtate l-a împins aşadar să joace, într-o

încercare cît se poate de primejdioasă, soarta poporului mongol.
încă de la începutul anului 1211, în toate ţinuturile marilor podişuri s-au adunat trupe de războinici, din ce în ce mai numeroase, care au pornit spre tabăra lui Genghis-han, înaintînd într-un alai neîntrerupt spre cursul superior al fluviilor Onon şi Kerulen.
La începutul lunii martie, Genghis-han a făcut cunoscută întregii armate apropiata plecare în expediţia împotriva imperiului Kin. În zilele următoare a dat ordine privind organizarea trupelor. Pe cîmpiile întinse din preajma taberei se înghesuiau războinici, cămile, cai, care de luptă. Un mare număr de oi fuseseră adunate într-un colţ.
156
Războinicii au fost împărţiţi în şase corpuri de oaste. Trei dintre ele erau conduse de Muqali, Siibotei şi Jebe. Aripa stingă i-a fost încredinţată lui Qasar, cea dreaptă celor trei fii mai mari ai lui Genghis-han – Jochi, Jaga-tai şi Ogodei – iar conducătorul mongol urma să comande aripa din mijloc, împreună cu Tolui, fiul său mezin. Paza taberei avea să fie asigurată doar de două mii de oameni, aflaţi sub ordinele lui Toquchar.
Cu trei zile înainte de plecarea expediţiei, Genghis-han a urcat pe muntele Burqan. Ajuns sus, pe culme, s-a rugat Cerului să-i aducă izbînda. Şi-a trecut cingătoarea peste umeri[2], şi-a desfăcut veşmintele şi a îngenuncheat în faţa altarului, turnînd cumîs pe pămînt.
„O, zei nemuritori! îmi adun armata pentru a-mi răzbuna strămoşii, ucişi mişeleşte de chinezi. Aceasta este vrerea întregului popor mongol. Dacă mă sprijiniţi, daţi-mi puterea voastră şi fie ca toţi oamenii din preajma mea şi toate duhurile să mă ajute!”
în seara dinaintea plecării, Genghis-han şi-a chemat în cort cei patru fii – Jochi, Jagatai, Ogodei şi Tolui, care aveau douăzeci şi patru, douăzeci şi doi, douăzeci şi opt-sprezece ani – ca să împartă cu ei şi cu Borte ultima cină.

„Borte! Cei patru copii pe care i-ai adus pe lume vor pleca spre imperiul Kin, fiecare în fruntea unui corp de oaste. Nu numai tu te desparţi de ei în seara asta. Şi eu trebuie să-mi iau rămas-bun de la ei. Fiindcă mîine, tatăl şi fiii vor merge fiecare pe alt drum, într-atît de întins va fi de această dată cîmpul de luptă”, a rostit Genghis-han.
„De ce să mă întristeze despărţirea de fiii mei? Nu te-am luat oare de bărbat ca să aduc pe lume lupi care să-i sfîşie pe tătari şi pe tayichi'ut? Dar tu n-ai mai aşteptat ca fiii mei să crească şi să se facă bărbaţi şi ai pornit singur să-i ucizi pe tătari şi pe tayichi'ut, pînă la unul. Iată de ce fiii mei sînt acum flăminzi. Să-i lăsăm să treacă Marele Zid, în imperiul Kin, ca să-şi astîmpere foamea!”
[2] **Vezi cap. 2, nota 3.**

Astfel a grăit Borte. Avea acum cincizeci de ani, iar vremea îi albise părul, care avea altădată reflexe de aur.
Ospăţul a ţinut pînă noaptea târziu. Apoi Genghis-han şi cei patru fii ai săi au ieşit din cortul imperial şi s-au despărţit în prag. Genghis-han s-a dus în cortul unde avea cartierul general şi a stat de vorbă cu Bo'orchu pînă în zori. Pe urmă, după ce au stabilit totul în cele mai mici amănunte, au mai rămas aşa cîteva clipe, în tăcere. Bo'orchu făcea parte din aripa dreaptă condusă de cei trei fii ai lui Genghis-han. Aşa că nu ştia când va mai avea prilejul să-şi revadă tovarăşul, alături de care trecuse, din tinereţe, prin toate âncercările.
Cînd Genghis-han s-a despărţit de Bo'orchu, se iveau zorile. S-a îndreptat spre cortul lui Qulan. Aerul rece îi muşca obrajii. Qulan, îmbrăcată, dormea alături de copilul pe care îl avea de la Genghis-han, un băieţel de trei ani pe nume Ga'ulan.
Conducătorul mongol s-a apropiat de pat. La zgomotul uşor al paşilor lui, Qulan s-a trezit. Văzîndu-l acolo, s-a ridicat şi a rămas aşa, în picioare, fără să rostească o vorbă. Genghis-han a simţit privirea lui Qulan aţintită

asupra lui. in ultima vreme, prins cu pregătirile de război, se cam îndepărtase de ea.
Qulan părea să aştepte ca Genghis-han să vorbească el mai ântâi. Acesta ansă s-a apropiat de pat şi s-a aplecat asupra copilului adormit. Semăna leit cu mama lui: nasul, ochii, gura erau la fel.
Genghis-han s-a ridicat şi şi-a îndreptat privirile spre chipul tinerei favorite. Nici unul dintre ei nu rostise vreun cuvânt. Nu după multă vreme, Qulan, nemaiputînd suporta povara tăcerii, a spus: „O, preaiubitul meu han! Ce vrei să-mi spui?” „Dar tu, Qulan? Ce vrei să auzi?”, a răspuns Genghis-han. „Vreau să ştiu un singur lucru! Nu cumva, ân ultima vreme, ai uitat pînă şi să-mi vorbeşti?”
„Treburile nu mi-au lăsat nici un strop de răgaz!”
„Nu mi-ai spus nimic, nici despre planul de campanie împotriva imperiului Kin, nici despre plecarea apro
158
piaţă a expediţiei. Toate le-am aflat de la alţii. Nu asta aştept acum să aud din gura ta!” „Dar ce vrei să-ţi spun? Vorbeşte!” „Nu tu eşti oare acela care trebuie să vorbească? A trecut o lună încheiată de cînd aştept”, a răspuns Qulan, cu un glas plin de reproş.
Genghis-han ştia prea bine ce vorbe aştepta Qulan de la el. Şovăise să le spună pînă în ultima clipă, fiindcă încă nu luase nici o hotărîre: s-o ia cu el în expediţie, atît de departe? Dacă se gîndea la micul Ga'ulan, care nu avea decît trei ani, era mai înţelept s-o lase în tabără, cu copilul.
Temîndu-se însă de reacţia lui Qulan în faţa acestei hotărîri, Genghis-han încercase să nu forţeze lucrurile. Putea citi în mintea oricui. Doar gîndurile lui Qulan rămî-neau pentru el de nepătruns. Tainele inimii ei erau la fel de adînci ca şi lacurile albastre pierdute în munţii Altai.
Nu mai putea ocoli răspunsul: trebuia să” vorbească. I-a aruncat aşadar lui Qulan, care se uita ţintă la el, o privire sfidătoare.
„Datoria ta este să mă urmezi!” Genghis-han s-a trezit rostind cu totul altceva decît gîndise pînă atunci. La

aceste cuvinte, chipul lui Qulan s-a îmblînzit, iar femeia a răspuns liniştit: „O, preaiubite han! Mai bine muream decît să te aud dîndu-mi altă poruncă! M-ai scăpat de la moarte!” Apoi a întrebat: „Ce facem cu Ga'ulan?” Şi de această dată, Genghis-han a simţit cum i se topesc puterile: „Şi el va trece Marele Zid alături de mine!”
Hotărîrea de a-şi lua fiul cu el venise chiar cînd rostea aceste cuvinte. Deşi copilul nu avea decît trei ani, era şi el un lup mongol. Ce era ciudat în dorinţa lui de a-i aduna, în lupta hotărîtoare cu imperiul Kin, pe toţi urmaşii Lupului Albastru?
Nici nu terminase bine ce avea de spus şi Qulan s-a apropiat şi i-a întins mîna, cu duioşie. Fără să răspundă la gestul ei, a rostit, cu faţa înăsprită: „Ştii oare ce înseamnă să-l luăm pe Ga'ulan cu noi?” „Ştiu”, a răspuns repede Qulan.

„Te încumeţi?”
„O, preaiubite han, aşa de puţin îmi cunoşti inima? Prinţii pe care Borte i-a adus pe lume or să ia parte cu toţii la război. Ce fericire poate fi mai mare pentru mine decît ca fiul meu să se bucure şi el de acest privilegiu? Deşi este atît de mic, nu mi se pare cu neputinţă. Acum că mi-ai îndeplinit dorinţa, ce-aş mai putea visa? Dacă Ga'ulan va pieri în viitoarea războiului, dacă va nimeri în mîini-le unor străini, înseamnă că asta îi va fi fost soarta. Nu mă tem de nimic. Nu i-am dat viaţă acestui copil gîndin-du-mă că va fi prinţ moştenitor. Să crească precum orice alt copil din popor şi să-şi croiască drum în viaţă bi-zuindu-se doar pe puterile lui, iată singurele lucruri pe care i le doresc.”
Deşi glasul îi era liniştit, vorbele lui Qulan erau pătrunse de o adîncă emoţie. Iar Genghis-han a văzut o sclipire ciudată în ochii ei. N-o iubise niciodată atît de mult. A fost cuprins de dorinţa de a-şi mîna fiul pe calea visată de Qulan. Dorinţa venea din dragostea lui de părinte şi nu din puterea lui de suveran mongol. încercările aveau să

facă din el un bărbat. Aşa cum se mtîmplase cu el, cu Qasar, cu Jelme. Asta era soarta tuturor lupilor mongoli.

în ziua aceea, trupele lui Genghis-han au început să se pună în mişcare. Corpurile de oaste au pornit unul după altul, la intervale regulate. Primul a plecat Jebe, cu luptătorii săi, urmat de Muqali.

Aripa dreaptă, condusă de cei trei fii mai mari ai lui Genghis-han, s-a pus în mişcare la căderea nopţii. A fost apoi rîndul aripii stingi a lui Qasar, care alcătuia o coloană lungă: îndată ce a ieşit din tabără, a fost înghiţită de întuneric. Era noaptea tîrziu cînd a pornit şi ultimul corp de oaste, cel din mijloc, condus de Genghis-han şi de fiul său mezin, Tolui. Hanul mongol s-a strecurat în mijlocul trupelor şi şi-a mînat uşurel calul pe drumul scăldat în lumina lunii.

Astfel, cei două sute de mii de războinici au pornit spre răsărit, spre imperiul Kin. Aveau să meargă cîteva zile

prin deşert, să treacă munţii şi să ajungă în cele din urmă la Marele Zid, pe care îl zăriseră cu doi ani mai devreme, cînd atacaseră Zhongxingfu, capitala ţinutului Si-Hia. Un zid care împiedica orice încercare de cotropire.

Uneori, Genghis-han întorcea capul spre ariergardă, ca să se asigure că trupele înaintează. Lăncile sclipeau sub razele lunii, lăsînd prin stepă o dîră lungă şi şerpuită, ca apa unui rîu. Qulan şi băieţelul de trei ani erau pe undeva pe firul rîului de lănci, cuibăriţi într-o iurtă mititică trasă de un cal.

În vederea campaniei împotriva chinezilor, Genghis-han desăvîrşise organizarea armatei. Cele mai mici subunităţi, alcătuite din cîte zece oameni, erau grupate în unităţi mai mari, de cîte o sută, o mie şi zece mii de oameni. La fiecare nivel al ierarhiei exista un şef. Comanda trupelor de zece mii de oameni era încredinţată unor generali neîntrecuţi în meseria armelor. Ordinele lui Genghis-han, care le erau transmise în toate împrejurările de olăcari,

ajungeau mai apoi într-o clipă la cele mai mici subunităţi din fiecare corp de oaste.

La plecarea din tabără, armata a luat-o mai întîi spre miazăzi, de-a lungul fluviului Kerulen. După cinci zile de mers, în locul unde fluviul coteşte spre răsărit, s-a îndepărtat de apă şi a pătruns într-un deşert întins.

În ziua în care s-a îndepărtat de fluviu, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoţie. Cu doi ani mai devreme trecuse pe acelaşi drum pentru a cotropi ţinutul Si-Hia. Acum simţea cu totul altceva. Nu ţinutul Si-Hia îl aştepta dincolo de deşertul Gobi, ci imperiul Kin, cu o întindere şi o armată mult mai mari decît ale mongolilor, cu cetăţi întărite şi o cultură aleasă. Nu se putea şti cum anume se vor desfăşura luptele. Genghis-han se gîndise la izbîndă făcînd pregătiri amănunţite, dar nu era încredinţat pe deplin că va ieşi învingător.

În urmă cu doi ani, la Zhongxingfu, văzuse apele Fluviului Galben despre care auzise încă din copilărie. Nu

era însă decît o bucăţică din uriaşul cu acest nume. Nici unul dintre războinicii mongoli nu era în stare să ghicească tainele apei, despre care se spunea că-şi schimbă albia după voinţa zeilor. Genghis-han mai văzuse şi Marele Zid, care împiedicase dintotdeauna atacurile nomazilor din nord. Dar nu era decît o părticică din înspăimîntă-toarea fiară făcută din pămînt şi piatră, care scuipa flăcări de îndată ce se apropia cineva de ea. Nimeni nu ştia, de fapt, ce ascunde ţinutul ocrotit de apă şi de zid.

Cînd era copil, ori de cîte ori tatăl său, Yesiigei, îi vorbea despre imperiul Kin, Genghis-han îşi închipuia un fel de oală uriaşă unde fierbeau în clocot tot soiul de ciudăţenii. Flăcările veşnice ale iadului ardeau fără oprire. Gîndurile şi artele cele mai rafinate, viciul şi neştiinţa din firea omenească, bogăţia şi sărăcia, războiul şi pacea, cîn-tecul şi dansul, ceremoniile strălucitoare de la Curte, popoarele rătăcitoare, tavernele, bîlciurile, măcelurile, jocurile de noroc, execuţiile sumare, gloria şi decăderea, toate

fierbeau laolaltă. Iar cîte o băşicuţă înfricoşătoare se spărgea, din cînd în cînd, deasupra cumplitei fierturi. Aici fusese Ambaqai-han ţintuit pe un măgar de lemn şi tăiat în bucăţi de viu, în oala unde erau aruncaţi din vremuri străvechi zeci şi sute de mongoli nevinovaţi, prinşi de luptătorii chinezi.

Indepărtîndu-se de malurile fluviului Kerulen, Genghis-han nu ştia dacă se va mai întoarce vreodată în acele locuri. Nu ştia nimic despre soarta celor două sute de mii de războinici. în picioare, sus, pe deal, Genghis-han s-a uitat pentru ultima oară la Kerulen, care curgea leneş în întunericul dinaintea zorilor, apoi a poruncit armatei să se pună în mişcare. Era la jumătatea lunii martie şi natura încă nu se trezise din somnul cel adînc de iarnă; vîntul îngheţat pătrundea prin piele, pînă la os.

Ca şi atunci cînd armata plecase în campanie, primul a pornit corpul de oaste comandat de Jebe, urmat aproape în acelaşi timp de cele conduse de Siibotei şi de Muqali. Se iveau zorile; se mai zăreau încă, ici-colo, printre

rîndurile de războinici, luminile torţelor. De la plecarea expediţiei, pe măsură ce armata înainta, i se alăturau turme uriaşe de oi, de cămile şi de cai. Cămilele duceau armele şi hrana, adică laptele şi carnea, iar oile aveau să fie tăiate în timpul trecerii prin deşert. Numărul cailor era foarte mare, deoarece fiecare luptător avea doi-trei cai de rezervă. De departe, coloanele în mers care se îndreptau spre deşert semănau cu nişte panglici lungi, alcătuite numai din turme.

Fiecare războinic purta un coif de piele care îi acoperea aproape tot capul, iar trupul îi era şi el înveşmîntat în piele. Era înarmat cu o lance lungă, pe care o ţinea în mînă, cu o sabie mare şi purta tolba cu săgeţi la brîu. Arcul era agăţat de şa.

Genghis-han a condus mai departe expediţia dintr-o iurtă pusă pe patru roţi şi trasă de cîteva zeci de cai, păzită de

călăreţii din garda personală şi împodobită, de jur-împrejur, cu steagurile clanului borjigin.
Nu s-a zărit nici un copac zile în şir. Pustiul de nisip se întindea cît vedeai cu ochii. Uneori, cîte un pinten de stîncă pleşuv şi părînd mîncat de rugină ori cîte un lac sărac mai înviorau priveliştea.
După mai multe zile de marş forţat, trupele au ieşit din pustiu şi au ajuns într-un ţinut de podişuri înalte, pătrunzînd în lanţul abrupt al munţilor Yinshan. Pentru prima oară, printre războinici a început să circule un nume: cel al cetăţii Datongfu. Pînă atunci, vorbiseră cu toţii de Zhongdu (Pekin), fiind încredinţaţi că într-acolo se îndreaptă armata. Deodată, pe toate buzele, Datongfu a înlocuit numele de Zhongdu. Războinicilor nu le păsa însă de ţinta expediţiei. Oricum, erau nişte cetăţi întărite, necunoscute, dintr-o ţară ciudată, şi nici măcar nu ştiau unde se află.
După un marş de şapte sute de kilometri, trupele conduse de Genghis-han au ajuns în ţinutul tribului ongut, care ocupa regiunea aflată la nord de Marele Zid. Aceştia se numărau dintotdeauna printre popoarele nomade

de pe marile podişuri, dar Genghis-han nu-i punea alături de ceilalţi, pentru că se aflau, datorită poziţiei geografice, sub influenţa chineză.
Văzînd, pentru prima oară în viaţă, o armată atît de mare în tabăra lor şi în împrejurimi, onguţii au fost descumpăniţi şi n-au ştiut ce să facă. Şeful lor i-a jurat supunere lui Genghis-han şi i-a propus să-i slujească drept călăuză, pentru a-l ajuta să pătrundă în imperiul Kin.
Trupele mongole, care înaintaseră pînă atunci împreună, s-au despărţit şi fiecare a luat-o în altă direcţie. Corpurile de oaste ale lui Jebe, Siibotei, Muqali, aripa dreaptă şi cea stingă au părăsit tabăra la intervale de cîteva zile, singurele rămase pe loc fiind trupele lui Genghis-han şi ale fiului său mezin, Tolui.

Luptele au început aproape în acelaşi timp în toate ţinuturile aflate la nord de Marele Zid. Ştirile de pe toate fronturile, transmise de ştafete călare, soseau în fiecare zi la cartierul general al lui Genghis-han. Căpetenia mongolă poruncise fiecărei armate să pustiască teritoriile din nord, controlate de chinezi, dar le interzisese cu desăvîrşire să treacă singure dincolo de Marele Zid, pentru a cotropi imperiul.

În cursul lunii iunie, Genghis-han a aflat că marea armată a chinezilor plecase din Zhongdu şi se îndrepta spre provincia Shanxi. Conducătorul mongol plănuia să atragă forţele duşmane şi să le învingă înainte de a trece Marele Zid şi simţea că se apropie clipa.

După ce a trimis un curier la Jebe, Genghis-han a ordonat armatei din mijloc, pe care o comanda chiar el, să se pună în mişcare. în noaptea din ajunul plecării trupelor a chemat-o pe Qulan în cortul lui şi a întrebat-o dacă doreşte să rămînă la cartierul general pînă la încheierea bătăliei hotărîtoare. La care ea i-a răspuns: „Ai cumva de gînd să mă laşi aici cu Ga'ulan şi să treci singur Marele Zid? Dacă asta vrei, n-ar fi fost oare mai bine să mă laşi în tabără, lîngă Kerulen?”

164

„Bine, de vreme ce asta doreşti, ai să iei parte la lupte alături de mine! De mîine, am să-ţi dau trei războinici, să-ţi fie alături. Dar veţi fi mereu în primejdie de moarte, tu şi Ga'ulan. Să nu te bizui decît pe tine, pentru că nimeni nu te va apăra!”

După ce a rostit aceste cuvinte, Genghis-han i-a chemat pe cei trei războinici, aleşi dinainte, un bătrîn şi doi tineri. Pe Ga'ulan, care nu avea decît trei ani, l-au pus într-un fel de sac de piele agăţat de şaua celui mai vîrstnic dintre luptători, ca să poată lua parte la expediţie.

Trupele au părăsit tabăra ongut a doua zi şi au pornit spre ţinutul muntos de la marginea de sud-est a satului. Unităţile erau alcătuite numai din călăreţi, fiecare avînd

alături un cal de rezervă. Qulan, cu coif şi platoşă, călare pe un cal alb, se alăturase gărzii personale a hanului.

A doua zi, armata a ajuns în cîteva ceasuri de mers la Marele Zid, unde s-a oprit să înnopteze. Fiecare cută din pămîntul vălurit ca marea era plină de luptători. Trupele s-au odihnit o clipă înainte de a-şi croi drum prin întunericul străbătut de ţipetele păsărilor de noapte.

Bătălia s-a dat în cea de-a doua parte a nopţii, începînd cu valurile de săgeţi trase de apărătorii chinezi aflaţi pe meterezele Marelui Zid.

Numărul lor părea de două ori mai mic decît cel al trupelor mongole, dar, fiind adăpostiţi în spatele fortificaţilor solide, puteau împiedica orice încercare de apropiere a atacatorilor. Genghis-han, desfăşurîndu-şi luptătorii într-o zonă întinsă, de-a lungul zidului, a căutat un loc să deschidă o breşă. Strigătele sălbatice de luptă au ţîşnit din văile şi de pe culmile din jur, dar războinicii mongoli au întîmpinat peste tot o rezistenţă înverşunată.

Atacul a durat o zi întreagă. La căderea nopţii, luptătorii conduşi de Chimbei au izbutit, cu preţul vieţilor a jumătate din ei, să se caţere pe Marele Zid şi să înfigă primul steag mongol. După aceea, războinicii mongoli au escaladat fortificaţia în mai multe locuri, iar lupta s-a

mutat sus, pe zid, şi în jurul unuia dintre turnurile de apărare.

Între timp, într-un loc aflat la vreo doi kilometri la sud-est, a fost deschisă în zid o breşă largă; şuierul săgeţilor se amesteca cu strigătele de luptă şi cu zgomotul surd al blocurilor de piatră rostogolindu-se în fundul văii.

Noaptea tîrziu, trupele mongole, înghesuindu-se în deschizătură, au izbutit să treacă dincolo de zid. Sus, vîntul sufla cu putere, ca şi cum ar fi încercat să risipească pînă şi razele lunii. Genghis-han, călare, urmărea de pe coama zidului şirurile nesfîrşite de călăreţi care treceau dincolo de fortificaţii. Sub lumina lunii, drumul de piatră şerpuia maiestuos, pierzîndu-se undeva, în zare. În faţă, se ridica

abrupt, mai sus, mereu mai sus, ca un fir legat de cer. În spate, pornea mai întîi în pantă lină, apoi se curma dintr-o dată, ca retezat, după vreo treizeci de metri. Apoi se ivea din nou pe creasta unui munte, după două dealuri. Dincolo de munte, pe un versant ce nu putea fi văzut din locul unde se afla Genghis-han, Marele Zid se umfla ca burta unui şarpe care a înghiţit o broască: acolo era turnul de apărare unde se dăduse, în noaptea dinainte, lupta aceea pe viaţă şi pe moarte.

Pentru a-şi linişti calul, Genghis-han îi mîngîia întruna grumazul. Calul părea nerăbdător, şi nu era de mirare, pentru că întinderea fără margini, uşor povîrnită, care mărginea Marele Zid pe dinăuntru era numai bună de străbătut călare, şi toţi călăreţii mongoli coborau în galop, ca şi cum ar fi dat frîu liber unei pofte multă vreme înfrînate. La poalele dealului, copacii erau uscaţi, poate din pricina vîntului, şi se zăreau limpede, la lumina stelelor siluetele călăreţilor gonind nebuneşte.

Genghis-han visase multă vreme la ziua în care războinicii mongoli aveau să treacă dincolo de Marele Zid, sub razele palide ale lunii. Visul se împlinise, prindea viaţă sub ochii lui. Numai că el îşi închipuise totul într-o tăcere scăldată în lumină albastră, iar acum vîntul sufla cu putere. Marele Zid, acest uriaş val de apărare, piedicile

pe care le înfruntase ca să poată trece dincolo, deschiderea unei breşe care să îngăduie armatelor să urce sus şi lumina lunii, la fel de limpede şi de strălucitoare ca lumina zilei: toate erau aşa cum le visase. Toate, în afară de vînt, vîntul turbat care sufla din toate părţile, fără contenire, cu un zgomot care părea să cutremure întregul univers. Poate că zidul de piatră, ridicat de sute de ani între popoarele nomade şi cele sedentare, nu gemuse niciodată astfel, izbit de furtuna coborîtă din cer.

Pînă spre ziuă, Genghis-han a rămas pe Marele Zid. Numeroasei sale armate, alcătuită din zeci de mii de luptători şi tot atîtea animale, cămile şi cai, i-au trebuit mai

multe ceasuri ca să treacă dincolo. Şi-a ajuns din urmă garda personală, aflată în spatele trupelor, şi a coborît în galop, cum făcuseră toţi călăreţii înaintea lui, panta care se întindea dincolo de fortificaţii.

După vreo zece zile, pentru prima oară de la pătrunderea pe teritoriul duşman, armata mongolă a mtîlnit-o pe cea chineză, condusă de generalul Ding Xue, pe care a nimicit-o şi a cotropit cele două provincii Dashuile şi Fengli.

La cîteva zile după ce pătrunsese în imperiul Kin, Genghis-han a aflat că prima armată, condusă de Jebe, trecuse dincolo de Marele Zid prin alt loc şi cucerise fortăreaţa Wushabu. La un interval de cincisprezece zile, ştirea a fost urmată de o alta: cucerirea cetăţii Wuyueying.

Genghis-han şi-a dat atunci seama că este în măsură, cu trupele sale şi cu cele conduse de Jebe, să încercuias-că oraşul Datongfu, punct strategic al provinciei Shanxi. A amînat însă clipa atacului, preferind să folosească perioada caldă a verii ca să liniştească spiritele populaţiilor din ţinutul cucerit şi să-şi lase oamenii şi caii să se odihnească. Campania de-abia începuse, iar trupele mongole, după ce trecuseră de Marele Zid, nu puseseră stăpînire decît pe o zonă restrînsă din provincia Shanxi. Era limpede că ostilităţile aveau să mai dureze încă mulţi ani.

Trupele lui Muqali şi Siibotei trebuiau să cucerească toate fortificaţiile aflate în nord, în afara Marelui Zid.

Această sarcină se număra printre cele mai anevoioase iar rezultatele întîrziau să se arate. Munţii abrupţi, barieră naturală care apăra Zhongdu (Pekin) şi numeroasele cetăţi răspîndite în ţinut împiedicau înaintarea războinicilor mongoli. Deşi mulţumitoare, ştirile sosite de la cele două armate arătau că se înainta nespus de încet: cucerirea unei palme de pămînt ţinea cîteva zile.

La începutul lui septembrie, trupele lui Genghis-han, alături de cele conduse de Jebe, au pornit să atace cetatea Baidengcheng, aflată la răsărit de Ta-t'ong-fu, înainte de a încercui acest oraş. Apoi, urmărind armata duşmană

care părăsise cetatea şi fugea spre Zhongdu, i-au pricinuit pierderi grele.

Puţin după aceea, Genghis-han a aflat că Muqali cucerise cetatea Xuandefu, iar Jebe, Fuzhi. Astfel, la şase luni de la începerea campaniei, armata mongolă izbutise să ocupe cele două cetăţi care apărau Zhongdu în partea de nord, precum şi Datongfu, punctul strategic al provinciei Chan-si.

În octombrie, la vestea că două detaşamente ale armatei Kin se puseseră în mişcare, încercînd să recucerească Datongfu, Genghis-han a pornit îndată în fruntea trupelor sale şi a înfrînt avangarda duşmană, după un atac prin surprindere. A continuat să înainteze, iar cei doi generali Kin, fără nici un fel de luptă, au bătut în retragere. Genghis-han a urmărit trupele care fugeau de-a lungul rîu-lui Huei şi a dat o lovitură hotărîtoare. în timpul luptei, călăreţii mongoli şi-au dat întreaga măsură a iscusinţei, zdrobind infanteria Kin sub copitele cailor.

îmbărbătat de izbîndă, Genghis-han i-a poruncit lui Jebe să atace Jiuyongguan, una din cetăţile de apărare ale oraşului Zhongdu din partea de nord. Trupele lui Jebe, plecate de la Datongfu, au mărşăluit multă vreme călare pînă la fortăreaţă, pe care au cucerit-o într-o clipă. Genghis-han le-a ordonat apoi celor trei fii mai mari, care conduceau aripa dreaptă, să supună întreaga regiune Shanxi, aflată la nord de Marele Zid. Primea mereu, la cartierul său

general din Datongfu, veşti de la fiii săi, care se întreceau unul pe celălalt. A aflat astfel că oraşele Yunnei, Dongzhen-gzhen, Wuzhi, Shuozhi, Fengzhi, Qingzhi fuseseră, rînd pe rînd, atacate şi cucerite. Şi i se părea că-l vede aievea pe Bo'orchu învăţîndu-i pe cei trei tineri, cu o grijă părintească, arta războiului.

La începutul anului următor, în 1212, Genghis-han, aflat tot la Datongfu, a împlinit cincizeci de ani. A aflat că Muqali luase cu asalt fortăreţele Changchun şi Huan-zhi,

înainte de a cuceri, una după alta, toate cetăţile întărite aflate la nord de Marele Zid.
în aceste împrejurări, o numeroasă armată Kin, condusă de generalii He Zhili şi Jie Jian, părăsise Zhongdu în încercarea de a elibera Datongfu, dar Genghis-han i-a ie-şit în întîmpinare şi a înfrînt-o într-o regiune muntoasă, la jumătatea distanţei dintre cele două oraşe. De asemenea, a pus pe fugă trupele venite ca întăriri.
Toate teritoriile aflate la nord de Marele Zid erau acum în mîinile armatei mongole, ceea ce permitea deschiderea căilor de acces spre capitala Kin. Genghis-han a hotărît aşadar să plece din Datongfu, care nu mai avea nici o însemnătate strategică, şi să se îndrepte cu toate trupele spre nord.
în august, Genghis-han a trecut din nou, după paispre-zece luni, Marele Zid. Ca şi prima oară, la sosire, vîntul sufla cu putere, şi din toate părţile drumului de piatră se ridicau spre cer vîrtejuri de nisip. De această dată însă, trupele mongole erau urmate de mii de prizonieri Kin, care cărau prada. Le-au trebuit mai multe zile ca să trea-că dincolo de fortificaţii, cu caravanele de cămile încăr-cate cu poveri.
Genghis-han şi-a instalat din nou cartierul general în tabăra ongut, pentru a conduce de aici trupele răspândite în tot ţinutul. S-a întîlnit, după mai multe luni, cu fiul său mai mare Jochi şi cu generalul Bo'orchu, care i se ală-turaseră ca să pregătească împreună noua campanie.

Acum, Genghis-han a vrut să-l răsplătească pe Bo'orchu pentru că pusese stăpînire pe bazinul rîului Torgan. Acesta a răspuns însă că meritul cuceririi celor şase fortăreţe aflate între masivul Yinshan şi Marele Zid nu era al lui, ci al lui Jochi. Dacă trebuia răsplătit cineva, acesta era Jochi, pentru strategia ingenioasă pe care o elaborase şi vitejia cu care o pusese în aplicare.
Genghis-han nu uitase că, în timpul primei expediţii împotriva triburilor din jurul lacului Baikal, fiul său se

arătase deosebit de vrednic. îşi putea prin urmare închipui cu uşurinţă rolul jucat de Jochi în succesul ultimei campanii.
Cu toate acestea, uitîndu-se la fiul său, atît de repede călit în războaie, Genghis-han n-a mai simţit aceeaşi dorinţă de a-l lăuda. I se părea că vede în ochii lui Jochi, care semăna leit cu mama lui, o scînteie de sfidare. Recunoştea strălucirea sălbatică din privirea lui Borte cînd vorbea despre fiul ei.
„Jochi, ce doreşti de la tatăl tău ca răsplată pentru faptele tale de vitejie?”, a întrebat el. „Vreau să mă supui la toate încercările, fără nici un fel de răgaz. Am să fac totul să izbutesc!”, a răspuns tînărul general, care împlinise douăzeci şi cinci de ani, înfruntînd privirea lui Genghis-han. Erau vorbe îndrăzneţe, aruncate poate din trufie. Căpetenia mongolă a simţit că fiul său cel mai mare, a cărui naştere încă n-o lămurise, se dovedea acum bărbat pe de-a-ntregul. Privindu-l drept în ochi, i-a grăit astfel: „Fiu al lui Borte, plin de putere şi de curaj! N-am să uit niciodată vorbele pe care le-ai rostit! De acum înainte, ai să te supui ordinelor mele şi ai să înfrunţi toate încercările!” Apoi a poruncit să se pregătească un ospăţ în cinstea fiului său şi a lui Bo'orchu, cel mai vechi tovarăş. în seara aceea, Jochi şi Bo'orchu s-au întors însă foarte repede în tabăra lor.
în ziua de după plecarea lui Jochi, Genghis-han s-a simţit tulburat; nu înţelegea ce simţea cu adevărat pentru fiul său: ură ori dragoste. Uneori, unul dintre cele două

simţăminte era mai puternic decît celălalt, alteori amîndouă se îmbinau într-un amestec de neînţeles.
Cînd Jochi supusese triburile din nordul lacului Baikal, Genghis-han se bucurase ca de o izbîndă personală, dorind chiar să-şi laude fiul în faţa tuturor. De data aceasta însă ceva îl împiedica s-o facă. Fără îndoială, gîndul la ceilalţi doi fii ai săi, Jagatai şi Ogodei, nu era străin de acest simţămînt. Şi ei luaseră parte la campanie, ca

generali, în aceeaşi armată, alături de Jochi, iar Genghis-han dorea să-i laude la fel ca şi pe fiul cel mai mare.
La cîteva zile după întîlnirea cu Jochi, Genghis-han şi-a dat seama că este cuprins de un avînt nestăvilit. Se recunoştea în fiul care-i ceruse să-l supună la toate încercările, pentru că simţea şi el acelaşi imbold: ca şi Jochi, dorea să ajungă lup mongol. Să treacă dincolo de Marele Zid, să învingă armata Kin, toate acestea nu erau de ajuns ca să poată fi una cu chipul Lupului Albastru, care-l urmărea din copilărie.
Totuşi, în anul acela, Genghis-han nu şi-a mobilizat armata. Dar toate trupele pe care le comanda, cantonate la nord de Marele Zid, erau gata să pornească, în orice clipă, asupra imperiului Kin. Spre sfîrşitul anului s-a mtîmplat un lucru neprevăzut, de mare însemnătate: Ye-liii Lie Ge, moştenitorul dinastiei Liao, în fruntea poporului k'itan[3], se ridicase împotriva imperiului Kin, în nord-vestul ţării. îndată ce a primit vestea, Genghis-han l-a trimis pe generalul Anchin la Lie Ge, pentru a stabili o alianţă cu acesta. Lie Ge i-a jurat credinţă lui Genghis-han. în schimb, acesta i-a făgăduit prinţului k'itan protecţia sa.
[3] Populaţie sinizată de rasă mongolă, k'itanii supuseseră în secolul al X-lea nordul extrem al Chinei şi cuceriseră regiunea Liaodong (Manciuria de Sud), unde s-au aşezat şi au adoptat numele dinastic chinez de Liao. La cumpăna secolelor al X-lea-al XI-lea, imperiul Liao se întindea cam de la Marea Japoniei pînă în Turkestan: A fostînfrînt, la începutul secolului al XII-lea, de către populaţia jurchen, cu ajutorul dinastiei Song. Numeroşi k'itani au fost atunci cuprinşi în imperiul Kin. Unii i s-au alăturat lui Genghis-han.

O armată Kin, aflată sub comanda generalului Wanyen He Zhi, a fost trimisă să înăbuşe răscoala. Genghis-han a trimis spre Lie Ge un detaşament de trei mii de oameni, ca întărire, şi i-a poruncit lui Jebe să atace Dongging

(Liaoyang), punct strategic al acestei regiuni din nord-est. Jebe a ocupat imediat oraşul, iar Lie Ge, cu voia lui Genghis-han, s-a proclamat rege al ţinutului Liao. în urma acestei operaţiuni, nu numai toată zona aflată la nord de Marele Zid, ci şi o regiune care se întindea dincolo de munţii Yin-shan şi Hinggan şi care semăna destul de bine cu marile podişuri mongole, a trecut sub stăpînirea lui Genghis-han.

După încheierea expediţiei în Leao-tang, Jebe, lăsîndu-şi trupele pe loc, s-a dus singur la cartierul general al lui Genghis-han. Acesta l-a primit cu multă căldură. Dintre toţi generalii mongoli, Jebe era cel care ajunsese cel mai vestit în imperiul Kin. Priceperea cu care îşi conducea trupele la izbîndă îi înfricoşa pe toţi ofiţerii duşmani, care credeau că face minuni.

Jebe a ajuns în cartierul general al lui Genghis-han cu cîteva mii de armăsari iuţi de dincolo de munţii Hinggan. Caii mari, negri şi strălucitori, au împînzit împrejurimile taberei ongut. Jebe s-a înfăţişat dinaintea lui Genghis-han şi i-a spus: „Odinioară, cînd eram războinic al clanului tayichi'ut, ţi-am rănit calul. Am dorit încă de atunci să-ţi dăruiesc nişte cai, ca să mă ierţi. Iată că mi s-a împlinit dorinţa.”

„Nu mi-ai rănit doar calul. Săgeţile tale, care l-au do-borît, m-au rănit şi pe mine la gît”, a răspuns vesel Genghis-han. „Doar prin viaţa mea o să-mi pot plăti greşeala de a te fi rănit. Dacă vrei să-mi dai acest prilej, trirnite-mă, la fel ca pe fiul tău Jochi, în expediţiile cele mai primejdioase!”

Auzind aceste cuvinte, Genghis-han a simţit deodată că Jebe pricepuse cît de complicate erau simţămintele lui faţă de Jochi şi că îi arăta astfel, pe ocolite, cît era de îngrijorat pentru el. De altfel, Jebe nu era singurul care pri

cepuse: credincioşii Jelme şi Bo'orchu erau şi ei îngrijoraţi, fără îndoială.

Totuşi, Genghis-han nu i-a suflat lui Jebe nici un cuvînt despre ceea ce-l frămînta. Nu simţea nevoia să-i vorbească viteazului general despre amestecul de dragoste şi ură faţă de Jochi; de altfel, nici n-ar fi fost în stare s-o facă.

A sosit anul 1213. Pentru a doua oară, Genghis-han a petrecut Anul Nou pe tărîm străin. Cu acest prilej, i-a adunat la un ospăţ pe Muqali, Jelme, Bo'orchu, Jebe, precum şi pe fratele său, Qasar, şi pe cei trei fii, Jochi, Jagatai şi Ogodei, pe care îi chemase din taberele lor.

A profitat de faptul că se aflau cu toţii împreună pentru a vedea cum să pornească o ofensivă de mare anvergură împotriva imperiului Kin. Mai bine zis, le-a impus tuturor planul gîndit de el: cele trei mari corpuri de armată, aripa dreaptă, cea stingă şi cea de mijloc, urmau să cotropească teritoriul Kin, acoperite de ariergarda alcătuită din trupele comandate de Muqali, Jebe şi Siibotei. Bo'orchu, care făcuse pînă atunci parte, ca sfetnic, din aripa dreaptă, avea să facă parte din cea de mijloc, cu cel mai înalt grad. Comanda aripii drepte era prin urmare încredinţată numai celor trei fii ai conducătorului mongol.

Genghis-han le-a vorbit astfel: „Fiţi strîns uniţi, ca să vă puteţi face datoria! Jochi va prelua conducerea operaţiunilor, Jagatai şi Ogodei îl vor ajuta. Iată ordinele mele: veţi străbate imperiul Kin de la Shanxi pînă la ţinuturile de jos, în Hopei, zdrobind totul în calea voastră. Veţi ataca toate fortăreţele întîlnite în drum, iar în clipa asaltului veţi urca cei dintîi pe ziduri!”

în numele său şi al fraţilor săi, Jochi a răspuns: „Ne vom supune tuturor poruncilor hanului şi le vom împlini întocmai!” Avea chipul palid. Ceea ce spusese Genghis-han li se părea tuturor aproape cu neputinţă. O tăcere de moarte a cuprins adunarea. Nici Bo'orchu, nici Jelme, nici Muqali n-au rostit vreun cuvînt. Ordinele fuseseră date, Jochi le primise: de-acum înainte, nimeni şi nimic nu mai putea schimba mersul lucrurilor.

Genghis-han i-a spus pe urmă fratelui său Qasar: „La nord de Marele Zid, ai să cotropeşti ţinutul aflat la vest de rîul Liao şi ai să ajungi pînă la mare! În acest ţinut, cînd vine iarna, totul este îngheţat şi încremenit. Ar trebui prin urmare să-ţi închei expediţia înainte de venirea iernii, ca să nu-ţi moară oamenii şi caii de frig!”
„Aşa am să fac”, a răspuns Qasar, cu o oarecare ciudă. Părea destul de nemulţumit că nu va putea pătrunde şi el în inima imperiului Kin.
în sfîrşit, Genghis-han le-a arătat tuturor care era misiunea lui: „împreună cu Tolui, am să cuceresc Zhongdu, apoi am să cobor spre sudul ţinutului Hebei, unde am să atac ţinutul Shandong, în preajma Fluviului Galben. Bo'orchu are să rămînă mereu alături de mine.”
Genghis-han era încredinţat că ordinele date celor trei corpuri de oaste nu erau prea greu de îndeplinit. Luptele din ultimii doi ani îi îngăduiseră să măsoare capacitatea trupelor duşmane. Mai ştia şi că în imperiul Kin nu era nici un conducător deosebit. Oraşul Zhongdu nu era bine apărat, moralul războinicilor era la pămînt şi în orice clipă puteau izbucni tulburări. Călăreţii mongoli, iviţi din toate părţile, erau de-acum în măsură să pătrundă pînă în inima imperiului.
Şi totuşi, lui Genghis-han îi venea greu să creadă că toţi cei ce luau parte la ospăţ, şi mai cu seamă cei trei fii ai săi, se vor întîlni iar, teferi şi nevătămaţi, după noua expediţie.
îi dăduse lui Jochi sarcina cea mai primejdioasă. Fusese dorinţa fiului său, dar şi a sa. *Jochi, fii lup!* Pentru aceasta, Genghis-han hotărîse ca Jagatai şi Ogodei, care erau neîndoios sînge din sîngele lui, să împărtăşească soarta lui Jochi. Ce putea face mai mult pentru ca Jochi să nu se simtă dat la o parte şi pentru ca generalii să vadă că făcuse o alegere dreaptă? Hotărîrea o luase însă, înainte de toate, pentru a se linişti pe sine. Din respect pentru Borte, rămasă singură în tabăra de pe muntele Burqan de mai

bine de doi ani, trebuia să se poarte la fel cu toţi copiii pe care îi adusese pe lume.
175
Petrecerea de Anul Nou s-a desfăşurat cu un fast necunoscut pînă atunci. Femei aduse de la Datongfu şi din alte oraşe alergau de la o masă la alta. Afară ningea viscolit, dar înăuntrul iurtei largi, bine încălzite, nu se simţea frigul.
Ospăţul a ţinut de dimineaţă pînă noaptea tîrziu. Spre seară, Genghis-han a ieşit din iurtă şi a stat o vreme în picioare, uitîndu-se la întinderea albă, nesfîrşită. Deodată a zărit departe, spre răsărit, o coloană de luptători care mergeau pe coasta dealului. A chemat atunci un om din garda personală şi l-a întrebat cine-i comandă şi unde se îndreaptă. Tînărul războinic i-a spus pe dată numele celui care se afla în fruntea detaşamentului, care se pregătea de un marş prin zăpadă. Genghis-han nu-l cunoştea pe comandant. Dar nu se mai sătura uitîndu-se la coloana care se pierdea în zare, la oamenii care păreau nişte puncte minuscule pe zăpada neatinsă. Era o privelişte minunată: ca o haită de lupi tineri.
Genghis-han s-a întors spre straja care stătea nemişcată lîngă el. Pe tichie şi pe umeri i se adunase zăpada. Şi el era un lup mongol, unul adevărat.
Cînd a revenit la masă, Bo'orchu, Jelme, Qasar i-au părut deodată bătrîni. Anii lăsaseră urme asupra lui şi a credincioşilor săi vasali, şi toţi aveau acum părul cărunt. Doar Muqali, Jebe şi Siibotei, încă în floarea vîrstei, arătau tineri. Genghis-han a înţeles că se apropia vremea celor trei generali şi vremea unor conducători pe care încă nu-i cunoştea.
Capitolul 6
La sfîrşitul lui aprilie, Genghis-han a ordonat armatei să treacă din nou Marele Zid. Ninsorile încetaseră, iar din soarele primăverii picurau primii stropi de lumină. Au fost trimise ştafete cu ordinul de mobilizare în toate taberele,

chiar şi cele ale lui Muqali, Jebe şi Siibotei, care nu trebuiau să plece imediat în campanie.

Apoi, timp de vreo cincisprezece zile, cartierul general al lui Genghis-han a fost mereu în mişcare, datorită, printre altele, plecării şi sosirii trupelor. Hanul era prins în pregătirile de marş ale aripii de mijloc, pe care o conducea împreună cu fiul său, Tolui. Totuşi, într-o zi, s-a dus la Qulan, pe care n-o mai văzuse de cîteva săptămâni.

Qulan era singură şi şedea în iurta unde domnea liniştea. Purta nişte cercei de jasp verde. „Plecăm peste trei zile. Eşti gata?” „De data asta, aş dori să rămîn aici. Dacă ai fi aşteptat să se mai încălzească, te-aş fi însoţit cu bucurie, dar vremea este încă prea aspră pentru Ga'ulan”, a răspuns Qulan, spre marea uimire a lui Genghis-han. A simţit că se schimbă la faţă.

„Qulan, preaiubita mea! Nu te-ai alăturat acestei expediţii anevoioase doar ca să fii mereu în preajma mea?” Copleşit de o tulburare pe care nu şi-o putea stăpîni, Genghis-han ridicase vocea, fără să-şi dea seama. Pînă atunci, Qulan luase parte, de bună voie, la toate expediţiile şi nu refuzase niciodată să-l urmeze. De altfel, ea fusese cea

care dorise să-l ia şi pe Ga'ulan în campania împotriva imperiului Kin, în pofida tuturor primejdiilor. Genghis-han nu înţelegea purtarea ei schimbată. îi era frică, după ce văzuse atîtea lupte crîncene? Se temea pentru viaţa ei şi a lui Ga'ulan?

Poate că Jochi, Jagatai şi Ogodei n-aveau să se mai întoarcă vii şi nevătămaţi din următoarea expediţie. La fel şi Tolui. Genghis-han avea de gînd să-i încredinţeze acestuia, care împlinise douăzeci de ani, comanda unui detaşament. Chiar dacă băiatul rămînea în armata lui, o dată ajuns pe cîmpul de luptă, avea să fie prins, ca şi tatăl său, în vîrtejul necunoscut al soartei.

Fără o vorbă, Genghis-han a ieşit din iurta lui Qulan. S-a dus în cortul lui, a poruncit gărzilor să iasă şi a rămas singur ceasuri întregi.
Şi dacă cei patru fii pe care i-i dăruise Borte vor pieri cu toţii în luptă – ceea ce nu era cu neputinţă –, iar Ga'ulan, născut din unirea sa cu frumoasa Qulan, va ră-mîne singurul în viaţă, cum se va purta Borte?
Fireşte, Genghis-han ţinea la Ga'ulan. Fără s-o fi arătat vreodată, ţinea chiar mai mult la acest copil venit tîr-ziu, de la femeia pe care o iubea mai mult decît orice pe lume. Dorea, aşadar, ca băiatul să trăiască, dar nu-l putea ocroti lăsîndu-l în tabără, în vreme ce ceilalţi fii ai săi luau parte la expediţie.
Genghis-han se gîndea la Borte. Ca şi cum cea dintîi dintre soţiile sale, care-l aştepta la poalele muntelui Burqan, ar fi fost lîngă el, chipul femeii s-a ivit deodată alături. Lui Genghis-han nu-i era frică de Borte. Dar chipul ei îl urmărea.
Odinioară, căpetenia mongolă, neştiind pe cine să pedepsească, pe fratele său Qasar ori pe şamanul Tebtengri, petrecuse o noapte întreagă plimbîndu-se de colo-colo prin cort. Şi de această dată, a rămas multă vreme în cort, chiar după ce tabăra s-a cufundat în întuneric. Pe la miezul nopţii, a chemat un slujitor şi i-a poruncit să-l aducă pe Sorqan-shira, tatăl generalilor Chimbei şi Chila'un.
177
Peste puţină vreme, bătrînul pirpiriu, care avea peste şaptezeci şi cinci de ani, s-a înfăţişat dinaintea lui. Genghis-han, după o clipă de tăcere, i-a spus: „Bătrîne! în tinereţe, cînd am căzut în mîinile clanului tayichi'ut, m-ai scos dintr-o mare încurcătură. Primeşti să mă ajuţi încă o dată?”
„Mă voi supune poruncilor tale, oricare ar fi ele!”
La acest răspuns, Genghis-han i-a istorisit, pe scurt, gîndurile care-l frămîntau de atîta vreme.

„Sorqan-shira! Du-te chiar acum la Qulan şi ia-i-l pe Ga'ulan! Ai să-l încredinţezi apoi unor necunoscuţi, dar să fie mongoli. Numai să nu ştie că este fiul meu!”
Auzind aceste vorbe, Sorqan-shira, care nu arătase niciodată nici cea mai mică emoţie, s-a schimbat la faţă.
„Mă duc la prinţesă şi-i iau copilul. îl încredinţez apoi unei familii mongole necunoscute. Nu spun al cui este”, a şoptit Sorqan-shira, ca şi cum ar fi repetat o lecţie învăţată pe de rost.
„Nu-i spui lui Qulan şi nu-mi spui nici mie cui i l-ai dat pe Ga'ulan. Numai tu vei şti taina!”, a adăugat Genghis-han, iar Sorqan-shira a repetat din nou porunca, în şoaptă. Apoi a scos un geamăt scurt şi a ieşit, clătinîn-du-se sub povara sarcinii de taină care îi fusese încredinţată.
A doua zi, Genghis-han s-a dus la Qulan. De cum a intrat în cort, i-a spus: „Ai să vii cu mine în expediţie! îţi fac cinstea de a fi singura femeie care mă însoţeşte în lupta împotriva imperiului Kin!” Qulan, cu chipul palid şi încordat, i-a răspuns, resemnată: „Primesc cu umilinţă cinstea pe care mi-o faci.” Apoi a tăcut. Năucită de urmările vorbelor nesăbuite pe care le rostise în ajun, era cu totul zdrobită. Ispita unui trai mai uşor, pe care i-o strecurase în suflet dorinţa de a-l ocroti pe Ga'ulan, se întorsese împotriva ei: soarta fusese nespus de crudă şi o despărţise de copilul iubit.
„Pregăteşte-te de plecare!” a spus Genghis-han. „Sînt gata”, a răspuns Qulan, şi a adăugat cu glas liniştit, ridicînd spre el un chip împietrit: „L-ai aruncat pe fiul nos

tru în vîltoarea soartei! Cred că n-am să-l mai văd niciodată...”
„Dacă Ga'ulan nu este ca toţi ceilalţi, are să crească şi are să se deosebească de toţi: are să fie un lup mongol. Nu te-am primit lîngă mine ca să te fac prinţesă. Şi nu l-am crescut pe Ga'ulan ca pe un prinţ. Qulan, ai să rămîi mereu alături de mine, ca un locotenent credincios. Iar pe

Ga'ulan lasă-l în pace, să-şi croiască singur soarta, printre fiii poporului mongol!”
în timp ce vorbea astfel, Genghis-han a fost cuprins de o mare emoţie şi a început să tremure. A simţit că înţelege, în sfîrşit, ceea ce făcuse: încercase, cu disperare, să păstreze ceva din dragostea lui pentru Qulan şi Ga'ulan. Din nefericire, aceste lucruri nu puteau fi arătate prin cuvinte. Pentru că s-ar fi risipit ca mărgelele dintr-un şirag şi s-ar fi pierdut fără urmă. De vreme ce Qulan nu pricepea de ce făcuse ceea ce făcuse, la ce bun s-o mai lămurească?
Pînă în ziua plecării trupelor, Qulan nu s-a arătat deloc. Iar Genghis-han, prins cu tot soiul de treburi de război, n-a avut vreme să se ducă s-o vadă. în ziua în care armata a părăsit tabăra, Qulan s-a înfăţişat, călare, alături de conducătorul mongol. După ce plînsese trei zile şi trei nopţi, nu mai putea vărsa nici o lacrimă. Din acea clipă, nici ea, nici Genghis-han n-au mai pomenit numele lui Ga'ulan.
La început, Genghis-han a încercat să recucerească toate fortăreţele care împiedicau înaintarea nestingherită a armatei spre Zhongdu (Pekin). Acestea, atacate de Muqali în campania dinainte, trecuseră din nou sub controlul armatei Kin după plecarea trupelor mongole. Genghis-han a atacat Xuandefu, apoi a încercuit Dexingfu.
în timpul operaţiunii, i-a încredinţat fiului său Tolui comanda ofensivei. Tolui s-a aruncat în luptă fără să mai aştepte, s-a căţărat pe zidurile oraşului şi a înfipt pe metereze steagul clanului borjigin.

în vreme ce-şi continua înaintarea şi se pregătea să atace fortăreaţa Huailai, Genghis-han a fost întîmpinat de trupele de elită ale armatei Kin, conduse de generalul Gao-Ji, comandant şef al aripii stingi. Le-a zdrobit după trei zile şi trei nopţi de luptă înverşunată, lăsînd în urmă o

cîmpie presărată cît vedeai cu ochii cu leşurile războinicilor chinezi.

Genghis-han a mărşăluit în fruntea trupelor sale, fără oprire. Se apropia de Jiuyongguan cînd a aflat că o numeroasă armată Kin se afla cantonată în oraş. Temîndu-se de pierderi mari în caz de luptă, şi-a schimbat direcţia şi a trecut Marele Zid printr-un loc aflat mult mai la vest. Apoi, după un marş întrerupt de atacuri asupra mai multor fortăreţe, încheiate cu izbînzi asupra duşmanului, a ajuns în cîmpia Hebei. A cucerit în scurtă vreme cetăţile Cuozhi şi Yizhi. Zhongdu, capitala, era la o azvîrlitu-ră de băţ. Călăreţii mongoli înaintau iute ca fulgerul. Genghis-han şi-a ocupat poziţiile la sud de Zhongdu.

La Yizhi, armata lui Genghis-han s-a mtîlnit cu cea condusă de Jebe, care venea din îndepărtatul ţinut Leao-tong. Nu trecuseră decît două luni de cînd Genghis-han îi ordonase generalului care se afla în fruntea ariergărzii să cotropească imperiul Kin. Jebe, fără să-şi ia nici o zi de răgaz, a plecat din Yizhi ca să atace Jiuyongguan, pe care a izbutit s-o cucerească, pentru a doua oară. Genghis-han a amînat atacul asupra capitalei Zhongdu şi a pornit spre bazinul Fluviului Galben, pustiind ţinutul Shandong.

între timp, aripa dreaptă, condusă de Jochi, pătrunsese, potrivit poruncilor hanului, în ţinutul muntos Shanxi, cucerind toate fortăreţele. Apoi trupele mongole coborîseră în cîmpia Hopei, pustiind-o, la fel cum făcuseră cu ţinutul Shanxi. în sfîrşit, călăreţii din aripa stingă, condusă de Qasar, cutreierau fără contenire pămînturile aflate la apus de rîul Liao, ca să le vină de hac duşmanilor.

Astfel, sute de cete de călăreţi mongoli au pustiit imperiul Kin, de la un cap la altul, iar după un an, în primăvara lui 1214, steagurile clanului borjigin fluturau pe nouăzeci de cetăţi trecute prin foc şi sabie.

în aprilie, Genghis-han a dat tuturor detaşamentelor mongole, risipite pe tot teritoriul, porunca de a se aduna în preajma oraşului Zhongdu. Timp de o lună au sosit în

fiecare zi, în nori de praf, călăreţi veniţi din cele patru zări. Cîmpia aflată la apus de oraş gemea de mulţimea războinicilor mongoli. Armata, care număra două sute de mii de oameni în clipa plecării de pe marile podişuri, avea acum de două ori mai mulţi, pentru că i se alăturaseră o mulţime de luptători chinezi.

Genghis-han şi generalii săi s-au întîlnit după cinci-sprezece luni pe cîmpia întinsă care înconjoară oraşul Zhongdu. Capitala, singurul bastion neatins, părea o insulă pierdută în mijlocul oceanului. în spatele zidurilor, însă, răzmeriţele nu mai conteneau, bănuiala năştea alte bănuieli, omorurile se ţineau lanţ, iar puterea trecea din mină în mînă.

Genghis-han a trimis doi soli la împărat, în cetatea aproape prăbuşită, cu un mesaj de împăcare.

„Toate provinciile din imperiul tău aflat la miazănoapte de Fluviul Galben se află în mîinile mele. Nu ţi-a mai rămas decît Zhongdu. Din voinţa Cerului, oraşul tău nu mai are putere. Mă tem însă de mînia lui, dacă voi porni iar împotriva ta. Sînt aşadar gata să mă retrag, împreună cu armata. Ce-mi poţi oferi în schimb, ca să-mi potolesc generalii?”

Termenii mesajului fuseseră aleşi cu cea mai mare grijă, ca să nu rănească mîndria împăratului Kin, dar era vorba, de fapt, de un îndemn la capitulare. în clipa în care a ales solii care urmau să-i prezinte mesajul, Genghis-han s-a gîndit la Boro'ul, orfanul crescut de mama sa Hoeliin, care nu mai era printre cei vii. Şi a simţit din nou în suflet, după atîţia ani, părerea de rău că-i pricinuise moartea trimiţîndu-l în ajutorul lui Qorchi.

împăratul Kin i-a dat de ştire lui Genghis-han că-i primeşte propunerea şi că este gata să încheie pacea. Generalul Muqali şi Jochi, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole, au pornit atunci spre capitală pentru a negocia

termenii acordului, care însemna, de fapt, capitularea imperiului Kin.

Genghis-han n-a cerut pentru el decît o prinţesă din neamul împăratului, şi atît. Ce-ar mai fi putut cere? Armatei sale i se alăturaseră două sute de mii de luptători chinezi, iar prada adunată din cele nouăzeci de fortăreţe – arme, lucruri de preţ, unelte agricole, harnaşamen-te, veşminte şi podoabe – era uriaşă. Ce mai putea dori din capitala aproape prăbuşită, în afară de o prinţesă? Dorea să-şi aducă în aşternut, pentru a-şi face toate poftele, o fată din neamul împăraţilor Kin, pe care îi ura de moarte. Fata avea să plătească astfel pentru păcatul strămoşilor săi, care îl ţintuiseră pe Ambaqai-han pe măgarul de lemn şi-l jupuiseră de viu.
La cîteva zile de la încheierea păcii, Genghis-han a vă-zut-o venind la cartierul general pe Ha Dun, fiica răposatului împărat Zhenge, însoţită de cinci sute de băieţi şi tot atîtea fete şi de trei mii de cai. A primit, de asemenea, grămezi de aur şi tot soiul de alte bogăţii. După ce a luat ciudatele daruri, a ordonat trupelor să evacueze ţinutul Kin. Trecînd prin Jiuyongguan, s-a îndreptat cu toată armata spre deşertul Gobi. Ca de obicei, pe Marele Zid bătea un vînt puternic, iar copacii de pe dealurile din jur se îndoiau gemînd sub furtună. Genghis-han şi-a oprit calul pe coama zidului şi, uitîndu-se la şirurile nesfârşite de călăreţi care se pierdeau în zare, i-a spus lui Jebe, aflat lângă el: „Datorită ţie, am trecut prin Jiuyongguan fără nici o piedică.” La care generalul, care ocupase cetatea ân două rânduri, i-a răspuns râzând: „Cine ştie de câte ori voi mai fi nevoit să cuceresc cetatea!” Genghis-han a început şi el să rîdă. Vîntul le-a risipit vorbele şi le-a dus departe. Cum spusese Jebe, Genghis-han ştia prea bine că imperiul Kin, acest monstru uriaş, era departe de a fi îmblânzit. Dar cum să-l supună o dată pentru totdeauna? Nu ştia.
Wenyan Fu Xing, mare sfetnic al împăratului Kin, i-a însoţit pe cuceritori până la hotarul de miazănoapte al cetăţii Jiuyongguan.

După trei ani, trupele mongole s-au întors victorioase pe marile podişuri. Genghis-han n-a stat decît puţin în tabăra de la poalele muntelui Burqan: s-a dus să instaleze o tabără în ţinutul tătarilor, pe malurile lacului Yo-ril. Dorea să supravegheze îndeaproape mersul lucrurilor în imperiul Kin şi totodată să împiedice neînţelegerile care s-ar fi putut ivi între Borte şi Qulan.
Pe lîngă Qulan, Genghis-han a luat-o în tabăra cea nouă pe prinţesa Ha Dun. Adusese din toate provinciile Chinei o mulţime de femei nespus de frumoase, pe care le-a dăruit concubinelor sale, să le slujească. Ha Dun era mică, urîtă şi morocănoasă, iar după puţină vreme, Genghis-han, deşi se purta cu ea aşa cum o cerea titlul de favorită, n-a mai chemat-o în cortul lui.
La cîtva timp după întoarcerea armatei mongole pe marile podişuri, Sorqan-shira, cel mai vîrstnic dintre cei ce luaseră parte la expediţia împotriva imperiului Kin, s-a stins. Genghis-han a dorit să cinstească amintirea bătrînului care-l ajutase în două împrejurări grele, aşa că l-a înmormîntat cu mare pompă. în ziua ceremoniei, a mers însoţit de Qulan la mormîntul lui Sorqan-shira şi a aruncat pe sicriu cîţiva pumni de ţărînă. Amîndoi plîn-geau moartea singurului om care ştia unde se afla Ga'ulan. Genghis-han n-a spus nimic despre fiul său, şi nici Qulan nu i-a pomenit numele. în faţa lor, sicriul lui Sorqan-shira a fost coborît în groapă şi a dispărut pentru totdeauna.
Aşa cum prezisese Jebe, armata mongolă a fost nevoită să treacă din nou Marele Zid, chiar mai devreme decît s-ar fi bănuit: la sfîrşitul lui iunie, puţin după întoarcerea acasă, Genghis-han a aflat că împăratul Kin mutase capitala de la Zhongdu la Bianjing (Haifeng).
Prin urmare, împăratul nu dorea pacea; văzîndu-se trădat atît de repede, Genghis-han a fost cuprins de o mî-nie fără margini. A mobilizat pe loc două detaşamente de călăreţi. Unul dintre ele, al clanului salji'ut, care stră

lucise prin faptele sale de vitejie în timpul expediţiei împotriva chinezilor, era condus de Samuqa, iar celălalt, al clanului jurchen, vestit pentru cruzimea cu care se năpustea asupra duşmanului, îl avea în frunte pe generalul Mingan. Li s-a poruncit să cucerească oraşul Zhongdu şi să-i măcelărească fără milă pe toţi cei rămaşi în cetate.
Aflînd de la regele Lie Ge că trupele Kin încercau să pună din nou stăpînire pe ţinutul Liaodong, Genghis-han i-a ordonat lui Muqali să pornească la drum ca să-i vină în ajutor. înainte de plecarea neînvinsului general, l-a chemat la el şi i-a spus: „Cucereşte regiunile aflate la sud de munţii Daiang. Eu voi avea grijă de cele din nord.”
Cucerirea imperiului Kin, apoi atacarea ţinutului Song, aflat mai la sud: iată care era planul pe care Genghis-han dorea să-l împărtăşească, mai tîrziu, lui Muqali. Un bărbat ca el, care stăpînea toate mijloacele politice şi militare, avea să-l ducă fără îndoială la îndeplinire. Genghis-han se păstra pentru alte treburi: simţea cum ia naştere în sufletul lui un alt vis, care nu-l mai îndemna spre China, ci spre ţinuturile necunoscute din Apus, cu popoarele lor ciudate.
în iulie 1214, trupele lui Muqali, precum şi cele conduse de Samuqa şi de Mingan au părăsit tabăra de pe malul lacului Yoril. Nu trecuseră decît trei luni de cînd acordul de pace încheiat cu imperiul Kin fusese încălcat.
între sfârşitul anului şi primăvara următoare, Genghis-han a urmărit pas cu pas înaintarea trupelor pe care le trimisese în China, cu ajutorul olăcarilor care soseau în tabără în fiecare zi. Samuqa şi Mingan au pornit ofensiva împotriva oraşului Zhongdu la începutul anului 1215. Oraşul a fost asediat din toate părţile, căile de comunicaţie au fost întrerupte, iar trupele chineze, sosite ca întăriri din sud, au fost zdrobite. Totuşi, vestea despre cucerirea oraşului nu mai sosea, iar Genghis-han ardea de nerăbdare. De ce întîrziau atît? Pentru ca ştirile să ajungă la el

mai repede şi pentru a scăpa de arşiţă, Genghis-han şi-a mutat cartierul general de pe malurile lacului Yoril la Huanzhieu. în sfîrşit, în iunie, a avut loc asaltul final, mult aşteptat, al oraşului Zhongdu, iar vestea cuceririi lui a ajuns la urechile lui Genghis-han după zece zile. Toată tabăra a fost cuprinsă de fierbere la aflarea veştii. Războinicii şi ofiţerii au băut şi s-au veselit vreme de trei zile şi trei nopţi. Ştirile despre ceea ce se întîmpla în capitală soseau una după alta. „Zhongdu este în flăcări!”
în fiecare zi, timp de mai mult de o lună, Genghis-han a auzit acelaşi lucru. în afară de focul ce nu se mai sfîr-şea, a aflat doar vestea morţii generalului duşman Wenyan Fu Xing, care se otrăvise în ziua căderii oraşului.
Genghis-han îl cunoştea bine pe generalul chinez. Luptase de mai multe ori împotriva lui, iar la negocierile de pace el fusese ambasadorul împăratului. Era un ofiţer cu totul deosebit, de o mare distincţie. Aflînd că uriaşa cetate Zhongdu ardea şi că bogăţiile fără seamăn pe care le cuprindea ajunseseră un morman de cenuşă, Genghis-han n-a simţit nici cea mai mică părere de rău. Doar moartea generalului Fu Xing i se părea o pierdere ireparabilă. Pentru că îi trecuse prin minte să şi-l facă vasal, dacă s-ar fi predat, şi să-i încredinţeze din nou guvernarea capitalei.
Nu înţelegea de ce se sinucisese Fu Xing. La nomazi, din timpuri străvechi, nu era nici o ruşine ca o căpetenie învinsă după o luptă înverşunată să se supună duşmanului, învingătorul hotăra pe urmă dacă îl ierta ori dacă îi tăia capul. Genghis-han atacase nenumărate cetăţi, dar nu văzuse nici un comandant de garnizoană care să nu vrea să capituleze. Or, cazul lui Fu Xing nu urma regula: decît să se predea, generalul preferase să dea foc cetăţii şi să-şi pună capăt zilelor.
Faţă de această purtare neobişnuită, Genghis-han găsea deodată mai puţin ciudat faptul că oraşul ardea de mai bine de o lună. Deşi nu văzuse cu ochii lui oraşul în

flăcări, îşi închipuia culoarea focului, o culoare pe care nu o văzuse niciodată cînd arseseră alte cetăţi.

Genghis-han a chemat oameni veniţi din imperiile Kin şi Song şi i-a întrebat dacă mai fuseseră, în istoria ţării lor, şi alţi generali care se sinuciseseră. Toţi i-au dat acelaşi răspuns: „Cele mai multe dintre căpeteniile al căror nume este pomenit în istorie au ales moartea cînd cetatea le-a fost cucerită.”

S-a gîndit atunci că descoperirea acestui fel de a fi al războinicilor chinezi este lucrul cel mai însemnat din tot ceea ce învăţase din expediţiile în imperiul Kin. Era ceva ce nu intra în obiceiurile poporului mongol, ceva ce nu se putea dobîndi prin nici un antrenament şi nici un exerciţiu.

Genghis-han a dat trupelor care cuceriseră Zhongdu ordinul de a-i aduna în afara zidurilor cetăţii pe toţi supravieţuitorii, civili ori militari. Toţi au avut parte de un tratament deosebit de cel pe care îl aplicase pînă atunci: a cerut să vină mai întîi la cartierul său general nu femeile în lanţuri, ca de obicei, ci învăţaţii şi cei pricepuţi într-o anumită meserie. Nici un sentiment personal nu trebuia să fie amestecat în această alegere.

Această sarcină Genghis-han i-a încredinţat-o lui Shi'i-qutuqu, orfanul tătar cu chipul palid şi nepăsător, care îndeplinea funcţia de judecător suprem şi care era cunoscut ca fiind drept şi nepărtinitor. Acesta a plecat spre Zhongdu îndată ce a primit porunca. După o lună, Genghis-han a văzut că Shi'i-qutuqu se descurca de minune: în fiecare zi soseau din capitală, încărcaţi cu bogăţii, chinezi de tot felul. Ţărani, fierari, prezicători, slujbaşi, învăţaţi, războinici, adică oameni de toate meseriile.

în tabără, Genghis-han îi punea pe toţi la încercare, să vadă la ce se pricep. Printre prizonieri nu se afla aproape nici o femeie, în afară de cîteva ghicitoare şi cîteva prezicătoare cu privirea rătăcită şi faţa ca de ceară.

„Nu mai sînt şi alte femei?”, l-a întrebat Genghis-han pe cel ce se ocupa de prizonieri. „Nici una!” Răspunsul

a aşternut pe chipul căpeteniei mongole un zîmbet sarcastic: parcă vedea chipul de piatră al lui Shi'i-qutuqu.
A aflat într-o zi că printre prizonieri se afla un k'itan pe nume Yeliu Chucai[1], care lucrase ca secretar la cancelaria curţii Kin. Genghis-han l-a chemat imediat la el. Era un bărbat foarte înalt, cu o barbă lungă şi neagră, mult mai tînăr decît şi-l închipuise.
Căpetenia mongolă a aşezat lîngă el cîţiva oameni din gardă: nici unul nu-i ajungea mai sus de umăr. Bărbatul cel înalt stătea liniştit şi nu părea deloc intimidat.
„Cîţi ani ai?”, l-a întrebat Genghis-han.
„Douăzeci şi şase”, a răspuns bărbatul. Avea o voce gravă, plăcută şi-şi cîntărea bine cuvintele.
„Mi s-a spus că eşti k'itan...”
„Aşa este.”
„Ţara ta de baştină, pustiită de chinezi, este acum o provincie măruntă. Am cotropit imperiul Kin şi te-am răzbunat. Arată-ţi recunoştinţa faţă de hanul mongolilor!”
Yeliu Chucai a răspuns cu demnitate, fără să şovăie: „Familia mea este în slujba chinezilor de trei generaţii. Am trăit datorită lor. Cum să mă bucur de nenorocirea lor?” Genghis-han a fost fermecat de glasul cald şi armonios.
„La ce te pricepi?”
„La astronomie, geografie, istorie, medicină, intrigi, preziceri.”
„Aşa... Te pricepi şi la preziceri?”
„Este ceea ce stăpînesc cel mai bine.”
„Atunci arată-mi viitorul! Ce soartă îi aşteaptă pe lupii mongoli?”
„Ca să citesc viitorul poporului vostru, ar fi mai bine să folosesc ceva obişnuit la mongoli. Să mi se aducă un omoplat de berbec!”
[1] **Născut într-o familie din aristocraţia k'itan (1190-1244), bun cunoscător al culturii chineze, pe care o cunoştea din copilărie, a jucat un rol însemnat pe lîngă Genghis-han, apoi pe lîngă urmaşul său Ogo-**

dei, pe care i-a iniţiat în practicile administrative şi tradiţiile civilizaţiei chineze. Este cunoscut şi ca poet.

188

Genghis-han a poruncit să fie adus osul cerut de Ye-liii Chucai. Bărbatul a ieşit atunci din cort, a făcut o vatră din pietre ca să facă focul şi a ţinut osul deasupra flăcărilor. După ce s-a uitat îndelung la crăpături, a rostit hotărît către Genghis-han: „Aud cum bubuie din nou tobele de război, dinspre sud-vest. Se apropie clipa cînd armata hanului va trece din nou munţii Altai, ca să cotropească ţinutul Qara-Kitai[2]. Clipa aceasta va veni negreşit peste trei ani!”

Atunci Genghis-han l-a întrebat pe ghicitor: „Dacă pre-zicerea ta nu se împlineşte, ce să fac cu tine?” Yeliii Chu-cai l-a privit pe Genghis-han drept în ochi şi i-a răspuns: „Faci precum îţi va fi voia. Poţi să mă trimiţi la moarte, dacă doreşti!” Vorbele l-au mulţumit pe deplin pe con-ducătorul mongol. Şi-a spus chiar că nu întîlnise niciodată un om atît de deosebit. Şi s-a hotărît să-l păstreze în preajma lui, ca sfetnic.

Unii dintre vasalii săi credincioşi s-au împotrivit ho-tărîrii, spunînd că Yeliii Chucai este un străin despre care nu se ştie nimic. Dar Genghis-han nu i-a ascultat.

„Odinioară, am hotărît să am încredere în Jebe, care era prizonier. Mă rănise şi pe mine, îmi rănise şi calul. De ce să nu iau în slujba mea un înalt funcţionar al imperiului Kin, care nu mi-a făcut nimic? Aşa cum i-am dat odinioară tânărului războinic numele de Jebe (Săgeată), acum îi dau lui Yeliii Chucai numele de Ut-saqal (Barbă Mare).”

Chiar în ziua aceea, ghicitorul cel înalt s-a pus în slujba lui Genghis-han.

îndată după căderea oraşului Zhongdu, căpetenia mongolă i-a încredinţat lui Samuqa, întors învingător din

[2] *Qara-Kitai.* **Cunoscut şi sub numele de Si-Liao (Liao occidental), imperiul Qara-Kitai (sau K'itan negru) a fost întemeiat în 1124 în Turkestan de către**

prinţul Yeliii Dashi, care supravieţuise distrugerii regatului său, Liao, de către neamul jurchen. La începutul secolului al Xin-lea, acest imperiu se întindea pe un teritoriu uriaş, dar nu avea o influenţă însemnată asupra popoarelor din jur. A trecut sub stă-pînirea lui Genghis-han în 1218.

această primă expediţie, comanda unei armate de zece mii de oameni, ca să pornească împotriva noii capitale chineze. I-a ordonat să se îndrepte spre provincia Henan, străbătînd ţinuturile Si-Hia. În noiembrie, trupele lui Samuqa, după ce trecuseră prin ţinuturile Si-Hia, au pă-truns în masivul Songshan, înaintînd cu mare greutate, fiindcă munţii erau înalţi şi abrupţi. Au ajuns în cele din urmă în provincia Henan şi s-au apropiat de Bianjing, noua capitală. Oamenii erau însă rupţi de oboseală şi au fost învinşi în lupta cu armata Kin.

Abia ajunsese vestea la Genghis-han că a sosit în tabără un trimis al împăratului Kin, cerînd pace. După ce s-a sfătuit cu vechii săi tovarăşi, Bo'orchu şi Jelme, Genghis-han i-a impus duşmanului condiţii dintre cele mai aspre: teritoriul Kin aflat la nord de Fluviul Galben să treacă în întregime în stăpînirea mongolilor; împăratul să renunţe la titlu şi să se mulţumească cu acela de „rege al provinciei Henan”.

După plecarea ambasadorului chinez, n-a mai sosit nici o veste din imperiul Kin. Genghis-han nu s-a neliniştit: ştia că împăratul nu putea primi asemenea condiţii.

în primăvara anului 1216, Samuqa s-a întors în tabăra lui Genghis-han, împreună cu armata învinsă. Căpetenia mongolă şi-a chemat generalul şi i-a cerut socoteală pentru înfrîngere. După ce l-a ascultat, i-a spus: „Samuqa, îţi dau o şansă, numai una, ca să-ţi speli ruşinea! Ai să pleci din nou, în noiembrie, cu zece mii de oameni, pentru a ataca din nou provincia Henan. Ca şi data trecută, ai să străbaţi ţinuturile Si-Hia şi ai să treci peste stîncile şi pră-păstiile din munţii Songshan, îngropaţi în zăpadă. Pe urmă

ai să cotropeşti provincia Henan şi ai să porneşti la asaltul capitalei Bianjing!”

Samuqa s-a schimbat la faţă. Chiar cu o armată de două ori mai numeroasă, era cu neputinţă să ajungă la Bianjing pe drumul acela atît de greu. Dar nu avea încotro.

în zilele următoare, Genghis-han a văzut că Samuqa îşi supunea trupele unui antrenament intensiv, cu pre

190

gătiri de luptă şi marşuri forţate, pentru a spori puterea armatei. Conducătorul mongol ţinea mult la tinerii comandanţi. Bo'orchu, Jelme, Qasar îmbătrîniseră, aşa că dorinţa lui era să-i pregătească acum pe Muqali, Jebe, Siibotei şi alţi comandanţi sub treizeci de ani, ca urmaşi ai generalilor săi fără pereche. Samuqa se număra printre aceştia.

Genghis-han a plecat în anul acela din Huanzhi şi s-a îndreptat, cu armata, spre ţinutul borjigin, de la poalele muntelui Burqan, unde îl aştepta soţia sa Borte şi unde era îngropată mama sa, Hoeliin. Cea mai mare parte a bărbaţilor, care plecaseră în campanie în martie 1211, nu-şi mai văzuse ţara de cinci ani.

În 1214, la încheierea acordului de pace cu imperiul Kin, Genghis-han şi o parte a trupelor trecuseră prin tabără, pentru scurtă vreme, înainte de a merge să-şi cantoneze trupele pe malurile lacului Yoril. De această dată însă, se întorsese aproape toată armata învingătoare.

Singurii care lipseau la apel erau Muqali şi oamenii săi, care luptau încă în regiunile Liaodong şi Liaoxi, precum şi cîteva detaşamente cantonate lingă Zhongdu, după căderea oraşului. Genghis-han încă nu cucerise Bianjing, noua capitală, dar controla cea mai mare parte a teritoriilor aflate la nord de Fluviul Galben şi supraveghea, cu ajutorul cîtorva războinici, detaşamentele chineze aflate în fiecare dintre provinciile imperiului Kin.

Cei cinci ani care trecuseră de la plecarea în campanie schimbaseră înfăţişarea armatei lui Genghis-han: în trupele mongole se amestecaseră detaşamente alcătuite

din luptători kin, k'itan ori song, precum şi grupuri de oameni neînarmaţi, care alcătuiau uneori coloane nesfârşite. Se mai puteau vedea şiruri de căruţe gemînd sub greutatea prăzii, precum şi cămile şi cai încărcaţi cu arme şi unelte agricole. în sfîrşit, un mare număr de femei şi de copii chinezi, ajunşi robi, făceau şi ei parte din alai.

Armata mongolă, care cuprindea acum oameni de tot felul, a plecat din Huanzhi, a străbătut deşertul şi a ajuns

la malul fluviului Kerulen, mergînd în sus, de-a lungul apei. în fiecare tabără, trupele erau primite cu bucurie de mulţimea care se înghesuia să le întîmpine.

întoarcerea armatei a sporit populaţia din întreaga regiune aflată la poalele muntelui Burqan. în albia secată a rîului Tuia şi pe malurile fluviului Kerulen s-au ivit cî-teva sute de tabere noi, astfel încît stepa aducea dintr-o dată cu o cetate uriaşă.

Sosirea armatei învingătoare a fost sărbătorită cu mare falǎ pe toate podişurile mongole. Micul ţinut mongol era acum un imperiu întins şi destul de puternic, de vreme ce-i învinsese pe chinezi. Iar poporul de nomazi, altădată risipit, era acum unit şi împărţit în mai multe clase.

în tabăra de pe muntele Burqan s-au ivit, înainte de petrecere, nenumărate prăvălii unde se negocia şi se făcea troc cu orice, cai, oi şi chiar cămile. în unele corturi se putea bea, în altele se pregăteau mîncăruri song, kin, k'itan ori si-hia. Şefii de clan se plimbau ţanţoşi de colo-colo, urmaţi de robi kin şi de tinere mongole îmbrăcate în veşminte chinezeşti.

Genghis-han a străbătut piaţa din cîmpie. Se putea plimba în voie, însoţit doar de cîţiva războinici din gardă. În timpul campaniei din imperiul Kin, teritoriul mongol, păzit aproape numai de femei, nu cunoscuse nici o răscoală, nici un conflict, nici o umbră de vrajbă. Petrecerea a ţinut zece zile, timp în care toţi au putut bea şi mîn-ca pe săturate şi s-au putut mîndri cu veşmintele şi podoabele cele mai frumoase. Chiar după ce s-a încheiat

petrecerea, în tabără a mai domnit multă vreme o atmosferă de mare veselie.
Ca să-şi menţină armata în stare de luptă, Genghis-han a întreprins o expediţie scurtă împotriva merkiţilor, pe care îi alungase odinioară din ţinutul lor. Adăpostiţi în munţii Altai, aceştia nutreau o ură fără margini faţă de Genghis-han şi chiar începuseră să-şi arate colţii.
Genghis-han ajunsese la rangul de conducător suprem supurând toate popoarele de pe marile podişuri. Dar cru

zimea lui faţă de merkiţi nu slăbise nici o clipă, prin urmare încerca mereu să-i nimicească. Aşa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca merkiţii, la rîndul lor, să se înverşuneze. Răsăreau ca buruienile şi se înmulţeau tot ca ele, fără ştirea lui Genghis-han, şi pîndeau orice prilej de răzbunare.
La zece zile de la petrecere, Genghis-han l-a chemat pe Jochi, fiul său cel mai mare, şi i-a spus: „îţi încredinţez sarcina de a-i nimici pe merkiţii care au mai rămas în viaţă!”
„Mă supun! Am să fac întocmai cum îmi porunceşte Hanul!”, a răspuns Jochi, tăios.
Genghis-han îi încredinţa mereu lui Jochi sarcina de a-i nimici pe merkiţi, iar acesta o primea întotdeauna, ca şi cum ceva nelămurit îi îndemna pe amîndoi să se poarte astfel.
Faţă de merkiţi, Genghis-han nutrea sentimente amestecate: gîndul că putea să aibă sîngele lor în vine îl umplea de ciudă şi ar fi dorit ca poporul acesta să nu existe. Faptul că mai trăiau punea la îndoială obîrşia lui mongolă. Ticăloşia acestui trib, care o răpise şi o siluise pe mama lui, Hoeliin, era de neiertat pentru Lupul Albastru.
Se gîndea şi la fiul său. *Jochi, dacă eşti cu adevărat **un** lup albastru, ucide-i cu mina ta pe cei ce-ţi spurcă sîngele! Să nu-i ierţi niciodată pe cei ce ti-au răpit şi ii-au siluit mama!* Dar Genghis-han nu-şi împărtăşea nimănui gîndurile. Nu ştia ce ar fi făcut Jochi dacă i-ar fi povestit

tot. Oricum, din pricina legăturii deosebite dintre ei doi, nici unul nu putea vorbi despre aceste lucruri. Din nou, a zărit în ochii fiului său o lucire rece, ca un soi de revoltă.
Genghis-han a hotărît ca Jochi să fie însoţit în campanie de generalul Siibotei. Tinerii comandanţi au pornit fără întîrziere, în fruntea trupelor, spre inima munţilor Altai. La începutul toamnei, îşi făcuseră datoria. în timpul luptelor, Jochi l-a ucis pe fratele căpeteniei merkit care căzuse în expediţia dinainte, precum şi pe cei doi copii ai acestuia. Pe cel de-al treilea, Qotoqan, l-a luat prizonier şi l-a adus în tabără. Jochi i-a spus tatălui său că tî
193
nărui, singurul rămas în viaţă dintre toţi merkiţii, era cunoscut drept un arcaş neîntrecut: trimitea prima săgeată în inima ţintei, iar pe a doua o înfigea în crestătura celei dintîi. Lăudîndu-i iscusinţa fără pereche, Jochi i-a cerut lui Genghis-han să-i cruţe băiatului viaţa.
„Qotoqan nu se pricepe doar la treburile războiului, ci este şi de mare încredere. Dacă-i laşi viaţa, are să-ţi fie credincios, trup şi suflet.”
Conducătorul mongol s-a mulţumit să rostească doar atît: „Nici vorbă de cruţare. Să fie ucis pe dată!”
Jochi a dat să spună ceva, dar s-a lăsat păgubaş şi l-a ucis pe tînărul războinic merkit cu mîna lui.
în acelaşi an, la începutul lui noiembrie, Samuqa a părăsit tabăra de pe muntele Burqan în fruntea a zece mii de oameni, îndreptîndu-se spre oraşul Bianjing, pe care urma să-l cucerească, potrivit poruncii date de Genghis-han.
Au trecut două luni pînă ce primul olăcar s-a înfăţişat dinaintea căpeteniei mongole. După aceea, trimişii au sosit la intervale regulate, de cîte zece zile. Veştile pe care i le aduceau lui Genghis-han erau puţine, dar dacă le punea cap la cap îşi putea da seama de ceea ce fac trupele lui Samuqa.
„Armata a străbătut ţinuturile Si-Hia.”
„Armata a atacat fortăreaţa Dongguan, de pe malul de miazăzi al Fluviului Galben.

„Armata a ocupat cinci cetăţi, printre care Ruzhi.”

„Armata se apropie de partea de apus a oraşului Bianjing.”

Aceasta a fost ultima veste de la Samuqa. Neavînd destui oameni pentru a încercui capitala, care era aproape nimicită, generalul n-a izbutit nici acum s-o cucerească. Trupele au ridicat o tabără în apropiere şi nu s-au mai mişcat. Genghis-han a trimis o ştafetă la Samuqa, pentru a-i lăuda strădaniile şi amînarea asediului capitalei, mult prea primejdios. Samuqa a rămas pe loc.

194

în anul următor, 1217, Muqali s-a întors în tabăra lui Genghis-han şi l-a înştiinţat că marea expediţie în ţinuturile Liaodong şi Liaoxi se încheiase. îşi vedea conducătorul pentru prima oară din 1214, cînd îl lăsase în tabăra de pe malurile lacului Yoril. De altfel, campania împotriva chinezilor, începută în 1211, nu-i dăduse nici o clipă de răgaz, în afară de trei luni de odihnă în cantonament. Dar acum supusese în întregime întinsele ţinuturi Liaodong şi Liaoxi. Atît ca războinic, cît şi ca om politic Muqali făcuse dovada unor însuşiri cu totul deosebite.

Genghis-han i-a trimis pe toţi vasalii săi credincioşi în întîmpinarea lui Muqali, care trebuia primit cu toată cinstea. I-a lăudat faptele de vitejie şi i-a dat încă o dată titlul de „rege”, acordîndu-i depline puteri de guvernator militar asupra Chinei. Luptele înverşunate purtate departe de marile podişuri mongole îl maturizaseră mult pe tînărul general. Chipul lui, tăbăcit de vîntul unui tărîm străin, era acum şi mai aspru.

Muqali pornea, după zece zile, din nou la drum. Avea acum o armată alcătuită din douăzeci şi trei de mii de mongoli şi din luptători k'itan şi jurchen. Trebuia să ajungă în imperiul Kin, pentru a pune stăpînire pe întinsele teritorii pe care urma să le guverneze şi din care dinastia domnitoare, zdrobită, nu mai păstra decît o mică parte.

După ce i-a mfrînt pe chinezi, duşmanii lui dintotdea-una, cucerind cea mai mare parte a ţării lor, Genghis-han a

rămas în tabără pînă în primăvara lui 1218. Viaţa poporului mongol se schimbase cu totul. Tehnicile agricole aduse din imperiul Kin înlesneau folosirea unui număr tot mai mare de păşuni şi de fineţe, precum şi trecerea, în partea de sud-est a marilor podişuri, la un mod de viaţă pe jumătate sedentar. De asemenea, fmtînile săpate pretutindeni au îmbunătăţit mult calitatea păşunilor.

în fiecare zi, caravanele venite din răsărit şi din apus se opreau în tabăra lui Genghis-han, iar el urmărea cu plăcere negustorii de toate neamurile care veneau şi plecau, urmaţi de cai şi cămile încărcate cu tot felul de lucruri.

Cei ce veneau din îndepărtatele ţinuturi din apus trebuiau să se înfăţişeze conducătorului mongol, îndată ce-şi descărcau marfa. Genghis-han îi primea cu bunăvoinţă şi îi răsplătea întotdeauna pentru darurile făcute.

Dintre aceştia, cei care îl atrăgeau cu deosebire erau negustorii dintr-o ţară musulmană, Harezm[3]. Aduceau mobile minunate, lucruri măiestrit lucrate, din care nu mai văzuse, nici măcar în imperiul Kin. Îi arătau sticlărie, pietre preţioase, podoabe alese şi covoare atît de frumoase încît păreau ţesute prin cine ştie ce vrajă. Toate acestea erau schimbate pe mătase, bumbac, pensule, hîrtie, tuş şi pietre de cerneală, lucrări de caligrafie şi picturi, bibelouri vechi, pe care mongolii le aduseseră din imperiul Kin.

Genghis-han le cerea în primul rînd negustorilor din Harezm arme şi podoabe religioase. Dorinţa de a aduna lucruri ciudate, din ţinuturi necunoscute, îi fusese trezită de Yeliii Chucai, pe care îl preţuia atît pentru personalitatea, cît şi pentru cultura sa. Tînărul dobîndise încrederea căpeteniei mongole şi avea păreri cu totul originale despre tot ceea ce se mtîmpla în ţară. Genghis-han era uimit de setea nepotolită de cunoaştere a lui Yeliii Chucai: negustorii care îi intrau în cort erau nevoiţi să răspundă amănunţit la întrebările sfetnicului său.

Discuţiile lui cu Genghis-han ajungeau întotdeauna la aceeaşi întrebare: cum să sporească puterea imperiului mongol? Răspunsul lui Yeliii Chucai era mereu acelaşi: trebuia să ardă, asemeni fierului roşu, de o curiozitate neostoită faţă de civilizaţiile cele mai evoluate. Cînd venea vorba despre cultură şi arme şi despre care dintre ele ar trebui să aibă întîietate, cei doi nu se înţelegeau niciodată.

„Aţi învins imperiul Kin prin puterea armelor. Dar poporul şi-a păstrat o cultură fără seamăn şi aveţi multe de

învăţat de la el. Dacă veţi guverna poporul chinez cu înţelepciune, îi veţi trezi dorinţa de a vă dărui tot ce are mai bun.” Astfel vorbea Yeliii Chucai. La care Genghis-han răspundea: „Cu toată cultura lui, imperiul Kin a trecut în stăpînirea mea din pricina inferiorităţii sale militare.”

„Dar ce crezi că stăpîneşti? în ziua în care generalul Muqali îşi va retrage trupele din imperiul Kin, ce va mai rămîne din puterea voastră? Armele îngenunchează duşmanul, dar nu-l îmblînzesc. Atîta vreme cît mongolii nu vor avea propria lor cultură, nu vor putea stăpîni cu adevărat poporul chinez: dimpotrivă, vor fi în puterea lui.” Astfel de argumente îl lăsau întotdeauna pe Genghis-han fără grai. Era însă încîntat că sfetnicul lui îşi apăra părerile atît de bine. Şi de fiecare dată cînd nu mai avea ce zice, încerca să ţină seama, într-un fel sau altul, în hotărîrile politice pe care le avea de luat, de părerile tînărului.

Datorită lui Yeliii Chucai, Genghis-han a aflat că oamenii pot fi uniţi mai bine prin credinţă decît prin gîn-dul că aparţin aceluiaşi popor ori prin supunerea faţă de acelaşi suveran. A îngăduit aşadar răspîndirea tuturor religiilor şi a interzis persecuţiile la adresa lor. A încurajat străvechea credinţă a mongolilor în Cerul cel Veşnic, care era semnul identităţii lor, dar n-a impus-o niciodată în afara clanului borjigin.

Genghis-han n-a schimbat legile aspre pe care le stabilise mai demult, dar le-a adăugat, la sfaturile lui Yeliii Chucai,

o educaţie morală care condamna şi ea furtul şi omorul. Pînă atunci, nomazilor le era frică să fure oi pentru că fapta era pedepsită cu moartea. Acum li se arăta ceva cu totul nou: nu se cuvenea să fure nu de teama pedepsei, ci pentru că păgubaşul avea de suferit.

Uneori, Genghis-han nu se mai sfătuia cu tînărul k'itan, aşa cum s-a întîmplat pentru prima oară la începutul anului 1218, cînd conducătorul mongol a dat pe neaşteptate ordinul ca un detaşament să pătrundă în ţinuturile Si-Hia. Supusese teritoriul mai demult, dar acum socotea potrivit să trimită acolo trupe în cantonament. Lup-

197

ta a început fără nici un fel de pregătire. Călăreţii mongoli s-au năpustit, în vîrtejuri de praf, asupra capitalei, iar regele a fost nevoit să se refugieze în oraşul Xiliang, din estul ţării. În urma operaţiunii, forţele lui Genghis-han au pus stăpînire pe ţinuturile Si-Hia.

În tot timpul expediţiei, căpetenia mongolă l-a ocolit pe Yeliii Chucai, pentru că n-ar fi ştiut ce să-i spună. Tînărul sfetnic nu i-a făcut însă nici un reproş şi nici măcar n-a pomenit vreodată acest lucru.

Genghis-han ştia că va trebui să atace în scurtă vreme ţinutul Qara-Kitai, guvernat de şase ani de prinţul naiman Guchluq. Alungat de mongoli de pe teritoriul său, Guchluq ajunsese în Qara-Kitai şi pusese mîna pe putere. Or, în cazul unei ofensive împotriva acestui ţinut, o alianţă între regat şi ţara vecină a uigurilor, aflată sub stăpânirea mongolilor, nu era exclusă. Iată de ce Genghis-han hotărîse să pună stăpînire pe ţinutul Si-Hia: pentru ca trupele lui, o dată ajunse acolo, să poată înăbuşi orice mişcare care ar fi putut porni dacă în ţara vecină a uigurilor s-ar fi iscat vreo răzmeriţă.

Capitolul 7

În vara lui 1218, Genghis-han a trimis o armată de douăzeci de mii de oameni, condusă de Jebe, să atace ţinutul Qara-Kitai. Se împlinea astfel prezicerea pe care Ye-liii Chucai o făcuse cu ajutorul unui omoplat de oaie, cînd îl

întîlnise pentru prima dată pe Genghis-han. Expediţia avea drept scop înlăturarea lui Guchluq, cotropirea teritoriului şi apropierea de graniţele Harezmului, ţară de aleasă cultură. Genghis-han dorea să stabilească legături de bună vecinătate cu acest imperiu, pentru a dezvolta schimburile comerciale şi pentru a dobîndi astfel tot soiul de lucruri minunate.
îndată ce a cucerit ţinutul Qara-Kitai, Jebe a proclamat libertatea cultului şi i-a eliberat pe credincioşii musulmani, persecutaţi pînă atunci de Guchluq. Aceştia i s-au alăturat lui Jebe şi au aţîţat răzmeriţe în toată ţara. Trupele mongole au învins de fiecare dată armata duşmană, cucerind, rînd pe rînd, cetăţile Hami, Kashgar, Yarkand şi Kotan, după care, pornind pe urmele lui Guchluq, care încerca să scape, au ajuns în podişul Pamir, unde fugarul a fost prins şi ucis de localnici. Jebe i-a trimis lui Genghis-han capul lui Guchluq, împreună cu o mie de cai din ţinut.
Jebe cucerise ţinutul Qara-Kitai cu o repeziciune uimitoare: în numai trei luni, ţara aceasta uriaşă, care se întindea, de la nord la sud, de o parte şi de alta a masivului Tianshan, a trecut în stăpînirea lui Genghis-han. Datori

tă lui Muqali la răsărit şi lui Jebe la apus, vulturul mongol îşi putea desface larg aripile.
Genghis-han i-a trimis lui Jebe cuvinte de laudă pentru izbîndă, precum şi îndemnul de a nu se lăsa pradă trufiei.
Campania în Qara-Kitai, dusă în vederea stabilirii de relaţii comerciale cu misteriosul imperiu Harezm, i-a adus lui Genghis-han avantaje la care nici nu visase: tehnici agricole şi meşteşugăreşti care nu erau cunoscute nici măcar de chinezi, s-au răspîndit, în chip firesc, pe marile podişuri mongole. În fiecare zi, la capătul unei călătorii prin stepe şi deserturi, soseau fructe, vinuri, covoare şi alte lucruri rare, nemaivăzute de nomazi.
Genghis-han, care domnea acum ca stăpîn absolut asupra unui teritoriu uriaş, a hotărît să trimită o primă ambasadă în imperiul Harezm şi a cerut voluntari pentru misiune. S-

au înfăţişat îndată cîţiva nobili şi cîţiva generali, care şi-au ales ca însoţitori patru sute cincizeci de oameni, avînd grijă ca toţi să fie de credinţă musulmană.

Ambasada a părăsit tabăra lui Genghis-han, dar cînd a ajuns în oraşul Otrar, pe malul fluviului Sîr-Daria, toţi membrii săi au fost făcuţi prizonieri de Kadîr-han, guvernatorul ţinutului, care le-a luat toate mărfurile. Kadîr-han l-a înştiinţat pe sultanul din Harezm, Mahomed-şah, că prinsese iscoade mongole, iar cei patru sute cincizeci de oameni au fost executaţi.

La aflarea acestei veşti cu totul neaşteptate, Genghis-han a fost cuprins de o mînie straşnică: bunăvoinţa pe care o arătase faţă de Harezm fusese răsplătită cu vrăjmăşie.

Pentru Genghis-han, ca şi pentru cei mai mulţi dintre credincioşii săi tovarăşi şi pentru Yeliii Chucai, ţinutul Harezm era învăluit în mister. Nu ştiau nimic despre situaţia sa politică, nici despre obiceiurile locuitorilor. Aflaseră doar de la negustorii care treceau prin tabără că era o ţară musulmană uriaşă, plină de comori fără seamăn. Dar nu cunoşteau nimic despre felul în care era condusă şi nici despre puterea armatei ei.

Genghis-han i-a cerut lui Yeliu Chucai părerea cu privire la o eventuală campanie de represalii împotriva Harezmului, primind următorul răspuns: „Nu ştim despre această ţară decît că adăposteşte un mare număr de musulmani, din care credinţa a făcut o naţiune. Puterea lor este dată de unitatea religioasă, ceea ce imperiului mongol îi lipseşte. Dacă ne uităm la mărfurile aduse de negustori, nivelul de cultură este cu mult mai ridicat. Aşa stînd lucrurile, ar fi mai bine să amînăm campania.”

Marea căpetenie mongolă s-a sfătuit şi cu Qasar, Jelme şi ceilalţi generali, şi nici unul nu s-a arătat favorabil expediţiei.

„Tot ceea ce ştiu, a spus Qasar, este că războinicii din Harezm poartă coifuri şi armuri de oţel. Deocamdată nu ne putem da seama dacă echipamentul lor este mai bun

decît al oamenilor noştri, care este din piele, dar este limpede că armele noastre nu pot străpunge armurile lor. Ne vom trezi, prin urmare, aruncaţi într-o luptă cu totul necunoscută.” „Pentru mine, a spus şi Jelme, Harezmul este un ţinut de nepătruns, precum oceanul: negustorii care vin de acolo vorbesc limbi deosebite şi nu au aceleaşi obiceiuri. Singurul lucru care-i uneşte este credinţa musulmană. Cred că nu trebuie să aruncăm floarea poporului mongol în acest ocean necunoscut.”

Toţi ceilalţi generali îşi închipuiau Harezmul ca pe o ţară profund religioasă, cu neputinţă de cunoscut, şi nici unul nu se încumeta să se avînte într-acolo.

La urmă, Genghis-han l-a chemat în cort pe fiul său Jochi. Pe dată, tînărul i-a spus tatălui său: „De ce m-aş teme să pornesc spre Harezm?”

Deşi Genghis-han încerca să-i arate că încă nu luase nici o hotărîre şi că dorea numai să-i ceară un sfat, Jochi a răspuns: „Se află pe lume vreo stînca atît de înaltă, pe care lupul mongol să nu se poată căţăra? Şi vreo prăpastie atît de adîncă pe care să n-o poată trece? Porunceşte-mi să mă caţăr pe stînci şi să trec peste prăpăstii, cu zeci de mii de războinici!”

Genghis-han înfrunta privirea îndrăzneaţă a fiului său: niciodată nu simţise cu atîta putere că Jochi era un lup mongol, unul adevărat. „Se spune că ţinutul este de nepătruns, precum oceanul. Vom învinge o piedică şi se va ivi alta. Nu mă opreşte gîndul că te-aş putea pierde, cu tot cu oştenii tăi, ci că voi arunca în ocean tot poporul mongol.”

La care Jochi a răspuns: „Nu sînt oare mongolii făcuţi să înfrunte o astfel de soartă? De la cucerirea ţinutului Qara-Kitai, hanului parcă i-a pierit cheful de luptă. Or, toţi strămoşii mei, bunicul, străbunicul şi-au petrecut viaţa înfruntîndu-şi duşmanii. Pentru asta trăia clanul borjigin. Lupul Albastru trebuie să aibă duşmani. Un lup care nu are duşmani nu se mai cheamă lup. Prefăcutul de Yeliii

Chucai încearcă să sădească în han un suflet de k'itan. A venit vremea să ne descotorosim de el şi să ne alegem un duşman. Iar hanul să-şi închine luptei viaţa lui şi a poporului său, aşa cum au făcut-o mereu strămoşii noştri!”

Genghis-han l-a lăsat pe Jochi să vorbească, apoi a rostit, fără să ridice glasul: „Neînfricat războinic mongol, cutezi să spui că eu nu mai sînt lup? Cînd vom ataca Harez-mul, vei avea cinstea de a conduce avangarda. Armata mea va înainta astfel trecînd peste trupul tău!”

După plecarea lui Jochi, Genghis-han a fost vesel toată ziua. Nu avea de gînd să urmeze întocmai sfaturile fiului său. Dar acesta trezise în el o dorinţă de cucerire care pălise în ultima vreme.

Genghis-han s-a dus pe urmă în iurta lui Borte, ca să-i ceară şi ei părerea. Aceasta, care era mai mare cu un an decît el, era acum o femeie bătrînă şi grasă, cu portul mîn-dru, care trăia înconjurată de lucruri de preţ, dintre cele mai ciudate. Cu timpul, îşi pierduse vioiciunea, iar ochii nu-i mai străluceau ca altădată.

De patru-cinci ani, Borte vorbea tot mai rar. Dar la întrebarea lui Genghis-han cu privire la atacarea Harezmului, a răspuns cu un rîs uşor, pe care nu-l mai auzise de multă vreme: „Adună-ţi armata, ori n-o aduna, fă ce-ţi doreşte inima! Ai uitat cumva, în ultima vreme, să faci cum te taie capul?”

201

„S-ar putea să pierdem toţi războinicii mongoli, pînă la unul, în această campanie. Nu e primejdia prea mare?”

Pe chipul lui Borte s-a ivit un zîmbet: „De cînd ţi-e aşa de teamă? Odinioară, cînd nu aveai alt supus în afară de mine, ce aveai de pierdut?”

Borte avea dreptate. Auzind-o, Genghis-han a înţeles că soţia sa nu era tocmai fericită, cu toată îndestularea în care trăia. Căpetenia mongolă descoperise ceva straniu, de neînţeles. Pe cînd el se ridicase la rangul de suveran al unui imperiu uriaş, femeia adunase în suflet tot soiul de nemulţumiri, care ridicaseră în jurul ei un zid de sin-

gurătate. Ieşind din iurta lui Borte, Genghis-han se simţea adînc tulburat, fără să ştie prea bine de ce.
S-a dus apoi la Qulan, ultima de la care dorea să ceară un sfat. Qulan era acum în floarea vîrstei. Chipul îi strălucea de frumuseţe, iar poziţia sa de favorită a hanului îi dădea o desăvîrşită demnitate.
„Cele trei mii de concubine de care te-ai înconjurat nu-ţi mai ajung de vrei să aduci acum, călare pe elefanţi, prinţese tinere din Harezm?”, a întrebat Qulan, zîmbind.
De fiecare dată cînd se afla în preajma ei, Genghis-han, ca şi cum ar fi fost fermecat, se simţea legănat de dulceaţă şi gingăşie. Cu toate acestea, nu se lăsa dus de vrajă. De cînd îl încredinţase lui Sorqan-shira pe fiul lor, nici el nici Qulan nu pomeniseră de soarta lui Ga'ulan, dar Genghis-han nu credea că amintirea copilului se ştersese din mintea ei.
Qulan îl înţepa mereu pe Genghis-han, cu o ironie fină, ariuntindu-i de marele număr de concubine, dar nu se înjosea niciodată făcîndu-i vreun reproş. Ştia bine că hanul n-avea să iubească niciodată pe nimeni, în afară de ea.
Cum Genghis-han îi cerea părerea despre războiul împotriva Harezmului, Qulan l-a îndemnat să nu mai pregete, cu o patimă pe care n-o întîlnise la nici unul din cei cu care se sfătuise pînă atunci: „Să porneşti împotriva lor, neapărat! Este o ţară mai bogată, mai înfloritoare decît cea a mongolilor. Vor fi lupte înverşunate, pentru că sînt bo

gătii mari la mijloc. Aruncă în viitoarea războiului tot poporul mongol! Cît despre mine, dorinţa mea este să-ţi fiu alături, pe cîmpul de bătaie!” Şi a mai adăugat: „Ia-mi tot ce am! Podoabele, veşmintele scumpe, lucrurile cele mai de preţ, şi du-mă cu tine în vîrtejul luptei! Doresc să aflu, din şuieratul ascuţit al săgeţilor, un singur lucru, doresc să-ţi vorbesc despre un singur lucru!” Şi nu s-a oprit: „Team certat eu vreodată că ai atîtea concubine? Ţi-am cerut vreodată un lucru de preţ ori vreun ţinut, cît de mic? N-

am socotit niciodată că tot ce se află aici, în iurtă, este cu adevărat al meu. Şederea mea aici este fără doar şi poate vremelnică, iar lucrurile care mă înconjoară sînt de împrumut. Cînd voi pleca, nimic nu va mai fi al meu.” Apoi a rostit: „Lasă-mă să fiu alături de tine în războiul împotriva ţinutului Harezm! îngăduie-mi să-ţi vorbesc despre un singur lucru!”
„Spune-mi despre ce!”, i-a cerut Genghis-han, oarecum neliniştit.
„Nu pot acum. Am s-o fac la vremea potrivită. Zeii mă vor ajuta şi-mi vor arăta ce trebuie să spun!”
Cuvintele soţiei sale Borte, ale favoritei sale Qulan, ale fiului său Jochi, cu toate că nu semănau, l-au îndemnat pe Genghis-han să înceapă campania împotriva Harez-mului. Deşi hotărîrea era luată, conducătorul mongol n-a trecut imediat la acţiune. înainte de a croi planurile de atac împotriva ţării cu credinţă necunoscută, trebuia să cîntărească bine sfaturile lui Yeliii Chucai şi ale generalilor.
Fără să pomenească nimănui nimic despre planul său, Genghis-han a încercat, pe toate căile, să afle tot ce se putea despre Harezm. A trecut apoi prin toate taberele de pe marile podişuri, pentru a aţîţa dorinţa de luptă a trupelor.
La sfîrşitul lui 1218, Genghis-han a convocat un *qu-riltai*[1], pentru a cere sfatul familiei şi al credincioşilor săi vasali în legătură cu ofensiva împotriva Harezmului. De

fapt, era ceva de formă, căpetenia mongolă mulţumin-du-se cu încuviinţarea tuturor celor de faţă. Cu acest prilej, l-a numit pe fratele său Temuge-otchigin să-l înlocuiască la cîrma ţării în lipsa lui. Ceilalţi membri ai familiei şi toţi vechii săi tovarăşi urmau să se alăture expediţiei. Dintre concubine, numai Qulan avea să-l însoţească. Ye-liii Chucai a primit şi el ordinul de a-l urma.
A fost trimis de îndată un sol în ţinuturile Si-Hia, supuse imperiului mongol, pentru a-l lămuri pe rege să adune armata. Numai că, în chip cu totul neaşteptat, regele a

refuzat să ia parte la campanie. Primind un asemenea răspuns, Genghis-han a înţeles că acesta, socotind Harezmul mult mai puternic decît imperiul mongol, nu dorise să şi-l facă duşman.
în primăvara lui 1219, Genghis-han a părăsit tabăra, în fruntea unei armate de două sute de mii de oameni, care înainta ameninţător ca hula, asemenea unei hoarde pustiitoare. în plină vară, trupele au trecut munţii Altai, apoi au străbătut cîmpiile şi ţinuturile muntoase aflate la nord de masivul Tianshan şi au ajuns pe malurile fluviului Shu, unde s-au oprit. Genghis-han, neştiind nimic despre puterea militară a Harezmului, a hotărît să mai aştepte şi a organizat, pînă toamna, vînători care ţineau zeci de zile şi la care lua parte întreaga armată. Vînătorile erau indispensabile pentru trupele mongole, deoarece ţineau trează dorinţa de luptă a oamenilor şi permiteau atît antrenarea cailor, cît şi procurarea hranei.
Genghis-han a profitat de răgaz pentru a mai culege informaţii despre imperiul Harezm. A aflat astfel că ţara era locuită de o mulţime de popoare, ceea ce o făcea vulnerabilă în mai multe privinţe, şi mai ales din punct de vedere militar: deşi imperiul aducea, în lupta cu mongolii, o armată de patru sute de mii de oameni, nu avea nici un comandant în stare să conducă nişte trupe alcătuite din războinici de mai multe neamuri. Şahul Mahomed, conducătorul spiritual al poporului musulman, nu putea comanda o armată atît de mare. Cei patru sute de mii

de oameni erau răspîndiţi în cîteva zeci de cetăţi aflate pe tot cuprinsul ţării. Dacă rămîneau între ziduri, puteau evita luptele în cîmp deschis, în care călăreţii mongoli erau neîntrecuţi.
Pe la jumătatea toamnei, Genghis-han a întrerupt deodată vînătoarea şi a dat ordin armatei să pătrundă în Harezm prin nord-est. în faţa armatei mongole, fluviul Sîr-Daria, care izvorăşte din munţii Tianshan şi se varsă în Marea Arai, şerpuia ca o panglică nesfîrşită între malurile

păzite de cetăţi. înainte de a porni ofensiva, Genghis-han şi-a împărţit armata în patru corpuri. Primul, condus de fiul său cel mai mare, Jochi, urma să coboare de-a lungul apei, în vreme ce al doilea, aflat sub comanda fiilor mai mici Jagatai şi Ogodei, avea misiunea de a cuceri oraşul Otrar, aflat pe cursul mijlociu al fluviului. Cel de-al treilea, care-i avea în frunte pe tinerii generali Alaq, Suqet şi Tagai, urma să supună ţinutul aflat pe cursul superior. În sfîrşit, al patrulea corp de oaste, comandat de fiul mezin al lui Genghis-han, Tolui, avea să treacă pe malul celălalt şi să atace cetatea Buhara, importantă bază militară, aflată în inima imperiului.
Genghis-han le-a arătat ofiţerilor că lupta trebuia dusă pînă la nimicirea armatei şi moartea lui Mahomed-şah. A poruncit să fie cruţaţi toţi cei ce se vor preda, dar să fie ucişi toţi cei care se vor împotrivi, fie ei civili sau războinici. Pentru că soarta poporului său era strîns legată de acest război, la care luau parte toate forţele mongole.
Ca şi atunci cînd cotropise pentru prima oară imperiul Kin, Genghis-han şi-a adunat familia şi tovarăşii credincioşi la un ospăţ de rămas-bun, în iurta lui, pentru că nici unul nu ştia dacă se va mai întoarce viu din război. Odinioară, petrecerea se ţinea în tabăra de la poalele muntelui Burqan. Acum s-a desfăşurat într-o tabără aşezată în inima unui ţinut pustiu, la zece zile de mers de la fluviul Irtîş.
Cu acest prilej, Genghis-han a anunţat că va desemna pe acela dintre fiii săi care avea să-i urmeze în frun

tea imperiului mongol, dacă avea să piară în luptă. Nu doar fiii hanului mongol, ci şi vasalii apropiaţi şi toţi comandanţii armatei aşteptau cu nerăbdare, de multă vreme, această hotărîre. Preferinţa lui Genghis-han pentru fiul său cel mai mic, Tolui, era limpede ca lumina zilei. Potrivit unui obicei străvechi al mongolilor, bunurile personale ale lui Genghis-han urmau să fie moştenite de ultimul născut. Dar respectarea tradiţiei nu avea nici o le-

gătură cu dragostea deosebită pe care i-o purta mezinului.

Lui Genghis-han îi plăceau îndrăzneala lui Tolui şi sclipirile de geniu pe care le arăta în alegerea strategiilor. în toate campaniile se aflase mereu alături de cel mai mic dintre fiii săi, în fruntea aceluiaşi detaşament de războinici. N-o făcuse doar ca să-l ocrotească: Genghis-han încerca o plăcere amestecată cu mîndrie văzîndu-l pe Tolui cum îşi desfăşoară trupele şi cum conduce lupta. Tînărul general de numai douăzeci şi şase de ani dovedea o mare iscusinţă, care-i îmbărbăta pe războinici.

Toţi cei ce luau parte la ospăţ erau încredinţaţi că Genghis-han îl va desemna ca succesor fie pe fiul său cel mai mare, Jochi, datorită strălucitelor sale fapte de vitejie, fie pe preferatul său Tolui. Numai că hanul a rostit alt nume: „Ogodei!”

La început, nimeni nu şi-a crezut urechilor. Apoi au înţeles cu toţii: îl alesese pe cel de-al treilea fiu.

„Jochi, ce crezi despre alegere? Vorbeşte!”, a spus Genghis-han. „N-am nimic de zis. împreună cu fraţii mei Jagatai şi Tolui, îl voi sprijini pe Ogodei. Este bine că îi va urma tatălui nostru Hanul”, a răspuns scurt Jochi, palid la faţă.

„Dar tu, Jagatai, ce crezi?

- Tată, vom fi alături de tine cît vei trăi. Apoi, după moartea ta, cum a arătat şi Jochi, vom fi alături de Ogodei. Vom ţine piept împreună atacatorilor! îi vom urmări pe duşmani şi-i vom lovi pe la spate! Dintre toţi fraţii mei, Ogodei este cel mai chibzuit şi cel mai cuminte. Are toate însuşirile unui adevărat suveran mongol. îţi cer aşadar săl numeşti urmaşul tău!”

206

Vorbele lui Jagatai erau pline de o însufleţire care lipsise din cele rostite de Jochi.

„Şi tu, Tolui, ce zici?”, a întrebat Genghis-han, întorcîn-duşi privirile spre mezin.

„Am să fiu alături de fratele meu. Dacă uită ceva, am să-i aduc aminte; dacă adoarme, am să-l trezesc. Am să plec cu el la luptă şi am să fiu bici pentru calul lui. Am să merg întotdeauna în război, departe, şi am să lupt cu înverşunare!”
Genghis-han a dat din cap, mulţumit, şi s-a întors către cel de-al treilea fiu: „Ogodei, dacă ai ceva de spus, spune fără ocolişuri!”
Ogodei nu-şi putea ascunde emoţia, dar a răspuns liniştit, ca de obicei: „Ce-aş mai putea adăuga? Dacă aceasta este voinţa părintelui meu, mă voi supune. Singurul lucru de care mă tem este că nici unul dintre fiii mei nu va fi vrednic să ajungă într-o zi la rangul de han!”
întreaga adunare ascultase într-o linişte deplină ceea ce rostiseră Genghis-han şi fiii săi. La sfîrşit, fiecare şi-a spus, în sinea lui, că Genghis-han nu putea face o alegere mai bună şi că nimeni nu era mai potrivit ca Ogodei să-i urmeze tatălui său în fruntea imperiului mongol.
Ogodei nu avea nimic din violenţa pe care o arătau, în chipuri felurite, fraţii săi. Avea o fire liniştită şi înţelegătoare şi un simţ deosebit al răspunderii, nefiind în stare de nici o ticăloşie. Destul de retras, era cel mai puţin remarcat dintre cei patru fraţi. Dar nu era nicidecum lipsit de voinţă, iar cînd lua o hotărîre, trecea neîntîrziat la fapte. Avea, prin urmare, mai multe calităţi decît oricine pentru a-i urma la putere lui Genghis-han.
Cînd acesta a văzut că nimeni nu-i contesta hotărîrea, a adăugat: „în faţa noastră se întinde un pămînt necuprins, udat de rîuri fără număr şi plin de păşuni verzi pînă dincolo de zare. Jochi, Jagatai, Tolui, veţi putea împărţi în curînd ţinuturile uriaşe ce vor cădea în mîinile noastre!”
Numai că nu-şi putea alunga din minte chipul palid al lui Jochi. Pînă şi Genghis-han era uimit de voinţa de

fier a fiului său cel mare, care era acum cel mai.**destoi**nic dintre toţi comandanţii **mongoli,** şi **dedoTinţasa** de luptă, care îl împingea să-şi pună viaţa în primejdie fără

nici o teamă. Nici un mongol nu se putea măsura cu el în fapte de vitejie. înainte de a-şi alege urmaşul la putere, Genghis-han se gîndise îndelung pe care să-l aleagă – pe Jochi ori pe Ogodei. Nu era uşor de socotit care dintre ei avea să-şi împlinească mai bine datoria. Pînă la urmă, îl alesese pe cel de-al treilea fiu. Aşa că purtarea lui Jochi în faţa hotărîrii sale nu avea nimic nefiresc.
Urmat de întreaga adunare, Genghis-han a ridicat paharul pentru reuşita campaniei, care avea să fie decisivă. Era **în** acelaşi timp un gest de bun rămas, pentru că toţi se gîndeau că soarta i-ar putea despărţi pentru totdeauna. Mai dorea apoi să arate, într-un fel, ceea ce simţea el faţă de Jochi. Poate că hotărîrea avea să-l îndepărteze de el, ceea ce n-ar fi fost de mirare. Genghis-han s-a străduit însă să alunge gîndul, ca şi cum n-ar fi avut nici o însemnătate, în adîncul inimii, l-a îndemnat pe Jochi: „Oaspete al clanului boriigin! încă nu s-a dovedit dacă faci ori nu parte dintre urmaşii Lupului Albastru. Şi nici că eu însumi m-aş număra printre ei. Du-te! Urmează căi tot mai anevoioase, tot mai departe! Avîntă-te în lupte înverşunate, fără număr, şi fii mereu învingător! Asta este şi datoria mea. Jochi, dacă eşti într-adevăr un lup mongol neînfricat, tu, prin puterile tale, ai să-ţi cucereşti singur păiruntul!”
Genghis-han se uita la Jochi, care se apropia de el. Ridicînd paharul în cinstea fiului său, a rostit doar atît: „Se zice că Sîr-Daria colcăie de scorpioni. Ai grijă!”
„Şi părintele meu Hanul să aibă grijă”, a răspuns scurt Jochi, fără să-şi ia ochii de la chipul tatălui său.
Cele patru corpuri de oaste mongole au pornit aproape în acelaşi timp ofensiva în tot bazinul fluviului Sîr-Daria. Armata lui Jochi s-a îndreptat spre cetatea Djend, cea **a** lui Jagatai şi Ogodei a atacat cetatea Otrar, în vreme ce trupele conduse de Alaq, Suqet şi Tagai porniseră spre Benaket.

Genghis-han, care comanda principalul corp de armată împreună cu Tolui, a mai stat o vreme în tabăra de pe

malurile rîului Sîr-Daria. îndată ce a primit de la fiecare corp ştiri despre izbîndă, a trecut pe celălalt mal şi, potrivit planului, s-a îndreptat spre Buhara, în inima Harezmului. Pe măsură ce înaintau spre oraş, trupele mongole au împiedicat orice legătură între grosul forţelor inamice şi cetăţile înşirate de-a lungul apei.

Timp de aproape o lună, Genghis-han a străbătut cu armata ţinuturi pustii şi podişuri înalte. Ajuns la Zarnuq, a trimis o ştafetă la porţile oraşului: „La porunca marelui han al mongolilor, noi, fiii Cerului şi ocrotitori ai musulmanilor, am venit să vă salvăm. Armata noastră a împresurat cetatea. La cea mai mică încercare de împotrivire, casele vă vor fi făcute scrum. Dacă vă predaţi, vă cruţăm viaţa şi bunurile.”

Toţi locuitorii au fost chemaţi afară. Tinerii au fost înrolaţi în armată, iar celorlalţi li s-a îngăduit să plece unde vor.

Vreme de trei zile, cetatea Zarnuq a fost trecută prin foc şi sabie. Războinicii au luat toate lucrurile de preţ. Apoi, după ce au dărîmat zidurile, trupele mongole s-au îndreptat, pe drumuri pieptişe, spre cetatea Nur, la care au ajuns după o lună. Din nou, Genghis-han, oprindu-i pe războinici să brutalizeze locuitorii, a ordonat evacuarea oraşului, care a fost şi el prădat timp de cîteva zile. Era un bun prilej de a găsi hrană şi de a aduce în imperiul mongol toate comorile care se cuveneau de drept învingătorului.

Călăreţii mongoli au mers înainte spre ţintă: Buhara. Pe la jumătatea lui ianuarie 1220, au ajuns în preajma oraşului şi şi-au ridicat tabăra pe malurile fluviului Zerav-shan. De jur-împrejur se întindeau numai ogoare roditoare. După ce le-a dat oamenilor un răgaz, ca să prindă putere, Genghis-han a pornit la asediul cetăţii, cu toată armata. Oraşul era păzit de o garnizoană de douăzeci de mii de oameni care, cu toate somaţiile căpeteniei mon

gole, au refuzat să se predea. Au urmat cîteva zile de lupte înverşunate.

într-o noapte, garnizoana a încercat să iasă şi a deschis o breşă în liniile mongole, fugind spre Amu-Daria. Genghis-han şi-a trimis trupele în urmărirea fugarilor, care au fost ajunşi pe malul rîului şi măcelăriţi pînă la unul. Trupurile zăceau pe maluri, iar apele fluviului Amu-Daria erau purpurii. La vederea valurilor de sînge, războinicii mongoli au fost cuprinşi de un soi de beţie.
în ziua următoare, Genghis-han a pătruns în oraşul plin de prăvălii, moschei, locuinţe care-i dovedeau bogăţia. Străzile erau înţesate de bărbaţi şi femei de toate neamurile şi seminţiile. în cetate mai rămăseseră patru sute de luptători care nu voiau să se predea. Genghis-han a ordonat ca garnizoana să fie atacată şi i-a trimis în prima linie pe civilii care se predaseră şi cărora le dăduse arme.
Le-au trebuit douăsprezece zile trupelor lui Genghis-han ca să zdrobească duşmanul. în luptă au pierit numeroşi războinici mongoli, dar şi locuitori ai oraşului, înrolaţi cu forţa. în cele din urmă, după ce au dărîmat zidurile, trupele s-au năpustit în cetate.
După ce mongolii au pătruns în Buhara, Genghis-han, care nu le îngăduise locuitorilor să-şi ia nici un bun, i-a scos din oraşul căzut în mîinile războinicilor şi supus jafului. Toţi cei ce nu ascultaseră ordinele şi se ascunseseră au fost ucişi fără milă. Populaţia a fost adunată în acelaşi loc, în afara cetăţii. Luptătorii şi-au împărţit femeile, care au fost siluite sub ochii tuturor. Bărbaţii au fost nevoiţi să mărturisească unde ascunsesem averile, care leau fost luate. Apoi au fost înrolaţi în armata mongolă.
înainte de a pleca, Genghis-han a poruncit ca din oraşul pustiit să nu mai răirtînă decît cenuşa, ca să arate ce soartă îi aştepta pe cei ce îndrăzneau să i se împotrivească.
Buhara mai era încă pradă flăcărilor, cînd căpetenia mongolă s-a îndreptat spre vestita cetate Samarkand. Trupele au mărşăluit vreme de zece zile. Baia de sînge şi de cruzime făcuse din războinici nişte fiare turbate. Numai

disciplina militară îi mai ţinea în frîu. în fiecare noapte, lumina albăstruie a lunii zugrăvea pe nisipul deşertului umbra neagră a armate în mişcare. Numeroşi prizonieri înrolaţi cu sila la Buhara, secătuiţi de puteri din pricina marşului forţat, s-au prăbuşit pe drum. Nici unul n-a fost cruţat de sabie.
După mai multe zile de mers prin ţinuturi pustii şi prin munţi, trupele au ajuns la porţile Samarkandului. Pînă şi mongolii cei cruzi şi însetaţi de sînge au fost fermecaţi de frumuseţea fără seamăn a priveliştii. Pe malurile rîului Zeravshan, care curgea nu departe de ziduri, se întindeau pînă departe livezi şi cîmpii înflorite. Măreaţa cetate era înconjurată de mai multe rînduri de valuri de apărare, proaspăt întărite pentru a ţine piept atacului armatei mongole.
înainte de a ajunge la Samarkand, Genghis-han ordonase cîtorva detaşamente să atace două fortăreţe aflate între oraş şi Buhara. în clipa în care armata se oprise pe malul rîului Zeravshan, a aflat că amîndouă fortăreţele fuseseră cucerite.
Samarkandul era apărat de o garnizoană de patruzeci de mii de oameni, comandată de generali dintre cei mai vestiţi din Harezm. Genghis-han a amînat asediul, şi-a ocupat poziţiile pe malurile rîului şi şi-a pregătit cu grijă planul de atac. între timp, cele trei corpuri de oaste care urmau să atace toate fortăreţele din bazinul fluviului Sîr-Daria îşi îndepliniseră misiunea şi ajunseseră, la intervale de cîteva zile, în tabăra lui Genghis-han.
Primul a sosit Jochi. în şase luni, fiul cel mai mare al căpeteniei mongole ocupase Signak şi alte trei cetăţi din împrejurimi, apoi cucerise Djend şi supusese toate ţinuturile de pe cursul inferior al fluviului Sîr-Daria. Cei ce refuzaseră să se predea fuseseră ucişi. Cel mai cumplit măcel avusese loc la Signak, unde aproape toată populaţia fusese ucisă.

După zece zile a sosit corpul de oaste comandat de Jagatai şi Ogodei, care primiseră ordin să atace oraşul Otrar,
212
unde fuseseră omorîţi trimişii paşnici ai lui Genghis-han, făcîndu-l astfel să pornească campania împotriva Harezmului. După cinci luni de război, ostaşii mongoli au pătruns în oraş. După încă o lună de lupte înverşunate, cetatea a fost ocupată. Jumătate din locuitori au fost măcelăriţi, iar restul au fost duşi la Samarkand împreună cu guvernatorul oraşului, Kadîr-han, pus în lanţuri. Cînd au fost aduse bucăţi de argint şi topite sub ochii lui, guvernatorul a întrebat un războinic mongol la ce era bun metalul lichid. „O să ţi-l turnăm în urechi şi în ochi”, a răspuns acesta. Aşa a murit Kadîr-han.
După alte zece zile, ultimul corp, condus de tinerii generali Alaq, Suqet şi Tagai a ajuns şi el în tabără. Număra doar cinci mii de oameni, dar toţi erau războinici fără pereche. Nu le trebuise mult ca să ocupe fortăreaţa Benaket, alungind toţi locuitorii şi omorîndu-i pe toţi cei care încercau să le ţină piept. Apoi, mergînd în sus, de-a lungul apei, ajunseseră la cetatea Kojand, care se înălţa în mijlocul fluviului. După un şir de ciocniri cu comandantul, Timur-Malik, ajunseseră cu bărcile la cetate. Nu făcuseră decît o singură greşeală: îl lăsaseră pe iimur-Ma-lik să scape. •
Fiecare corp de oaste aducea o mulţime de prizonieri şi o pradă bogată. înainte de a-i vedea pe oamenii aceia adunaţi în tabără, luptătorii mongoli nu şi-ar fi închipuit vreodată că pămîntul adăposteşte atîtea neamuri şi seminţii, care nu aduceau unele cu altele.
După întoarcerea celor trei corpuri, Genghis-han a hotă-rît să pornească în căutarea lui Mahomed-şah, sultanul Harezmului, care fugise din Samarkand şi se ascunsese undeva pe celălalt mal al fluviului Amu-Daria. A strîns două corpuri de armată, unul condus de Jebe, altul de

Siibotei. Căpetenia mongolă şi-a îndemnat credincioşii generali:

„Asemenea săgeţilor trase din acelaşi arc, veţi porni din acelaşi loc, în două direcţii diferite, dar cu aceeaşi mi

213

siune: să ajungeţi din urmă armata lui Mahomed, s-o împresuraţi şi s-o nimiciţi. Dacă unul dintre voi se va afla în faţa unui adversar mai puternic, îl va chema în ajutor pe celălalt înainte de a începe bătălia. Dacă duşmanul bate în retragere, îl veţi urmări pînă la capăt! Oraşele care se vor supune vor fi cruţate, rebelii vor fi ucişi fără milă!”

În aceeaşi zi, cele două corpuri de armată au părăsit împreună tabăra, apoi s-au despărţit, cam la un kilometru depărtare de Samarkand.

Atacul asupra Samarkandului a început la sfîrşitul lui martie. Genghis-han a trimis înaintea pedestraşilor mongoli o avangardă alcătuită din prizonieri aduşi din toate colţurile ţării. Ostaşii din garnizoana oraşului erau în cea mai mare parte kangli de obîrşie turcă, la care se adăugau şi ceva persani, dar puţini la număr. La adăpostul zidurilor, s-au apărat cu înverşunare. După şapte zile de asalturi crîncene, Genghis-han a cucerit oraşul, în afară de fortăreaţă, şi i-a scos în afara zidurilor pe ostaşii kangli care se predaseră. Apoi a luat cu asalt fortăreaţa, i-a dat foc şi a măcelărit toţi persanii care se împotriviseră cu încrîncenarea disperării.

Mulţi locuitori ai Samarkandului au pierit în viitoarea luptelor. Pînă şi cei treizeci de mii de războinici kangli care depuseseră armele au fost ucişi într-o singură noapte.

Noaptea în care a ars cetatea Samarkandului i-a lăsat chiar şi lui Genghis-han o amintire de coşmar, străbătută de ţipete şi gemete, luminată de flăcările galbene care brăzdau cerul întunecat.

La primele licăriri albe ale zorilor, căpetenia mongolă i-a văzut pe cei cărora li se cruţase viaţa, adunaţi pîl-curi-pîlcuri: treizeci de mii de meşteşugari, cincizeci şi una de

mii de prizonieri, mai multe femei. Mai erau şi vreo douăzeci de elefanţi.
După ce a făcut cetatea una cu pămîntul, Genghis-han a hotărît să-şi pună tabăra într-un loc aflat la jumătatea drumului dintre Samarkand şi Nasaf. A rămas aici toată primăvara şi toată vara, pentru a le da oamenilor şi cai

lor răgazul binevenit de odihnă pînă la atacul următor, plănuit în toamnă. Locul era minunat pentru cai, datorită păşunilor bogate.
Toate fortăreţele aflate la nord de fluviul Amu-Daria erau acum în puterea lui Genghis-han, care i-a oprit pe războinici, pentru cîtăva vreme, să se poarte rău cu oamenii şi să se dedea la jafuri. Ostaşii mongoli, minaţi de o cruzime fără margini, mereu în căutare de prilejuri ca să ucidă, să siluiască şi să prade, îşi recăpătau, încet-încet, chipul de om. Pămîntul udat cu sînge înverzea din nou, cetăţile distruse renăşteau din ruine şi chiar în locurile care păreau pustiite pentru totdeauna, oameni veniţi nu se ştie de unde începeau o nouă viaţă.
Genghis-han a încredinţat guvernarea oraşelor unor musulmani aleşi din rîndul populaţiei locale şi supravegheaţi de comandanţi mongoli. Acolo unde puteau izbucni tulburări a instalat garnizoane. A construit drumuri între oraşe, pentru a înlesni mişcările uriaşei sale armate. Iar în tot ţinutul de oaze şi deserturi cuprins între Sîr-Da-ria şi Amu-Daria localnicii lucrau acum sub paza războinicilor mongoli.
în tot acest răstimp, în tabăra lui Genghis-han soseau fără încetare ştafete cu veşmintele pline de sînge, trimise de Jebe şi Siibotei.
Cele două corpuri de armată ocupaseră cetatea Balh, care nu opusese nici cea mai mică rezistenţă, fără a le face locuitorilor nici un rău. în schimb, populaţia din Zabeh, care nu voia să se supună, fusese în întregime măcelărită. Trupele atacaseră apoi toate fortăreţele pînă

la Ni-shapur, punct strategic aflat în centrul Harezmului. La începutul lunii iunie, războinicii mongoli pătrunseseră îri oraş fără să verse nici o picătură de sînge. Pe urmă, cele două corpuri de oaste, mergînd pe urmele lui Mahomed-şah, părăsiseră Nishapur şi se îndreptaseră spre ţărmul Mării Caspice. De atunci nu mai dăduseră nici un semn de viaţă. Dar era limpede că încercau să-şi facă datoria şi să nu se oprească pînă ce nu aveau să ajungă din urmă armata sultanului.
215
Spre sfîrşitul verii, Genghis-han a aflat că moştenitorul lui Mahomed, prinţul Djelal ed-Din, se refugiase la Gurgendj, capitala Harezmului. Le-a poruncit aşadar fiilor săi, Jochi, Jagatai şi Ogodei, să pornească spre oraş, în fruntea unei armate numeroase.
Cetatea Gurgendj, aflată nu departe de Marea Arai şi de vărsarea fluviului Amu-Daria, se înălţa pe cele două maluri ale apei. Armata mongolă a încercat să distrugă unul dintre podurile care legau cele două părţi ale oraşului, dar n-a izbutit şi a pierdut trei mii de oameni. Gurgendj era bine apărată de ostaşi mînaţi de o dorinţă aprigă de luptă, şi după şase luni de asediu încă nu capitulase. Fiecare asalt pricinuia pierderi grele în rîndurile armatei mongole.
Aflînd că neînţelegerile dintre Jochi şi Jagatai duseseră la pierderi de vieţi şi împiedicaseră obţinerea unei victorii rapide, Genghis-han i-a poruncit lui Ogodei să preia comanda trupelor de asediu. Acesta şi-a ascultat tatăl şi şi-a ajutat fraţii să se împace, spre a putea ataca oraşul. Armata mongolă a mtîmpinat o rezistentă înverşunată. Cea mai mică palmă de pămînt era cucerită cu preţul a sute de morţi. în sfîrşit, în aprilie 1221, Gurgendj a fost cucerită. în afară de o sută de mii de meşteşugari, toţi ceilalţi locuitori au fost măcelăriţi: fiecare din cei cincizeci de mii de războinici mongoli avea sarcina de a ucide douăzeci şi patru de locuitori ai oraşului.

După măcel, luptătorii mongoli au străpuns digul de pe Amu-Daria, iar apele au năvălit peste cetatea plină de morţi, înghiţind totul. După zece zile de lupte, care scăldaseră oraşul într-o mare se sînge, învingătorii n-au mai cutezat să-l jefuiască. Deşi au încercat din răsputeri, n-au izbutit să-l prindă pe Djelal ed-Din, destoinicul comandant inamic.

Aflînd că Gurgendj a căzut, Genghis-han şi-a mutat tabăra pe malurile fluviului Amu-Daria. Aici s-a întîlnit cu Jagatai şi Ogodei, pe care nu-i mai văzuse de şase luni. Jochi se despărţise de fraţii săi şi o luase, în fruntea tru

216

pelor, spre ţinutul aflat la nord de Sîr-Daria, pentru a-l supune, deşi tatăl său nu i-o ceruse. Cînd fiii săi i-au dat vestea, Genghis-han s-a înfuriat peste măsură, dar n-a lăsat să se vadă nimic, nici în vorbe, nici pe chip. Jochi ar fi trebuit mustrat, fără îndoială, pentru că nu-i ceruse sfatul, dar luase o hotărîre bună, iar dacă n-ar fi făcut ce făcuse, Genghis-han ar fi fost nevoit să încredinţeze misiunea altcuiva. Judecind astfel, căpetenia mongolă şi-a mai stăpînit mînia.

Genghis-han le-a dat trupelor, mult sporite ca număr prin înrolarea prizonierilor de toate neamurile, un răgaz pentru a da uitării grozăviile din ultimele săptămîni. Singurul care nu s-a bucurat de răgaz a fost fiul său mezin, Tolui, pe care l-a trimis în căutarea lui Djelal-ed-Din, în inima Harezmului.

La începutul toamnei, Genghis-han a pornit din nou la atac, iar după ce a cucerit un număr de fortăreţe aflate pe malul de nord al fluviului Amu-Daria, şi-a stabilit cartierul general într-o zonă de păşuni, pe malul apei. între timp, Tolui, plecat în căutarea lui Djelal-ed-Din, atacase toate cetăţile prin care trecuse prinţul, dar fără să-l găsească.

Shi'i-qutuqu, orfanul crescut odinioară de Hoeliin, care era acum general, a fost învins de Djelal ed-Din la Perwan, după o luptă în care a pierdut peste jumătate din deta-

şament. A fost singura înfrîrigere suferită de mongoli în această campanie. întors în tabăra lui Genghis-han, Shi'i-qutuqu, simţindu-se răspunzător de înfrîngere, a aşteptat sentinţa conducătorului mongol. însă acesta nu l-a mustrat, ci doar s-a mulţumit să-i spună: „Shi'i-qutuqu! Te-ai obişnuit cu izbînda şi n-ai cunoscut înfrîngerea. N-ai decît să tragi singur învăţăminte din ce s-a întîmplat!”
Prin aceste vorbe, Genghis-han nu dorea neapărat să se arate îngăduitor faţă de Shi'i-qutuqu, cît mai cu seamă să cinstească amintirea lui Hoeliin, care îl crescuse pe tînărul comandant.
Puţin după înfrîngerea lui Shi'i-qutuqu, hanul a aflat că Mahomed, care se adăpostise în februarie pe o insu
217
liţă din Marea Caspică, murise de boală, ceea ce însemna că misiunea lui Jebe şi Siibotei se încheiase. Cei doi generali au trimis îndată o ştafetă la Genghis-han, pentru a căpăta învoirea de a porni într-o nouă misiune. Plănuiseră să treacă Munţii Caucaz, în fruntea celor două corpuri de armată.
Genghis-han nu s-a gîndit nici o clipă că vitejii săi ofiţeri avuseseră răbdarea să primească răspunsul, aştep-tînd în vreun loc uitat, undeva între Marea Neagră şi Marea Caspică. A trimis ştafeta înapoi, deşi era încredinţat că nu-i va ajunge din urmă.
Căpetenia mongolă nu uitase porunca dată celor doi generali înainte de plecare: să ţîşnească precum două săgeţi. O dată trase, săgeţile aveau să zboare cît mai departe şi abia după aceea să cadă la pămînt. Ceea ce făcuse Jochi îl mimase. în schimb, n-a fost deloc supărat la gîndul că Jebe şi Siibotei o luaseră înaintea ordinelor sale.
La începutul iernii, Djelal ed-Din s-a întors în Kaşmir, în fruntea unei armate numeroase. La aflarea veştii, Genghis-han a pornit fără întîrziere cu trupele spre Kaşmir. A atacat toate cetăţile întîlnite în cale, după regula devenită de-acum obişnuită: cruţa oraşele care capitulau, iar în cele care se împotriveau lăsa grămezi de morţi şi de rui-

ne. Expediţia a fost totuşi umbrită de o întîmplare tristă: în timpul asediului oraşului Bamiyan, aflat în inima munţilor Hindukush, fiul lui Jagatai a fost rănit de moarte de o săgeată rătăcită. Genghis-han, care-şi iubea nepotul ca pe lumina ochilor, le-a poruncit trupelor să se răzbune fără milă: „Atacaţi şi iar atacaţi, pînă la nimicire, nu lăsaţi în urma voastră nici un copac şi nici un fir de iarbă! Fortăreaţa să rămînă pustie încă o sută de ani!”

Dar i-a oprit pe războinicii săi de la jaf. Fortăreaţa a căzut, locuitorii au fost măcelăriţi, iar oraşul ras de pe faţa pământului.

Cînd Jagatai, care nu ştia nimic de moartea fiului său, s-a întors din altă expediţie, Genghis-han, prefăcîndu-se furios, l-a întrebat cu asprime: „Eşti gata să-mi asculţi toa

te ordinele?” Jagatai, uimit, i-a răspuns: „Decît să nu-l ascult pe tatăl meu Hanul, mai bine mor!” Atunci Genghis-han a adăugat: „Ascultă-mă, Jagatai! Fiul tău a pierit în luptă. îţi poruncesc să nu-l jeleşti!” Aşa că Jagatai n-a putut plînge după dragul lui fiu în faţa tatălui său.

Genghis-han, aflat tot în căutarea lui Djelal ed-Din, a pătruns în India, iar după ce a urmărit trupele adversarului, le-a ajuns pe malurile Indusului. Spre a spăla ruşinea înfrîngerii suferite de Shi'i-qutuqu, căpetenia mongolă a preluat conducerea. După o luptă înverşunată, Djelal ed-Din, la capătul puterilor, s-a aruncat în apă, călare, de pe un mal înalt de douăzeci de picioare, cu scutul în spinare şi cu un stindard în mînă, încercînd să treacă dincolo. Războinicii mongoli şi-au încordat arcurile, dar Genghis-han, cuprins de adiriiraţie pentru curajul căpeteniei duşmane, i-a oprit.

Genghis-han a petrecut anul nou 1222 într-o tabără aşezată la nord de Munţii Hindukush. Pe generali i-a trimis să cucerească fortăreţele din ţinutul ce se aflase pînă atunci în stăpînirea lui Djelal ed-Din, cu porunca de a le şterge de pe faţa părnîntului. Oraşele de la sud de Amu-

Daria, care rămăseseră neatinse, au fost rînd pe rînd
atacate de trupele mongole. Aproape toţi locuitorii au fost
ucişi. În fiecare zi soseau în tabără olăcari care aduceau,
din toate ţinuturile cotropite, veşti despre alte izbînzi şi
alte bătălii, care de care mai sîngeroase.

La începutul lunii aprilie, Genghis-han a primit un oaspete
mai puţin obişnuit. Changchun venea din îndepărtatul
ţinut Shandong. Căpetenia mongolă îl ştia după nume,
bătrînul fiind cunoscut drept cel mai mare înţelept daoist[2].
în urmă cu un an, îl pusese pe Yeliii Chucai să-i

219

scrie o scrisoare şi să-l poftească, trimiţîndu-l cu scrisoa-
rea pe generalul Lie Zhonglu, însoţit de douăzeci de răz-
boinici mongoli. Genghis-han dorea să-l întîlnească pe
Changchun ca să-l descoasă şi să afle de la el tainele de
viaţă lungă. Conducătorul mongol care se lupta fără con-
tenire trecuse de şaizeci de ani şi simţea că încep să-l
lase puterile.

După ce şi-a lăsat oaspetele să se odihnească, Genghis-
han l-a chemat la el, în aceeaşi zi. Bătrînul cel mărunţel,
fără a se pleca în faţa hanului, precum cerea obiceiul, s-a
mărginit să se încline uşurel şi s-a apropiat de el, cu
braţele încrucişate.

„Deşi n-ai răspuns la chemările altor suverani, pe a mea
n-ai ocolit-o şi te-ai încumetat să faci zece mii de leghe.
Mă bucur că ai venit.” Un tălmaci i-a repetat cuvintele lui
Genghis-han bătrînului, care a răspuns: „Sînt un sălbatic,
aşa că ţi-am ascultat porunca: a fost voinţa Cerului.”
Changchun vorbise fără să se uite la Genghis-han, cu
privirea pierdută în gol, ca şi cum în faţa lui nu s-ar fi aflat
nimeni.

„înţeleptule, vii de departe. Spune-mi, se află cumva pe
lume vreun leac pentru viaţa fără de moarte? Dacă se
află, dăruieşte-mi-1!”

„Se află mijloace de a prelungi viaţa, dar nimic nu te
poate face nemuritor.” Ca să rostească aceste cuvinte,

bătrînul îşi mişcase uşurel buzele, dar faţa îi rămăsese ca de piatră.

„Chiar nu se află nici un leac de viaţă veşnică?”, a mai întrebat o dată Genghis-han, ridicînd glasul. „Se află mij-loace de a prelungi viaţa, dar nimic nu te poate face ne-muritor”, a rostit din nou bătrînul, pe acelaşi ton. Deşi dezamăgit, Genghis-han a simţit că făcuse bine poftin-du-l pe Changchun. Amîndoi aveau nevoie, ca să poată sta de vorbă, de un tălmaci, dar, cu toate acestea, căpetenia mongolă simţea în cuvintele bătrînului un aer proaspăt. Nu mai mtîlnise demult asemenea om, care să nu fie strivit de puterea lui.

220

„Ţi se spune înţeleptul Cerului. Tu ţi-ai ales acest nume?”

„Aşa îmi spune lumea. Dar nu-mi pasă.”

Changchun n-a vorbit niciodată primul, mulţumin-du-se să răspundă la întrebările lui Genghis-han.

După două-tiei zile, conducătorul mongol a primit de la Lie Zhonglu cîteva poeme pe care bătrînul înţelept le scrisese în timpul lungii sale călătorii: toate cîntau locurile prin care trecuse, Samarkand, Luntai, satele din deşert. Genghis-han i-a dat poemele lui Yeliii Chucai şi i-a cerut tînărului său sfetnic poemele pe care le scrisese în cursul expediţiei, pentru a i le arăta lui Changchun. Era încredinţat că oamenii aceştia deosebiţi, în care avea de-plină încredere, se vor înţelege de minune, cu toată di-ferenţa de vîrstă.

Cu cîteva zile mai tîrziu, Genghis-han l-a întrebat pe Changchun ce crede despre poemele lui Yeliii Chucai. Bă-trînul a răspuns că sînt minunate. Dar nu s-a arătat dornic să-l întîlnească pe tînărul sfetnic, deşi Genghis-han stăruise. Găsind curioasă această purtare, conducătorul mongol l-a chemat pe Yeliii Chucai şi i-a pus aceeaşi în-trebare ca şi bătrînului.

„Poemele sînt minunate. Dar de ce să-l întîlnesc?”, a răspuns tînărul înalt, cu glasul său limpede şi puternic.

„Changchun a răspuns la fel ca tine”, a rîs Genghis-han. Nu pricepea de ce cei doi nu simţeau nici un imbold să se apropie unul de altul, deşi nu se văzuseră niciodată. I-a împărtăşit gîndul lui Yeliii Chucai, iar acesta i-a răspuns: „Bătrînul înţelept mă dispreţuieşte, fără îndoială, pentru că nu fac nimic pentru Han, deşi îl însoţesc în expediţii şi mă aflu mereu în preajma lui.”

„Dar tu de ce te arăţi atît de puţin doritor să-l întâlneşti?”

„Pentru că nu face nimic pentru Han, cu toate că n-a şovăit să facă zece mii de leghe ca să ajungă la el.”

„Ce înţelegi prin «nu face nimic»?”

„Nu face nimic pentru ca numele Hanului să nu se şteargă din amintirea oamenilor ce vor veni.”

„Cum îndrăzneşti să spui că numele meu va fi dat uitării? Numele meu şi cel al mongolilor vor rămîne vii peste

veacuri!”, a rostit atunci Genghis-han, cu asprime. Tînărul nu s-a pierdut cu firea şi i-a spus: „îmi pare rău să-ţi spun că numele tău nu va rămîne în istorie, pentru că supuşii tăi nu se pricep la nimic, în afară de măceluri!”

La aceste cuvinte, Genghis-han s-a schimbat la faţă şi s-a ridicat în picioare, clătinîndu-se. A trecut în cealaltă parte a cortului, dar s-a întors repede. „Ar trebui să te pedepsesc fără milă! Dar nici o pedeapsă n-ar fi îndeajuns de aspră pentru asemenea vorbe! Ai să rămîi în viaţă pînă ce am să aleg pedeapsa care ţi se cuvine!”, a spus răspicat hanul, apoi a izbucnit în rîs: „Cîtă obrăznicie!”

Genghis-han n-avea să uite prea curînd supărarea pricinuită de vorbele lui Yeliii Chucai. Doar că îl respecta prea mult pe tînăr pentru a dori într-adevăr să-l pedepsească.

După cîteva zile, şi-a chemat din nou sfetnicul şi i-a spus: „Am să-l întreb în curînd pe bătrînul înţelept cîte ceva despre învăţătura *dao*[3]. Ai să fii de faţă!” Era, într-un fel, pedeapsa pe care i-o pregătise. Se gîndea să-i pună pe Teng Zhenghai, Lie Zhonglu şi Aii xian, împreună cu trei scribi, să însemne toate vorbele lui Changchun.

întîlnirea plănuită dintre cei doi bărbaţi aleşi, care făceau totul ca să nu se cunoască, a fost întîrziată din pricina unor tulburări neprevăzute, pricinuite de uiguri. înainte de a pleca, în fruntea armatei, pentru a pune el însuşi capăt tulburărilor, Genghis-han a hotărît să amîne cu şase luni întrevederea cu Changchun, stabilind-o într-o zi de octombrie, socotită fastă. Bătrînul înţelept, care dorise să petreacă cele şase luni la Samarkand, a plecat însoţit de o escortă de peste o mie de călăreţi, într-o călătorie de douăzeci de zile, spre frumoasa cetate de la miazănoapte, care se ridica acum din ruine.

222

După ce a plecat în campanie, Genghis-han nu s-a mai gîndit nici la Changchun, nici la Yeliii Chucai. în fortăreţele din Harezm trăiau o mulţime de uiguri, care se răs-culau tot timpul. Prin urmare, căpetenia mongolă trebuia să scape de toţi cei ce aţîţau răzmeriţele, aşa cum scapi de buruieni, smulgîndu-le din rădăcină. Războinicii săi au luat cu asalt oraşul Herat, i-au dat foc şi au măcelărit toţi locuitorii. Pe urmă au atacat oraşul Merv, nelăsînd în urma lor decît cîţiva supravieţuitori.

Genghis-han a încercuit fortăreaţa Ghazni la începutul verii. Apoi, ca să scape de arşiţă, şi-a instalat tabăra în munţii Hindukush. într-o zi a sosit în tabără un curier trimis de Jebe şi Siibotei, de la care nu mai avea de multă vreme nici o veste.

„După ce au ocolit Marea Caspică pe la miazăzi, trupele mongole au trecut Munţii Caucaz şi au înfrînt o armată alcătuită din războinici de mai multe neamuri – qipchaq, alan şi lesghiz. Au mers mai departe spre apus şi acum se pregătesc să pătrundă în regatul bulgar.”

Curierul vorbea despre mişcări de trupe care avuseseră loc cu şase luni în urmă. După vreo lună a sosit în tabără o altă ştafetă.

„Am învins armata bulgară în mai multe locuri şi am distrus toate cetăţile. Ne schimbăm planul ca să pătrundem în Rusia.”

Omul se mişcase destul de iute, pentru că toate aceste lucruri se întîmplaseră cu doar trei luni în urmă.

Genghis-han se gîndea la cele două corpuri de oaste şi le vedea cu ochii minţii, atrase de ceva necunoscut, lă-sînd prin văzduh o dîră tainică şi strălucitoare. Ceea ce-i mîna mereu înainte nu mai era nici voinţa căpeteniei mongole, nici a generalilor Jebe şi Siibotei. Asemeni unor săgeţi care, o dată trase, trebuiau să zboare cît mai departe şi abia după aceea să cadă jos, la pămînt, cele două haite de lupi, împinse de instinctul de turmă, îşi urmau drumul, în căutare de duşmani. Fără să ştie ce înseamnă odihna, fără să se oprească, se avîntau tot mai departe, pînă la ultima suflare.

223

După spusele ştafetei, cele două corpuri de armată îna-intau precum focul în holdă. În urma lor, totul rămînea pustiu. Oraşele care îndrăzneau să le ţină piept erau fă-cute scrum: nu mai rămînea nimic din cetăţi, străzi, lo-cuitori, copaci. Irak-Adjemi, Azerbaidjan, Kurdistan, Ge-orgia, Siria, Armenia, Qipchaq, Bulgaria: în toate ţările străbătute de lupii mongoli, oraşele mai mari au căzut pradă jafului şi măcelului.

Cînd a primit veştile de la Jebe şi Siibotei, Genghis-han a simţit că nu mai poate opri cele două armate. Nu-i mai rămînea decît să le sprijine. A hotărît să-l cheme în ajutor pe fiul său mai mare, Jochi, de la care nu mai avea nici o ştire de cînd acesta părăsise bazinul fluviului Sîr-Daria şi se îndreptase spre miazănoapte. I-a ordonat să încheie cît mai repede operaţiunile militare în Qipchaq, apoi să se alăture armatelor lui Jebe şi Siibotei, trecînd pe la nord de Marea Neagră şi de Marea Caspică şi supunînd popoarele ţinuturilor străbătute. Genghis-han n-a uitat să laude faptele de vitejie ale celor doi generali.

De la Muqali, care îşi continua expediţia în imperiul Kin, Genghis-han primea tot timpul veşti, care arătau că înaintarea se făcea destul de încet. Cucerirea părţii de nord a imperiului nu-i lăsa lui Muqali nici o clipă de răgaz.

După plecarea lui Genghis-han, toate cetăţile cucerite odinioară de mongoli fuseseră luate înapoi de chinezi. Generalul, bizuindu-se doar pe puterile sale, se apucase să le recucerească, una cîte una. Genghis-han nu uita niciodată să-i transmită lui Muqali, prin curieri, cuvinte de laudă pentru dîrzenia cu care îşi îndeplinea misiunea.

La sfîrşitul lunii august, Changchun s-a întors de la Samarkand şi s-a înfăţişat la cartierul general al lui Genghis-han. Conducătorul mongol, care se pregătea să plece spre nord, în fruntea armatei, a hotărît să-l ia cu el şi pe bătrînul învăţat. Pe cînd mergeau spre Samarkand, a sosit şi ziua fastă din octombrie, plănuită anume pentru discuţia cu Changchun despre *dao.* Genghis-han a poruncit să fie ridicat un cort minunat, pe care l-a împodobit cu sfeşnice strălucitoare, şi a îndepărtat femeile.

224

Genghis-han îl silise pe Yeliu Chucai să fie de faţă la discuţie. Tînărul sfetnic şi bătrînul înţelept s-au mărginit să se salute în tăcere, fără să schimbe nici un cuvînt, de la început pînă la sfîrşit. La fel s-au purtat şi la cea de-a doua discuţie, cu cîteva zile mai tîrziu.

„Din *dao* s-a născut Cerul şi s-a zămislit Pămîntul. Soarele şi Luna, stelele, zeii şi demonii, oamenii şi fiarele, toate se trag din *dao.* Omul cunoaşte măreţia Cerului, dar nu şi pe cea a *dao.* Din *dao* a purces mai întîi universul, apoi omul. La început, oamenii răspîndeau o lumină dumnezeiască, se plimbau zburînd prin văzduh şi nu mlncau decît hrană crudă. Cu timpul însă, trupurile li s-au îngreunat, iar lumina dumnezeiască s-a stins. Pentru că au cunoscut dorinţa trupească.

La început, hanul era o făptură cerească. Prin braţul său, Cerul caută să-i pedepsească pe tirani. După ce va trece prin toate încercările şi-şi va face datoria, hanul va părăsi acest pămînt şi se va întoarce în Cer. în timpul trecerii sale prin lume, trebuie să-şi coboare glasul, să-şi strunească pofta, să-şi potolească setea de cruzime şi să-şi ia răgazul de a se odihni. Astfel, trupul său va trăi mai mult.

Ceea ce este dumnezeiesc este adevăr. Cel ce împlineşte porunca divină prin *dao* îşi petrece aproape tot timpul în meditaţie. Făcînd bine şi mergînd pe calea deschisă de *dao,* se va ridica la cer şi va deveni nemuritor.
Hanul va face bine altora, iar lui va căuta să-şi întărească sufletul. înţelegerea faţă de oameni, ocrotirea vieţii poporului, împăcarea lumii, toate fac parte din asceza exterioară, iar salvarea a ceea ce este dumnezeiesc ţine de asceza interioară."
Acestea au fost vorbele lui Changchun. în timpul discuţiilor, Genghis-han a ascultat cu nesaţ tot ce a spus bătrînul înţelept. De fiecare dată însă, a întrerupt discuţia de îndată ce cuvîntul „han" se auzea prea des. îşi dădea seama că toate faptele sale încalcă legea *dao.* Dar, ascultîndu-l pe Changchun, petrecuse ceasuri de linişte şi de reculegere cum nu mai cunoscuse. Fireşte, avusese par

te şi de vorbe usturătoare precum loviturile de bici, pe care le curmase, dar la urma urmei, nu le socotise chiar atît de neplăcute.
Genghis-han şi-a aşezat tabăra în preajma Samarkandului, fără însă a pătrunde în oraş. Regiunea se ridicase acum din ruine. Numeroase neamuri trăiau unele lîngă altele, în deplină pace. Cea mai mare parte a locuitorilor, de neam uigur, lucrau pentru chinezi, k'itani şi tanguţi. Aproape toate locurile de slujbaşi erau ocupate de turci, iranieni şi arabi. Cuceritorii mongoli treceau ţanţoşi printre oamenii veniţi din cele patru zări.
Ostaşii şi comandanţii de toate gradele duceau o viaţă fără griji. Intrau în cîrciumile oraşului însoţiţi de femei străine, cu care se plimbau în livezile din împrejurimi, în urmă cu doi ani, cetatea, ca atîtea altele, fusese plină de morţi şi mistuită de flăcări. Acum era atît de înfloritoare încît nu mai rămăsese nici o urmă din nenorocirile trecute.
Dintre toate cetăţile Harezmului care fuseseră atacate de mongoli, Samarkandul se ridicase cel mai repede. Avea să

fie curînd urmată de altele: cele din Harezm, dar şi cele din ţinuturile necunoscute lui Genghis-han, din regiunile Caspicii şi ale Mării Negre, cucerite de Jebe şi Siibotei. înflorirea Samarkandului prevestea viitorul atîtor alte oraşe.

Genghis-han nu se îndura să pătrundă în cetatea renăscută, deşi îl aşteptau palate minunate şi grădini neasemuite, unde putea da drumul elefanţilor şi păunilor, dacă avea poftă. Comandanţii şi ostaşii abia aşteptau să intre în Samarkand, dar ceva ascuns în adîncul sufletului îl împiedica pe conducătorul mongol să se apropie de oraş.

Şi-a aşezat aşadar tabăra într-un loc aflat la două zile de mers şi a rămas acolo pînă în noiembrie. Apoi a hotărît să pornească spre sud, unde avea să stea pe timp de iarnă. Ca şi strămoşii săi, odinioară, Genghis-han trăise

mereu astfel, încă din copilărie: instinctul îl mîna fără încetare să desfacă sutele de iurte şi să se mute, împreună cu clanul, după anotimpuri, în căutare de păşuni.

Genghis-han şi-a stabilit tabăra de iarnă într-un ţinut muntos din nord-vestul Indiei, nu departe de izvoarele Indusului. După cîteva zile a sosit Ogodei, cel de-al treilea fiu al său. Ostaşii aveau privirea rătăcită, după atîtea lupte grele şi sîngeroase. Aduceau o pradă uriaşă şi erau însoţiţi de prizonieri hinduşi al căror număr era aproape egal cu cel al războinicilor. Văzuţi de departe, prizonierii cu turbane albe parcă purtau coifuri de zăpadă.

La începutul anului 1223, după încheierea petrecerii de Anul Nou, Genghis-han şi-a înştiinţat armata că ho-tărîse să pornească iar spre Harezm. Căpetenia mongolă nu-şi mai găsea liniştea decît în peregrinări şi lupte. Trupele au străbătut din nou ţinuturile muntoase şi pustii, mergînd spre Samarkand. Apoi, fără a se opri în oraş, şi-au continuat drumul spre cursul superior al fluviului Sîr-Daria, unde şi-au aşezat tabăra. în timpul expediţiei, Changchun i-a dat lui Genghis-han învăţătură întru doc-

trina *dao.* Conducătorul mongol nu înţelegea întotdeauna vorbele bătrînului înţelept, dar îl asculta mereu cu mare plăcere.

Cît a avut tabăra pe malul apei, Genghis-han a mers tot timpul la vînătoare. într-o zi, pe cînd urmărea o turmă de mistreţi, a căzut de pe cal. Din fericire, nu s-a rănit. Dar a fost peste măsură de tulburat: nu-şi închipuise că i se poate întîmpla aşa ceva. Atunci Changchun i-a spus: „Hanul este în vîrstă. Căderea de pe cal este un semn de la Cer. Dar tot datorită Cerului, mistreţii nu s-au repezit asupra sa. S-ar cuveni ca Hanul să meargă mai rar la vînătoare.”

Căpetenia mongolă n-a avut încotro şi a urmat sfatul lui Changchun.

După cîtva timp, bătrînul înţelept i-a cerut lui Genghis-han îngăduinţa de a se întoarce în ţara sa.

227

„Au trecut de-acum trei ani de cînd am părăsit pămîn-tul ţării mele. Am primit atunci să petrec alături de Han trei ani. S-a împlinit sorocul hotărît de Cer şi trebuie să plec.”

Bătrînul îi mai ceruse acest lucru de două ori, dar Genghis-han nu-i ascultase dorinţa. De data aceasta, ştiind că este voinţa Cerului, nu-l mai putea opri.

Changchun a părăsit tabăra lui Genghis-han la începutul lui martie. Pentru a-l apăra, căpetenia mongolă îi dăduse un detaşament de războinici comandat de Aii xian, însoţit de cîţiva ofiţeri: Mangqutai, Ho-ts'eu şi Jen-hai.

După plecarea lui Changchun, Genghis-han a simţit că se petrecuse în el o mare schimbare: îl încerca, dintr-o dată, o dorinţă nestăvilită de a se întoarce la poalele muntelui Burqan. Qulan a fost prima fiinţă căreia i s-a destăinuit. Trecuseră cinci ani de cînd plecase de acasă, iar de atunci tînăra femeie fusese mereu alături de el.

„Dacă asta ţi-e dorinţa, cum aş putea să mă împotrivesc?”, a spus Qulan. „Dar ţie nu ţi-e dor de marile podişuri mongole?”

„Crezi oare că dorinţele mele sînt altele decît ale tale? Inima mea este mereu cu tine. Mereu, chiar cînd dormi alături de prinţese din ţări străine!”
Lungile expediţii prin ţinuturi străine o sleiseră de puteri. Chiar dacă îl însoţea pe Genghis-han în toate campaniile, nu mai împărţeau aşternutul de doi ani. Nimeni n-ar mai fi recunoscut, în trupul împuţinat, frumuseţea femeii de altădată. Pielea îşi păstrase totuşi strălucirea de opal, ochii pătrunzători erau mai vii, iar chipul cu trăsături hotărîte, de o nobleţe fără seamăn, nu-şi pierduse graţia.
„Dacă asta ţi-e dorinţa, de ce te-aş împiedica? Lasă-mă să-ţi spun şi eu ce-mi doresc!”
Qulan s-a oprit şi s-a uitat adînc în ochii lui Genghis-han.
„Ce doreşti? Spune-mi fără ocolişuri!” „Am auzit că dincolo de Himalaya se află un ţinut întins. Un ţinut cu vreme frumoasă şi caldă, unde trăiesc

elefanţi uriaşi, unde s-a născut buddhismul, unde bărbaţii poartă turbane, iar femeile văluri albe care le ascund chipul. Cum se face că n-ai încercat niciodată să-l cucereşti? Se spune că ţara aceasta, care are o armată puternică, cuprinde bogăţii fără seamăn...”
„Crezi că nu ştiu ce se ascunde în inima ta? Nu tînjeşti după ţinutul de dincolo de Himalaya, ci după luptele înverşunate care se vor duce acolo?”
„Singura mea dorinţă este să fiu alături de bărbatul care înfruntă toate încercările, şi nu de suveranul care şade pe un tron de diamante într-un palat de aur! O, preaiubite Han, nici o piedică nu se mai află acum în calea ta. Ostaşii mongoli cutreieră în voie tot pămîntul. Dacă vrei să afli o încercare pe măsura ta, trebuie să ajungi dincolo de Himalaya, să treci Indusul şi să înfrunţi războinicii duşmani care se aruncă în luptă în tropotul elefanţilor!”
„Te-ai încumeta, Qulan, să porneşti în asemenea expediţie? Indusul este mare, iar culmile acoperite de zăpadă ale munţilor Himalaya se înşiră pînă dincolo de zare!”

„Oare rîul în care a fost aruncat Ga'ulan nu este mai mare decît Indusul şi mai necuprins decît întinderile acoperite de zăpadă ale munţilor? Dacă fiul nostru a fost aruncat într-un astfel de rîu, de ce m-aş teme eu de înec?”

Genghis-han a tăcut o clipă, apoi a rostit: „Bine, am să fac precum vrei tu. Ai să mă însoţeşti în India!” Vorbele lui Qulan treziseră în sufletul lui cu totul altceva decît ceea ce auzise de la Changchun ori de la Yeliii Chucai. Dorinţa de a se întoarce în ţinutul de baştină i s-a stins dintr-o dată, iar în locul ei s-a ivit o poftă de luptă neîn-frînată, care i-a dat putere. Pricepuse că femeia, simţind că nu mai are mult de trăit, dorea să-şi petreacă ultimele zile în viitoarea unei lupte primejdioase, conduse de bărbatul iubit. Nu dorea să revadă muntele Burqan, nici să se întoarcă acolo, învingătoare. Soarta asta era doar pentru Borte şi pentru urmaşii pe care îi adusese ea pe lume. Qulan dorea să-i dea vieţii un alt înţeles.

Căpetenia mongolă s-a apucat îndată de pregătirile pentru cotropirea Indiei. Campania nu putea fi dusă oricum. Trebuia mai întîi să cheme, cît mai repede, corpurile de oaste ale lui Jagatai şi Ogodei, care se despărţise-ră de armata lui Genghis-han cu un an în urmă, în preajma oraşului Buhara, şi porniseră în altă expediţie. Au fost trimişi olăcari şi la Jochi, care era tot în stepele ţinutului Qipchaq, la Jebe şi la Siibotei, care-şi urmau goana nebunească, cu ordinul de a se întoarce la cartierul general.

Jagatai şi Ogodei au sosit după douăzeci de zile. Mai trebuia însă aşteptat pînă la întoarcerea armatelor conduse de Jochi, Jebe şi Siibotei, plecate în ţinuturi îndepărtate. După socotelile lui Genghis-han, Jochi urma să sosească în ultimele zile ale verii, iar Jebe şi Siibotei la sfîrşitul toamnei.

Conducătorul mongol a rămas toată vara într-un ţinut muntos aflat la nord de Harezm, petrecîndu-şi timpul cu vînătoarea, care îi ajuta pe războinici să se antreneze şi să-şi ţină trează dorinţa de luptă. Apoi şi-a aşezat din nou

tabăra pe malurile rîului Sîr-Daria. Aici a primit într-o zi o ştafetă care i-a dat de ştire că Jochi se apropie: era pe drum şi mîna din spate toate animalele pe care le găsise pe cîmpiile din Qipchaq şi pe care i le aducea în dar tatălui său.

Vestea l-a umplut de bucurie pe Genghis-han. Cu cincisprezece zile înainte de data prevăzută pentru sosirea fiului său, a desfăşurat trei sute de mii de războinici pe malurile fluviului Sîr-Daria, în sus, ca să primească neaşteptatul dar. La începutul toamnei, tot soiul de animale, mistreţi, cai, boi, cerbi au fost minaţi spre cîmpiile din jurul apei. Erau sute de cai sălbatici, o mulţime de iepuri care alergau în toate părţile, scoţînd ţipete ciudate şi jalnice. Faptul că Jochi făcuse mii de kilometri mînînd din spate atîtea animale nu l-a mirat deloc pe Genghis-han. Ştia că fiul său este o fiinţă cu totul deosebită.

Vînătorile s-au înteţit: în fiecare zi, oamenii şi animalele goneau prin tot ţinutul aflat în susul rîului Sîr-Da

ria. Au venit doi olăcari cu vestea că Jochi, care se îmbolnăvise în timpul vînătorii, se întorsese tabăra lui din Qipchaq. Genghis-han i-a trimis înapoi, cu porunca de a-i spune să vină cu orice preţ, chiar şi bolnav. Că fiul său întîrziase, asta mai înţelegea. Dar faptul că Jochi ţinea trupele cu el îl înfuria peste măsură pe conducătorul mongol.

în toamna aceea, Genghis-han a aflat că Muqali, comandantul corpului expediţionar din imperiul Kin, murise la vîrsta de cincizeci şi trei de ani. Cînd a primit vestea, a simţit că i se smulge o bucată din trup. îl trimisese pe Muqali să recucerească imperiul Kin, şi numai astfel îşi văzuse liniştit de campania din Harezm. A fost, prin urmare, nespus de abătut.

Genghis-han şi-a adunat întreaga armată pentru a anunţa moartea lui Muqali şi a poruncit un doliu de o lună.

„Muqali, comandantul care se bucura de toată încrederea mea, s-a stins. Dacă Cerul i-ar mai fi dăruit şase luni de

viaţă, şi-ar fi clădit, pe ruinele imperiului Kin, propriul său regat!” Neputînd să mai rostească nici un cu-vînt, conducătorul mongol s-a retras. Pregătise vorbe de laudă pentru destoinicul general, dar cu ce vorbe să-i cîn-te faptele de vitejie?

Genghis-han i-a chemat în cort pe Bo'orchu şi pe Jel-me, să jelească împreună moartea lui Muqali. Cine altul cunoştea mai bine decît ei măreţia şi vrednicia acestui bărbat?

Ca şi Genghis-han, Bo'orchu avea şaizeci şi unu de ani, iar Jelme, şaizeci şi patru. Jelme, pe jumătate paralizat de doi ani, nu mai vorbea decît cu mare greutate. Bo'orchu, ros de boală din primăvară, s-a înfăţişat dinaintea lui Gen-ghis-han cu ochii plini de lacrimi.

Cînd hanul le-a spus că erau singurii care-şi mai aminteau de vrednicia lui Muqali, Jelme a dat repede din mînă, cum că nu era aşa, şi a bolborosit ceva ce nici Genghis-han, nici Bo'orchu n-au fost în stare să înţeleagă. Că-

petenia mongolă şi-a apropiat în mai multe rînduri ure-chea de buzele prietenului său, pînă să priceapă: „Nu, nu sîntem noi singurii. în imperiul Kin, toţi recunosc vrednicia lui Muqali.”

La sfîrşitul anului au sosit în tabăra lui Genghis-han de lîngă Samarkand doi olăcari trimişi de Jebe şi de Siibotei.

„Trupele au pătruns în Rusia şi au zdrobit, pe rîul Kal-ka, o armată alcătuită din detaşamente ale mai multor cnezate. După ce au trecut prin foc şi sabie toată partea de miazăzi a ţării, au ajuns la malul Niprului şi încearcă acum să cucerească ţinutul din jurul Mării Azov.”

Curierii erau, fireşte, mongoli, dar pantalonii strimţi şi legăturile din jurul girului le dădeau o înfăţişare ciudată, în desagi aveau vin şi păhăruţe minunate de sticlă, iar de şa erau atîrnate zeci de cruci pe care le adunaseră din jafuri. I-au făcut conducătorului mongol un raport amă-nunţit asupra înaintării trupelor. Dar ordinul de întoarcere

pe care Genghis-han îl trimisese celor doi generali rămăsese fără răspuns.

Capitolul 8

La începutul anului 1224, Genghis-han le-a împărtăşit oamenilor săi planul îndrăzneţ pe care îl gîndise pentru campania din India: aveau să pătrundă în ţară tre-cînd fie peste munţii Hindukush, fie peste Karakorum, cucerind toate fortăreţele. După încheierea operaţiunilor, armata avea să se întoarcă pe marile podişuri mongole, trecînd prin Tibet. Nici Genghis-han, nici comandanţii săi nu-şi dădeau seama cît va ţine campania.

Cîteva detaşamente au primit sarcina de a se îngriji de hrană şi îmbrăcăminte. Vreme de o lună, un mare număr de prizonieri de toate neamurile au muncit zi de zi, pregătind turte de orez şi croind haine militare. Război-nicii mongoli au fost supuşi unui antrenament special: au tăiat copaci, au trecut rîuri, au construit poduri, pentru a putea face faţă piedicilor naturale pe care aveau să le întîlnească în cale.

în luna martie, armata mongolă, împărţită în mai multe corpuri, a părăsit tabăra de pe malurile rîului Sîr-Da-ria. înainte de plecare, Genghis-han trimisese ştafete la Jebe şi la Siibotei, care-şi continuau, în ciuda ordinelor lui, expediţia pe tărîmuri îndepărtate, şi la Jochi, care întârzia în cîmpiile din Qipchaq. Olăcarii trebuiau să-i înştiinţeze pe cei trei că se apropia campania şi că trebuiau să-şi întrerupă operaţiunile începute şi să se întoarcă pe marile podişuri.

După ce au mers cam o lună, războinicii mongoli au văzut în zare crestele măreţe ale munţilor Karakorum.

Le-a mai trebuit încă o lună ca să ajungă în inima masi-vului. Piscurile abrupte erau urmate de pilcuri dese de copaci, iar după ce străbătuse uriaşe întinderi împădurite, armata se trezise în faţa unor stînci înzăpezite. Şi oa-menii, şi caii erau de-acum obosiţi.

Cînd trupele s-au oprit într-un sătuc pitit în fundul unei văi, Qulan şi-a dat sufletul. încă de cînd părăsise malurile fluviului Sîr-Daria, Genghis-han ştia că zilele femeii iubite erau numărate. De cum ce a aflat că starea lui Qulan se înrăutăţise, s-a dus la ea, în iurtă. Tînăra femeie zăcea pe pat, sfîrşită, cu obrazul ca de ceară. Genghis-han s-a apropiat. Qulan, ca şi cum ar fi aşteptat clipa, a deschis ochii, care păreau uimitor de mari. Deşi ardea focul, în iurtă era foarte frig. Qulan îşi trăia ultimele clipe. Cu un glas limpede, care nu mai avea nimic pămîntesc, a rostit doar atît: „Sub gheţuri...” Apoi a încercat să zâmbească şi a întins mîna spre Genghis-han. Nu l-a putut ajunge. Căpetenia mongolă, cu suflarea tăiată, a văzut-o murind pe femeia pe care o iubise cel mai mult, faţă de care simţise o dragoste fără pereche. Poate că prin ultimele ei cuvinte îi arătase că doreşte să fie îngropată sub gheţuri?

Qulan şi-a dat sufletul. Cînd doctorul persan i-a spus că femeia murise, Genghis-han a ieşit din iurtă. Aşa cum îi ceruse lui Jagatai la moartea fiului său, s-a străduit să nu plîngă moartea lui Qulan. De zile întregi se pregătise să înfrunte durerea. Acum trebuia să se gândească la înmormântare şi să-i dăruiască lui Qulan mormântul pe care şi-l dorise. Era ultima lui datorie faţă de fiinţa pe care o iubise atît de mult. La sosirea nopţii, a poruncit să se ridice un altar ân iurta lui Qulan, iar despre moartea ei nu le-a pomenit decît celor mai credincioşi dintre comandanţi.

Ceremonia funebră a avut loc ân zori, pe un ger cumplit. Alaiul a părăsit tabăra ânainte de ivirea zorilor. Era alcătuit din vreo treizeci de generali apropiaţi lui Qulan şi din tot atîţia războinici care aveau să ducă, pe rând, sicriul. După ce a străbătut vreme de o zi întreagă o zonă

de huceaguri dese, alaiul a ajuns, pe înserat, la marginea unei rîpe îngropate sub gheţuri şi zăpadă.

A doua zi, Genghis-han a trimis ostaşi să cerceteze zecile de crăpături de pe fundul rîpei. Apoi le-a cercetat şi el,

una cîte una, şi a ales-o pe cea mai încăpătoare, care avea să adăpostească trupul lui Qulan. Sicriul, coborît cu funiile de patru tineri uiguri, a dispărut legănîndu-se uşor în prăpastia cu pereţi abrupţi. Cînd funiile s-au întins, tinerii au dat drumul poverii. S-a auzit un scrîşnet ascuţit şi metalic, apoi totul s-a cufundat în tăcere. Se oprise cumva sicriul din cădere? Ori căzuse în prăpastia fără fund? Nimeni nu putea şti.
După încheierea ceremoniei, alaiul, temîndu-se de schimbarea vremii, a părăsit în mare grabă gheţarul şi a coborît iute muntele, sub şfichiuirea vîntului sălbatic.
Genghis-han jurase să nu plîngă moartea lui Qulan. Dar nimic nu putea ostoi durerea pricinuită de această pierdere. Dintr-o dată, înaintarea neîntreruptă prin munţii stîncoşi i s-a părut fără nici un rost. Pentru că plănuise cotropirea Indiei la îndemnul lui Qulan, cu dorinţa de a-i dărui un mormînt vrednic de ea.
în semn de doliu, Genghis-han şi-a lăsat trupele în tabără timp de o lună, în satul unde murise Qulan. într-o noapte, căpetenia mongolă a avut un vis ciudat. în zori s-a trezit la căpătîi cu un animal pe care l-a luat la început drept cerb. Numai că animalul avea coadă de cal, blana verde, un corn în frunte şi vorbea pe limba oamenilor. Lăsîndu-se pe picioarele dinainte, animalul s-a aşezat lingă Genghis-han şi i-a spus: „Trebuie să te întorci cît mai curînd acasă, cu toată armata.” Apoi s-a ridicat în mare grabă şi a ieşit din iurtă. Era un vis, fără îndoială. Şi totuşi, în mişcările animalului, în chipul în care mergea era ceva atît de viu încît părea aievea.
A doua zi, Genghis-han l-a chemat pe Yeliii Chucai şi l-a întrebat ce înseamnă acel vis. Sfetnicul i-a răspuns: „Este un inorog. Vorbeşte toate limbile şi se arată, de obicei, în

vremurile tulburi, de singe şi nenorocire. Dacă ai visat inorogul, înseamnă că este un semn de la Cer.”
Genghis-han nu s-a încrezut cu totul în tălmăcirea lui Yeliii Chucai, care căuta mereu pretexte pentru a-l face să se

lase de cotropiri şi de războaie. De obicei, îl asculta fără să-l contrazică, dar nu-i urma niciodată sfaturile întocmai. Or, de data asta, a rostit iute: „Ei bine, fie! Să facem cum a spus inorogul!” I se păruse că vede în ochii animalului scînteia din privirile lui Qulan. Sau poate Qulan se prefăcuse în inorog şi venise să-l sfătuiască?

Fără să mai pregete, Genghis-han şi-a înştiinţat armata că hotărîse să se întoarcă. După două zile, trupele mongole se îndreptau spre Peshawar. Schimbarea de itinerar fusese primită cu uşurare, fiind limpede pentru toată lumea că o campanie în India ar fi adus mai multe pierderi decît foloase.

Genghis-han a trecut prin Peshawar, apoi prin pasul Hyber şi şi-a aşezat tabăra de vară la Baghlan. Dorinţa de a se întoarce pe marile podişuri mongole era tot mai vie. O simţise mai demult, o singură dată, dar o alungase din pricina planului de cucerire a Indiei. Trecuseră cinci ani de cînd părăsise, în primăvara lui 1219, tabăra de la poalele muntelui Burqan. Şi pentru el, şi pentru luptători, prinşi mereu în vîrtejul războiului, venise vremea să se întoarcă pe pămîntul de baştină, ca să-şi cureţe sufletul de grozăvii.

La sfîrşitul verii, Genghis-han a plecat din Baghlan, îndreptîndu-se spre nord. Avea de gînd să adune toate trupele la Samarkand şi să organizeze întoarcerea tuturor spre marile podişuri. în drum, pe cînd trecea nu departe de Balh, a aflat că locuitorii cetăţii se pregăteau de răscoală. A poruncit unuia dintre detaşamente să-i pună capăt. Apoi, trupele au trecut din nou Amu-Daria şi au pătruns în Buhara. Fortăreaţa fusese prima pe care mongolii o distruseseră cu totul, spre a-i arăta poporului din Harezm ce-l aştepta dacă îndrăznea să li se împotrivească. Bărbaţii fuseseră în cea mai mare parte ucişi, cei cîţi

va supravieţuitori înrolaţi în armată, femeile siluite, iar oraşul, golit de locuitori, făcut scrum.

Cu toate astea, în patru ani şi jumătate, ca şi la Samarkand, se ridicase în Buhara o cetate nouă, şi mai înfloritoare, care o întrecea pe cea dinainte. O mulţime zgomotoasă de bărbaţi şi de femei, care făceau negoţ cu de toate, umplea uliţele cetăţii. Din zidurile care înconjurau altădată oraşul nu mai rămăseseră decît cîteva ruine, singura mărturie a acelor nopţi de groază.
I-au trebuit cîteva zile armatei mongole ca să străbată Buhara de la sud la nord. Trecerea numerosului alai nu i-a mişcat deloc pe locuitori. Pe chipurile lor nu se citea nici teama, nici bucuria. Ca şi la Samarkand, erau şi aici oameni de toate neamurile: chinez, k'itan, tangut, turc, iranian, arab, printre care se amestecau şi cîţiva războinici mongoli cantonaţi în oraş. Nici cei din urmă, rătăciţi în mulţimea pestriţă, nu păreau să bage de seamă trecerea trupelor armatei lor. Din pricina lipsei de entuziasm a tuturor, Genghis-han nu se simţea învingător. Oamenii aceia care mişunau sub ochii lui nu păreau cîtuşi de puţin un popor cucerit. Nu erau nici aliaţi, nici duşmani. Nu se arătau ostili decît cînd viaţa le era în primejdie. Genghis-han era nevoit să recunoască că măcelurile nu schimbaseră de fapt nimic. Nu făcuse altceva decît să distrugă vieţi, să dărîme cetăţi, să semene nenorocire şi prăpăd.
Genghis-han a părăsit Buhara şi a ajuns la Samarkand după cinci zile de mers. A hotărît să rămînă în preajma oraşului patru luni, pînă în primăvara următoare, cînd avea să pornească spre marile podişuri mongole. Era, aşadar, ultima iarnă pe care trupele sale aveau s-o petreacă în Harezm. Samarkandul nu putea primi însă decît un număr mic de luptători, pentru că populaţia se înmulţise peste măsură de la ultimul măcel, iar oraşul devenise neîncăpător.
Au fost aşezate, prin urmare, cîteva tabere în preajma cetăţii. Războinicii mongoli şi străini îşi petreceau tot timpul liber în oraş, alăturîndu-se astfel gloatei numeroase şi zgomotoase ca un stup de albine.

Genghis-han ajungea rar în cetatea Samarkandului. Ospeţele se ţineau întotdeauna în iurta lui, iar cînd dorea să petreacă, îi chema mai curînd în tabără pe comedianţi şi pe acrobaţi. Taberele apropiaţilor săi, Jagatai, Ogodei, Tolui, Qasar, Belgiitei, fuseseră aşezate în apropiere, dar nu obişnuia să meargă la ei. O singură dată a simţit dorinţa să treacă pe la toţi.
Ceea ce a văzut în fiecare tabără l-a lăsat fără grai: deşi locuinţele fraţilor săi şi ale fiilor lor păreau nişte corturi, cel puţin pe dinafară, înăuntru aveau ziduri de cărămidă şi de piatră, precum palatele. Totul, de la cămin şi paturi pînă la mese şi scaune pentru oaspeţi, dovedea bogăţia şi bunăstarea. Pe poliţe elegante se înşirau sticle cu vin şi pahare de cristal. În spatele corturilor se întindeau pajişti înverzite, presărate cu straturi de flori şi havuzuri.
Mobilierul şi toate lucrurile adunate acolo nu erau doar de frumuseţe; fără îndoială că erau folosite la petreceri, care păreau să se ţină lanţ. Generalii se duceau în vizită unii la alţii şi primeau adesea negustori străini cu stare. Nu doar comandanţii îşi schimbaseră modul de viaţă. Şi ostaşii aveau alte obiceiuri: se îmbrăcau altfel, cîntau cu plăcere cîntece ciudate, acompaniindu-se la instrumente nemaivăzute.
Genghis-han nu s-a apucat să critice schimbările. Şi-a înfrînat pornirea de a-şi judeca oamenii. Nu visase el oare să le dăruiască o viaţă mai uşoară celor alor săi şi între-gului popor mongol? Şi-a adus atunci aminte de zilele de petrecere care urmaseră după ridicarea sa la rangul de han: cînd se uitase la femeile bătrîne, cu veşminte sărace, care dansau un dans primitiv, îngînînd mereu acelaşi cîn-tec, avusese o strîngere de inimă. Se născuse în el dorinţa de a-i ajuta pe mongoli să iasă din sărăcie, să ducă un trai îndestulat şi bogat. Să nu mai lupte doar pentru supravieţuire, ci să cunoască şi bucuria vieţii. Or, nu asta se mtîmpla? Vedea totul cu ochii lui, la ofiţeri şi la

soldaţi. Şi nu era nici o îndoială că la fel se întîmplase şi în tabăra de la poalele muntelui Burqan, unde viaţa femei

lor şi a bătrînilor suferise schimbări adinei în lipsa lui. Nu asta încercase el să facă?

După plimbarea făcută în taberele apropiaţilor săi, cînd a rămas singur în iurta întunecoasă, sărăcăcioasă, asemenea celor în care trăiseră strămoşii săi mongoli, Genghis-han şi-a spus că-i place viaţa pe care o duce, dar că nu are dreptul s-o impună celorlalţi. Şi că nu trebuie să-i judece pentru că gîndesc şi trăiesc altfel decît el. Dar degeaba încerca să se convingă, pentru că în străfundul sufletului rămînea de neclintit. În noaptea aceea, Genghis-han şi-a adus aminte de Qulan şi a stat treaz pînă tîrziu. Pentru prima oară de la moartea ei, simţea golul sfîşietor pe care îl lăsase în urmă. Nu-şi închipuise că femeia care dorise să fie mereu alături de el, în toate încercările, femeia care suferise în urma despărţirii de Ga'ulan fără să plîngă, avea să-i lipsească atît de mult.

în altă zi, Genghis-han s-a dus la Samarkand. Războinicii mongoli, unii îmbrăcaţi în veşminte persane, alţii pur-tînd podoabe turceşti ori iraniene, treceau aproape nebăgaţi în seamă printre locuitorii oraşului.

Genghis-han a intrat într-un atelier de haine militare şi de arme, aflat într-o margine a cetăţii. în atelierul de cizmărie se făceau încălţări înalte, cum purtau turcii. Tînă-rul ofiţer care-i slujea drept călăuză i-a arătat cu mîndrie cît erau de frumoase cizmele şi dt de potrivite pentru mers, şi trainice pe deasupra. Genghis-han îl asculta, dînd din cap. Dar se gîndea, în adîncul sufletului, că nici un războinic adevărat din clanul borjigin n-ar fi primit vreodată să poarte asemenea încălţări. Lupii mongoli n-aveau nevoie de aşa ceva ca să străbată cîmpiile înzăpezite, să se caţere pe munţi ori să sară peste prăpăstii. îată ce ar fi dorit să spună. Dar a tăcut.

Şi de data aceasta, cînd a rămas singur în iurtă, gîndul i-a zburat din nou la Qulan. De ce oare amintirea ei venea să-l chinuie totdeauna în astfel de împrejurări?

După ce s-a aşezat lingă Samarkand, căpetenia mongolă a trimis din nou olăcari la Jebe şi la Siibotei, precum

şi la Jochi, poruncirtdu-le să se întoarcă grabnic. Nici unul din cei pe care-i trimisese pînă atunci la ei nu se întorsese în tabără şi nici măcar nu avea de unde să ştie dacă ordinele ajunseseră la cei doi generali şi la fiul său.

Spre sfîrşitul anului, după aproape un an de tăcere, a primit veşti de la Jebe şi de la Siibotei. Curierul era însoţit, de această dată, de un detaşament alcătuit din o sută de războinici mongoli şi cinci sute de prizonieri străini. Mai aducea, încărcată pe sute de cămile, o pradă uriaşă: arme, mobilier, obiecte de artă, statuete religioase. După ce le-a dăruit luptătorilor două zile de odihnă, Genghis-han a pornit o parte dintre ei înapoi la Jebe şi la Siibotei, cu porunca de a veni la Samarkand cu trupele. Prada pe care o primise în dar a trimis-o la tabăra de la poalele muntelui Burqan.

Cînd anul 1224 se apropia de sfîrşit, ştafeta trimisă mai înainte de Genghis-han la fiul său cel mai mare, aflat pe cîmpiile din Qipchaq, s-a întors însoţită de un olăcar în-sărcinat să-i aducă răspunsul lui Jochi: bolnav de doi ani şi nefiind în stare să se avînte într-o călătorie atît de lungă, nu se putea întoarce acasă, împreună cu tatăl său. îl ruga, prin urmare, să nu se supere, pentru că, odată şi odată, avea să mai aibă prilejul de a se întoarce pe marile podişuri mongole.

Primind vestea, Genghis-han s-a înfuriat peste măsură: nu numai că Jochi nu se ostenise să-i răspundă vreme de luni şi luni, dar acum, cînd o făcuse, îndrăznea să se poarte ca şi cum rupsese orice legătură cu poporul mongol! Cine se credea, dacă rămînea într-o ţară străină, în vreme ce întreaga armată se pregătea de plecare? Genghis-han a trimis olăcarul înapoi la Jochi, în aceeaşi zi, cu un ulti-

matum „Orice ţi s-ar mtîmpla, vino degrabă la Samarkand!”

în 1225, la petrecerea de Anul Nou, Genghis-han le-a dezvăluit comandanţilor săi data pe care o hotărîse pentru plecarea spre marile podişuri: armata avea să părăsească Samarkandul la sfîrşitul lui aprilie. Le-a cerut însă să nu le spună nimic ostaşilor înainte de începutul lunii.

240

La începutul lunii martie, conducătorul mongol a aflat că cele două corpuri de armată comandate de Jebe şi Siibotei porniseră la drum, îndreptîndu-se spre Samarkand. Vestea a fost urmată de ştiri zilnice despre înaintarea trupelor, mult mai numeroase prin adăugarea a două detaşamente de luptători ruşi şi bulgari.

în ziua cînd urmau să sosească la Samarkand Jebe şi Siibotei, după patru ani de campanii în ţinuturi îndepărtate, Genghis-han şi-a adunat toată armata la porţile cetăţii, ca să-i întîmpine. S-a zărit mai întîi avangarda, care înainta de-a lungul rîului Zeravshan, la miazănoapte de oraş. A mai trecut un timp pînă s-a apropiat, şi ceva mai mult pînă ce toate trupele au umplut locul care se întindea la poalele zidurilor.

Bo'orchu, însoţit de doi-trei ofiţeri, se dusese în mtîmpinarea armatei. Curînd s-a întors spre Genghis-han, înconjurat de vreo zece oameni. Căpetenia mongolă, arzînd de nerăbdarea de a-şi revedea generalii, s-a îndreptat spre ei. Ajuns în dreptul grupului, s-a oprit. A zărit atunci un bărbat desprinzîndu-se de ceilalţi şi venind spre el cu pas hotărît şi liniştit. Era Siibotei.

Acesta avea o înfăţişare mai mîndră decît odinioară. Trecuse de cincizeci de ani, dar departe de a fi obosit de expediţiile în ţinuturi îndepărtate, arăta de parcă ar fi început o nouă viaţă. Siibotei i-a făcut pe scurt lui Genghis-han raportul cu privire la campanii, presărat cu nume de ţări, munţi, rîuri şi lacuri pe care conducătorul mongol le auzea, în cea mai mare parte, pentru prima oară.

Izbînzile lui Siibotei l-au încîntat pe Genghis-han. îl aştepta acum pe celălalt războinic: Jebe. Timpul trecea şi Jebe nu se mai arăta. Căpetenia mongolă nu-l zărea nicăieri în mijlocul grupului rămas ceva mai departe.

„Unde este Jebe?” Genghis-han se pregătea să pună întrebarea, cînd s-a simţit cuprins de o mare îngrijorare. Siibotei rămăsese pe loc, nemişcat, înţepenit într-o tăcere care părea să ascundă ceva. Dar ce se întimplase cu Jebe? De ce nu venea? Genghis-han, ameninţător, se uita la Sii

botei aşteptînd un răspuns. Deodată i-a întors spatele. Avea să meargă chiar el în căutarea lui Jebe!

S-a pierdut în mulţimea de războinici adunaţi pe platoul de lîngă cetate. Fiecar unitate pe lîngă care trecea lua repede poziţia de drepţi. Genghis-han se strecura iute printre rînduri. *Unde eşti, Jebe? Tu, care-ai sfărîmat odinioară botul roibului meu, tu, care m-ai rănit la gît, tu, săgeata de nemvms!*

Genghis-han mergea mai departe. Mergea repede, cu privirea scînteind, scotocind fiecare şir de războinici. *Jebe, dacă eşti aici, arată-te! Tu, cel cu ţeasta ascuţită precum vîrful săgeţii!* Dar Jebe nu se arăta. Conducătorul mongol mergea şi iar mergea, descoperind trupe alcătuite doar din oşteni străini. Chipurile albe erau urmate de altele, tuciurii. Comenzile se dădeau în toate felurile, şi tot în toate felurile luau şi ostaşii poziţia de drepţi.

Cînd Genghis-han a înţeles că nu-l va mai afla pe Jebe, s-a întors la Siibotei, care rămase în acelaşi loc, ca o stană de piatră, s-a oprit în faţa lui şi a rostit cu glas aspru: „A murit cumva Jebe de vreo boală? A căzut în luptă?

— Nici boala nici rănile nu l-ar fi putut doborî pe Jebe! Doar că i s-a depănat caierul vieţii. A murit într-un sat aflat la sud-vest de Marea Arai. Acum se odihneşte nu departe de aici, pe coasta unui deal”, a răspuns Siibotei, la fel de aspru. Fruntea îi era acoperită de sudoare.

Prin urmare, săgeata cea iute ajunsese la capătul drumului. Genghis-han, dînd din cap în tăcere, s-a străduit să-şi ascundă suferinţa pricinuită de vestea morţii lui Jebe. Trebuia să-şi stăpânească durerea, aşa cum o făcuse şi la moartea lui Qulan.

La sfîrşitul lunii aprilie, armata mongolă a părăsit Samarkandul. Pînă în ultima clipă, Genghis-han aşteptase, în zadar, întoarcerea lui Jochi. A mai trimis un mesager în Qipchaq, cu ordinul ca fiul său să i se alăture pe drum, la Boga-soqiqo, în ţinutul naiman.

în ajunul plecării din Samarkand, Genghis-han le-a dus sus, pe ziduri, pe mama lui Mahomed-şah, împre

ună cu femeile care o însoţeau, pe care le ţinea ostatice, ca să-şi ia rămas bun de la Harezm. Avea să le ia şi pe ele spre marile podişuri şi nu se gîndea să le mai lase să se întoarcă vreodată în ţara lor.

A trecut primăvara, apoi vara. Pînă în toamnă, uriaşa armată mongolă a înaintat spre ţinutul de baştină. A trecut printr-o mulţime de oraşe şi de cetăţi pe care odinioară le înecase în sînge. Uneori stătea cîteva zile, alteori trecea fără să se oprească. A trecut Sîr-Daria şi mai mulţi afluenţi ai fluviului, construind punţi cu mdernînarea căpătată în patru ani de campanii. Coloane nesfîrşite alcătuite din oşteni de toate neamurile treceau pe punţi zile şi nopţi în şir.

La începutul toamnei, trupele au ajuns la malurile fluviului Shu. S-au odihnit cîteva zile, înainte de a porni din nou la drum. Culoarea apelor era alta decît cea a fluviilor Sîr-Daria şi Amu-Daria, care curgeau spre apus şi se vărsau în Marea Arai. Shu curgea spre nord şi ajungea departe de tot, nu se ştia unde. Armata a trecut Munţii Altai pe la mijlocul toamnei.

Cînd a ajuns la rîul Imil, aproape de vechile hotare dintre teritoriile naiman şi uigur, Genghis-han a fost întîm-pinat de o trupă de vreo mie de oameni, venită din tabăra de la muntele Burqan.

Printre ei, căpetenia mongolă i-a zărit pe cei doi băieţi ai fiului său Tolui, Kubilai şi Hulegu: unul avea unsprezece ani, celălalt nouă. I-a poftit la prima lor vînă-toare, împlinind chiar el ceea ce se obişnuia în asemenea împrejurări: a apucat cu mîinile lui bătrîne şi aspre po-licele subţiri şi plăpînde ale băieţilor şi le-a frecat cu carne şi cu seu[1].
Văzîndu-şi nepoţii înconjuraţi de un mare număr de servitori, Genghis-han s-a gîndit la Ga'ulan, crescut cine ştie unde ca un copil obişnuit, de rînd. Dacă mai era în

viaţă, Ga'ulan, părăsit în 1213, în timpul celei de-a doua campanii împotriva imperiului Kin, trebuia să aibă acum şaptesprezece ani. Era fără îndoială un războinic fără pe-reche.
Lui Genghis-han nu-i părea rău că-l lăsase pe băiat, şi numai pe el, în voia unei soarte atît de crude. *Ga'ulan, n-am să-ţi frec niciodată policele cu carne şi cu seu! Ai să te descurci singur, aşa cum am făcut şi eu. Dacă poţi, bizuie-te doar pe puterile tale! Aşa cum am făcut şi eu...*
Cînd se uita la Kubilai şi la Hulegu, obrazul bărbos al căpeteniei mongole, cu ochi pătrunzători şi cu buzele sub-ţiri şi strînse, se lumina, cuprins de duioşie. Cînd se gîn-dea la Ga'ulan, se întuneca, dar numai pentru o clipă. Dragostea era însă aceeaşi, doar că arătată în chipuri felurite.
Cînd a ajuns în cîmpia Boga-soqiqo, la vreo două zile depărtare de fluviul Imil, Genghis-han a dat un ospăţ mare în cinstea tuturor războinicilor care trăiseră atîţia ani de încercări pe tărîm străin. Se simţea de-acum mireasma marilor podişuri. Ospăţul a ţinut zile în şir. Fiii lui Genghis-han, Jagatai, Ogodei şi Tolui, credincioşii săi generali, Bo'orchu, Jelme, Siibotei, Kubilai, Chimbei şi Chi-la'un, toţi se bucurau adulmecând mirosul ţării de baştină şi se adunau în fiecare zi să petreacă în iurta căpeteniei mongole. Lipseau doar Jebe şi Muqali, precum şi Jochi.

Acesta nu se ostenise să răspundă mesajului tjrirnis de părintele său la plecarea din Samarkand. În afară de nesupunerea lui Jochi, nimic nu tulbura bucuria lui Genghis-han. Oamenii îşi vedeau mai departe de petrecere. Se gîndise la tot, ca să-i ajute să scape de mirosul sînge-lui de pe cîmpul de luptă. Toate cruzimile, toate grozăviile trebuiau date uitării.
Luptătorii străini din toate ţinuturile Asiei Centrale îşi treceau şi ei vremea cîntînd, dansînd, bînd şi veselindu-se. Zeci de copii metişi, cu mamele alături, se jucau alături de mulţimea gălăgioasă. Femei kangli cu copii mulţi dansau la lumina lunii, iar mlădierile trupurilor lor, uneori ample, alteori abia ghicite, erau ca o vrajă.
244
în toiul ospăţului, Genghis-han a spus, în glumă: „în afară de mine, nimeni altcineva nu este vrednic de primirea călduroasă a femeilor de pe marile podişuri.” Ştia prea bine că doar el păstrase obiceiurile mongole pînă la cele mai mici amănunte din îmbrăcăminte. Toţi ceilalţi, chiar şi Bo'orchu şi Jelme, îşi schimbaseră ţinuta militară cu veşminte bogate din Harezm, cusute cu fir de argint şi de aur.
După ce bogatul ospăţ s-a încheiat, trupele mongole au pornit din nou la drum, au trecut pe la nord de Munţii Altai şi au ajuns în sfîrşit în inima marilor podişuri. La vederea ţinuturilor în care se născuseră, se simţeau cuprinşi de duioşie.
Genghis-han n-a ajuns prea curînd în tabăra de la poalele muntelui Burqan: primit cu bucurie peste tot, se oprea în fiecare sat şi zăbovea uneori mai mult de zece zile. Folosea prilejul pentru a-i răsplăti pe războinicii din toate satele străbătute, înainte de a-i trimite pe fiecare la căminele lor.
La începutul iernii, a ajuns la tabăra de pe rîul Tuia, devenită, împreună cu cea de la muntele Burqan, centrul politic şi economic al imperiului mongol. Genghis-han nu uitase nici o clipă „Pădurea Neagră”, fostul ţinut ke-reyit

stăpînit odinioară de To'oril-han. Aici învinsese trupele bătrînei căpetenii, după trei zile şi trei nopţi de lupte încrîncenate. Trecuseră de atunci douăzeci de ani, dar totul parcă se întîmplase în ajun.

Genghis-han a aşezat aici o tabără şi i-a lăsat la vatră pe aproape toţi comandanţii şi ostaşii din detaşamentele aflate sub ordinele sale, în afară de cei din garda personală. Timp de vreo douăzeci de zile, a cutreierat Pădurea Neagră, plină de atîtea amintiri şi a vînat pe malurile Tulei. Aiîînd că To'oril-han, care-i fusese mai întîi *anăa,* apoi duşman, nu avusese parte de nici un mormînt, conducătorul mongol a poruncit să fie pusă o piatră funerară în amintirea lui, în partea de nord a Pădurii Negre, unde pierise bătrîna căpetenie, iar pe piatră să fie scrise, în lim

ba uigur, următoarele cuvinte: *„Aici odihneşte sufletul neîmblînzit al lui To'oril-han, stăpînul Pădurii Negre.”*

După ce s-a pus piatra, tot din porunca lui Genghis-han s-a ţinut o ceremonie solemnă în amintirea lui To'oril-han. Odinioară, bătrînul îl scăpase de la moarte. Datorită sprijinului său, Genghis-han izbutise, în timpurile grele ale tinereţii sale, să-şi apere clanul, a cărui existenţă fusese pusă în primejdie de tayichi'ut. Tot el îi înlesnise apropierea de Jamuqa şi tot el îl ajutase, mai apoi, să-l învingă.

Totuşi, după o luptă pe viaţă şi pe moarte, îl doborîse pe bătrîn, dar nu simţea nici o remuşcare. Pentru că le fusese sortit să se înfrunte într-o zi, aşa că unul dintre ei trebuia neapărat să fie învins. Iar dacă morţii pot vedea ce se întîmplă pe pămînt, nu era nici o îndoială că To'oril-han îl înţelesese şi că se bucura ca nimeni altul de întoarcerea triumfală a lui Genghis-han.

Hanul nu se simţise cîtuşi de puţin apropiat de Jamuqa, dar ţinuse la bătrînul uscăţiv, care fusese întruchiparea vitejiei. Nici măcar în timpul bătăliilor din Harezm, nu.i se păruse vreun duşman mai de temut ca To'oril-han.

Tabăra clanului borjigin, de la poalele muntelui Burqan, se afla la o depărtare de numai trei-patru zile de Pădurea Neagră. Dar Genghis-han nu se grăbea într-acolo, cu toate stăruinţele comandanţilor săi, cărora le răspundea mereu astfel: „Dacă mor, acolo am să mă odihnesc. Cît sînt în viaţă, nimic nu mă sileşte să mă grăbesc!” Şi nimeni nu mai îndrăznea să mai stăruie.
Genghis-han încă nu se întîlnise cu soţia sa Borte. Dacă nu pornise ea spre Pădurea Neagră, voia să întîrzie clipa revederii. Pentru că ştia bine ce avea să-i spună: „S-a întors toată armata. De ce nu vine şi Jochi?”
Or, Genghis-han nu se simţea tocmai în stare să-i dea soţiei sale un răspuns destul de lămuritor. Fără îndoială că Borte n-avea să-i dea crezare. Dar nu l-ar fi putut învinovăţi că nu-l aşteptase pe Jochi. Ştiind însă că fiul ei nu fusese ales să-i urmeze părintelui său la putere, su

fletul i se umpluse de amărăciune. Iar dacă Jochi era singurul care nu se întorsese, ar fi făcut, negreşit, o legătură între lipsa lui şi relaţiile complicate dintre părinte şi fiu. Genghis-han nu avea nici un chef să se certe cu Borte. Dorea să amîne întîlnirea pînă la întoarcerea lui Jochi, dacă-i stătea în putinţă. Dorea să evite, pe cît putea, orice prilej de ceartă.
În fiecare zi soseau în tabără olăcari din toate părţile. Genghis-han nutrea în taină nădejdea că va primi veşti de la Jochi, dar de fiecare dată, aşteptarea era zadarnică.
Nu putea însă aştepta la nesfîrşit. Nu mai putea amina clipa întoarcerii triumfale printre ai săi. Le-a dat de ştire tuturor că hotărîse să ridice tabăra de pe rîul Tuia şi să se îndrepte spre tabăra de la muntele Burqan. În ziua hotărîtă, carul lui Genghis-han, împodobit cu steagurile clanului borjigin, s-a pus în mişcare, urmat de coloanele nesfîrşite alcătuite din garda personală, pedestraşi şi călăreţi. Războinicii borjigin, urmaşii Lupului Albastru, au înaintat de-a lungul Tulei, în susul rîului.

în cea de-a treia zi, către prînz, Genghis-han a zărit silueta cunoscută a muntelui Burqan, unde locuia zeul protector al clanului. După amiază, trupele au ajuns pe cursul superior al fluviului Kerulen şi au pornit-o către izvoare. Au pătruns în tabără cînd ultimele raze ale soarelui luminau cerul purpuriu. Borte, înconjurată de o mulţime de slugi şi însoţitoare, venise în mtîmpinarea lui Genghis-han. Avea acum şaizeci şi patru de ani, se îngrăşase şi se mişca greu. Fusese adusă pe un scaun pînă la intrarea în tabără.

Genghis-han s-a apropiat, iar Borte s-a ridicat anevoie. Părul soţiei sale, acum alb ca neaua, îşi păstrase totuşi strălucirea din tinereţe. Pe faţa buhăită nu se zărea nici urmă de emoţie. Nu se vedea nimic, doar tresărirea uşoară a muşchilor destinşi. Genghis-han a băgat de seamă că purta cercei mari cu rubine şi un şirag lung de jasp. Cînd se ridicase în picioare, văzuse scaunul bătut cu pietre preţioase de o frumuseţe uluitoare.

247

„O, preaiubite han!” După ce a rostit aceste cuvinte, Borte s-a oprit, gîfîind. Apoi a continuat: „Astăzi este o zi fastă, pentru că te-ai întors învingător, chiar în clipa în care am primit veşti de la oaspetele poporului mongol!” Cînd i se adresa lui Genghis-han, folosea întotdeauna cuvîntul „oaspete” de cîte ori vorbea despre fiul lor Jochi. Căpetenia mongolă n-a priceput ce însemnau „veştile”, dar n-a mai stat s-o întrebe şi a pătruns în tabără, unde îl aştepta o mulţime cîtă frunză şi iarbă.

A doua zi, pe seară, a dat un ospăţ la el în iurtă, unde se aflau, alături de Borte, fiii săi Jagatai, Ogodei şi Tolui, precum şi copiii acestora. în afară de Kubilai şi de Holegu, pe care îi văzuse, se adunaseră toţi ceilalţi nepoţi, pe care nu i-ar fi recunoscut, de mari ce crescuseră. Erau mai mult de douăzeci.

Genghis-han a folosit prilejul şi i-a cerut lui Borte lămuriri în legătură cu ceea ce spusese în ajun. Femeia a vorbit cu glas sugrumat de îngrijorare. Toată tabăra ştia, de mai

bine de un an, că Jochi nu se va întoarce împreună cu armata, ceea ce dăduse naştere la tot soiul de zvonuri. Fusese tare mîhnită. Aflase însă în ajun, de la un negustor venit din Harezm, că Jochi era bine şi-şi petrecea vremea vînînd pe cîmpiile din Qipchaq.
Cînd a auzit, Genghis-han a simţit că-i fuge sîngele din obraz. Dacă era adevărat, purtarea lui Jochi era de neier-tat. Din preţuire pentru Borte, şi-a stăpînit mînia. Dar după ce s-a terminat ospăţul, i-a poruncit unuia dintre oamenii săi să-l găsească pe negustorul cu care vorbise Borte.
După două-trei zile, în tabără a fost adus şi tîrît dinaintea lui Genghis-han un persan destul de vîrstnic. Hanul l-a descusut fără să-l cruţe. N-a putut scoate însă de la el decît că Jochi pusese stăpînire pe întregul Qipchaq, că trăia fără griji şi că organiza vînători ca să-şi antreneze ostaşii.
Genghis-han a fost cuprins de o mînie aprigă, cum nu mai simţise pînă atunci. Jochi nu ţinuse seama de nici o vorbă din toate cîte i le trimisese. Ba mai mult: nesoco

tise poruncile hanului. Chiar atunci cînd Genghis-han, în-grijorat de reacţia lui Borte, aşteptase zi de zi veşti de la fiul său, acesta rămăsese nesimţitor la Mmîntările sale de părinte. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît se înfuria mai tare. Cine îi încălca poruncile trebuia pedepsit. Jochi urma să împărtăşească soarta oraşelor răzvrătite din Harezm.
În mai puţin de zece zile, marile podişuri mongole au intrat din nou în fierbere. Tabăra de la muntele Burqan a fost înţesată de războinici din toate clanurile. Jagatai şi Ogodei au primit sarcina de a conduce expediţia de pe-deapsă din Qipchaq. Aveau sub ordine trei sute de mii de oameni.
Genghis-han, pe care plecarea armatei nu-l potolise, şi-a adunat trupele pentru o a doua expediţie, la care urma să ia parte chiar el. A trecut însă ceva timp pînă cînd de-taşamentul, încredinţat lui Tolui, să pornească şi el la

drum. Unii comandanţi, printre care se numărau Bo'or-chu şi Jelme, nu doreau campania împotriva lui Jochi. Dar Genghis-han era de neclintit. Nimeni nu i-a putut stinge mînia. Prin plecarea tuturor bărbaţilor buni de luptă, ma-rile podişuri mongole aveau să rămînă din nou pustii.
Genghis-han nu avea de gînd să-şi cruţe fiul. Nu-şi putea găsi linişte pînă nu măcelărea pînă la unul luptătorii lui Jochi, pînă nu prefăcea în scrum stepele din Qipchaq. Voia să dea o pildă atît trupelor mongole, cît şi tuturor popoarelor străine. Genghis-han a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a nu se găsi în preajma lui Borte. A părăsit tabăra împreună cu Tolui, îndreptîndu-se spre fostul ţinut kereyit. Pădurea Neagră era înţesată de războinici şi de cai gata de plecare.
La cîteva zile după ce-şi aşezase tabăra, Genghis-han a primit un olăcar trimis de Jagatai şi Ogodei, care venise însoţit de un altul, din Qipchaq. Amîndoi purtau cin-gători negre de doliu. Au fost duşi în cortul lui Genghis-han.
„Prinţul Jochi, bolnav de trei ani, s-a simţit dintr-o dată părăsit de puteri, în luna august a acestui an, 1225, şi şi-a

dat sufletul în tabăra din Qipchaq, aflată la miazănoapte de Marea Caspică. Potrivit ultimelor sale dorinţe, întreaga armată are să pornească înapoi spre casă, împreună cu rămăşiţele sale pămînteşti, în luna februarie a anului următor.”
Aşa a grăit omul venit din Qipchaq. Genghis-han, năucit, nu-şi putea lua ochii de la el. Mesagerul trimis de Jagatai şi Ogodei a întărit spusele celuilalt: fiul cel mai mare al hanului murise, într-adevăr, după o boală lungă şi grea. A adăugat că, la începutul toamnei lui 1223, cînd Genghis-han văzuse pe malurile fluviului Sîr-Daria toate animalele aduse din cîmpiile Qipchaqului, Jochi, bolnav, nu luase parte la hăituire. Ca să nu-şi îngrijoreze părintele, nu spusese nimic despre boală.
După ce le-a dat celor doi olăcari un răgaz de odihnă, Genghis-han s-a retras în partea lui de cort. Se învinuia,

pentru că fusese atît de prost şi crezuse balivernele negustorului din Harezm. Cînd a rămas singur, a fost cuprins de o jale adîncă. La moartea lui Qulan şi la moartea lui Jebe, îşi putuse stăpîni suferinţa. Dar acum, gîndul că Jochi murise pe pămînt străin, după o boală lungă, îi pricinuia o durere de nestăvilit. Din ochii cu privirea tăioasă, care-i făceau pe toţi să tremure de spaimă, lacrimile curgeau şiroaie pe obrajii cu pete cafenii şi se opreau în barba albă. Mergea de colo-colo prin cort, scoţînd gemete surde, ca horcăitul unei fiare rănite.

Străduindu-se să-şi înăbuşe gemetele, Genghis-han a chemat un oştean din gardă şi i-a poruncit să nu lase pe nimeni să se apropie. Cine se uita la el avea să fie pedepsit cu moartea. Oşteanul s-a înclinat cu respect şi s-a îndepărtat. De cum a rămas singur, Genghis-han a simţit din nou durerea aceea nestăpînită. Precum un înecat adus de valuri, bătrînul conducător mongol s-a lăsat în voia deznădejdii.

Dintr-o dată, înţelesese totul: îl iubea pe Jochi mai mult decît pe oricare altul. II iubea mai mult decît orice pe lume pe băiatul care, zămislit ca şi el, cînd îi fusese răpită mama,

îşi petrecuse viaţa încercînd să dovedească, tot ca şi el, că se trage din Lupul Albastru.

A doua zi, Genghis-han le-a împărtăşit tuturor vestea morţii fiului său: „Prinţul Jochi s-a stins în stepele din Qipchaq. Acolo se află ţărmul unui lac necuprins şi minunat, pe care l-au trecut demult, ca să ajungă pînă aici, strămoşii poporului mongol, Lupul Albastru născut din porunca Cerului şi Căprioara Albă. Lacul poartă numele de Marea Caspică. Prinţul Jochi, în nenumăratele bătălii pe care le-a dat, a fost întotdeauna o pildă de vitejie pentru oamenii săi. A cucerit două sute de oraşe, nouăzeci de cetăţi, a cotropit imperiul Kin, a pustiit Harezmul şi a ridicat, la miazănoapte de Marea Neagră, de Marea Arai şi de Marea Caspică, regatul Qipchaq. Pentru a duce mai

departe faptele de vitejie ale strămoşului lor, urmaşii lui Jochi, sprijiniţi de o puternică armată, vor domni multă vreme peste Qipchaq.”

Folosind cuvîntul „regat”, Genghis-han dorea să-i arate fiului său cinstea pe care nu i-o arătase cît Jochi fusese în viaţă. Cuvîntarea îi fusese pregătită de Yeliii Chucai.

Genghis-han i-a trimis apoi lui Borte o scrisoare de condoleanţe: „împărăteasă Borte, deplîng moartea prinţului Jochi, pe care l-ai adus pe lume şi l-ai crescut. Durerea mea este la fel de mare ca şi a ta. Jochi, cum arată şi numele pe care l-a purtat, era într-adevăr un «oaspete», oaspetele trimis de Cer în clanul borjigin. Jochi s-a înălţat acum în împărăţia cerurilor.”

Abia după cîteva zile, durerea lui Genghis-han a început să se domolească. De cum s-a mai liniştit, şi-a chemat comandanţii şi, după ce le-a cerut sfatul, a hotărît să cotropească din nou ţinuturile Si-Hia. A înştiinţat toată armata cu privire la apropiata expediţie şi a ordonat trupelor lui Jagatai şi Ogodei, care ajunseseră în Harezm, să pornească înapoi, spre Si-Hia.

Hotărîrea neaşteptată a lui Genghis-han de a porni în campanie avea trei motive. Pe de o parte, în clipa în care

trupele mongole se pregăteau să atace Harezmul, regele din Si-Hia nu dorise să le ajute, iar jignirea rămăsese nepedepsită. Pe de altă parte, cucerirea imperiului Kin, întreruptă după moartea lui Muqali, se cuvenea desăvîrşită, iar pentru aceasta ţinuturile Si-Hia trebuiau supuse o dată pentru totdeauna. în sfîrşit, Genghis-han nu-şi putea potoli durerea pricinuită de pierderea lui Jochi decît aruncîndu-se într-o expediţie însemnată. Dorea să-şi petreacă restul zilelor în vîrtejul luptelor împotriva ţinuturilor Si-Hia şi a imperiului Kin. Nu dovedise îndeajuns că se trăgea din Lupul Albastru. Precum Jochi, precum Jebe, precum Qulan, avea să-şi sfîrşească zilele în viitoarea războiului. Era singura cale prin care putea şi el ajunge un Lup Albastru.

Armata mongolă a părăsit tabăra de pe rîul Tuia, îndreptîndu-se spre Si-Hia, la sfîrşitul anului 1225. Trecuseră abia zece zile de la înştiinţarea oficială a morţii lui Jochi.

De Anul Nou, trupele se aflau în deşertul Gobi. În semn de doliu nu s-a făcut nici o petrecere: ostaşii şi ofiţerii, întorşi către răsărit, s-au închinat cerului, apoi au mers toată ziua spre sud, biciuiţi de vîntul îngheţat care răscolea nisipurile. Trecerea armatei mongole prin deşert a fost cea mai anevoioasă încercare de pînă atunci. De la jumătatea lui ianuarie, viscolul a pus la grea încercare trupele: călăreţii şi caii se prăbuşeau unul după altul, oamenii aveau mîinile şi picioarele degerate.

Spre sfîrşitul lui februarie, trupele au pătruns în sfîrşit în ţinuturile Si-Hia. Genghis-han a aşteptat mai întîi sosirea corpurilor de oaste conduse de Jagatai şi Ogodei. îndată ce i s-au alăturat, a dat ordinul de atac. Ofensiva a început simultan în toate regiunile din nordul ţării. Din primăvară pînă în vară, Heishui, apoi toate celelalte cetăţi din împrejurimi au căzut în mîinile mongolilor.

Genghis-han şi-a adunat apoi trupele în munţii Zhi-shui, să se ferească de arşiţa verii. Campania a reînceput

în toamnă, cînd au fost atacate fortăreţele Ganzhi şi Sunzhi. După cîtva timp au căzut şi Liaozhi şi Lingzhi. Genghis-han a pustiit toate oraşele care încercau să-i ţină piept. După trecerea trupelor nu mai rămîneau decît cetăţile golite de locuitori şi cîmpiile presărate cu morţi.

În anul următor, 1227, armata mongolă a ajuns în preajma capitalei, Ning-hiao. Genghis-han a ordonat cîtorva detaşamente s-o atace, iar el a trecut Fluviul Galben împreună cu celelalte trupe. După ce au ajuns pe celălalt mal, trupele mongole, ca mînate de o putere diavolească, şi-au grăbit înaintarea, măturînd totul în cale. Au atacat Jizhezhu, Liutaofu, Taozhi, Hezhi, Xining, Xindufu: pe locuitori i-au măcelărit, iar cetăţilor le-au dat foc.

în luna mai, Genghis-han şi-a instalat cartierul general la Lung-to, la apus de Pingliangfu. A trimis un sol la curtea

din Nanjing, ca să-i ceară împăratului Kin să se supună. Conducătorul mongol cucerise de-acum tot ţinutul Si-Hia, în afară de capitală, şi putea pătrunde ori-cînd în imperiul Kin. Pe cînd se afla la Longde, a primit un ambasador care i-a adus vestea predării împăratului Si-Hia, Li xian care îi cerea o lună de răgaz pentru a-i deschide porţile capitalei, Ningxiao. Genghis-han i-a îndeplinit cererea.

Aştepta deschiderea porţilor la Ningxiao ca să atace cu toată puterea imperiul Kin şi să împlinească astfel misiunea pe care Muqali, murind, nu apucase s-o ducă la bun sfîrşit.

în iulie, Genghis-han, aflat cu tabăra în acelaşi loc, a primit un ambasador încărcat cu daruri din partea împăratului Kin. Cel mai minunat dintre toate era o tipsie mare, plină cu perle. Numai că Genghis-han nu avea ce face cu perlele: dorea imperiul Kin, dorea pămîntul ce fusese odată frămîntat de copitele cailor mongoli. Căpetenia mongolă a dat o parte din perle ofiţerilor, iar pe celelalte le-a aruncat în faţa cortului. în vreme ce se rostogoleau pe pămînt, i s-a părut că se înmulţiseră: pe tipsie nu fuseseră decît cîteva zeci, iar acum parcă umpluseră toată curtea cartierului general.

253

Genghis-han şi-a acoperit ochii cu mîinile. După o clipă le-a luat de la ochi şi s-a uitat în jur. Nu se schimbase nimic. Căpetenia mongolă şi-a chemat un om din gardă şi l-a întrebat dacă sînt perle în curte. Omul i-a răspuns că nu. Genghis-han s-a simţit deodată grozav de obosit. în urmă cu o lună, cînd se găsea undeva pe malul Fluviului Galben, avusese o vedenie asemănătoare: oasele albite a douăzeci-treizeci de oşteni pe care îi ucisese în luptă cu un an înainte se înmulţiseră dintr-o dată şi acoperiseră cîmpia, care semăna cu un mormînt uriaş.

în aceeaşi seară, Genghis-han i-a chemat pe Ogodei şi pe Tolui în cort şi le-a spus că zilele îi sînt numărate. Le-a poruncit să păstreze taina morţii sale pînă la întoarcerea

întregii armate în ţinutul de baştină. Apoi s-a culcat şi nu s-a mai ridicat.

După cîteva zile, starea i s-a înrăutăţit. Conştient doar pe jumătate, si-a strigat fiul:

„Jochi!...” '

Dar Jochi murise. A chemat-o atunci pe femeia iubită: „Qulan!...”

Dar Qulan dormea somnul de veci în fundul unui gheţar din inima munţilor Indu-Kus. A strigat mai departe: „Muqali!...” „Jebe!...”

Toţi cei pe care i-ar fi dorit alături nu mai erau în viaţă. Dar pentru că nu ştia unde fuseseră îngropaţi, nu-şi putea închipui că se află în mormînt.

Atunci Genghis-han a strigat: :”Tolui!” Fiul său mezin a răspuns fără întârziere. Conducătorului mongol i s-a părut atunci că trăsese la sorţi numele cuiva care nu murise. I-a spus fiului său: „Trupele de elită ale Imperiului Kin sînt adunate toate la Dongguan. Oraşul este mărginit în partea de miazăzi de un lanţ muntos, iar în cea de miazănoapte de un rîu mare. Nu-l vei putea cuceri cu una, cu două. Ca să cotropeşti imperiul Kin, trebuie să străbaţi mai întîi ţinuturile Song, apoi să te îndrepţi spre Tangzhi şi Dengzhi, la miazăzi de Henan, şi

să ataci Bianjing prin surprindere. Oraşul este prea departe de Dongguan ca să primească întăriri la vreme. Tolui, să faci precum ţi-am spus!”

După ce i-a arătat fiului său pe unde să meargă ca să poată cotropi imperiul Kin, Genghis-han a închis ochii. Apoi a adăugat ca şi cum nu mai vorbea cu nimeni: „Dacă Si-Hia nu deschide porţile capitalei în ziua făgăduită, se va trece la atac cu toată armata, regele va fi ucis, iar locuitorii din Ningxiao vor trebui măcelăriţi pînă la unul!”

Nu peste multă vreme, şi-a dat sufletul.

Regele Si-Hia, încălcîndu-şi făgăduiala făcută lui Genghis-han, n-a deschis porţile oraşului. Trupele mongole au luat cu asalt cetatea, s-au căţărat pe ziduri şi au năvălit

înăuntru. Regele Li xian a fost prins şi executat, iar cea mai mare parte a populaţiei măcelărită. După o lună, armata mongolă s-a adunat pe malurile Fluviului Galben, a părăsit locul luptei şi s-a îndreptat spre marile podişuri mongole. Aşa cum hotărîse Genghis-han odinioară, Ogodei conducea acum întreaga armată. Doar cîţiva comandanţi ştiau că hanul murise. Vestea nu ajunsese încă la urechile ostaşilor.

în ciuda arşiţei, armata a străbătut cu repeziciune ţinuturile Si-Hia, apoi a pătruns în deşertul Gobi şi a luat-o spre miazănoapte, spre muntele Burqan. Trupele înaintau în tăcere, înconjurînd un sicriu purtat pe umeri de zece războinici. Toţi ştiau că înăuntru se află un mort, dar nici nu bănuiau că este Genghis-han.

Cei ce zăreau alaiul, cei ce treceau pe lîngă el, bărbaţi ori femei, bătrîni ori copii, erau ucişi pe loc[2]. Şi cum zvonul s-a răspîndit destul de iute, trupele n-au mai întîlnit pe nimeni în cale. Toate taberele prin care treceau erau pustii.

La sfîrşitul lui septembrie, armata a ajuns în ţinutul clanului borjigin. La intrarea în tabără, Tolui lea dat tutu-

ror vestea morţii lui Genghis-han. Trupelor li s-a îngăduit în seara aceea să se odihnească. Rămăseseră totuşi în împrejurimi, cufundate într-o linişte tulburată doar din cînd în cînd de tropăitul cizmelor ori al copitelor. Sicriul, aşezat în iurta lui Borte, a fost vegheat numai de vasalii cei mai credincioşi. Iurtele războinicilor erau fără număr, precum stelele ce scînteiau pe cerul de catifea al nopţii. Tabăra borjigin nu cunoscuse niciodată o asemenea înghesuială, dar nici o noapte atît de liniştită.

Sicriul lui Genghis-han, dus a doua zi în iurta lui Yesii, a poposit apoi la Yesiigen, apoi la prinţesa chineză Ha Dun, apoi la toate concubinele de vază, oprindu-se în cele din urmă în iurta căpeteniei mongole.

După răspândirea veştii, tabăra a fost năpădită de o mulţime uriaşă de oameni veniţi din toate colţurile ma-

rilor podişuri. Unii făcuseră pînă acolo două sau chiar trei luni. Mult timp, tabăra borjigin a găzduit oaspeţi în veşminte de doliu. După şase luni, rămăşiţele pământeşti ale căpeteniei mongole au fost ingropate într-o pădure mare de pe muntele Burqan. în ziua ânmormântării, un vânt sălbatic a măturat tot ţinutul, iar ceremonia a trebuit in-treruptă. Şuiera şi urla, ândoind de la rădăcină copacii care înconjurau mormântul lui Genghis-han.
în scurtă vreme, copacii s-au ândesit şi au crescut şi nu s-a mai putut pătrunde ân pădure. După nici treizeci de • ani, nimeni nu mai ştia unde se află îngropat conducă-torul mongol. Natura zăvorâse astfel şaizeci şi cinci de ani de viaţă şi douăzeci şi doi de ani de domnie.

Redactor coordonator al colecţiei LUANA SCHIDU
Redactor ILEANA BUSUIOC
Tehnoredactor MANUELA MĂXINEANU
Apărut 2003 BUCUREŞTI – ROMÂNIA

Fragmentare şi disparate, cele cîteva informaţii sigure pe care le avem despre viaţa lui Genghis-han lasă în umbră o parte din personalitatea omului. Depăşind graniţa dintre legendă şi realitate, Yasushi Inoue nu face un portret fidel al lui Genghis-han, ci unul fictiv.în manieră proprie. întemeietorul marelui Imperiu Mongol nu este, în primul rînd, un războinic însetat de cuceriri, ci un om frămîntat de îndoieli pînă la capătul vieţii. Două motive se întrepătrund de-a lungul romanului: nostalgia originilor şi a stră¬moşului mitic, „Lupul Albastru”, şi căutarea identităţii, tema recurentă a literaturii japoneze de după cel de-al doilea război mondial. Inspirat din Istoria secretă a

mongolilor, un poem epic din secolul al XIII-lea, Lupul Albastru este un roman iniţiatic de o impresionantă forţă artistică.

în aceeaşi colecţie vor mai apărea:

Mario Puzo, Familia Borgia
Robert Graves, Eu, Claudius împărat